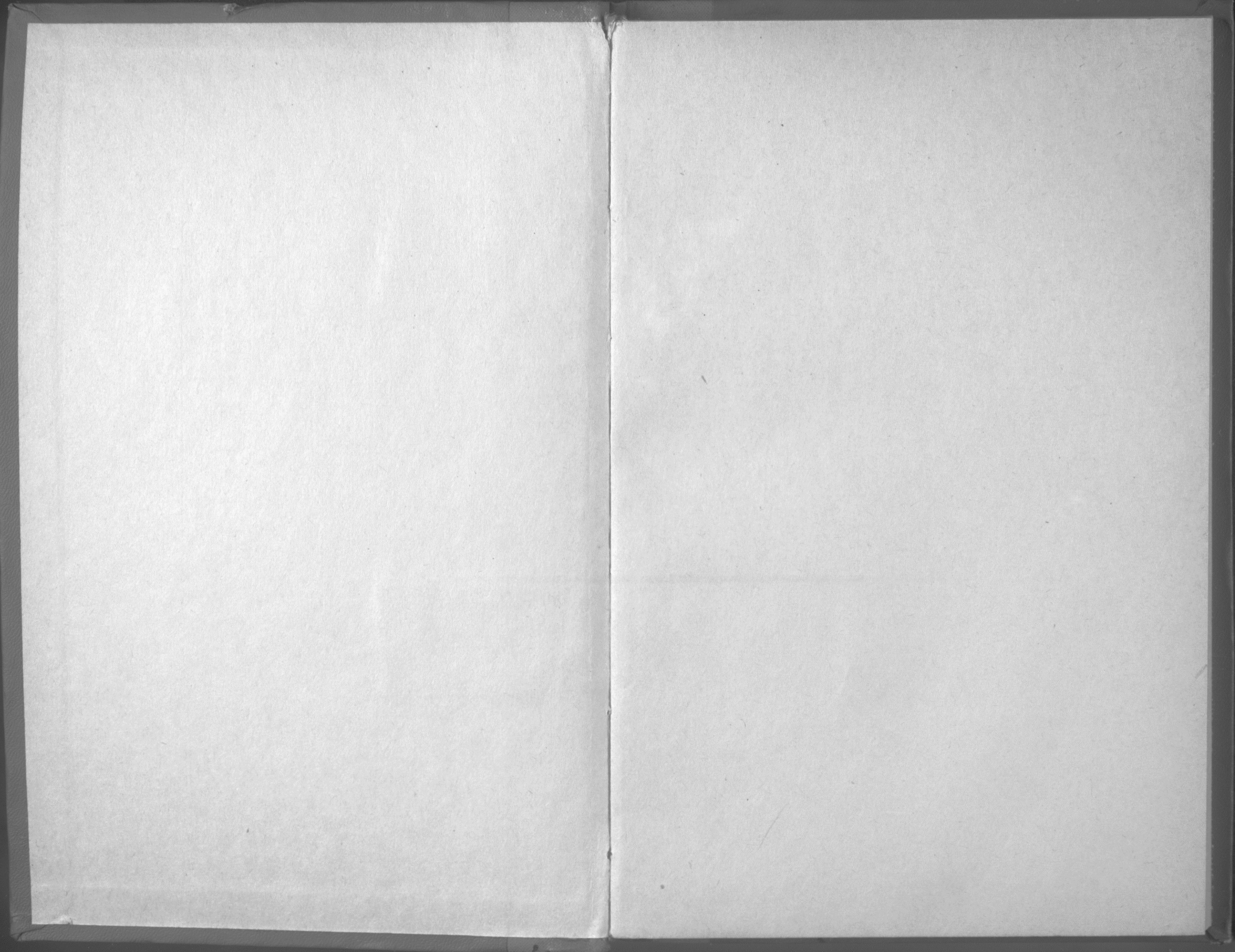

В. Дубровський.

Московсько-
Українська
Фразеологія.

21-8
1519

168

Б. Юрківський
1927
282
В. Дубровський.

Московсько-
Українська
фразеологія.

КИЇВ, Р. 1917.

А Б Е Т К А.

А, Б, В, Г, Д, Е, Є, Ж, З, И, І, К, Л, М, Н, О,
П, Р, С, Т, У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Ъ, Ю, Я,

УВАГА. а) Літера Е вимовляється, як московське Э, а літера Є, як московське Е, або Ё.

в) Літера И вимовляється середнє між Ы та И московськими, а літера І вимовляється, як И московське

с) літера Ї вимовляється, як ЙІ.

д) Літери ЇО та ЇО вимовляються, як Ё.

е) Літера Г вимовляється, як латинське Н, а літера Г, як латинське G.

21-6

1519

У Києві.

Друкарня Б. Київської Друкарської Спільноти. Трьохсвятительська 5. Тел. 10—69.
1917.

ОД УПОРЯДЧИКА.

Україна певною ходою простувє до власного державного життя.

Националізація цього життя стоїть на черзі дня.

Відсутність інтелігенції української культури почасти перешкоджає цій справі.

Що-ж до тих інтелігентних сил, що в чисельний масі працюють на пожиток українського народу, то вони, на жаль, не мавши українського виховання, не вчившись по українських школах, не знають рідної мови, не відчують духу її, а мова—це-ж підвалина нашого життя.

Через те коли інтелігенти українські пробують писати українською мовою, то їм, що думають по московському, доводиться московські фрази перекладати українськими словами і виходить мова не українська, а московська.

Тому часто трапляються навіть в українській художній літературі такі вирази, як „кидається в вічі = бросается въ глаза“ замість „впадає на [очі]“; „сміється над ким = смѣется надъ кѣмъ“; замість „сміється з когo“; „в хвилю гніву = въ минуту гнѣва“; замість „під гарячу руч“; „говорити, писати на українській мові або в українській мові = говорить, пишет на укр. языкѣ“ замість „говорити, писати українською мовою“.

Щоб стати в помочі всім хто охочий пильнувати чистоти нашої мови, котра може засмітитися силою силенною усяких москалізмів та полонізмів, я поклав зібрати—скільки було змоги за короткий час,—хоч деякі русізми, і подати до них українські синонімічні речення.

Але-ж з огляду на те, що при укладанні цієї рини я перебував в такому місті, де не було ніяких літературних та етнографічних матеріалів,—книга ця, на превеликий жаль, не вичерпує і сотої частини того багатства, що ховає в собі українська мова.

Ось чому в ній багатьох дуже потрібних московських зворотів зовсім нема, а багато з їх мають в українській паралелі або мало українських синонімів, або подано їх зовсім нетиповими виразами.

Одно слово, я пропоную до уваги читача ту сировину, котру було сила і змога зібрати до купи без всяких претензій на науковість.

Звичайно, що це видання має багато хиб і помилок.

Сподіваюся, прийнявши до уваги всі вказівки наукової критики, дальніше видання значно поліпшити.

При цьому вважаю за приемний обов'язок висловити свою щирю подяку високоповажаному професорові Є. Тимченкові за цінні поради і вказівки, що було дано під час друкування книги.

A.

А быть может и онъ къ намъ придетъ?—а він не прийде до нас часом?

Авиационный отрядъ—авіаційна команда.

Авось-либо—можже такі.

А впрочемъ—а в тім; а зрештою...

Аграрный вопросъ—земельна справа.

Адамъ согрѣшилъ, а мы воздыхаемъ—
Адам ззів кислічку, а в нас оско́ма на зубах.

Адресный столъ—адресове бюро.

Аза въ глаза не знаетъ — ані бє, ані мє не зна; ні бельмєса не зна.

А именно?—як саме? а саме?

А иногда...—а коли-то, а иноді, а інколи, а як коли-то...

А иногда и такъ бываетъ — а коли то й так буває.

Акционерное общество—акційне товариство.

А мнѣ и невдомекъ—а я й не тулі то! а мені й на думку не спало! а мені й не втямки.

А мнѣ какое дѣло!—от мені великий клопіт!

А ну ко!—ось-ну!

А почему-же?—чому ні? а чом же?

А почему и нѣтъ—а чом не так.

Арендная плата въ неурожайный годъ—суха рата.

Арендной платы часть—рата.

Аристократическое государство—шляхєтчина.

Атмосф. осадки—бєади.

B.

Атрибуты власти—клейно́ди.

Ахинею нести — теревєні правити, нісенітницю плесті.

А чортъ его знаетъ, куда онъ дѣвался!—а марá його знає, де він ся подів.

Баба да бѣсъ-одинъ у нихъ вѣсь—баба ја чорт — то собі рідні, то все єдно.

Бабушка на двое сказала—надвоє баба ворожила.

Баклушничать—бѣмки стріляти, бѣмки, байдики біти.

Баловствомъ занимается—юшки москѣвської захватів.

Баллотировать шарами—гальки класти, гальки кидати.

Баринъ дома?—чи пан є в господі?

Безвозмездно—за так грѣшей.

Безвыходное положеніе—вінці в край; безпорадне станѣвище.

Безденежно—за так грѣшей.

Бездѣльничаетъ—і за холодну воду не візьметься.

Бездѣльничать—бурла біти.

Безмолвно—без мѣви, мѣвчки, мѣвчано, безмѣвно.

Безмѣрно красива—хорѣша мѣри нема.

Безплодный—на пвѣту прибітий.

Безпокоиться—завдавати думки, турбуватися, побиватися, непокоїтися.

Безпорядочно живетъ—без ладу живе.

Безпредѣльное пространство—бєзмѣр, бєзмѣрря.

Б

Безпрестанно—без угаву, без пере-
станку, без перерви, безупинно,
невпинно.
Безпричинная придирика—пеня мос-
ковська.
Безразлично—один біс, байдуже, дар-
ма, однаково, і ні в той бік.
Безславить, обезславить себя—увіхо-
дити, увійти у неславу.
Безмысленное рѣшеніе—безглузда
ухвала, постановва.
Безмысленный поступок—безглу-
здый вчинок.
Безсрочно—на безрік.
Безчисленное множество—тьма-тем-
рява, без ліку-міри, безлік, без-
ліч.
Безъ вашего вѣдома—без вашого
двіду.
Безъ всякого—без ніякого, без жад-
ного.
Безъ всякого повода—без ніякої при-
чини; ні сіло, ні впало.
Безъ всякихъ оснований—ні сіло, ні
впало; без ніякої, без жадної
причини.
Безъ всякой вини—за невинного
Бѣга.
Безъ всякой причины—см. Безъ вся-
кого повода.
Безъ вѣсти пропалъ—не знати де
подівся.
Безъ груза—в порожні, порожняком
Безъ жены, что безъ кошки—без
жінки, як без кішки.
Безъ зазрѣнія—без зазору.
Безъ исключенія—узаміт.
Безъ клади—порожняком, в порожні.
Безъ малаго—трохи не...
Безъ малѣйшаго отлагательства—без
наименьшого відкладу.
Безъ ножа зарѣзалъ—без ножа ріже;
без огню пече.
Безъ ножницъ остригъ, какъ бритвой
обрилъ—без міла голить.
Безъ оглядки—необзир, неоглядки.
Безъ отдыха въ хлопотахъ—крутить-
ся, як муха в окроші.

Б

Безъ отдыха трудиться—гарувати.
Безъ памяти влюбленъ—шалено за-
коханій.
Безъ разбору, сплошь—у підвал.
Безъ разспросовъ—без рѣснитку.
Безъ разсужденій, дѣлай, что ве-
лять—нічого мудрувати, роби, що
звѣлено.
Безъ сожалѣнія—без жалю.
Безъ сомнѣнія—запевне, безперечно,
авжеж.
Безъ спросу—без поспиту, не спи-
тавшись.
Безъ счастья и въ лѣсъ по грибы
не ходи!—без долі й по гриби не
ходять; щасливому по гриби хо-
дити... а нещасному по лісі блу-
дити; з щастям по гриби ходять, з
щастям в рібу бродять, а без
щастя ні вон, а ні за поріг.
Безъ счета—не лічбю; без числа.
Безъ сѣдла сидѣть на конѣ—охляп
сидіти на коні.
Безъ толку—без пуття, без ладу.
Безъ удержу—без упину.
Безъ ума отъ кого быть—дух за
ким ронити.
Бей его до смерти—бий його до
забю.
Беретъ въ долгъ въ счетъ сомнитель-
ныхъ будущихъ благъ—берє [на
зелений овес.
Беретъ охота—шиба охота.
Беречь деньги—душити копійчину.
Беречь платье—жалувати одежину.
Беру Бога въ свидѣтели—Богом свид-
чуся.
Бесѣдовать—на мові бути з ким;
балакати, розмовляти.
Биржа труда—біржа праці.
Битая посуда два вѣка живеть—
см. Склееная посуда.
Битому псу только плетъ поклажи—
битому і різку поклажи, то він
боїться.
Бить баклуши—байдки бити, бурля
бити.
Бить въ ладоши—плескати у ладки.

Б

Бить въ набать—на гвалт, на сполѣх
дзвонити.
Бить на смерть—бити на забій.
Бить ногами—копати ногами.
Бить одно яйце объ другое (игра
въ свѣтлый праздникъ)—битися
навітки.
Бить сильно—давати затьору.
Бить тревогу—на гвалт бити, дзво-
нити.
Благодарение Богу—дяка Бѣгови.
Благодарить кого—дякувати кому.
Благодаря Бога—дякувати Господєві.
Благожеланіе покойнику—„легеню
лежати“.
Благопріобрѣтенное имущество—на-
бѣток; надбане, набѣте добрѣ.
Благопріятное время—слѣшний час.
Благопріятные обстоятельства—спри-
ятні обставини.
Благопріятный—сприятливый, спри-
ятный.
Блестить, играетъ солнце, звѣзда,
луна—сонце, зірниця, місяць
грає.
Близкій свѣтъ!—ближній світ!
Близорукій—низький на очі, корот-
козорій.
Блуждать—блѣдом ходять, блукати.
Богатая свадьба—гойне весілля.
Богатому черти деньги куютъ—бага-
тому і чорт грѣші нѣсуть.
Богатый чѣмъ—багатий на що...
Богу молись, а въ дѣлахъ не пло-
шись—Бѣга взивай, а рѣки при-
кладай; Бѣгу молись, а сам сте-
режись.
Богу молись, а добра-ума держись—
на Бѣга складайся, розуму ж три-
майся; не все до Бѣга: трѣба й
до розуму свого.
Богу молись, а къ берегу гребись—
Боже помози, а сам не лежи!
Богъ вамъ судья—Бог вас розсудить.
Богъ въ помощь!—помагай-бі, пома-
гай-бу! Боже помози!
Богъ вѣсть—Бог відь; Бо-зна.

Богъ вѣсть, что — Бо-зна-що; не-
відь-що.
Богъ далъ, Богъ и взялъ—ного Бог
любить, того й карає.
Богъ дастъ, и въ окошко подастъ—
як Бог дастъ, то й тут завдасть;
кому Господь має що дати, то
дасть і в хаті; як Бог дастъ, то
і в вікно подасть.
Богъ знаетъ, когда это и было!—
коли вже те у Бѣга діялось!
Богъ накажетъ, никто не укажетъ—
Бог не трубить, коли чоловіка
губить.
Богъ намъ благопріятствовалъ—нам
Бог годів.
Богъ отыметъ, Богъ и подастъ—
Бог покорить, Бог і простить; Бог
дасть нуждочку, Бог дастъ, що
й оздоровить; караючи Бог тай
змилується; який Бог змочив, та-
кий і висушить.
Богъ и слышитъ да не скоро ска-
жетъ—Бог все бачить, а вже
разом покарає на тім світі.
Боевое снаряженіе—войовий рихту-
нок.
Боевое состояніе—войовий стан.
Боже сохрани—хай Господь милує;
крий Бѣже; ховай Бѣже.
Божіей милостію—з ласки Бѣжої.
Боятся, какъ чортъ попа—боїться,
як чорт свяченої воді; він так
боїться, як зяць бубна.
Бой-дѣвка—кѣзирь-дівка.
Бойкое мѣсто—людне місце.
Бойко смотрѣть—бістро очима
стрижє.
Бокомъ выйти—рогом вилізти.
Бокъ о бокъ—побіч, поруч, попліч.
Болотная, тиная вода—мохова
вода.
Болтать—балу-балѣ; галѣ-та-балѣ;
тару-та-балѣ; базікати, варзівати,
цвѣнькати.
Болтать вздоръ—теревені гнѣти,
балайдрати точити.
Болтать руками—метлятись руками.

Б

Болтливый—говзкий на язык, слизь-козыйкий.
 Больной вопрос—пекуча справа.
 Боль причиняет—болю завлавати.
 Большая дорога не стоит—шлях не спит; шлях не гуляє.
 Большая медведица—віз.
 Большая полная чаша—добра повна.
 Большая, толстая игла—циганська голка.
 Большею частью—здебільшого, здебільша.
 Болше всего—перед усім, найбільш.
 Болше или менше—більш-менш.
 Болтзав—облість, недуга, лиха напасть, хвороба, слабування.
 Болтзнь человека не красить—хвороба нікого не красить.
 Болеть глазами—банувати на очі.
 Борода апостольская, а усомь дьявольский—постава свята, а сумління злодійське; борода як у владіки, а сумління як у шибеника; на Бога ливиться, а чорта бачить.
 Борода выросла, а ума не вынесла—борода по коліна, а розуму, як в дитини.
 Борода съ ворота, а умъ съ приказитокъ—під носом ліс, а в голові ще й не брано.
 Борются или биться—у ручки з ким братись.
 Борются съ кѣмъ—моцуватися з ким.
 Борть судна—облавок.
 Босикомъ побѣжать—босакá вчистити, втіти.
 Боятся—кулі лляти, боятися, жахатися, лякатися.
 Боятся кого—боятися кого й духу.
 Бранить его, на чемъ свѣтъ стоитъ—на всі заставки лас; шпѣтитъ на всю губу; лас, на чім світ стоїть; лас, скільки в пельку влізе.
 Бранит—узяти на зуби; скребті, скромадити моркву; шпѣтити, кобеніти; фукати на кого.

Б

Бранить, пилить—грізти голову.
 Бранится скверными словами—неподобними словами лається.
 Бранное пожеланіе пожара—„бодай тобі закурілось“.
 Брань—чорне слово, лайка.
 Брань на вороту не виснетъ—сварка на воротах не висить; лайка не бійка, в боку не болить.
 Брать въ неволю—в'язати в ліка.
 Брать въ плѣнь—забірати в неволю.
 Брать въ солдаты—лоб голити; забірати в москалі.
 Брать деньги безъ счета—брати гробші не лічбю.
 Брать деньги подъ залогъ, который за неуплатой долга остается у кредитора—брати гробші на упад.
 Брать деньги подъ отработокъ—брати гробші на зрбку, на відробок.
 Брать за образецъ—брати на моду, на кшталт, на взірєць.
 Брать косою при самой землѣ—закладом косити.
 Брать чужое—довгі руки мати.
 Брать чью сторону—ставати за кого.
 Бредится—ввижається, мариться.
 Бредитъ—мамре в гарячці; словами блудить.
 Бредитъ, говорить, не сознавая что—словами блудити, верзті, маїчити, химери гонити.
 Бродитъ по міру—світом ся блукати.
 Бросается въ глаза—впадає на очі.
 Бросать, бросить взглядъ на кого—спадати, спасти очима на кого.
 Бросать, бросить мужа—іти, піти в лішанки.
 Бросать взгляды—накидати оком, скидати оком, очима.
 Бросать гнѣвный взглядъ—оскільки дивитися.
 Бросаться въ глаза—набігати на очі, очі в себе брати, вбірати; впадати на очі.

Б

Бросить кого въ холодъ—мороз іде по кому.
 Бросить бѣглый взглядъ—скинути оком, намигнути оком.
 Бросить въ беспорядкѣ—кинути хлящєм.
 Бросить въ жаръ—узяти вогнем.
 Бросить какъ понало—кинути хлящєм.
 Бросить кого, покинуть кого—п'ятами закивати на кого.
 Броситься бѣжать—ударитись навтікача.
 Будемъ мѣняться трубками!—шуст на люльки!
 Будетъ бѣда—буде лихий світ (кому).
 Будетъ и на нашей улицѣ праздникъ—буде й на нашому тиждні свято.
 Будетъ по нашему—війде на наше.
 Будетъ тебѣ!—матимешся!
 Будетъ тебѣ бѣда—ліха набіжш.
 Будетъ тебѣ съ нимъ хлопотъ!—матимеш із їм клопоту (роботу).
 Будетъ хорошая погода—на годину кладється.
 Будешь баню эту помнить до новыхъ вѣниковъ—тїматимеш, знатимеш до нових віників; памятаємеш до нових віників і до сухої дошки, поки аж піроху на очі насиплють.
 Будешь весь, вся избита—так шкура на тобі й закипнєть!
 Будешь еще и палкой бить—по тобі походить ще й ломака.
 Будешь помнить!—знатимеш лонаткі в горбі; тїматимеш до нових віників.
 Будешь сладокъ - живьемъ проглотятъ; будешь горекъ - проклянутъ—не будь солодкий, бо розляжуть, не будь гіркий—бо росплюють; солодкого проглінуть, гіркого проплюють.
 Будто-бы—мовляв, не скажі, ніби-то, начеб-то.
 Будто, какъ будто—буцим, ніби, наче, мов, чей, чей би, знай, немов.

Б

Будто черти на немъ горохъ молотили—у його на виду чорт сім кіп'гороху змолотів; на його виді горох ділько молотів.
 Буду бить такъ, что подпрыгивать будешь!—справлю я ті бал! дам такого діптю, що й ногами вкриєшся!
 Будь въ томъ увѣренъ—будь на тому певний, будь того певний.
 Будь добръ—будь ласкав.
 Будь онъ семи пядей во лбу и тогда ничего не подѣлаетъ—нехай він буде мудрий, як Соломон, і то нічого не зробить.
 Будь такъ добръ, добры—будь ласкав, будьте ласкаві.
 Будьте такъ любезны—як що ласка, коли ваша ласка.
 Бумага почтовая—листовий папір,
 — оберточная и промокательная—бібула.
 — хлопчатая—бавовна,
 — гербовая—штемпльовий папір.
 Бываютъ въ собраніи крестьянской молодежи—ходити між челядь.
 Бываютъ часто у кого—учащати до кого.
 Бывшій въ употребленіи—уживаний, заживаний.
 Бывшій предъ этимъ—дотеперішній.
 Быкъ на второмъ году—бичок торішняк, річняк.
 Была кляча, да изѣздилась—був кінь та з'їздивсь; був мед та гості попили; було діло та улетіло; один був та й той загів; був колись горіх а тепер свистун; був волон та став козлом.
 Была правда да въ лѣсъ ушла—була колись правда, пожила та й гайда; була правда та позички ззіли.
 Была правда когда-то, да извелась—см. Была правда, да въ лѣсъ ушла.
 Была предложена резолюція—запропоновано було резолюцію.
 Были бы побрякунчики, а поплясунчики будутъ—аби постукачі а послухачі будуть.

Б

Было бы болото, а черти будутъ—
аби болото, а жаби судуть; аби
пшонó, а каша буде; було б ко-
рито, а свині будуть; аби грóші,
а повітка буде; аби люде, а піп
буде; аби голова, а шóлуді будуть;
аби хлѣб, а зуби найдуться.

Было да сплыло—було та за водою
пішло; було та загуло; було ко-
лись—минулося.

Было очень много—було чимало; було
того, як мачат; було дуже багато.

Было предложено прекратить пренія
—було запропоновано замкнути
дискусію.

Быль выпивши—у голові, у головці
було; був на підпиту.

Быль мужичекъ, да померъ—быв
батько, та одувѣ.

Быль на ярмаркѣ—быв у ярмарку.

Быль сильно побить—взяв доброго
бóбу.

Быстрая вода—стрѣль-водá.

Быстро гнать—гоном гнати.

Быстро и скоро работать — шáмко
працювати.

Быстро побѣжать — в собáчу ристь
побѣгти; дмухнути дрáла.

Быстро скороговоркой...—як горó-
хом сипати...

Быстро растущій—ростючий, росто-
витий.

Быстро уйти—дмухнути дрáла.

Быть безъ души отъ кого—дух за
ким ронѣти.

Быть безъ мѣста—сидѣти на бóрку.

Быть безъ обуви (шутливо)—босѣни
справляти.

Быть беременной—бѣти при надїи; у
тяжѣ, у тяжѣ бѣти, ходѣти; бѣти
у вазѣ.

Быть благоразумнымъ—держати у го-
ловѣ рóзум добрый; держати рóзум
в головѣ.

Быть близкимъ къ смерти—на тонку
прѣсти.

Быть близорукимъ—недобачати.

Быть больнымъ—нездужати, в недужѣ
лежати.

Б

Быть взаперти, подѣ присмотромъ—
бѣти за рука́ми.

Быть взнузданнымъ—на занузді бѣти.

Быть взрослымъ—на літѣ бѣти.

Быть взятымъ въ солдаты—стѣти,
пѣти під аршин.

Быть вмѣстѣ—держатися кѣпи.

Быть вскормленнымъ, воспитаннымъ
въ чужой семьѣ—на Бóжїй хáрчі
бѣти, рости.

Быть въ агонїи—дохóдити, конáти,
часувáти.

Быть въ бѣгахъ — бѣти на вѣ́кахъ;
їти на Басарáбію.

Быть въ движенїи—ходѣти хóдором.

Быть въ интересномъ положенїи—
бѣти у пова́жному стáні.

Быть въ ладахъ съ кѣмъ—дóбре три-
вáти з ким.

Быть въ нерѣшимости—вагáтися.

Быть въ опалѣ—вѣдпáсти лáски чїѣї,
бути в кáрі чїїй, бути в знева́зі

Быть въ послѣднихъ дняхъ беремен-
ности—на днях ходѣти.

Быть въ развѣздахъ — їздити в до-
ро́гу.

Быть въ своемъ умѣ—при рóзумі
бѣти.

Быть въ сознанїи—при рóзумі бѣти,
притóнным бѣти.

Быть въ состоянїи—здóлати, здужати,
мати змóгу, сїлу.

Быть въ состоянїи по своему уму
сдѣлать что-либо—знести голово́ю.

Быть в сторонѣ — бѣти в бóці, на
бóці.

Быть въ тискахъ—в скру́ті, в при-
ту́зі бѣти.

Быть въ тюрьмѣ—арѣнѣти собóю ви-
тирати.

Быть въ ударѣ—в дóброму настро́ї
бѣти.

Быть въ уютномъ удобномъ мѣстѣ—
бѣти за привѣ́лїям.

Быть въ хорошихъ отношенїяхъ—
у добростѣ жїти з ким.

Быть въ чемъ распорядженїи—бѣти,
стояти кому до рóсказу.

Б

Быть грустнымъ, печальнымъ—смѣт-
но себе мáти.

Быть добрымъ—мáти дóбрїсть.

Быть, просиживать дóма—держатися
хáти.

Быть двѣушкой—у бѣндах ходѣти.

Быть заброшеннымъ (о предм. не-
одуш.)—хмѣлем заростѣ.

Быть забытымъ—пѣти в непáм'ятѣ.

Быть замѣтнымъ—у прѣмѣтку бѣти.

Быть звонаремъ — хвалѣ за хвѣст тяга-
ти (жартливо).

Быть злымъ на кого—лихѣм óком
дивѣтися; лихим дужом дѣхати на
кого; бѣти лхóї во́лі на кого.

Быть кому бѣльмомъ на глазу—бо-
лѣнкою сидѣти кому.

Быть кому непрїятнымъ собесѣдни-
комъ—не до мóви бѣти кому.

Быть краснорѣчивымъ — дáтися на
мóву.

Быть лишнимъ—узáйві бѣти; у зай-
винѣ бѣти.

Быть лучше кого въ какомъ-либо от-
ношенїи—залáмлювати когò.

Быть можетъ, онъ самъ сдѣлалъ бы?—
а сáм би він не зробив чáсом?

Быть на глазахъ, на виду—в óці бѣти;
на вѣч бѣти.

Быть на ихъ сторонѣ—на їх руч
стояти.

Быть на сторожѣ—мáтися на бáчності.

Быть на умѣ—на дѣмці стояти.

Быть на часахъ—стояти на стїйці,
на шѣльваху, на вáртї; держати
страж.

Быть не въ своемъ умѣ—не сповна
рóзуму бѣти.

Быть недовольнымъ—бѣти незадовó-
лением з чóго; (їрон.) кру́тити нóсом.

Быть недолговѣчну—кóротко жїти.

Быть неискреннимъ къ кому—нечѣ-
стим дѣхом дѣхати на кого.

Быть обезславленнымъ — у неслáві
бѣти.

Быть огорошеннымъ ударомъ—чмелѣв
слѣхати.

Быть окрещеннымъ—у хрест увїтї.

Б

Быть опрятнымъ—мáти охáйність.

Быть освѣдомленнымъ—вѣдома мáти.

Быть осторожнымъ—мáтися на бáч-
ності; держатися бѣрега.

Быть открытымъ, раствореннымъ—
отвóром стояти.

Быть плохимъ въ чемъ-либо (по ка-
честву)—бѣти лихѣм на що.

Быть поколоченнымъ—наїстися бухá-
нѣв; взїти в шкѣру (собѣ).

Быть по вкусу—до вподóби припа-
сти; смакувáти кому.

Быть подѣ паромъ (о землѣ)—пере-
лóгом, облóгом лежати, толоку-
вáти, парувáти.

Быть позади всѣхъ—пáсти зáдню.

Быть по сему!—нехáй так! так мáе
бути!

Быть постоянно въ чемъ—не вилá-
зити з чóго; не вихóдити з чóго.

Быть постоянно пьянымъ—не вихó-
дити з горѣлки.

Быть похожимъ на кого...—бути схó-
жим з ким..., скидáтися на ко́го,
вдавáтися в ко́го.

Быть подѣ присмотромъ—бѣти за ру-
ка́ми.

Быть празднымъ — гу́льма гу́ляти.

Быть при смерти—бути на божїй,
остáнній дорóзі.

Быть разговорчивымъ — дáтися на
мóву.

Быть разсудительнымъ — держати у
головѣ рóзум добрый.

Быть расположеннымъ къ чему—при-
вертáтися, прихїлáтися, схїлáтися
до чóго; мáти вáхил до чóго.

Быть свидѣтелемъ—за свѣдка бѣти,
стояти.

Быть свѣдущимъ въ чемъ—знáтися
на чóму.

Быть съ кѣмъ на короткой ногѣ—
за панїбрáта бѣти.

Быть счастливымъ, добиться счастья—
дохóдити, дїйтї добра.

Быть считаннымъ—під рахѣнком бѣти.

Б

Быть уже не въ тѣхъ лѣтахъ, когда...
—з лѣт вийти (кому).

Быть умнымъ—бѣти розумним; на
розум не збувати (кому).

Бѣгаетъ, какъ угорѣлый—бѣга, як
опарений.

Бѣгать взапуски—бѣгати наввиперед-
ки, навзаводи.

Бѣглий рассказъ—коротке опові-
дання.

Бѣговья дрожжи—бѣгунці.

Бѣда—лиха година.

Бѣда бѣду накликаеть—одна бѣда
тягне за собою й другу; як одна
бѣда йде, то й другу за собою
веде; бѣда тай за бѣду зачепилася.

Бѣда бѣду родить—бѣда бѣду гонить;
бѣда за бѣдою ходить.

Бѣда на бѣдѣ, бѣдою погоняеть—
бѣда бѣдою йде й бѣдою поганяе.

Бѣда на насъ напала—бѣда нас уче-
пилась.

Бѣда викагда не приходитъ одна—
як одна бѣда йде, то й другу
за собою веде.

Бѣда приходитъ пудами, а уходитъ
золотниками—лихо приходить пу-
дами, а сходитъ золотниками; лихо
швидко приходитъ, а поволі від-
ходить; не так скоро лихо вилізе,
як влізе.

Бѣда стряслась—лихо спітало.

Бѣдно жить—жити злиденно, бѣдно
матись.

Бѣдность одолѣла—злидні осіли.

Бѣдность учить, а счастье портить—
багачтво дме, а нещастя гне;
щастя розум відбирає, а нещастя
назад вертає.

Бѣдовать—см. Бѣдствовать.

Бѣдственное положеніе—лиха годі-
на, злий раз.

Бѣдствовать—бѣдувати, тягті бѣду за
хвѣст; горювати, злиднювати, по-
невѣратися.

Бѣду скоро наживешь, да не скоро
выживешь—бѣда здѣлає лѣхво, а
трудно її збути; лихѣ швидко
приходить, а поволі відходить; не

БВ

так швидко лихо вилізе, як влізе;
лихо приходить пудами, а схо-
дитъ золотниками.

Бѣды не избѣжишь—лиха не втічеш.

Бѣды человека научаютъ мудрости—
кому бѣда докучить, той ся розу-
му научить; бѣда учить хлѣба;
навчить бѣда попѣги, як нема
чогó вхопіти.

Бѣжать во всю прыть—бѣгти що есть
дѣху, на всі жи́ли брати.

Бѣжать галопомъ—бѣгти у чвал.

Бѣжать за докторомъ—бѣгти по лі-
каря.

Бѣжать рысью—бѣгти в клус.

Бѣжать со всѣхъ ногъ—що дѣху
бѣгти.

Бѣжать со свѣта—бѣгти з блиску.

Бѣлѣ, какъ лунѣ—білий, як молоко;
сивий, як голуб.

Бѣлѣй воскъ—ярий віск.

Бѣсъ качаетъ горами, не только на-
ми—чорт і горами перевертає.

Бѣсъ не пьетъ и не ѣстъ, а пакости
дѣветъ—чорт не спить, але людей
звѣдитъ.

В

Валомъ валить—як плав пливѣ, хма-
рою йде.

Вамъ стоитъ только приказать—за-
гадайте тільки.

Васъ считаютъ за людей—вас за
людей мають.

Ваша милость—ваше добродѣйство.

Ваша то Катерина да нашей Ориѣ
двоюродная Прасковья—кумина
хата горѣла, а твоя тітка рѣки
нагрѣла—от ми і родичі; пень го-
рѣв, а він рѣки нагрѣв, та й став
йому дядьком; родина—кумового
наймита дитина; десята вода на
киселі.

Ваши пляшутъ, а наши плачутъ—
половина свѣта скаче, а половина
плаче; хто плаче, а хто скаче;
един плаче, другий скаче; свѣт
плаче, свѣт скаче.

В

В

Вашихъ лѣтъ—вашої добі, у вашу
дѣб, вашого віку.

Вблизи—коло близу, поблизу, зблизу,
зблизька.

Ввалились глаза—очі йому повтягало.

Ввернуть словцо—прикінути слівце.

Вверхъ дномъ—переворотом, догорі
ногами, шкереберть.

Вверхъ ногами—догорі ногами.

Вверхъ по рѣкѣ—проти воді.

Вводитъ въ грѣхъ—до грѣха дово-
дити, на грѣх підводити.

Вводитъ въ стыдъ—сѣрому завдавати.

Вводитъ въ убытки—в шкоді при-
правляти.

Вдоволь—у смак, до-схочу, вдѣстач,
доволі, чимало.

Вдоволь насмотрѣться—напасти очі.

Вдребезги—умѣтель, вдружки, на га-
мѣз, на череп'я.

Вдѣвать нитку въ игольное ушко—
надегати голку, всилати нитку.

Веди себя прилично!—повѣдсь чѣмно!

Вездѣ испортишь дѣло—куди не пі-
деш, то золоті верби ростуть.

Вездѣ онъ, во все вмѣшается—де
не посій, то (він) врѣдиться.

Везти кому—щастити, фортунити
кому.

Велика важность!—велике диво
опѣньки!

Велика Федора да дура—великий до
неба, а дурний, як треба.

Великий постъ всѣмъ прижметъ
хвостъ—пришов піст-підогнув
собака хвѣст.

Великъ бакланъ, да есть изьянь—
велика головѣшка та розуму мало.

Величиною съ гору—як гора завбіль-
шки.

Верти языкомъ, что корова хво-
стомъ—язык в роті-мелі, що хоті.

Вертикальная шахта—сторчова
шахта, простопадний закіп.

Вертикальная линия—простовѣсна
рѣса, сторчова рѣса.

Вертикально стоять—бунчука стояти;
сторчака, стрімко, насторч стояти.

Верхній слой—верхній шар.

Верховный—найвищий, звѣрхній.

Верховный судъ—генеральный суд.

Верхушка горы—шпиль, верховина.

Вершина горы выпуклая—злѣбок.

Весною—на весні.

Вести войну—вой воювати.

Вести жизнь—проводити життя.

Вести на казнь—вести на страту.

Вести холостую жизнь—парубкувати.

Вести хоромы—танѣк вести, водити.

Весь день напролетъ—увесь день бо-
жистий.

Вечернія собранія неженатой моло-
дежи осенью и зимой—дѣсѣтки.

Вечерѣть—на зорі починає брати,
вечоріє.

Вещь осуществимая...—рѣч зді-
сненна...

Взапуски—наперегонки, навзаводи,
узаводи.

Взбрести на умъ—забрести в голову.

Взвалить на плечи—взяти на обе-
ремок.

Взводитъ напраслину—напасть на-
тягати на кого; грѣшити на кого.

Взволновать—зворушити (людину,
сѣрце).

Взглядывать—звѣдити очима; вергати
очима; закидати оком (куди, на
кого); наводити оком на кого, на
що; кидати оком; скидати оком.

Взглядывать другъ на друга—скида-
тися очима.

Взглядъ украдкою—крадкий погляд.

Взглянетъ словно рублемъ подарить—
гляне, мов сѣнечко яснѣ, аж на
дѣшнѣ весело стане.

Вздремнуть—шпакъ удрати.

Вздутъ на обѣ корки—вѣсити на всі
бѣки.

Вздохать по комъ—зігхати за кѣм.

Взнось въ казначейство—вкладка до
скарбниці.

Взнось членскій—вкладка членська.

Взойдетъ солнце и къ намъ во

В

дворъ—і в наше віконеці засві-
тить сонце.
Взойдетъ солнце и надъ нашими
воротами—колись і перед моїми
ворітьми сонечко зійде; колись і
на нас сонечко гляне.
Взрослая дівушка, могутая уже ви-
йти замужъ—дівка у заплітках,
у бовтицах.
Взыскать долгъ—доправити довг,
борг.
Взыскивать, взыскать, получить день-
ги—справляти, -вити гробі.
Взыскивать недоимки—справляти не-
доплатки.
Взыскивать подати—справляти по-
датки.
Взвѣстися на кого—завзятися на кого.
Взяло кота поперець живота—ухва-
тило, як попá за живіт.
Взять верхъ—узяти гору.
Взять верхъ надъ кѣмъ, превзойти
кого—заломити когó.
Взять взаймы—позичити у кого,
взяти в позіку.
Взять въ ежевыя рукавицы—в тісні
руки взяти; взяти в лабѣти.
Взять въ залогъ—взяти у заставу.
Взять въ охапку—взяти на оберѣмок.
Взять въ плѣнъ—у полон завяти;
узяти у ясирь.
Взять въ починку—взяти до направи.
Взять въ толкъ—добрати розуму.
Взять за грудь (во время драки)—
взяти за барки.
Взять назадъ свое слово—зріктисъ
свогò слова.
Взять на руки—взяти на оберѣмок.
Взять перевѣсь—гору взяти, верх
узяти.
Взять силою—здобути, опанувати.
Взяться за руки—зчепити руку
з рукою.
Взягся за умъ—схаменутися, отá-
митися, за розум взятисъ.
Взять чью сторону—потягти за ким.
Видать орла по полету—знати пана
по халѣвах; видно сову по льоту.

В

Видимо-невидимо—страшенна сила,
тьма-тѣмрява.
Видно голую грудь—виставив груді-
ну на продаж.
Видно сокола по полету—видно пана
по халѣвах; видно сову по льоту.
Виды имѣть на кого—вѣжити на кого.
Видѣть, какъ другіе їдять, а самому
не имѣть возможности—слинку
ковтати.
Видѣть не могу!—а ні на очі!
Вилѣть простымъ глазомъ—бачити
на вільне око.
Видѣть собственными глазами—на
своі очі бачити.
Вилять—крутити хвостом.
Винтовая лѣстница—кручені сходи.
Вить веревки—крутити мотузї.
Владѣть языкомъ—орудувати мовою.
Вломиться в амбицію—показати свій
гѣвор.
Влѣво—у ліву руч.
Влѣвнть пощечину—затопити по пщі;
ляща, ляпаса дати.
Вмигъ—у-мент, миттю.
Вмѣнить въ обязанность—поставити
за обовязок.
Возлагать надежды на кого—покла-
дати надію на кого, класти на-
дію на кого.
Возмущаться кѣмъ, чѣмъ—обурюва-
тися з кого, чого.
Вознамѣриваться что-либо сдѣлать
съ кѣмъ, съ чѣмъ—наважуватися
на кого, на що.
Вознамѣрится, рѣшить—думку взяти,
наважитися.
Возненавидѣть кого—узяти ненависть
на кого.
Вознестись на небо—на небо знатисъ.
Возникаетъ вопросъ...—виникає пи-
тання, справа; powstaє питання;
справа.
Возникало опасение—заходила обáва.
Воинскія правила—регула військовá.
Войдите въ мое положеніе — майте
на мене обáчення.

В

Война—вой, війна.
Война междоусобная—чвара, чварі.
Войну вести—вой воювати.
Войсковая квартира—кіш.
Войти безъ доклада—увійти не опо-
вѣвшись.
Войти во вкусъ—розласитися.
Войти въ азартъ—ропалитися.
Войти въ компанію—пристати у
спілку.
Войти въ мысль чью—збагнути дум-
ку чий.
Войти въ силу—в силу, в потугу вѣй-
тися; стати у мочáх.
Войти въ соглашеніе—поєднатися,
учинити згóду.
Вокзалъ желѣзнодорожный—двирецъ
залізничний.
Волка бояться, такъ и въ лѣсъ не
ходить—як вівка боїться, так і
в лѣс не йти; боївшись вівка, в
лѣсі не бувати; боїтися нопá, то
в вівтарь не йти.
Волось дологъ, да умъ коротокъ—
у жінок волосся довге, та розум
короткий; жінки довге волосся
мають, а розум короткий.
Волосы выпадаютъ — волосся вила-
зять.
Волосы стали дыбомъ — волосся на-
стовпужилось, штирем стало.
Волосной арканъ—накидальний по-
вадець.
Волшебное питье—даннѣ.
Волшебный фонарь—чарівний лих-
тарь, магїчна лампа.
Вольная кавалерія—охочекомонне
військо.
Вонъ—геть; во множ. числѣ—гетьте.
Воображеніе богатое—буйна уява.
Вообще и въ частности—взагалі і
з'окрема.
Воодушевиться—набрáтися охóти.
Вооружаться, -житься—озбрóувати-
ся, -битися.
Вооруженіе—озбрóення.
Вооруженный лукомъ—сайдакеръ.

В

Во-первыхъ—по-перше.
Вопросъ выясненъ—справу з'ясовано.
Войти въ соглашеніе—учинити згóду.
Вопросъ подвергнется детальному об-
сужденію—справу буде докладно
обмірковано.
Воровать—дóвгі руки мати; красти,
злодіяти.
Воронъ ловить—віторопні ловити,
гави ловити, вітришки продавати,
купувати; гавити, гавронити.
Во свояси—до себе, додóму.
Восклицаніе въ досадѣ, если чего-
нибудь не находишь—у Бога!
Воскресенье, которымъ начинается
недѣля Пятидесятницы—Зелѣна
недѣля.
Воспаленіе въ горлѣ—запáл у горлі.
Воспаленіе легкихъ—запáлння легѣ-
нів.
Воспитывать, -тать—доводити, дове-
сти до розуму.
Восхвалитъ Бога—хвалу Бóгові од-
дати.
Восьмая часть—осьмáк.
Вотъ будетъ драка—отто буде кру-
тий балъ!
Вотъ бѣда!—оце лишко!
Вмѣстѣ—докупі, докупки, докупó-
ки, докупочки, до-гурту, в-гурт,
за-гурт, укóпу, укóпи.
Внезапное несчастье—лихá напáсть.
Внести въ списокъ—записати до ре-
ѣстру.
Внизъ—до-низу.
Внизъ по рѣкѣ—за водою.
Внимательно слушать—до розуму
приймáти, слухати уважно.
Внимательно смотрѣть—дивитися
бистрим оком.
Внутренности повредить—надсадити,
надірвати бѣбежи, тѣлбухи, одби-
ти печінки.
Внушить къ себѣ большое почтеніе—
надати собі великої поваги.
Внѣ дома—на двóрі.
Внѣ очереди—по за чергóю.

В

Внѣочередное заявленіе—позачергова заява.

Внѣ себя отъ радости—себе не чує з радощів; себе не чувши з радощів.

Внѣшкольное образованіе—позашкільна освіта.

Во весь карьеръ—см. Во весь опоръ.

Во весь опоръ—навзаводи, узаводи.

Во вредъ—на шкоду.

Вовремя—в час, вчасно.

Во время глубокого сна—уперѣспи, у перѣспини.

Во время переговоровъ о чемъ—при нагоді пересправ про...

Во время чего...—під час чого...

Во все горло кричать—на всі заводи кричати.

Во все глаза—на все око.

Во все лопатки—на всі заставки.

Во всехъ отношеніяхъ — під усіма поглядами.

Во всю Ивановскую—на всі заставки.

Во всю прыть—навзаводи, узаводи.

Во всякое время—на всяку діб.

Вовѣки—поки сонце світить.

Во вѣкъ, никогда—поки світа, поки сонця.

Во вторыхъ—вдруге, по-друге.

Во главѣ—на чолі.

Вода—верхняя, подпочвенная—зашкурна, підшкурна; грунтовая—жильна; желѣзистая—руда, смужавина; богоявленская—орданська; ключевая—кринишна; минеральная—теплі води; полая, прибылая—повідь, повінь; проточная—текуча, самотока; святая—свячена; стоячая—водостій; цѣлебная—цілюща; темная вода—полуда.

Вода идетъ на прибыль—вода прибуває.

Вода, набранная въ день св. Юрія—юрська вода.

Вода, освященная 6-го января—йорданська вода.

Вода слегка замерзла—вода зашѣрхла.

В

Вода убываетъ—вода спадає.

Водить за носъ—дурити.

Водить компанію—бути, бувати у хлѣбосолі.

Водой берега обмываетъ—вода береги рве.

Водой не замутить—водою не помутитъ.

Водонапорная башня—навальна башта.

Водянымъ путемъ—водою.

Военное вѣдомство—офіція військова.

Военное дѣло—військова справа.

Военное положеніе—стан військовий

Военнообязанный—рушенецъ.

Военный чиновникъ—військовий урядник.

Возбудить вопросъ—зняти справу, питання.

Возвратить расположеніе—приняти до першої ласки своєї.

Возвышать голосъ—підносити голос.

Возвышаться—рости вгору.

Возвышеніе въ степень, мат.—ступенування.

Воздать равнымъ за равное—віт за віт оддати.

Воздушные замки—химѣри.

Возиться, медлить—шандру терти.

Возиться съ кѣмъ, чѣмъ—пазати, ворожити коло кого, чого.

Вотъ вотъ будешь побить—бітий ходиш.

Вотъ гдѣ—аж ось, ось-де, ось-дечки, ось-ось-де, отде.

Вотъ до какихъ поръ—опіки.

Вотъ-еще!—оті-ще, отце!

Вотъ еще дуракъ, простофиля—це ще тібія з полив'яним носом.

Вотъ какъ—ось-як.

Вотъ здѣсь—ось-ось, аж ось де.

Вотъ и все—от і по всьому; по ти моєї повіді.

Вотъ какой—осьякий, оттакій.

Вотъ однажды—аж якогось часу.

Вотъ такъ исторія!—оттакі ловись!

В

Вотъ такъ то!—оттак-пак!

Вотъ тебѣ, бабушка, и Юрьевъ день—от тобі, бабо, і Юрія.

Вотъ тебѣ на!—от тобі й маєш!

Вотъ те на!—оттакі ловись, -ся!

Вотъ то-то же—то-бо-то, о то ж бо то й є!

Вотъ тутъ—ось-ось, ось-ось-о.

Вотъ удивительно—оті диво.

Вотъ уже и нѣтъ денегъ—от і по грошамъ.

Во всеуслышаніе—голосно, на всю хату, щоб всі почули.

Во хмелю—на підпійтку.

Впалъ въ дѣтство—на дитячий розум перейшов.

Впасть въ несчастіе—на біду зійти.

Впасть въ ребячество—здитинитися.

Впасть въ уныніе—в тугу вдатися, засумувати.

Вперять глаза—затопляти очі, погляд.

Впитывающій въ себя—беркій.

Вполнѣ—на всю губу, цілкомъ.

Вполнѣ хорошо—гаразд добре.

Вправо—у праву руч.

Въ продолженіе цѣлаго дня—через цілісінський день.

Внѣочемъ—а в тім, зрештою.

Враждебный лагерь—ворожий табор.

Враждовать съ кѣмъ—зязлість на кого мати.

Вразсыпаю—у роспорішку, вростіч.

Врасплохъ напасть—спіткати, запіасти.

Врать—вѣсти москаля, кулі лляти, брехати, распустити губи, гусей підпускати, тумані перти, з губи халіву робити.

Временное Правительство—Тимчасовий Уряд.

Время года—пора року.

Время идетъ—час плине

Время идетъ быстро—час швидко упливає, час ліне хутко.

Время летитъ—і час нам не змигнеться.

В

Время отъ времени—коли не коли, інколи, іноді.

Время подходитъ къ обѣду—вже обідній упріг береться.

Время праздно провести—змарнувати час, провакувати.

Время прошло незамѣтно—час не змигнувся.

Время сна—лягови, облягі.

Время терять—гаяти час.

Вретъ безъ запинки—бреше і не оглядається.

Вретъ и не поплевывается—бреше та й дивиться, хоч би очі запліснув.

Вретъ, какъ рѣдку стружитъ—бреше, як шівком шіє; бреше, як сам знає.

Вретъ, какъ сивый меріць—бреше, як циганський цип; бреше, як попова собака; бреше, як собака на вісівки.

Вретъ, не поперхнется—бреше, як шівком шіє; бреше й оком не змигне.

Вретъ, себя не помнитъ—бреше, аж не постережеться.

Вретъ, что помеломъ мететъ—бреше, а за ним аж куриться.

Врѣзаться въ память—в тямкі, в знакі датися.

Врѣзаться кому въ память—у тямкі датися кому.

Всасывать, всосать—убірати, убрати в себе.

Все было объято пламенемъ—все так вогнем і взялось.

Всегда—поки сонце світить; завжди, завжди, повсякчас, повсякдень, повікичвий.

Всегда быть, всегда находится, имѣться—не збувати.

Всего на всего—гурт на гурт.

Всего переиспыталъ—бував і на коні, і під конемъ.

Все готовъ для васъ сдѣлать—радіший все для вас зробити.

Все есть, только птичьего молока нѣтъ—добра такого, не знає в чому й сходить.

В

Все ни по чьмъ—все дарма, байдужé.
 Все обстоить благополучно — все гаразд.
 Всеобщая исторія—всесвітня історія.
 Всеобщее мнѣніе—загальна думка.
 Всеобщее, прямое, равное и тайное голосованіе—загальне, безпосереднє, рівне і таємне голосування.
 Все равно—все їднó, однаково, один біс.
 Все рѣшительно—все чісто, до крихти, доцурі.
 Всесвітній дуракъ—від світа дурень.
 Всесословное собраніе—чорна рада.
 Все хорошо—за все гаразд, добре.
 Все хорошо въ мѣру—добре все по мірі.
 Вскидывать, вскочить на коня—спадати, спасти на коня; допадати, допасти коня.
 Вскормить, воспитать — до розуму довести.
 Вскорѣ—незабаром, не в забарі, небавом.
 Вскочила шишка, синякъ, вередъ—набігла гүля, синяк, болячка.
 Вскочилъ какъ встрепанный—скочив, як опарений.
 Вскочить—зірватися на ноги.
 Вскочить на лошадь—спасти на коня.
 Вскрывать трупъ — різати, пороти, требушити.
 Вскрыть письмо—розліпити листа.
 Вслѣд затѣмъ—потім того.
 Вспахать—зворушити землю, з'орати.
 Вспомогательный — помічний, помагальний.
 Вспотѣть отъ работы—чуба нагріти.
 Вспылить—впав у пасію; в огнище вкїнувся.
 Вспыльчиво гсворить — з оприском балакати.
 Вспыхнула война—вібухла війна.
 Вспыхнулъ мятежъ—повстання вібухло.
 Вставные зубы — штучні, рблені зуби.

В

Всталъ да пошелъ, такъ и вотчина со мной — куді пішов Лесь то все весь; куді піде Лесь, то всюди увесь; голий підперезався та й зовсім зібрався.
 Встревожить — зворушити (людину, сердце).
 Встрѣчать съ распростертыми объятями—з радіщами стрівати.
 Вступать въ должность — стати на уряд, прийняти уряд, посаду.
 Вступать въ состязаніе — на перемóги йти з ким.
 Вступать съ кѣмъ въ рукопашную—у рўчки з ким братись.
 Вступительный взносъ—вступна, вписова вклада.
 Вступить въ бой—сточіти бій.
 Вступить въ переговоры—вдатись у пересправи з ким.
 Вступить въ разговоръ—стати на річах з ким.
 Вступить въ бракъ — одружитися, побратися, шлюб взяти, закон прийняти, у закон вступити.
 Всѣ до одинаго—всі як їдén, всі до душі, всі чісто.
 Всѣ люди смертны—ніхтó не мине смєрти.
 Всѣмъ взялъ—хоч куді.
 Всю жизнь—покіль віку.
 Всю ночь—ніч ніцьку.
 Всякая бездѣлица—лєда-що.
 Всякій догадывался—кóжному доми-сїялось.
 Всякій первый попавшійся—лєда-хто.
 Всякій пустякъ—лєда-що.
 Всякій разъ—що раз.
 Всякій бухалень въ своемъ болотѣ голосить — кóжний півень на своїм смітнику пан.
 Всякому извѣстно—кóжне зна.
 Вся свадьба пѣсни не стоятъ — шкурка вічинки не варт.
 Всячески—на всі лади.
 Всяческія бѣдствія—сто лих.
 Всѣ мы подъ Богомъ ходимъ — усі ми під Бóгом, під Бóгом ходимо.

В

Всѣмъ въ глаза мечется—всім впадає на очі.
 Всѣмъ сестрамъ по серьгамъ—кóжній сващці по ковбасці.
 Всѣ одинаковы—вони всі в одну дудочку грають.
 Всѣ однимъ заняты—вони всі в одну дудочку грають.
 Всѣ заурядъ—головá в голову.
 Всякій куликъ свое болото хвалить—кóжна лисіця свій хвостик хвалить; кожен цїган свою кобилу хвалить; кождий цїган свої діти хвалить.
 Второпяхъ — з поспіху, пóхапки, хапком, хапко.
 Входить въ подробности—розбїратись у дрібнїях.
 Входить въ пререканіе—заходити у перерік.
 Входить въ силу—в сілу, в потугу вбиватися.
 Входить съ нимъ въ споръ—заходити з ним у перерік.
 Вчинять, -нить искъ — закладати, -класти позов.
 Выбиться изъ силъ—знемогтись на сили, вибитися з мóчі.
 Выбиться изъ тяжелыхъ обстоятельствъ—піднестися з біди.
 Выборы въ думу — вибóри до думи.
 Выбрать въ комиссары—обрати за комисара.
 Выбрать въ судьи—обрати за суддѣ.
 Выбрать председателемъ—обрати за голову.
 Вывести пятна—повибавляти плями.
 Вывести на свѣжую воду—на чісту воду вивести; вывести на світ.
 Вывернуться—вігорнутися з біди.
 Выдавать себя за кого—клатися за ко́го, удавати з себе ко́го.
 Выдать тайну—зрãдити тайну.
 Выдержать экзаменъ—скласти іспит.
 Выдрать кого—мãтланки дати кому.
 Выдрать за волосы—намнãти чуба.

В

Выдумать небылицу—сточіти брехню; вивести нетєсаного тєсанã.
 Выдѣлаться хозяйствомъ—жити на одлўці.
 Выдѣлывать разные штуки — різні витівки витівати.
 Выдѣлывать стекло—топїти скло.
 Выжать изъ кого либо сокъ—выдавити олію.
 Выжить изъ ума—з глўзду зсунутись.
 Вызвали другъ друга на бой—видали собі пляц.
 Вызывать любовь, правиться—бути до любóви.
 Выиграть время—вигадати час.
 Выиграть тяжбу — виграти справу, ви́позивати, спозивати.
 Выиграть что-либо — добру грінку убити, піймати.
 Выидеть ли изъ этого толкъ? — чи бóде з цьóго який лад?
 Вы имѣете основаніе такъ говорить—ви маєте рãцію такъ казати.
 Выйти въ открытое море—ви́плисти в пóвне мóре.
 Выйти замужъ — пїтї зãмїж; (переносно) зав'язати голову.
 Выйти замужъ за нелюбимаго—утопїти голову.
 Выйти замужъ раньше старшей сестры — під корїто підвернїти старшу.
 Выйти изъ предѣловъ—перейти через край.
 Выйти наружу—вийти наверх, виявитися.
 Выключить изъ списка—ви́писати з реєстру.
 Выколотъ глаза—повиймãти очі.
 Выкурить много водки — нагнãти горілки.
 Вылетать изъ памяти—ви́пливати з лãм'яти, випадати з пãм'яти.
 Вынести униженіе—дїзнãти наруги.
 Вынуть жерди, которыми заложено отверстие для воротъ—росклати ворóта.
 Выпаденіе матки—урãз вихóде.

В

Выпивать на дорогу—гладити дорóгу.
 Выпить, быть подъ хмелькомъ—уби-
 ти мѹху, чмелѹ.
 Выпить въ заключеніе — вѹпити на
 потѹху.
 Выпить за здоровье кого — напѹтисѹ
 до кóго.
 Выпить залпомъ—одразу вѹхилити.
 Выпить, сразу опрокинувъ рюмку въ
 ротъ—хильцемъ ковтнѹти.
 Выплата въ разсрочку — сплѹта рѹ-
 тами.
 Выполнить данный обѹтъ—зоброку-
 вѹти обрѹк.
 Выполнить желаніе—увóлити волю.
 Выпороть—спóрєкати рѹзками, хлó-
 сти дѹти.
 Выпрашивать подъ окнами — по під
 вѹконню мѹркати, ходѹти.
 Выпречь быковъ изъ ярма—зѹрвати
 бѹгѹ, вѹпрягти бѹги.
 Выпутаться изъ чего—вѹв'язатисѹ з
 чóго.
 Выпью насильно—пѹтиму чєрезъ сѹду.
 Выпятить губы, сжавъ въ одну точ-
 ку—зпѹилити губѹ.
 Выражать неудовольствіе—(іронічно)
 носомъ крутѹти.
 Выраженіе для указанія ч. л. страш-
 наго апетита, усиленной работы
 челюстями—нѹс гѹйдука скѹче.
 Выразить мысль подлинника въ пе-
 реводѹ—вѹдѹдати дѹмку первотворѹ
 перєкладомъ.
 Выразить порицаніе—ганьбѹ дѹти.
 Выразиться въ томъ или иномъ
 смыслѹ—вѹсловитисѹ в тóму чи
 и́ншому розумінні.
 Вырастать, -расти — доходити, дѹйти
 лѹт, до зрóсту.
 Вырвался огонь, дымъ—вѹбух вогóнь,
 димъ.
 Высказаться въ опредѹленномъ смы-
 слѹ—вѹсловитисѹ в пѹвнóму ро-
 зумінні.
 Высказаться по существу — сказѹти
 до дѹла, вѹсловитисѹ до дѹла.
 Высказываться за кого, въ пользу
 кого—озивѹтисѹ за кóго.

В

Выслѹдилъ бы даже въ землѹ спря-
 танное—вѹнюхав би земнѹ сѹрце.
 Высокого роста—висóкий на зрѹст.
 Высокоторжественный день (именины,
 крестины)—урочистѹ окѹзѹя, уро-
 чѹисте дѹло.
 Выставить гого какъ лгуна—пошѹти
 у брєхунѹ.
 Выставлять дуракомъ — завдавати
 дѹрня.
 Выстраиваться въ рядъ — ставѹти
 лѹвою, шикѹватисѹ.
 Выстрѹлить изъ пушки—удѹрити з
 гармѹти.
 Выстрѹлить по комъ — стрѹлити на
 кóго.
 Высшая власть — найвища влада;
 звѹрхнѹсть.
 Высшая степень мучительныхъ ду-
 шевныхъ страданій—сѹрце кров'ю
 закипѹе.
 Высѹчь—типцю, запѹрки дѹти.
 Вытаращить глаза—вѹбанчити бѹги.
 Вытереть носъ—утѹрти нóса.
 Вытянуть фронтъ — стѹти лѹвою,
 ушѹкувати лѹвою.
 Выходить замужъ — лѹвѹвання зда-
 вѹти, замѹж вихóдити.
 Выходить изъ дѹтєскаго возраста—
 з дѹтѹй вихóдити.
 Выходить изъ употребленія—не вжи-
 вѹтисѹ бѹльше, вивóдитисѹ.
 Выходить наружу — на верх вѹсту-
 пити.
 Вычищать дорожку отъ травы — вѹ-
 грасувати стѹжку.
 Выше его понятій — над йóго розу-
 міння.
 Вышло по моему, какъ я говорилъ —
 на моє слóво впѹло, на моє и́йшло.
 Выяснить вопросъ—з'ѹсувати спрѹву.
 Выѹзжать на комъ, либо на дру-
 гихъ—чужѹми рѹка́ми жар за-
 грѹбѹти.
 Въ безпамятствѹ — неpritóмнимъ
 бѹвши.
 Въ беспорядкѹ, какъ попало—трóс-
 комъ, жѹжмомъ.

В

Въ близкомъ разстояніи—на близъ-
 ку метѹ.
 Въ борьбѹ обрѹтешъ ты право свое—
 в борóтбѹ здобудешъ ты право
 свое.
 Въ бытность мою—за час мого про-
 бѹвання, за мого буттѹ, коли я
 бѹв.
 Въ видахъ—з метóю.
 Въ видахъ пользы—мѹючи на óці
 користь.
 Въ виду того, что...—сѹпротѹ того,
 що..., вважаючи на те, що...
 Въ видѹ опыта—на пробѹ.
 Въ видѹ чего—на вѹір чóго, на зра-
 зóк чóго.
 Въ глаза—в вѹчі, уздрѹчку.
 Въ глаза—межѹ очѹ (вдѹрити, плѹ-
 нутѹ).
 Въ глаза вретъ — ув очевѹдѹки
 брѹше.
 Въ глаза смóтрѹть, оченъ лѹститъ—
 бѹги свѹтитѹ.
 Въ гнѹвѹ—з пересѹрдя.
 Въ годъ три раза—трѹчі нѹ рік.
 Въ гробъ гладитъ—см. Онъ не жи-
 лець.
 Въ два ряда—удѹрядъ.
 Въ два—три прѹема, два, три раза—
 двома, трѹма нѹпадами.
 Въ день св. Петра—на Пѹтра.
 Въ десять разъ—у-дѹсятѹро.
 Въ диковину—в дивовѹжѹ.
 Въ добромъ житѹѹ кудри вѹются,
 въ худомъ сѹкѹтсѹ — добрó пѹ-
 шитѹ, а лихó сѹшитѹ.
 Въ добычу—на здóбич, на потѹлу.
 Въ догонку—на злогѹн.
 Въ додачу—в додѹтокъ.
 Въ долгу какъ въ шелку—в боргѹхъ
 якъ в рѹп'ѹхахъ; по шѹю в боргѹхъ.
 Въ долгъ братъ—брѹти нѹбір, в пó-
 зичку.
 Въ долгъ вѹрѹть, давати—боргѹвати,
 навѹрѹти, нѹбір давѹти, у позѹку
 давѹти.
 Въ долгъ-кредѹть братъ—нѹбір брати.

В

Въ достаточномъ количествѹ—подо-
 стѹткомъ.
 Въ дополненіе—на долѹтокъ.
 Въ дѹйствительности—наспрѹвці.
 Въ жаръ бросило—вогнѹм сипнѹло.
 Въ жертву Господу—Бóгу впрѹйóмъ.
 Въ зимнее время — зѹмóвѹ добѹ,
 узѹмку.
 Въ извѹстныхъ случаяхъ—при пѹв-
 нихъ окѹзѹяхъ, вѹпѹдкахъ.
 Въ изголовье—під гóлови.
 Въ интересномъ положеніи—у по-
 вѹжному стѹні.
 Въ какое время?—якóго чѹсу?
 Въ карманѹ свиститъ — у кишѹні
 гудѹ.
 Въ карьеръ—вскач, навзѹводи, узѹ-
 води.
 Въ клочки—умѹтель.
 Въ конецъ—до рѹпѹти.
 Въ концѹ—на при кінці, на послѹдку,
 по конєць.
 Въ концѹ мѹсяца—з кінцемъ мѹсяця.
 Въ концѹ стола, села—кінєць стола,
 кінєць села.
 Въ кружокъ сѹли—черѹнемъ сѹли.
 Въ куски рубить—на капѹсту сѹкти.
 Въ лѹсу и медвѹдѹ архимандритъ—
 на безлѹдді і дяк чоловѹк; на
 безвѹдді і рак рѹба; в степѹ і
 хрѹщ м'ѹсо; на безлѹдді й Хомѹ
 шѹнъ.
 Въ лѹтахъ жениха—на оженѹчку.
 Въ лѹто отъ народженія Христова—
 рóку Божого.
 Въ минуту гнѹва—під гарѹчу рѹчъ.
 Въ мѹрѹ—у свѹтахъ.
 Въ молодые годы—зѹмолоду, моло-
 дóго вѹку.
 Въ мою бытность гдѹ — за мого
 буттѹ де.
 Въ мою, твою, его, свою пользу—
 на моѹ, на твоѹ, на йóго, на
 своѹ рѹчъ.
 Въ мѹру—до мѹри.
 Въ наброску—у нѹкидку.

В

Въ накладѣ не останеться—утрати, шкоди не матиме.
 Въ началѣ четвертаго — по третій годині.
 Въ недоумѣнні—ні в сіх, ні в тих.
 Въ немногихъ словахъ—коротко кажучи, кількома словами.
 Въ непродолжительномъ времени—незабаром, небавом, невдовзі, невзадовзі, узадовзі.
 Въ нерѣшимости—ні в сіх, ні в тих.
 Въ ничто обратити—унівець повернути.
 Въ новолунні—на молодикѣ.
 Въ ногу—ступінь у ступінь.
 Въ нѣкоторомъ разстояніи отъ города—трохи оддалі од міста.
 Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ — місцем, місцями.
 Въ области наукъ—в царині науків.
 Въ общихъ чертахъ — загальними рисами.
 Въ одиночку—самотію.
 Въ одинъ присѣсть—за однимъ присідом, за однимъ разом, за їднимъ засідом.
 Въ одно мѣсто—до-купни, до-купки, до купоньки, до купочки, в гурт, до гурту, до місця.
 Въ одну нить—в-односталь, уїдно-саль.
 Въ одну прядь—в односталь.
 Въ обратную сторону—на зопак.
 Въ обтяжку—в обхвѣт, як обліто.
 Въ объѣздѣ, такъ къ обѣду, а прямо, такъ дай Богъ къ ночи—як поїхав кругом, то сьогодні буде, а як поїде навпростець, то хибѣ завтра; як поїдеш в об'їзд, то будеш і на обід, а як навпрошки, то увечері.
 Въ открытомъ полѣ—під голим небом.
 Въ отношеніи чего—з погляду чого, супроти чого.
 Въ отвѣтъ—на одказ, на одповідь.
 Въ охапку—на оберемок.

В

Въ память врізаться—въ тямки, в знаки дѣтись.
 Въ печи уже совершенно погасло—в печі вже ні ху́ху, ні дүху.
 Въ плѣнь взяти—у полонъ запіти; узяти у ясірь, у бран.
 Въ повалку—покатом.
 Въ погоню—на здогін, в догін, в погонь.
 Въ покоѣ, спокойно, въ спокойствіи—з упокоєм.
 Въ покоѣ жить—з упокоєм, спокійно жити.
 Въ покоѣ оставить кого—дати комү спокій.
 Въ полдень—о-полудні, опівдні.
 Въ половину—о-половині.
 Въ порошокъ тебя изотру—я тебе зімну на табакү.
 Въ пору—як-раз; саме в час.
 Въ послѣдній разъ—в-останне.
 Въ прежнія времена—упершині, упервині, передніше, за давніхъ часів.
 Въ припрыжку—скіком, підскоком, віскоком, вскіки, з підскоком.
 Въ природѣ воцарилась тишина—в природі залагла тиша.
 Въ продажу—на продаж.
 Въ продолженіе—протягом, в протят, в продож.
 Въ просторѣччі—по прѣстому.
 Въ противоположную сторону—навпакі, на верлѣ.
 Въ прошломъ году—торік.
 Въ пухъ разбранилъ—вібанітував на всі боки; вилаяв, як собаку.
 Въ пьяномъ видѣ—під п'яну руч, по п'яному.
 Въ пяти верстахъ отъ...—за пять верстов од...
 Въ работѣ произошла остановка—в роботі вийшла загайка.
 Въ разгарѣ—в роспалі.
 Въ разгарѣ лѣта—в росповні літа.
 Въ разные стороны, вразсыпную—у рбстіч, у роспаш.

В

В

Въ разсрочку—на виплат, на росплатку.
 Въ разсужденіи сего—що до цього; з огляду на це.
 Въ разсыпную—у роспаш, в рбстіч.
 Въ ранней молодости—з першого мблodu.
 Въ разницу—на рбздріб.
 Въ ротъ ничего не идетъ—їжа не бере; в пельку нічого не лізе.
 Въ руки—до рүк, на рүку.
 Въ самой срединѣ—у щирці, в самім осередку.
 Въ самомъ концѣ, послѣ всего—на припослїдку.
 Въ сапогѣ носокъ разорвался, верхъ отдѣлился отъ подошвы—чобіт рбта роззявив.
 Въ свадебныхъ пѣсняхъ: терять дѣвство—каліну ламати.
 Въ своемъ кругу—поміж своїми.
 Въ свое удовольствие дѣлать—робити до лїббости своєї.
 Въ свѣтѣ, среди людей—на мирѣ.
 Въ семейномъ кругу—в рїдній сім'ї, в рїднім колі.
 Въ семьѣ не безъ урода—усюди не без заїдів; нема рбду без вїроду.
 Въ сердцахъ—зб зла, з пересердя, з бприском.
 Въ силу входятъ—в сілу, в потүгу, в колодочкї вбиватися.
 Въ скомканномъ видѣ—жмаком, жмачком, жу́жмом.
 Въ скоромъ времени—далі-далі, незабаром, небавом.
 Въ случаѣ, если онъ спроситъ, скажи...—як бувѣ він спитѣе, скажи...
 Въ случаѣ чего—часом чогб.
 Въ смыслѣ—в розумінні.
 Въ согласномъ стадѣ волкѣ не страшенъ—дружній череді вовк не страшний.
 Въ состояніи, не въ состояніи сдѣлать что-либо—дүжий, не дүжий зрббїти щось.
 Въ спокойствіи, спокойно—з упокоєм, спокійно.

Въ сравненіи съ кѣмъ, съ чѣмъ—прбти, супроти ко́го, чб́го.
 Въ старину—за старіхъ часів, в давнину, в старовинү.
 Въ сторону наименьшаго сопротивленія—на бїк найлѣхшого опору.
 Въ сторонѣ—узабоч, на узбїччі, бсторонь.
 Въ страду—у жнивѣ.
 Въ строгомъ смыслѣ—в тіснбму розумінні.
 Въ строчку (о питьѣ)—вїстігом.
 Въ сумерки—смѣрком, прїсмерком.
 Въ тактъ—улад.
 Въ теченіе непродолжительнаго времени—не за великий час.
 Въ тихомъ омутѣ черти водятся—ті́ха вода грѣблю рве; в ті́хому болбті чортї плбдються.
 Въ томъ-то и бѣда—см. Вѣ томъ-то и дѣло.
 Въ томъ то и дѣло—тим бо й ба; то ж бо то й є; не що бо й що; не по чїм і б'є, як не по голові.
 Въ томъ то и штука—то ж то й є, то ж бо то й є, то то бо й е!
 Въ тоскѣ прожить свою жизнь—звудьгувати свій вік.
 Въ тотъ разъ—під той замах, того разү.
 Въ тревогу и мы къ Богу, а по тревогѣ, забыли о Богѣ—як ліхо, то й до Ббга, а як лихо минуло, тоді й Ббга забуло; коли не змога, так і до Ббга; добре дядькові, то й Ббга забув; як утопѣе, сока́ру даєе, а як порятують і топоріща жалус; коли сіно в стозі, то й забув о Бозі.
 Въ трезвомъ видѣ—по тверѣзому.
 Въ тридцать разъ—у трїдцатеро.
 Въ три прїема—трбма нападами.
 Въ ту же минуту—тієі ж хвилини.
 Въ туникъ привести, поставить—оступачити; памороки, баки забїти; запаморочити.
 Въ туникъ стать, притти—отуманїти, отетерїти, очманїти, остовпїти.

В

Въ тѣ дни—тимі днями.
Въ уединеніи—на самоті, в самотині.
Въ умѣ—у мислях, на думці.
Въ уровень съ краями—ущерть,
устрих.
Въ ущербъ—на шкоду.
Въ хорошую минуту—під добру руч.
Въ царствованіе—за царювання, за
царя.
Въ частности и вообще—з'окрема і
взагалі.
Въ чемъ дѣло?—в чім сила? в чім річ?
Въ чемъ суть?—см. Въ чемъ дѣло.
Въ чужія мысли не войдемъ—в чужу
душу не залізем.
Въ чужой монастырь съ своимъ уста-
вомъ не лѣзь—в чужій церкві
не паламарій; не сунь носа до
чужого прѣса; в чуже прѣсо не
тич носа.
Въ чужомъ глазу сучокъ видитъ, въ
своемъ не примѣчаетъ и бревна—
чужѣ під лісом бачить, а свого
й під носом не добачає.
Въ чужомъ пиру похмелье—хто ки-
слиці поїв, а на кого оскѣма на-
пала.
Въ шею гнать—у трі шия гнати, у
три вірви гнати.
Въ эти дни—цимі днями.
Въ этомъ году—цього року.
Въ этомъ нѣтъ смысла—це не має
глузду, сенсу, рації.
Въ этомъ отношеніи—з цього по-
гляду.
Въ этотъ разъ—під цей замах, цього
разу.
Въ этомъ смыслъ овъ правъ...—з
цього боку його правда...
Вѣжливое обращеніе—ввічливе, грѣч-
не поводження.
Вѣнчальный вѣнецъ—царський ві-
нецъ.
Вѣнчать—шлюб давати.
Вѣнчаться—шлюб брати, на шлюбі
стояти, на рушникъ стояти.
Вѣрительныя грамоты—поручальні
листі.

ВГ

Вѣрить—няти віри, діймати віри,
правди.
Вѣрить чему—вірити на кого, на що.
Вѣрный глазомѣръ—німецьке око.
Вѣроятно—певне, мабуть, либонь,
надісь, вітай, відав, мусить бути.
Вѣсовая чашка—шала.
Вѣтеръ свиститъ въ карманѣ—дбля
свистить у кешені.
Вѣчевой колоколь—віщовий дзвін;
скликол, скликачик.
Вѣчно—во вік віка, во віки вічні.
Вѣчно донимать кого—голову кому
істи, голову кому жувати.
Вѣчныя времена—вічні часи.

Г.

Гадать по картамъ—клѣсти кабали.
Гарцовать—грати конемъ.
Гдѣ баба, тамъ рынокъ, гдѣ двѣ,
тамъ базаръ—дві баби-торг, а три-
ярмалка.
Гдѣ-бы—де-б.
Гдѣ бы ни...—хоч де...
Гдѣ-бы то—де-б-то.
Гдѣ ведется, тамъ и на щепу бря-
дется—кому йдеться, то й на
скіпку прядеться.
Гдѣ-же—де-ж; де-то.
Гдѣ наше не пропадало—куди наше
не йшло.
Гдѣ-нибудь; гдѣ попало—абі де; де
трапиться.
Гдѣ тамъ—де там, деж пак, де в
біса, де в кѣта.
Гдѣ-то въ другомъ мѣстѣ—десь інде.
Гдѣ угодно—де хоті.
Гдѣ ужъ тебѣ, далеко тебѣ до—ку-
ди тобі.
Географическая долгота—географіч-
на довжина.
Географическая широта—географіч-
ний шир.
Главный врачъ—старший лікаръ.
Глаза ввалились—очи позападали.

Г

Глаза зоркіе—бачучі, бістрі очі.
Глаза наполняются слезами—очи за-
хѣдють слізьми.
Глазомѣръ вѣрный—німецьке око.
Глаза шире брюха—завидючі очі.
Глазъ видитъ да зубъ нейметъ—
блізько локоть та не вкусиш;
і в би паляниці та зубів нема; ба-
чать очі та ба!; е ложка та в
місці нема.
Глазъ не кажетъ—очей не покажує.
Глазъ нельзя оторвать—аж очі вбірає.
Глазѣтъ—вѣторопні ловити; гави
ловити.
Гласъ народа—гласъ Божій—голос
людський-голос Божий.
Глубокая печаль—тяжка туга, журба
пекуча.
Глубокий трауръ—велика жалоба.
Глупая голова—голова... не вѣче клѣч-
чям начинена.
Глупость—дурний розум, дурість.
Глупцы—швілі голови.
Глупый—на розум небагатий; з жу-
ками в голові.
Глупъ, какъ сивый меринъ—дурний,
як Бѣркові штани, як дракий
чобіт.
Глупѣтъ—спадати з розуму.
Глухая полночь—глуха ніч.
Глухой не дослышитъ, такъ догадає-
тся—глухий не дочує, то вгадає;
глухий не почує, та відума.
Глухой переулочъ, туникъ—зязубень.
Глухъ, какъ тетеревъ—глухий, як те-
терукъ.
Гнуть колышки—теревені гнути,
правити.
Гнѣвно—з сѣрця, зѣ зла, гнѣвно.
Говорите толкомъ—кажіть ладомъ.
Говоритъ я—мѣла мѣвиться.
Говорится, когда приходится слы-
шать что-либо сильно неприят-
ное—волося в'яне (слухаючи що).
Говорится о свесивомъ чловѣкѣ—
индіє книжкатий.

Г

Говорится о шумѣ зрѣлого хлѣба—
заспівало поле.
Говоритъ объ одномъ, а намекаетъ
на другое—на догад буряків,
щоб дали капусты.
Говоритъ безъ околичностей—мѣвити
без підходців.
Говоритъ вздоръ—клепати языкомъ;
химѣри гонити; ліпити харьки-
макогоньки.
Говоритъ въ защиту кого—говорити
за кимъ.
Говоритъ въ свою пользу—на свою
руч горнути.
Говоритъ въ тонъ кому—мѣвити під
лад кому.
Говоритъ въ шутку—казати на жарт.
Говоритъ дѣльно, толково—казати
доладу.
Говоритъ изустно—казати з уст.
Говоритъ или дѣлать чепуху—дур-
нину стріити.
Говоритъ лишнее—ропускати губи,
мѣрду, языка.
Говоритъ намеками—на догад казати.
Говоритъ напраслину—сухого дуба
везти.
Говоритъ на (украинскомъ) языкѣ—
говорити, розмовляти (українсь-
кою) мѣвою.
Говоритъ на чей счетъ—казати на
карб чий.
Говоритъ несообразное—казати такє,
що й купи не дѣржитися.
Говоритъ не прямо, обиняками—по-
завгорідно, манівцями казати.
Говоритъ обиняками—см. Говоритъ
не прямо.
Говоритъ по наслышкѣ—з людського
поговѣру, як од людѣй чув.
Говоритъ по чьему адресу—на чію
сторону казати.
Говоритъ раздѣльно—на розлук по-
відати, мѣвити, говорити.
Говоритъ рѣзко, не стѣсняясь—гово-
рити без обрізків.
Говоритъ скороговоркой—говорити
мѣттю; як горіхом обжати.

Г

Говорить съ разстановкой — мовити з перестанками.
 Говорить шута — казати жартом.
 Говорить тому, кто ходит, топчется безъ дѣла — гді тобі мишей топтати!
 Годный къ употребленію — ужитковий.
 Годовой отчетъ — роковѣ, річне звідомлення.
 Годовой праздникъ — урочісте свято.
 Годъ тому назадъ — за рік перед цим, перед роком.
 Голая истина — щіра правда, сама правда.
 Голенькій охъ! а за голенькимъ Богъ — за сиротою сам Бог з калитою.
 Голова солить у меня — менѣ болить голова.
 Голова была полна тяжелыхъ мыслей — важкі думи обсіли голову.
 Голова кружится — голова кружка йде; голова морочится.
 Голова кружится, идетъ кругомъ — голова обертом іде, в голові заморочилось.
 Голова у кого кружится — вернется свѣтъ кому.
 Головою выше — на цілу голову вище.
 Голодной кумѣ хлѣбъ на умѣ — нашій кумі все просо на умі; голодній курці просо на думці; голодному чоловіку пироги сняться.
 Голому разбой не страшенъ — мокрый дощъ не боїться; голий розбій не боїться; мокрый дощъ не лякається.
 Голодной курицѣ просо снится — голодній кумі хлѣб на умі; голодному чоловіку пироги на умі.
 Голий — что святой: бѣды не боится — мокрый дощъ, а голий розбій не боїться; голий розбій не боїться.
 Голь какъ бубень, какъ сосенка, какъ перстъ — голий, як пень, як палець, як плішка.
 Голь, какъ осиноый колъ — голий, як бич..., як міша.
 Голь, какъ соколъ, а остеръ, какъ

Г

бритва — голий, як бубон, а го-стрий, як бритва; голий, як долоня, як руда міша.
 Голь на выдумки хитра — по надобі то знайдеш і в кадобі.
 Голь съ претензіями — злидні та ше з перцем.
 Гонить, чуть въ шею не толкаетъ — женѣ, як в потилицю не штовхає.
 Гонять на арканѣ — ганяти на корді.
 Гораздо лучше, хуже — далеко краще, гірше.
 Гора родила мышъ — зробив з лемеша швайку.
 Гора съ некрутымъ подъемомъ — улога гора.
 Гордиться передъ кѣмъ — пишатиcя проти кого.
 Горить во рту — пече в роті.
 Горная цѣпь — пасмо гір.
 Горный промыселъ — гірництво.
 Горелитъ окоlescную — см. Околесицу несеть.
 Горелитъ вздоръ, ченуху — бавелюки плести, торбчити.
 Городская дума — міська дума.
 Горькая судьбина — щербата доля.
 Горю предаваться — в тугу вдаватися.
 Горючія слезы — гіркі, ревні слізи.
 Горячее время — гарячий час.
 Горячий (кто) — шкура горить (на кому).
 Господа! — панове!
 Господи, прости, въ чужу клѣтъ пусти; пособи нагрести да и вынести! — прости, Боже, сей раз та ше десять разів, а там побачимо.
 Господь не выдастъ, а врагъ не съѣсть — коли Бог не попусти, то свиня не вкусятъ; кого Бог не выдастъ, то свиня не зїсть.
 Государственная Дума — державна дума.
 Государственная казна — державний скарб.
 Государственное право — державне право.

Г

Государственность — державність.
 Государственный банкъ — державний банок.
 Государственный Совѣтъ — державна рада.
 Государственный строй — державний лад.
 Государственный экзамень — державний іспит.
 Государствовѣдѣніе — державознавство.
 Готовальня, чертеж. — рисувальня.
 Готовый къ услугамъ — готовый до послуг.
 Готовъ все для нихъ сдѣлать — і неба їм прихилив би.
 Гражданскій бракъ — шлюб на віру, цивільний шлюб.
 Гражданскій долгъ — громадянський обов'язок.
 Гражданское вѣдомство — офіція цивільна.
 Гражданское право — цивільне право.
 Гребень не беретъ — гребінь не вчеше.
 Грестъ прямо впередъ — гребти у хід.
 Громко кричать — криком кричати, не своимъ голосом кричати.
 Громко плакать — голосом голосити.
 Громко читать — у голос читати.
 Громъ гремѣлъ раскатами — грим вгрімляв закатом.
 Гроша нѣтъ за душой — і хвоста нема в дворі.
 Грудной портретъ — погруддя.
 Грустить — смутно себѣ мати сумувати.
 Грустить по комъ — журитися за ким.
 Грусть свѣдаетъ его — журба сущить його.
 Грызть орѣхи — лускати, лущити горіхи.
 Грѣхъ да бѣда на кого не живетъ — без гріху не проживеш; всяк чоловік не без гріха; нема чоловіка без вади.
 Губа не дура — душа не повстанка; душа не з лопушка.

ГД

Губернскій Совѣтъ — губернійна рада.
 Гулять въ саду или въ лѣсу 1 мая, устраивать маевку — наставляти мая.
 Гулять напропалую — гульма гуляти.
 Гусь да баба — торгъ — як дві бабі та гуска, то весь базар.
 Гусь свиньѣ не товарищъ — сѣтник коробейнику не товариш.

Д.

Давай играть — нумо грати, гуляти.
 Давай мѣняться! — давай міняк! ходім міньки!
 Давать взаймы — позичати.
 Давать въ долгъ — боргувати, навіряти.
 Давать въ обрѣзъ — видавцем давати.
 Давать знать — сповішати, повідомляти.
 Давать кукишъ — тикати, сукати дулі.
 Давать ложное показаніе — криво свідчити на кого.
 Давать наставленіе — давати поради, ради.
 Давать правоученіе — на добре навчати.
 Давать обѣдъ — справляти обід.
 Давать отчетъ — здавати рахунок, здавати звѣт, звідомлення.
 Давать очную ставку — ставити на очі, вавіч; зводити на очі, на вічі, звѣди зводити.
 Давать письменное обязательство — підписуватися.
 Давать помпальный обѣдъ по умершемъ (шуточно) — хавтурі справляти.
 Давать понять — давати на здогад; давати в знакі.
 Давать порядокъ — знаходити, учиняти арміс.
 Давать совѣтъ — давати поради, ради.
 Давить грудь — стискає в грудіх.
 Давно минувшее — давня річ, давня давнина.

Д

Давно прошедшее время—давня давнина.
 Давно прошедший—бó-зна-колішній, хто-зна-колішній, давноминувий.
 Да говорите же!—та ну бо кажіть!
 Да его еще не безотлагательно, не очень нужно—та його ще не кісно треба.
 Да его о надолбу головой не убьешь—його й добнею не вб'єш.
 Да здравствует—най живє, хай живє, нехай живє.
 Да и все тутъ — та й рєшта, та й годі.
 Дай Богъ ему успѣха—щасті йому Бóже.
 Дай Богъ здоровья—поздоров Бóже.
 Дай срокъ!—підожді, потривай!
 Дайте мнѣ рубль мелкой монетой—дайте мені на карбóванця дрібнихъ.
 Далась мнѣ эта работа — увірилась мені ця робóта.
 Далеко-далеко—геть-геть, ген-ген.
 Далеко кулику до Петрова дня—далєко кóцому до зайця.
 Дали по шесть штукъ—по шестірку дали.
 Далъ результатъ—далò скóток який.
 Дальний родственникъ—далєкий рóдич.
 Дальнобойное орудіе — далеколúчна, далєкострільна гармáта.
 Дальше ни шлú—по цей дуб мíля.
 Да нѣтъ!—та де!
 Да нѣтъ же—дак же нí.
 Даромъ—за так грóшей, з лáски, за спасібі, дурно, даремне.
 Даромъ что—дармá що, хоч...
 Даромъ не проходитъ—вилáзить бóком; так не минáється.
 Дастъ Богъ день, дастъ Богъ и пишу—дав Бог ротóк, дастъ і кусóк; дастъ Бог день,—дасть і пожíток; Бог—батько: як буде нас трíмати, то буде й годувáти; хто дав зуби,—дасть і хлíб до губи.

Д

Дать взятку—дáти хабарí, хаштурá, дáти кóку в рúку.
 Дать въ шею—в потилицю зацідáти, триши́й дáти.
 Дать денегъ (фиг.)—брáзнуги капшукóм.
 Дать другой оборотъ дѣлу—поверну́ти справу.
 Дать клятву—заприсягтíся.
 Дать кому гонку, стрижку—дати кому пєрцю; освятíти кому вóду у трí батогí; дáти кому тропарíв з кондакáми.
 Дать кому, чтобы навсегда помнилъ—тропарíв з кондакáми дáти.
 Дать, ~~предоставить~~ кусокъ хлѣба—настановíти на хлíб.
 Дать маху—схíбити, поми́литись на чóму, обмахну́тись.
 Дать нагоняй—отченáш прочитáти, гóнку дáти.
 Дать на подержаніе—позíчити на дєякий час.
 Дать на слово—на віру дáти.
 Дать насмѣшливое прозвище—пришпи́лити квітку.
 Дать нахлобучку—прочу́ханки дáти.
 Дать облегчение—пíльгу дáти, вчíнити полєхкíсть.
 Дать подзатыльникъ—давáти запотíлишника, потíлишника, прочухáна.
 Дать потасовку—дáти лúпня.
 Дать приказъ—рóсказ вíдати.
 Дать промахъ—шпакá вбíти.
 Дать себѣ трулъ—завдáти собí прáці.
 Дать руководящія указанія—дáти нáвíd.
 Дать себя знать—дáтися знáти, у знáкí.
 Дать себя обмануть—дáтися на підмóву.
 Дать себя помнить—в тэмкí дáтися, в тэмку дáтися.
 Дать себя почувствовать—дáтися в знáкí.
 Дать таску—чубрíй, поволóчку, прочухáна дáти.

Д

Дать толкъ—зарáдити чим.
 Дать трепку—дáти, завдáти чóсу, шквáрки, тíпцю, перегóну.
 Дать тягу—дáти дму́хача, дропака, драла, лíги, дріпка; наківáть пятáми; в нóги.
 Дать указаніе, какъ сдѣлать что-нибудь—дáти навíd.
 Дать ходъ дѣлу—приспíшити справу.
 Дать шпоры — стíснути, сп'ясти острогáми.
 Дача общаго владѣнія—сáбринá дáча.
 Два дня назадъ—перед двомá днями, за два дні перед цим.
 Дважды осмотрѣвъ—за два óгляди.
 Два медвѣдя въ одной берлогѣ не уживутся—два котí в однім мішкú (на однім сáлі) не помíряться.
 Двери одностворчатыя—дверí одíнарні.
 Дверь двустворчатая—дверí двóйчатí, подвійні.
 Дверь не плотно приходится—дверí не мóжно причинíти щíльно.
 Дверь опускающаяся—лáда.
 Движеніе впередъ—пóступ.
 Движимое имущество—рухóме добрó, мáйно.
 Двоедушничать—на двóх стíльцáх сидíти.
 Двои́льный кубъ—лэмбик.
 Двоится въ глазахъ—дво́йніть.
 Двойственное число—подвійне, двíй-не число.
 Двоюродный братъ, сестра—брат, сестра у пєрвix.
 Двусмысленность—рíч на двíчі.
 Двуствольное ружье—подвійка, дубельтíвка.
 Двухъ смертей не бываетъ, а одной не миновать—іднóї смєрти не минєш, другої не буде; бíльше рáзу не вмерєш.
 Двѣ должности еще не заняты—дві посáди ще не обсáджено.
 Девятый валъ—валєчна хвиля.
 Девять съ половиной—пíвдєсята.

Д

Денегъ-куры не клюютъ—грóшей до смýтку; грóшей, як у жíда вóшей.
 Денегъ не хватаетъ—грóшей не вистачáє, бракує.
 Денежное взысканіе—штрап, грошова кáра.
 Денежное пособіе—пóмíч грíшми.
 День безъ росы—суховєнь.
 Деньга и камень долбитъ—грóші й камíнь кують; копíйка камíнь довбе; копá камíнь довбе; золота швáйка мур пробивáє.
 Деньга лежитъ, а шкура дрожить—кожúх лежíть, а дурєнь дрíжíть.
 Деньгами все можно сдѣлать—золотá швáйка мур пробивáє.
 Деньгамъ нѣтъ заговѣнія—на грóші нема́ пúшіння.
 Деньги-дѣло наживное — грóші-набúта рíч.
 Деньга не щепка—грóші не полóва.
 Деньги счетъ любятъ—кошíйка лóбить, щóб її лíчили.
 Деньги тебѣ предназначались—грóші тобí судíлись.
 День деньской—у весь дєнiчки, цíлiсiнький день.
 День за днемъ—день за день, день поза день.
 День идетъ за днемъ—день по дню минáє.
 День клонился къ вечеру — сóнце бóло на вечірньому прúзі; вже мáлося на вечір.
 День къ вечеру, ко смерти ближе—день за день, а б́лиже к смєртí.
 День платежа—день запáлости.
 Держать въ ежовыхъ рукавицахъ—до рук прибрáти.
 Держать въ памяти, помнить—мáти-на пєнькú.
 Держать на мысли, ~~измышлять~~ — думку дбáти.
 Держать на умѣ—думку дбáти.
 Держать пари—об заклáд, у заклáд бíтись, йтí, закладáтися.
 Держать себя въ сторонѣ—бúти бóторонь.

Д

Держать себя опратно — ходіти чепурно, охайно, алірно.
Держать совѣтъ — раду радити, радувати.
Держать чью руку — тягти за когo; перевестися на чий розум; тягти руки за ким.
Держать чью сторону — см. Держать чью руку.
Держать экзамены — складати іспити.
Держать язык за зубами — тримати язык на зашморзі.
Держи карман! — чорта з два! завтра з мішком.
Держи ухо востро — оглядайся на задні колеса; будь на сторожі, на чеку.
Дернула и меня нелегкая — підстирила й мене стіра; надав мені біс.
Десятичные дроби — десяткові дроби.
Диво дивное — на прочуд діво.
Диву дался — дивом дивувався.
Дитя не плачетъ, матъ не разумѣтъ — дитина не плаче, мати не чує; як дитя не плаче, у матері думки нема.
Діаметрально противоположный взглядъ — цілком протилежний погляд.
Для близиру — для годіться.
Для виду — для призору.
Для домашнего обихода — на домові потреби.
Для избѣжанія огласки — щоб не було глосу, розголосу.
Для меня все равно — про мою волю; мені байдуже; мені однако.
X Для обозначенія недовгаго или затруднительнаго положенія — ні сюди, ні туди.
Для острастки — для постраху.
Для предостереженія — в пересторогу.
Для приличія — для годіться.
Для продажи — на продаж.
Для сбыта — на збут.
Для своего обихода — для власного ужитку.

Д

Для своего удовольствія — по своїй уподобі; собі на потіху.
Для скорости — для бспіху.
Для сравненія приведены цифры — задля порівняння наведено цифри.
Дністръ не сравнится длиною съ Днѣпромъ — Дністръ не вийде довжиною проти Дніпра.
Дністръ не такой ширины какъ Днѣпръ — Дністръ не вийде ширинкою проти Дніпра.
Добиваться благосклонности — запобігати ласки.
Добиваться милости — см. Доб. благосклонности.
Добиваться превосходства надъ кѣмъ — допезнітись горі над ким.
Добиваться, биться чего — допінати, пнати чогò.
Добиться своего — доканати свого; вивести справу.
Добиться счастья — доходити добра.
Добиться толку — допитатися.
Добраться до смысла — дорозумітися.
Доброжелательствовать — добра мислити.
Доброму Богъ на помощь — щірому й Бог помагає.
Доброму Богъ помогаетъ — см. Доброму Богъ на помощь.
Добромъ — по добрости.
Добро пожаловать — просимо до господи.
Добрый вечеръ — добрий вечір.
Добрыя, хорошія дѣла — добрі вчинки.
Добыть что — добігти чогò.
Довалиться до пиши, до питья — допастися, дорватися, доскіпатися до їди, до питва.
Довести до гибели — довести до згуби.
Довести до крайности, покончить съ чѣмъ — добіти пухи, добіти до пухи.
Довести до потери, разорить — збіти з статку.
Довести до свѣдѣнія — звістити, опo-

Д

Довести до сумасшествия — обожеволити.
Довольно будь тѣмъ — тим і здобрий; радій з того, здволенний будь з того.
Довольно большой — чималій.
Довольно много — чимало.
До востребованія — до виправи.
До всеобщаго свѣдѣнія — до загального відома.
X До высшей степени терпѣть — до аж-аж.
Довѣрять — діммати віри, правди.
Довѣрять кому — упевнитися на когo; сповірати на когo; вірити на когo.
Догадываться — на догад знати; класти у голову, домислюватися.
До глубокой ночи — до пізних лігів; до самої ночі.
До гроба, по гробъ — до смерті, по вік, поки світ сонця.
До дна, до конца — до ширця.
Додуматься — добрати розуму, ума.
Дожди идутъ рѣдко — не часто дощі перепадають.
Дождь какъ изъ ведра — дощ лє, як з луба.
Дождь ливня льетъ — дощ як з відра, як цівкою.
Дождь пересталъ — передошло.
Дождь приударилъ — дощ ушварив, сипнув, припустив.
Дождь рубить — дощ періщить.
Дождь сквозь солнце — курячий дощ, з сонцем дощ, свинячий дощ, сліпий дощ.
Дождь съ большимъ вѣтромъ — бучний дощ.
Доживать — доживати віку.
Дойду не отдыхая въ пути — в одну хідку дійду.
Дойти до свѣдѣнія чьего — дійтиса до когo.
Доска на доку нашель — найшла коса на камінь.

Доказательства письменныя — докази листовні.
До конца — до послідку, до останку, до ширця, до кінця.
До конца, до окончанія — до кінця.
До конца, совершенно — до канцера.
До конца жизни — до смерті віку.
До копейки издержаться — витратитися з грошей.
До крошки — до кріхти.
Докучаетъ, преслѣдуетъ неотступно — X просвітку не дає.
Долгое время — московський місяць.
Долго ожидать, пока обѣщанное сдѣлается — поки хвалькò нахвалиться — будькò набудеться.
Долго просить кого о чемъ — напрошуватися (когò про що).
Должно быть будетъ... — мабуть, певне буде...
Должно быть такъ — мусить бути так.
Должностное лицо — урядник.
Должность еще не занята — посаду ще не обсаджено.
Долой — геть; во множ. числѣ — гетьте.
Долой царизмъ! — геть з царатом!
До малѣйшей подробности — до цѣти.
Домашнее дѣло — горьднє річ.
До моего свѣдѣнія дошло — я одібрав відома... до мене дійшлося.
Домъ въ три этажа — будинок на три поверхи.
Домъ полонъ звуковъ, пѣсень — співи-аж будинок розлягається.
Домъ построенный въ видѣ буквы I — хата закаблукòм.
До нельзя — до аж-аж.
До нельзя терпѣль — терпів до останку.
Донимать рѣчами — додавати словами.
До нитки — до шнуріни.
До основанія — до шенту, до цури, до ґрунту.
До остатка — до ширця, до канцера.
До остатка побилъ, истребилъ — до цури побив, перевив.

Д

Допекать, допечь кого — зати́нати, затну́ти, затля́ти кому; залива́ти, зали́ти сала за шку́ру.
 До поздняго времени — до пізна.
 До полного истощенія силъ рабо-
 тать — до рѣстрѣску робѣти.
 До полусмерти (бить) — до́ки теплий.
 До поры, до времени — до якогось
 часу, по́ки що.
 До послѣдняго кусочка — до цури.
 До пресыщенія — до снаги, до не́хочу.
 Допустимъ, гредположимъ — даймо
 на тѣе.
 До разсвѣта — удо́вѣта, удо́вѣток,
 до́ лня.
 До расчета — до пораху́нку.
 Дорога большая — шлях, гостѣнецъ.
 Дорога идетъ въ городъ — шлях до
 мѣста лежѣть.
 Дорога съ замерзшею на ней грязью,
 изрѣзанною раньше колесами —
 зѣрвана доро́га.
 Дороги въ разныя стороны — розхѣдні
 доро́ги.
 Досадить — до живих печѣнок допек-
 ти, вразѣти до живого, зали́ти
 сала за шку́ру.
 До свадьбы заживетъ — загѣйтъ, по-
 ки весѣлья скѣйтъ; загѣйтъ до
 весѣлля.
 До свиданія — до побачення.
 До свѣдѣнія дойти — до відома дійти-
 ся; відома одѣрати.
 До свѣдѣнія дошло — одѣбрано відома;
 до відома дійшло́ся.
 До скончанія вѣку — до кінця світу.
 До смерти — до о́станку, до віку, до
 загѣну, до судно́й до́шки.
 До смерти избить — у сме́рть забѣти.
 Доставлять удовольствіе — справляти
 приѣмність; завдава́ти вѣхи, при-
 ѣмности.
 Досталось ему — бу́ла йому́ шанѣба!
 Достанется на орѣхи — доста́неться
 на кабакѣ; перепадѣ на бублики.
 Достаточно (когда употребляется для
 усиленія значенія какого либо
 слова) — геть-то.

Д

Достаточно хорошо — гара́зд, до́бре.
 Достигну́ль совершеннолѣтія — на
 стану́ ста́ти; доросѣ́ти літ; дійти
 повнолі́ття.
 Достигну́ть чего — дійти чо́го
 Достигъ извѣстной прочности своего
 положенія — став на лад.
 Достичь опредѣленной цѣли — досягѣ́ти
 цѣвно́й метѣ.
 Достойный вѣчной памяти — віко-
 помний.
 Достойный довѣрія — віри гѣдний.
 До тла — до шпѣнту, на гобѣлки, до
 цури.
 Доходиться до бѣды — доходѣ́тиса
 лі́ха.
 Доходы и расходы — прибу́тки і ви-
 да́тки.
 Доходы увеличиваются — прибу́тки
 зростаю́ть.
 До-чиста, совершенно — до ногѣ; у
 хтему, до канцу́ра, до хтему.
 Дошкольное воспитаніе — дошкѣ́льне
 вихован́ня.
 Дошло до нашего свѣдѣнія — доне́-
 слоса нам відати, дішло́ нам
 зна́ти, до нас дійшло́сь.
 Дремать — нѣкони, оку́ні до́вити; ку-
 нѣти.
 Дремота одолѣваетъ — на сон знема-
 гас; (шутливо) спѣнці́ свѣтаю́ть.
 Дрожать, быть въ движеніи, волно-
 ваться — ходѣти хо́дором.
 Дрожать отъ холода — дріжа́кі до́вити.
 Дрожать такъ, что зубъ на зубъ не
 попадаетъ — зубами третя́ка ви-
 бива́ти.
 Дрожь — циганський піт; дріжа́кі.
 Другое поетъ — іншо́ї співа́с; тепер
 не те співа́.
 Дудки! — це вже ба́ли! дзусь! зась!
 Думается — гада́ється.
 Думать — мѣслити, гада́ти; у го́лову
 класти, поклада́ти; (шутливо) хо-
 діти, піти до голови по рѣзум.
 Думать, подумать — зга́дувати, да́ти
 гадку.

Д

Думать только объ удовольствіяхъ —
 тѣльки заба́вки на дѣмці́ ма́ти.
 Думать что — на мѣсли́ ма́ти.
 Дурака валять ду́рня кле́ти.
 Дураку законъ не писанъ — ду́рням
 закон не писан; ду́рному́ закон
 не писаний.
 Дураку и въ алтарѣ нѣтъ спуску —
 ду́рного і в це́ркві б'ють.
 Дуракъ — ду́рне са́ло, ку́ряча голова,
 ду́рень, кеп.
 Дуракъ спитъ, а счастье въ головахъ
 лежитъ — ле́жень лежѣ́ть, а Бог
 для не́го до́лю держѣ́ть... а над
 ним Бог кряжѣ́ть.
 Дурачить — ману́ пускати, напускати;
 тумана́ це́рти; гну́ти харамани.
 Дурень лицомъ — бри́дкій на виду́.
 Дурная молва — сла́ва-поговѣ́р.
 Дурная память — леда́ча пам'ять.
 Дурная погода — негѣ́да.
 Дурная репутація — не́добра сла́ва.
 Дурная слава — несла́ва, поговѣ́р.
 Дурно видѣть — не́добача́ти.
 Дурной глазъ (по народному поверью
 есть у нѣкоторыхъ людей, могу-
 щихъ однимъ взглядомъ причи-
 нить несчастье, болѣзнь и даже
 смерть) — ли́хі о́чі.
 Дурно сдѣлать — зле учинѣ́ти.
 Дурныя обстоятельства — ли́ха годѣ́на.
 Ду́ть во всѣ лопатки — бѣ́гти на всѣ
 за́ставки.
 Ду́хъ захватываетъ — сердце в'ѣне
 Душа въ пятки ушла — на душі́ по-
 холо́ло; ковалѣ́ кую́тъ в лі́тках
 за́стѣгло; ду́ша в п'ятки схова́лась.
 Души не слышать въ комъ — дух за
 ким ронѣ́ти.
 Души въ немъ не чае́тъ — дух за
 ним ронѣ́ть.
 Дымъ клубами — дим ку́жілем.
 Дыханіе захватило — дух за́нявся.
 Дьяволомъ подложенъ бѣсомъ опу-
 шень — лі́сом підшитий псом під-
 битий.
 Дѣвушка невѣста — дѣвчина на порѣ,
 у порѣ, на відданні.

Д

Дѣвушка съ цвѣтами на головѣ —
 за́квітчана дѣвчина.
 Дѣйствовать дурно — ходѣ́ти ли́хим
 рѣ́бом; зле чинѣ́ти.
 Дѣйствовать, поступать по своему —
 ходѣ́ти своѣ́м рѣ́бом.
 Дѣйствовать справедливо — ходѣ́ти
 прави́м рѣ́бом.
 Дѣйствуйте со мной заодно — в іде́н
 гуж за мно́ю тягнѣ́ть.
 Дѣйствующая армія — дѣва́ армія.
 Дѣйствующія лица (въ пьесѣ напр.) —
 дѣва́ особи.
 Дѣлать видъ, что — удавати (шо, ні́би).
 Дѣлать вредъ — ше́бду робѣ́ти, спра-
 вля́ти, чинѣ́ти.
 Дѣятельное участіе — дія́льна учась.
 Дѣлается страшно кому — страх оши-
 ба́с ко́го.
 Дѣлаетъ медленно и плохо — рѣ́бать,
 як мо́кре горѣ́ть.
 Дѣлай, что хочешь — чинѣ́, шо во́ля.
 Дѣла много въ избѣ́ (въ каждомъ
 углу́ дѣ́ло) — ха́та рога́та.
 Дѣлать большіе шаги — шѣ́роко сту-
 па́ти.
 Дѣлать быстрыя атаки — кру́тити
 веремѣ́я.
 Дѣлать быстрыя нападенія — см. Д. 6.
 атаки.
 Дѣлать войлокъ — повѣ́сти бѣ́ти.
 Дѣлать все по чьему́ указанію —
 робѣ́ти, чинѣ́ти все з чийого́сь
 рѣ́сказу, на́каза; перевести́ся на
 чѣ́й рѣ́зум.
 Дѣлать глазки — очѣ́ма стрѣ́ляти, бі-
 сики пускати.
 Дѣлать гнѣздо — пра́вити, мостѣ́ти
 гнѣздо́.
 Дѣлать злостныя намѣки (на ко́го) —
 за́кида́ти гадю́чку (на ко́го).
 Дѣлать какимъ либо образомъ, спо-
 собомъ, манеромъ — робѣ́ти, хо-
 діти я́ким, чѣ́м рѣ́бом.
 Дѣлать каравай — коро́вай бѣ́ати.
 Дѣлать кровопусканіе — кѣ́дати кров.
 Дѣлать кругъ, обходъ (въ пути) — у
 кру́гу на́кида́ти.

ДЕ

Д
Дѣлать намеки—давати натенькі.
X Дѣлать по своему—своім бѣгом ро-
бити; чинити свою волю; узяти
свою волю; своїм рѣбом ходити.
X Дѣлать по своему усмотрѣнію—ро-
бити по своїй волѣ, по своїй
уподобі.
X Дѣлать по чьему либо способу, об-
разу—робити, ходити яким, чийм
рѣбом.
Дѣлать предложеніе (юрид.)—робити
внесок; (брачн.) освѣдчуватися,
свѣтатися.
Дѣлать против чьего либо жела-
нія—на суперекі йти з ким.
Дѣлать свое—чинити свою волю.
Дѣлать себя посмѣшищемъ—смѣши-
тися; смѣх з себе робити.
Дѣлать что-либо не переставая, без-
престанно (иноск.)—як у забій
бити.
X Дѣлать что на переломѣ—на пеню
кому робити що.
X Дѣлать шумъ, разглашать—славу
чинити, сіяти.
Дѣлать щелокъ—спускати луг.
Дѣлать добычу—дубанити, паювати.
Дѣловыя бумаги—офиційні папери.
Дѣло говорить—мовити до рѣчі.
Дѣло дурное—набрѣя, бридкий вчи-
нок.
Дѣло женское—жіноча рѣч.
Дѣло идетъ въ завязку—дѣло йде
на одклад.
Дѣло мастера боится—дѣлника і дѣло
боїться.
Дѣло не въ томъ—не про те рѣч,
не в тѣм рѣч, не в тѣм сила.
Дѣло общее—спільна справа.
Дѣло обыкновенное, естественное—
звичайна рѣч, світова рѣч.
Дѣло подходящее—на руку ковінька.
Дѣло пошло въ ходъ—дѣло пішло
добре.
Дѣло ратное—військова справа.
Дѣло случая—рѣч випадкова.
Дѣло спѣшное—негайна, нагальна
справа; шпарка справа.

Дѣло табакъ—погане дѣло, кепська
справа.
Дѣло только въ томъ, чтобы—рѣч іде
тільки про те, щоб...
Дѣльно—до рѣчі, до ладѣ, до дѣла.
Дѣльно говорить—добре каже.
Дѣльный совѣтъ—доладна рада.
Дѣти играютъ—дѣти гуляються, бав-
ляются.
Дѣти подрастаютъ—увеличиваются и
хлопоты—дѣти більшають—біль-
шають і клопоти.

Е.

Его выгнали (фигур.)—узав вѣчий
пашпорт.
Его выговоръ сбивается на нѣмец-
кій—вимовою він скидається на
німця.
Его знобить—лихоманка трясѣ,
трясця його трясѣ.
Его ожидаютъ каждую минуту—
що хвилини на його чекають.
Его отдули на обѣ корки—відчухрали
його на всі бѣки.
Его подговорили—він давсь на під-
мову.
Его часто прихватываетъ—він часто
занепадає на здоровлю.
Едва—в-силу, лѣдве, силу-в-силу, за
малім бѣгом, залѣдве, насилу,
скоро.
Едва дышетъ—дух лѣдве зводитъ.
Едва-едва, съ трудомъ—лѣдві-не-лѣд-
ві, лѣдво-не-лѣдво, на превелику
силу.
Едва-ли—троха лиш, навряд, навда-
ку-чи...
Едва не—трохи не, мало що не.
Едва я отъ него отбилъ—насилу я
його позбавъ.
Единственное число—поодинокє
число.
Ежегодно—що року.
Ежедневно—що-дня, що в Бѣга день,
день у день, по всяк день.
Ежеминутно—що хвилини.

Е

Ежемесячно—що-місяця.
Ежемесячный взносъ—щомісячна
вкладка.
Ежечасно—що-раз, час на час, що
години.
Ей Богу—Біг-мѣ, їй-бо, їй-Бѣгу.
X Ей до всего дѣло—без неї вода піде
не освятиться.
Еле—в-силу, лѣдве, насилу.
Еле-еле душа въ тѣлѣ—тільки жи-
вий та теплий.
Ему было около двадцати лѣтъ—
йому літ до двадцятка добіралось.
X Ему вездѣ везло—йому скрізь тала-
нило.
Ему везетъ—йому дзвінка свѣтитъ,
йому щастить, фортунить, тала-
нить.
Ему взгрустнулось—йому сумно стало,
обняла його туга, журба.
X Ему во всемъ удача—все йому йде
в руку.
X Ему все не въ честь—йому нічим
не догодити; йому не догодити.
Ему все помѣха—йому й мѣха на
заваді.
X Ему все трень-трава—йому все дарма.
Ему все удается—йому сам біс діти
коліше; йому щастить.
X Ему нестерпѣжъ—йому нетерпѣй.
X Ему не понравилось—він не залюбив;
йому не до сподоби сталося.
X Ему понравилось—він залюбив, залю-
бив; до сподоби сталося; йому в
око впало; піійшло йому під
мислі.
X Ему жия нѣтъ—прѣсвітку не має.
X Ему не сидится дома—він не може
всидити дома.
X Ему онъ понравился—він його впо-
добав; він йому припав до подобі.
X Ему пришло въ голову—йому нага-
далось; йому спало на думку; йому
приійшло до думки.
X Ему совѣстно ко мнѣ притти—не
має лиця до мене притти.
X Ему стало лучше (о больномъ)—йому
полѣвилось; йому полѣхало.

Е

Ему такъ назначено, суждено—йому X
так судилось.
Ему только это и нужно—йому на X
руку ковінька.
Ему это понравилось—він це впо- X
добав; йому це сталося до впо-
добі.
Ему удается—йому щастить; йому X
ведеться.
Ему удалось достигнуть—йому по- X
щастило доскочити свого.
Если Богу угодно—колі воля Бѣжа...
Если бы—як би, коли б.
Если возможно—колі спѣсб, коли
змѣга; коли ласка ваша, твоя.
Если нѣтъ возможности, средствъ—
колі не спѣсб; коли нема змѣги.
Если позволить время—як що мати-
му час, як що матиму волі.
Если такъ поступаетъ человекъ ум-
ный...—коли так поводитися лю-
дина розумна...
Естественная нужда—свой потріб.
Есть ли въ этомъ надобность?—чи е
потреба до того?
Есть основаніе утверждать—е під-
става твердити.
Есть о чемъ жалѣть!—жаль по ки-
силі!
Есть такой грѣхъ—ніде грѣха таїти.
Еще бы—де ж пак, ще б пак, то ж
пак.
Еще болѣе разсердить—сѣрця додати.
Еще и не начинало свѣтатъ—ще на X
світ не заводилося; ще на світ
не благословилося.
Еще кое-какъ—ще-ще, ще сяк-так.
Еще не бывало такого человека—
ще й світ не родив такої людини.
Еще очень мало вѣроятности, чтобы X
это совершилось—це ще вілами
писано.
Еще ты претерпишь много горя—
іще ти вип'єш добру повну.
Еще хуже заболѣлъ (шутл.)—на дру- X
гий бік відужав.
Еще хуже /сдѣлалъ—на другий бік
поправився.

Ж

Ж.

Жадно їсть—ёмко їсти.
 Жаловаться—скаржитися, жалітися;
 нарікати на ко́го, на що́.
 Жаль стараний—шкóда за́ходу.
 Жать, получая плату частью уро-
 жая—жа́ть за сні́п.
 Ждалъ не дождался—ждав та й го́ді
 сказав; (жартливо) жав та й
 жда́нки поїв.
 Ждать кого—жда́ти на ко́го; чека́ти
 на ко́го.
 Ждать очереди—засто́ювати че́рги,
 чека́ти ряду́.
 Желать добраго утра—на добри́день
 дава́ти.
 Желая здравствовать—добра́го здо-
 ров'я жи́чу, жи́чу.
 Желать зла—ли́х, ми́слити.
 Желать спокойной ночи—на добра́-
 ніч дава́ти.
 Желая тебѣ всего худого—щоб на
 тебе вся бі́да злі́злась.
 Желая тебѣ смерти!—щоб тебе на
 ма́рах винесло!
 Желѣзная дорога—залі́зниця.
 Желѣзнодорожный служащій—залі́з-
 ничник.
 Жемчугу/подобный—перла́стий.
 Жена не сѣдло: со спины не сымешь—
 жінка не череві́к: із но́гі не ски́-
 неш.
 Женатый вторымъ бракомъ—жона́тий
 у дру́ге.
 Женится-перемѣнится — женись-пе-
 ремі́нись; же́ниться — переми́-
 ниться.
 Женить на комъ—пони́ти ко́го; одру-
 жи́ти, жени́ти з ким.
 Жениться—в'язати́ ру́ку, пони́ти ко́го,
 усту́пити у зако́н.
 Жениться на вдовѣ—взя́ти вдову́,
 одру́житися, же́нитися з удово́ю,
 взяти́ шлю́б з удово́ю.
 Жениться-не лапоть надѣть—замі́ж
 іти-не дощову́ годину пере-
 сто́ять; зашлюбитися не дощик
 пере́чекати.

Ж

Женский вопросъ—жінóча справа.
 Женский союзъ—жінóча спі́лка.
 Женское дѣло—жінóча рі́ч.
 Женщина послѣ родовъ—сирова́
 жінка.
 Женщина, у которой собираются „до-
 світки“—досві́тана ма́ти.
 Жестокое наказаніе—лю́та ка́ра.
 Живая изгородь—обса́да, живоплі́т.
 Живая улика—наб́чний сві́док.
 Живетъ въ полномъ добрѣ—в добрі́
 ся не чу́е.
 Живетъ кое-какъ, съ горемъ попо-
 ламъ—живе, ли́ха прикупі́вши.
 Живетъ на такомъ же разстояніи,
 какъ и вы—ме́шкає так зава́льш-
 ки, як і ви.
 Живетъ подачками—в ру́ку диві́ться.
 Живутъ несогласно — живутъ не в
 ладу́.
 Жизнь безрадостная — безпросві́тная
 до́ля.
 Жизнь прожить, не поле перейти —
 ві́к прожити, не дощову́ годину
 пересто́яти; ві́к изві́кувати, не
 ма́льцем перекува́ти.
 Жирно їсть, їсть скоромное—ма́сно
 їсти.
 Жить—жити; (фигур.) топта́ти ряс-
 ть.
 Жить безбѣдно—у доста́тку жити.
 Жить богато—вда́рати в бага́цтво.
 Жить въ загонѣ — в знева́зі жити;
 по́неві́ряться.
 Жить въ избыткѣ—у дово́лі ся ма́ти.
 Жить въ совѣтѣ—жити в зго́ді.
 Жить въ согласіи (фигур.)—жа́ти на
 оди́н сні́п.
 Жить въ чужой семьѣ — у при́ймах
 жи́ти.
 Жить душа въ душу съ кѣмъ—бу́ти
 іде́н дух з ким.
 Жить на авось—на бурку́ жити.
 Жить на чужой счетъ—жити чужи́м
 ко́штом.
 Жить на широкую ногу — по пан-
 сько́му жити, на всю губу́.
 Жить по барски—па́ном ді́ло жити.

ЖЗ

Жить, пожить на счетъ чужого вѣ-
 ка—закі́вати ві́к.
 Жить припѣваючи—в роско́шах жи́-
 ти; жити, не мавши га́дки.
 Життя ему не́тъ—ві́н про́світку не
 ма́е.
 Жребій палъ на меня—же́реб, льос
 на ме́не ви́пав.
 Журмя журить—по́йдом їсти, гри́зти.

З.

Забавляться, какъ дитя (переносно)
 — лови́ти бі́лі метели́ки.
 Забить тревогу—счини́ти га́лас; за-
 дзвони́ти на споло́х, на і́валт.
 За богатымъ не угоняешься—за бага́-
 тими не тягті́сь.
 Заболѣлъ безъ видимой причины,
 неизвестно почему—з добра́ мі́ру
 засла́б.
 Заболѣть—захворі́ти, упа́сти у ле́жу,
 занеду́жати.
 Заболѣть чахоткой—впа́сти в сухоти́.
 Заботиться о комъ—ма́ти обачі́ння на
 ко́го; ко́ло ко́го ходи́ти; па́зати
 ко́ло ко́го, чо́го; жу́ритися ким,
 чим (не смі́шувати съ „грустити́
 по комъ“—„жу́ритися за ким“).
 Забранить (переносно)—кро́пів'яним
 сі́м'ям засі́пати.
 Забрасывать неводъ—кла́сти нитку́.
 Забрили лобъ нашимъ парнямъ—на-
 ші хло́пці поки́дали чуби́.
 Забросить, пренебречь — занедба́ти;
 занеха́ти; кину́ти під ла́ву.
 Забывать,—быть о чемъ, о комъ—за-
 бувати́, забу́ти на що́, на ко́го.
 Забывать, забыть горе, о горѣ (пе-
 реносно)—ки́дати ли́хом об зе́м-
 лю, уда́рити ли́хом об зе́млю.
 Заважничать—завелича́тися, зачва́ни-
 тись; заверну́ти ніс; зако́пирити
 губу́; кі́рпу загну́ти; у пиху́ під-
 не́стися; заде́рти но́са.
 Заваленъ хлопотами (переносно)—
 кру́титься як му́ха в окро́пі.
 Завести ссору—у сва́рку вда́тись;
 (переносно) ку́ру підня́ти.

З

Завидно дѣлается—зави́дки беру́ть.
 Заводить часы—накру́чувати дзи́га́рі,
 годинни́ка.
 Заво́дъ винокуренный—ви́нниця, гу-
 ра́льня; восковой — воскобо́йня;
 дегтярный—майдáн; желе́зный—
 рудня́; ко́жевенный — гарба́рня;
 жестяной—бляха́рня: кирпи́чный
 —це́гельня; ле́сопильный —тар-
 та́к; мѣдноплавильный—котла́рня;
 металлоплавильный — гама́рня;
 мыльный—милова́рня; пивоваре́н-
 ный—брова́рня; поташный—бу́да;
 селитреный—бурти́; сте́кланный—
 гу́та; саха́рный—саха́рня, цукро-
 ва́рня.
 Завѣдывающій (чѣмъ)—заві́дувач (чо-
 го).
 Завязать глаза (переносно)—зати́ми-
 ти о́чі.
 Завязать узломъ—у переми́ть зв'язати́.
 Заглавный листъ—титulóва сторі́нка.
 За глаза—поза́ о́чі, взо́чі.
 Загнать туда, куда воронъ костей не
 занесетъ—засла́ти туди́, де ко́зам
 ро́ги пра́влють, де вола́м ро́ги пра́-
 влють, а кі́з ку́ють підко́вами, де
 ко́зам ро́ги втира́ють.
 Заговаривать,—ить съ кѣмъ—става́ти,
 ста́ти до розмо́ви з ким; сло́вом
 займа́ти, зайня́ти ко́го.
 Заговаривать издали о чемъ либо съ
 хитрымъ намѣреніемъ—закі́дати,
 заки́дати крю́чка.
 Заговаривать скоро, быстро—засі́пати
 як ма́ком дрі́бненько.
 Заговорить, начать говорить—зна́ти
 сло́во, ста́ти до розмо́ви, приві́яти
 сло́во.
 Заговорить сладкорѣчиво—на соло́д-
 кі́м ме́ду обі́звати́ся.
 За голымъ гнать—не́чего сня́ть—
 мо́крый дощ, а го́лий розбо́ю не
 бо́їться.
 За давкой нельзя пробраться—до-
 товпу не́має.
 Задать загадку—загада́ти зага́дку.
 Задать кому тренку—почубе́ньків да́-
 ти; уте́рти каба́ки; тусани́в нада́-
 вати; прочуха́нки да́ти; парла́ за-

3

дати; хлбсту дати; дати затірки; завдати чбсу; перегнати через гречку; гарячого сала за шкуру заліти; завдати гарту, дати гарту; перегнати на рбсу когб.

Задать перцу—дати перцю з маком, заліти за шкуру сала, дати тїпцю кому.

Задать стречка—дати ліги, драла, дмухача, дропача, дріпка; накивати пятами.

Задаться цблью—у голову взяти, забрати.

Задать трудный вопрос кому (шутл.)—загнути карлючку кому.

Задирать голову—дєрти голову.

Задирать нос—кїрпу гнїти.

Задним умом крблок—мудрий по шкбді.

X Задувать во все лопатки—на всі заставки бїти.

Задумывать хитрости—крутити мїзком веремїю.

X Задѣвать за живое—за живє заколупувати.

Задѣвать кого—зачіпати когб, прїтїки давати кому.

Задѣльная плата—зарібна платня.

Задѣть за живую струну—за живє зачепити.

X Задѣть, разсердить кого—прїсок зсїпати на когб.

Зажимать, зажать рот—замикати губу, уста.

Зажмурить глаза—стуліти, заплїщити очі.

X Зазвонить во все колокола—ударити у всі дзвони.

Заигрывать с кем—мїзкатися з ким.

Заказное письмо—рекомендований лист.

Закладная крбность—заставний лист.

Заклепать—взяти в нїти.

Заклинать, молить—по-під сам мїлий Бїг просїти когб; Ббгом благати.

Заключать сдблку—см. Заключение договор.

Заключение мира—замирєння.

Заключить взаимное условие—зав'язати обоцїлну умову.

Заключить в оковы—забїти у кайдани.

Заключить договор—уложити умову.

Заковать в кандалы—заклинцювати в кайдани; забїти в кайдани, в колбдку, в дїби, в скрепїцю.

Заковать в цїпи—узяти у залїза, у кайдани.

За кого вы меня принимаете—за когб ви менє маєте?

Заколodило счастье—не что возьмешь—пїшло щастя в лїс по прїтї; хоч роби і розсїдсь, а як нема талану, то нема; не було нам гаразду—та й не буде.

Законное послѣдствие—правний наслід.

Законодательная власть—влда законодавача.

Законодательство административное—законодавство адмїстрацїйне.

Закричать испуганно, неестественно—не своїм гблосом закрічати.

Закричать на кого—загрїмати на когб.

Закрой дыру—затулі дїрку.

Закройте глаза—заплїщте очі.

Закройте двери, окно, сундук—зачинїть двері, вікно, скрїню.

Закройте рот—затуліть рбта.

Закружилась голова—у голові заморчилось; голова кружка пїшла; мбзок закрутївся; мбстї обнялі.

Закрывать глаза, в значенїи: умереть—заслати очі.

Закрывать собраніе—закінчїти зббри.

Закуривать трубку, папиросу—запалювати лблїку, цигарку.

Закусить на скоро—перекусїти.

Закуска передь обѣдомъ, поздний завтрак—передобїдок.

Закуска передь ужиномъ—пїдвечїрок.

Закусывать между раннимъ полдникомъ и ужиномъ—пїдвечїркувати.

3

3

X За кемъ ухаживать (любов.)—залицїтсь до когб, на когб; (шутл.) лїзати губи до когб.

Залегать на дичь—ходїти, пїти на засїди, засїдку.

Залѣзть в долги (перен.)—набратсь на пїю.

Замахнись, да не ударь—замїрсь, та не вдарь; розсїрдсь, та не вдарь.

X Замерзнуть, сдѣлаться твердымъ, какъ кора (о мокрой одеждѣ)—кбзубом стати.

Заметать жаръ в печи—загрїбати, загортати жар.

За мое жь добро, да мнѣ же переломили ребро—за наше жїто, та ще нас і бїто.

✓ Замолели слова—закрїпїлась мбва.

X Замолчать, спохватившись—прикусїти язика.

Заморочить—забїти памороки, запаморочити.

Замышлять противъ кого—гострїти зуби (на когб).

Замышлять убїйство чье—готувати смерть на когб.

Замѣтное положение—визначнє становище.

Замѣчать—брати на рбзум, завважати; брати, взяти на замїтку.

Замѣчу при этомъ, что...—зауважу до цбго що...

За несогласіемъ—через незббду.

Занести путь снїгомъ—забїти дорбгу, шлях.

Занимаетъ духъ—дух захбплює.

Занимать попусту мїсто—гаїти.

Заниматься чѣмъ-либо—коло чбго ходїти.

Заниматься чѣмъ сь любовью—кохатсь в чому.

За нимъ только остановка—тїльки на йбго трєба чєкати.

За ничто—ні за вїщо.

Занозить занозу—дєрево, скббку загнати.

Заноситься, важничать—вїсоко нестїсь, вббру нестїсь.

3

За одинъ прїемъ—за їднїм рбзом від рбзу, їднїм нападбм, їднїм наворотбм.

За одного битого двухъ небитыхъ даютъ—за бїтого двох не бїтих даютъ; за бїтих то даютъ двох.

Запала ему ко мнѣ дорога—вже йому заросла стєжка до менє; вже ж йому до менє не ходїти.

Запальчиво говорить—з бпрїском балакати, мбвити, говорїти.

Запасъ бѣды не чинить—з прїбўтку голова не болїть.

Запахивать чужую землю—уббруватися у чужу зємлю.

Запахъ горѣлаго—смалятина.

Запечалиться—ударитсь в тїгу, засумувати, засмутїтсь, зажури-тсь.

Запечатлѣть в памяти—вразїти в пам'ять; дати у знаки.

Запечатлѣться в памяти—впастї в пам'ятку.

Запилъ горькую—вербу носити почбв; завалив пїти; у горїлку вкинувся.

Записать в приходъ—записати на прїбўток.

Записать нарѣзками на комъ-либо долгъ—накарбувати на кому.

Записываться в члены партїи—впїсуватсь члєном партїї.

Заплакать—ударитсь у гблос, у плач; удрати рюмкб; заплакати.

Заплатить выкупъ помѣщику за крѣпостную невѣсту—дати кунїцю.

Заплатить, чтобы звонили по умершемъ—дати на дзвони.

Запнуться в разговоръ—затїтсь в розмбві.

Заподозрить кого—подумати на когб.

Запоздать сь чѣмъ—спїзнїтсь на що, попрїзнїти що.

Запомнить—узяти в помєку, запам'ятати.

За поясъ заткнуть—перевершїти.

Запродажная запись—уступнє писмб.

3

Запросилъ въ три дорога—заправив,
як за батька.
Запросъ въ карманъ не лѣзеть—за-
права лиха не чинить.
Запускать шпильки—голкі заганыти.
Зарабатывать на водку—на горло за-
робляти.
Заработать себѣ на одежду—на хре-
бет заробити шо.
Заработная плата—заробітня, зарібна
платні; сембрѣля, сембріля.
Заревѣть, заплакать—удрати рюмкѣ.
Зариться на кого—лизать губи до
кого.
Зарылся въ добръ—валяется, жи-
рується, живе, як вірка в салі.
Зарѣзать цыпленка—зачавити курчѣ.
Заря занимается—на свѣт благослов-
ляется, займається.
Засвидѣтельствовать подпись—посвід-
чити руку, підпис.
Засвидѣтельствовать свое почтеніе—
освідчити своє поважання.
Заслужить наказаніе—на кару заслу-
жити.
Заслужить упрекъ въ чемъ—заслу-
жити на закид чогѣ.
За спиной морозъ пробѣжалъ—См.
Морозъ по кожѣ...
Заставить думать, беспокоиться—за-
вдавати, завдати думки.
Заставить изменить свое мнѣніе—
переумити.
Заставить молчать—зав'язати язик.
Заставлять кого дѣлать совершенно
ненужное, постоянно придираясь
—воду варити.
Застраховать домъ, вещи, жизнь—
засекурувати будинок, речі, життя.
Заступи чорту дверь, а онъ въ окно—
заступи чорта дверіма, то він тобі
окном.
Засунуть руку во что—шурхнути ру-
кою куді.
Засучить рукава—підкасатися.
Засѣданіе состоится въ помѣщеніи...—
збори відбудуться в помешканні.

3

Засѣданіе состоялось—збори відбу-
лися.
Засѣсть въ головѣ—урѣйтися в голову;
запасти в голову.
За терпѣнье даетъ Богъ спасеніе—
за потерпіння дасть Бог спасіння;
за терпіння дасть Бог спасіння;
за терпіннячко дасть Бог спасін-
нячко.
Затопить печку—запалити, розпалити
у гробі, у печі.
Затравить кого—зацькувати когѣ.
Затронуть честь чью—на честь чий
наступити; зачепити, ущербити
гѣнор.
Затруднительное дѣло—морбчлива
рѣч, справа, діло.
Затруднительное положеніе со мно-
жествомъ хлопотъ—скрута, скрут.
За тѣснотой/нельзя/протиснуться—
дѣтовцу немає.
Затѣялъ на меня напраслину—вига-
дав на мене дурницю.
Затягивать взносы—залагати, зави-
сати з виплатами, оплатами, вклад-
ками.
Затянуть петель—зав'язати зашмор-
гом.
Затянуть платежъ—з виплатою забор-
сатися.
Захватить, прибрать къ рукамъ—до
рук прибрати.
Захватить въ неволю—у полдн заняти.
Захватываетъ духъ—дух забиває; (фи-
гур.)—дух духа пошибає.
Захлопать крыльями—збити крилами.
Заходить спереди—перед займати.
Захотѣлось (о капризномъ желаніи,
нѣсколько презрительно)—забх-
торилося.
Захудалая, обѣднѣвшая, необразо-
ванная шляхта—гешеретова ча
шляхта.
Зачѣмъ?—навіщо, задлячого; (шутли-
во) на біса.
Зашелъ разговоръ о комъ—прийшло
в розмові на когѣ.
Зашелкалъ соловей—затѣхкав соло-
вейко.

3

Защемило сердце—заболіло серце;
колунило за серце.
Защищать свое право—достювати
права.
Заѣдать кого упреками, придираками—
пбідом їсти когѣ.
Заѣла снасть—лихва заплуталася.
За'хатъ по рождѣ—загилити по піці,
ляща дати.
Звонить—бити в дзвѣни, грати в
дзвѣни, кивати дзвѣнами.
Звонить во всѣ колокола—густо дзво-
нити.
Звонить въ колокола (насмѣшливо)—
Бѣжу хвалу за хвѣст тягті.
Звонить по мертвомъ—по душѣ дзво-
нити.
Звонить, раскачивая весь колоколь—
дзвонити у розгѣна.
Звонокъ бубенъ да страшень игу-
менъ—кортитъ ченцеві з келії та
игумен не спить.
Звѣринный промыселъ, звѣроловство—
ловѣцтво, мисливство.
Здоровый человекъ, крѣпкій—чоловік
при здоров'ю.
Здоровье позволяет—здоров'я змагає.
Здоровъ-ли ты?—чи ти живий—здо-
ровий?
Здравствуй—здоров, здоров був.
Здравствуйте—здорові були.
Здравый смыслъ—здоровий розум,
добрий розум.
Здѣсь что-то да не такъ—тут щось
не до шмиги.
Земельное переустройство—земельна
перебудова.
Земельный вопросъ—земельна справа.
Землечерпательный снарядъ—земле-
обна машина.
Земной пласть—шар землі.
Земно кланяться—кланятися до зем-
лі; упалати до ніг; (жартливо)
карка вигинати.
Земская управа—парѣдня управа.
Земское самоуправленіе—народне
самоврядування.

3

Зерно, засохшее въ колосѣ, недораз-
вившееся—мѣрхле зерно.
Зима прошла—зима перезимувалася.
Зима слѣдалась болѣе холодной—зи-
ма з'остріла.
Зимняя стоянка—зимівля.
Злая судьба—лиха, тяжка година,
бѣзталан, недѣли.
Злиться, сердиться—важкимъ духомъ
дихати; гніватися, злоститися,
лютувати; мати злість на когѣ.
Злословить о комъ—взяти на зуби
когѣ, кувати слова недѣлі.
Злоумышлять—злу думку чинити на
що; копати йому під ким.
Злые духи—печіста сила.
Знаетъ, гдѣ курамъ водѣ—знає, де
раки зимують, де кури водються.
Знаетъ кошка, чье мясо съѣла—
знає кіт, чіє сало ззів; чіє кішка,
чіє сало ззіла.
Знай баба свое кривое веретено—
жінѣча рѣч коло припічка.
Знай сверчокъ свой шестокъ—швецъ
знай своє шевство, а в кравецтво
не мішайсь; знай корова свое
стійло.
Знакомый мнѣ—по знаку мені...
Знатного рода—значного роду; пан-
ського лѣжа.
Знатное лицо—значна особа.
Знатный, передовой человекъ—пе-
редняк.
Знать молитвы—знати Бѣгу.
Знать въ чемъ толкъ—знати в чому
силу; розумітися на чому; знати-
ся на чому.
Значительная сумма—поважна сума.
Значить—то б то, себ-то, виходить.
Знобить—холодом берє; трѣсити.
Золотые прииски—золоті копальні.
Зрѣлый умомъ—розумомъ дійшлий.
Зубчатое колесо—палечне колесо.
Зѣвать, ротозѣйничать—гави ловити,
віторопні ловити, гавити.

И

И.

И Богъ не возьметъ, какъ ничего
нѣтъ—чогó нема, тогó й Бог не
взьме.

Иванъ-дурачекъ — Стецькó-просто-
ріка.

И водой не замутить—і водою не
помутить.

И волки сыты и овцы цѣлы—і кози
ситі і сіно цїле; і вовк сїтий і
коза цїла; щоб вовк був сїтий і
баран цїлий.

И вотъ—так от, ото ж, то вже ж.

И въ мысляхъ не было—і на думцї
не було; і гадки не було.

И въ усь себѣ не дуеъ — і гадки
не має.

И глазъ не показываетъ—і очу не
явить; і очей не показує.

И горя, горюшка мало—і горї по-
котїв би; байдужє, ні гадки.

Играють на празникъ Пасхи крашени-
ми яйцами—гуляти навбїтки.

Играють въ бабки—грати в паці.

Играють въ жмурки—в панаса грати;
тёмного мрука грати; у піжмур-
ки гуляти.

Играють в карты—гуляти в карт.

Играють глазами—прїсти очима.

Играють на мѣлокъ—грати без грошей.
на дурнїчку.

Играють свадьбу—справляти весїлля.

Игра свѣчъ не стоитъ—шкурка ви-
чинки не варт.

Идемъ, идемте, идите—ходїм, ходїть!

Идетъ!—дóбре, гаразд, сїлькїсь!

Идетъ, какъ коровѣ сѣдло—прїста-
ло, як свинї нарітники.

Идетъ къ добру—на добрó йдётся.

Идетъ разговоръ—мóва мóвиться.

Иди-ка сюда! — іді-но сюди! подь
гев! по-ле гев!

Иди къ чорту—ідї к бісу, к чóрту;
ідї собі к кáтовій мáтері!

Иди съ Богомъ—ідї з Бóгом; іді ж
ти в Бóжу путь.

Иди сюда—ідї сюди; подь-гев.

И

И до настоящего времени—і дóсі.

Идутъ рядомъ—ідуть побіч себе,
ідуть попліч, поруч.

Избави Богъ—боронь Бóже.

Избавить отъ многихъ хлопотъ—
багáто клопоту з голови скїнути.

Избавиться отъ бѣды—бїду відволá-
ти; в'гóрну́тися з бїди.

Избавиться отъ кого—здїхатися кого.

Избавиться слезами отъ чего—пере-
плакати що.

Избаловать, распустить—дáти роспу-
сту; распéстити.

Избирательные списки—вибóрчі ре-
эстри.

Избирательный комитетъ — вибóрча
рада.

Избранное общество—добірна кум-
панія, громада, товариство.

Избрать председателемъ—обрати за
гóлову.

Избѣгалъ дыма, а упалъ въ огонь—
уникав дїму та й упав в огонь.

Избѣгать взгляда кого—ухилѣтися
від погляду когó.

Извелся ни на что—перевівся, звів-
ся ні на що; перевівсь ні на те,
ні на се.

Известковая печь — вапнярка, ва-
пельня.

Извилистая дорога—звѣртиста дорога.

Извилистая рѣка—колінкувата річка.

Извините—вибачайте, будьте вибачні,
даруйте менї.

Извините за выражение—вибачайте
на сїм слóві; не вам кажучи; ша-
нувавши слóхи вашї.

Извиняюсь! — даруйте менї, виба-
чайте!

Извлечь пользу—скористувáти, зу-
житкувáти, скористáти.

Изволь, те—дóбре, коли хочте, хай
бóде так.

Извѣстять — донести вїсти; подáти
звїстку; до відома дáти; повідо-
мїти, оповістїти.

Извѣстный по своимъ трудамъ—слав-
ний з своїх праць.

И

Извѣстный чѣмъ—славний, відомий
з чóго.

Издавна—здавна, здавнагó давна, з
давніх давєн.

Издание книгъ, журналовъ и газетъ—
видання книг, журналів та часо-
писів.

Издано на счетъ—видано кóштом,
накладом.

Издательская компанія — издавничє
товариство.

Изддержаться до копейки—вїтрати-
тися з грошей.

Изддохнуть—пїти на бáнти; сóдухи
спустїти; сковизнутїся, одубїти,
здóхти.

Издѣваться надъ кѣмъ—глузувáти,
глумувáти, глумувáтися з когó;
коверзувáти з когó; кепкувáти,
шкїлїти, збиткувáтися, знущáти-
ся з когó.

Изъ-за—з-за, спозá, чéрез.

Излить на кого милость—вїказати
кому лáску.

Излить на комъ что—показáти, вї-
явити, окошїти на кому що.

Излишекъ при отдачѣ—передáток.

Измельчавшая порода—перевóдня.

Изморить лошадей, гнавши ихъ—
згáцькати конї.

Измучить кого придирками, издѣва-
тельствомъ—поповивáрювати во-
дї з когó.

Измышлять—думку дбáти; крутїти
мїзком веремїю.

Измѣненіе пароходныхъ расписанїй—
змїна пароплáвного рúху.

Измѣненіе расписанія поѣздовъ—змї-
на залїзничого рúху.

Измѣнять, нить кому — зраджáти,
зрáдити когó; зрáду давáти, дáти
кому.

Измѣнять цвѣтъ — перемїтувати
барву.

Изобиловать чѣмъ—бóти пóвно чогó.

Изобличить во лжи—вївести на чї-
сту воду.

Изображать изъ себя—удавáти з себе.

И

Изо всѣхъ силъ—щó-сїли, чим дуж,
щó дúху, як мóга, на всї зá-
ставки.

Изо всѣхъ силъ что-либо дѣлаетъ—
як не перервётся.

Изо дня въ день—день від дня,
день крізь день, день при днєві,
щó-дня, день у день.

Израсходовать весь хлѣбъ—вїтрати-
тись з хлїба.

Изрубить въ мелкіе куски—на мак
розбїти, порубáти.

Изрубить мечемъ — під меч поло-
жїти.

Изрытый оспой—подзїбаний, таран-
кувáтий.

Изрѣдка—в радї-годї, в радї-часї,
коли-не-колі.

Изрѣдка былъ слышенъ стонъ—ко-
лі-не-колі було чути зойк.

Изрѣдка сѣять—впрóрїдї сїяти.

Изыскивать мѣры—добірати спóсòбу.

Изъ всѣхъ силъ—см. Изо всѣхъ силъ.

Изъ высказанныхъ пожеланїй при-
нято три—з вїсловлєних бажáннїв
ухвалєно трóє ..

Изъ вѣжливости—для звичáйности,
для грéчности, для ввїчлївости,
для годїться.

Изъ дивъ диво—на прóчуд дїво.

Изъ-за пустяка поссорились—за мá-
сляні вїшкварки не помирілись.

Изъ Кїева въ Полтаву—од Кїїва до
Полтави.

Изъ конца въ конецъ—од крáю до
крáю.

Изъ милости—з лáски.

Изъ него ничего хорошаго не вый-
детъ—з йóго добрá не бóде.

Изъ него толкъ будетъ—з йóго лó-
де бóдутъ.

Изъ ничего—з нечєв'я.

Изъ огня да въ по́лымя—з дощу та
під рїнву; з дощу під стрїху; з
під рїнви та на дóщ; утікáв пе-
ред вовком, а впав на ведмєдя;
уникав дїму та й упав в огонь.

Изъ-нодь—спїд.

И

Изъ-полу—з половини.
Изъ приличія—для годіться, для звичайности, для грѣчности.
Изъ среды—спосеред.
Изъ тебя ничего хорошаго не выйдетъ—з тебе добра не буде.
Изъ уваженія къ себѣ самому я этого не дѣлаю—кладу честь на собі.
Изъ ума вонъ—зовсім забув; на думці не клав.
Изъ чистаго золота—сутозлбтий.
Изъ этого ничего не выйдетъ—з цього нічого не буде; не буде з цього пива ніякого дива.
Изъявить согласіе—згодіться, дати згоду.
Изыскивать всевозможныя средства—усякий спосіб прибірати, усякого способу добірати.
Изыскивать денежныя средства—вишукувати кошти.
И концы въ воду—і сліду не лишилося.
И кости мои въ могилѣ перевернуты—і кістки мої струхнуть в ямі.
Или то бишь—чи то пак.
Или то, или то—чи те, чи те.
Именно такъ надо поступить—саме так треба вчинити, зробити, поведіться.
Именно тогда—саме тоді.
Имъ тоска овладѣла—його туга посіла.
Имѣется—є, маєтся.
Имѣеть растерянный видъ (шутливо)—ходить, як курчата погубив.
Имѣть виды на кого—мати заміри на кого, важити на кого; залицітися на кого (не смѣшивать съ „залицітися до кого“—ухаживать за кѣмъ).
Имѣть вызывающій задорный видъ—козирем дивітися.
Имѣть выкидышъ—стеряти дитину.
Имѣть въ виду—мати на увазі, мати на бачності.

И

Имѣть въ виду кого—мати до руки кого.
Имѣть въ мысляхъ—мати на думці.
Имѣть дѣйствіе, силу—мати силу.
Имѣть значеніе—мати силу, вагу.
Имѣть (вести) интригу съ кѣмъ—заводитися з ким.
Имѣть кислую мину—квасити губи.
Имѣть къ чему способность—удачу, здатність до чого мати.
Имѣть любовныя связи (шутливо)—скакати в грѣчку.
Имѣть на замѣчаніи—мати на увазі, на оці, на пеньку.
Имѣть на содержаніи—мати на держиві.
Имѣть непріязненныя чувства къ кому-либо—важким духом дихати на кого.
Имѣть обыкновеніе, привыкать—брати завичку.
Имѣть право на что—мати право до чого.
Имѣть причину для ссоры—мати на пеню.
Имѣть свой уголъ—свій куток мати; в свой хаті жити.
Имѣть совѣсть (шутливо)—мати бога в животі.
Имѣть сообщеніе съ кѣмъ—мати зпосини, стосунки з ким.
Имѣть съ кѣмъ разговоръ—бути з ким на розмові.
Имѣть удачу—пити рукою.
Имѣть цѣлью—мати на меті.
Имѣть чьи деньги на процентъ—держати гроші.
Имѣю намѣреніе—маю гадку, замір.
Имѣю честь просить—маю за честь просіти.
Имѣющій фасонъ—статурний.
Имѣя въ виду—з огляду на те... маючи на увазі...
имѣя цѣлью—маючи на меті.

И

И

И на минутку не заглянетъ, не зайдетъ—і на хвилину не заскочить; (шутливо) і в хату не наплюю.
И на старуху бывает проруха—всяк чоловік не без гріха; кінъ на чотирьох ногах та спотикається.
И не было никогда—нема й завбду.
И не вспомнить—ні згаду, ні спогаду; і не згадає.
И не думаетъ вовсе—а ні гадки; він і гадки не має.
И не думай этого—і в голову цього не покладай; і в головах цього не покладай.
И не заикнулся—а ні слова; а ні пări з уст.
И не начиналось, нѣтъ этого и признаковъ—і не заснітілося на це.
И не подходи!—ні близько! і не наближайся! і не підходь!
Иногда—іноді, інколи, в ряді-годі, коли не коли, часом.
Иногда онъ сердится—іноді серце набіга; іноді гнів покладає, пересердя має на кого.
Иной по двѣ обѣдни слушаетъ, да по двѣ души кушаетъ—що день Бога хвалить і що день людей дурить; борода як у владіки, а сумління як у шибеника; на Бога дивиться, а чорта бачить.
И оглянуться не успеешь—і не счүешся; і не схаменешся.
И онъ туда вмѣшался—і він у ту гущу; і він туди встряв; і він туди втерся.
И попробовать не дамъ—не дам тобі і лизнути!
Искать прощанія—хліба гледіти.
Искать случая—шукати okazji.
Искося поглядывать—зізом дивітися; зірим оком дивітися.
Искатель приключеній—пройдісвіт.
Искать глазами—позирати.

Искать должность—шукати посади.
Искать милости—запобігати ласки, підсипатися, підстилатися, підлабузюватися.
Искать ощупью—шукати помазки, полапки, полапцем; мацати, мацувати.
Искать предлога—шукати зачіпки, приклепу, приключки; ключки собі шукати.
Исключение составитъ—винятися.
Искривленный ботинокъ—наббкуватий черевик, подуботок.
Искры изъ глазъ посыпались (отъ удара)—аж зірніці засвітіли; каганці в очах засвітілися.
Искусственное освѣщеніе—штучне освітлення.
Искушать к. л.—на покүсу підводити.
Искъ представлять—позивати, позов заложити.
И слѣда ко мнѣ не клади—і на оці мені не навертайся; щоб і духу твого у мене не було; щоб і нога твоя у мене не була.
И слѣдъ его простыль—і сліду його нема.
И собака помнитъ, кто ее кормитъ—і собака чує, хто її годує.
Испещрять, испестрить тѣло знаками ударовъ—спісувати шкуру.
Исподобья смотрѣть—сторч дивітися.
Исподобья, сурово смотрящій чело-вѣкъ—сторчоглѣд.
Исполнено будетъ (о какомъ-либо дѣлѣ)—буде зроблено.
Исполнено будетъ (о спектаклѣ)—виставлено буде...
Исполнивъ предписаніе, имѣю честь довести—зробивши, як звелено, як приписано, маю за честь до відома подати.
Исполнилъ ли ты его приказаніе?—чи вчинив за його наказом, розказом?

И

Исполнительная власть—влада вико-
навча.
Исполнительный комитет—рада ви-
конавча.
Исполнить данный объѣтъ—зоброку-
вати обрѣк.
Исполнить желаніе—уволити волю,
учинити волю, зробіти волю.
Исполнилъ мудростью Господь—Бог
дав мѹдрости дознати.
Исполнить мудростью—дати мѹдрости
дознати.
Исполнить работу—довести до зрѣбу.
Исполнить слово—додержати слова.
Исполнить чье желаніе—зробіти во-
лю кому чий.
Исполняй мое желаніе—чинй мою
вѣлю.
Исполняющій должность—см. Иspra-
вляющій должность.
Исполнять должность—справувати.
Исполнять чье приказаніе—чинити
чий волю.
Испортить дѣло—зробив з лемеша
швайку; удрав до гапликів.
Испортить воздухъ (шутливо) —
скребнѹти рѣдки.
Испортить жизнь—зав'язати вік.
Испортить, плохо сдѣлать—удрати
до гапликів.
Испортить свою репутацію—накинати
на себе недобру славу.
Испортить чью репутацію—підкопа-
тися під чийсь славу.
Испразненіе должности — справу-
вання.
Исправляющій должность—наказній;
застѹпник.
Исправляющій должность атамана—
наказній отаман.
Исправляющій должность министра—
застѹпник министра.
Испуганно закричать—не своїм го-
лосом закричати.
Испустить духъ—віддати дѹха, ви-
звнати дѹха.
Испыталъ на себѣ самъ—сам тому
дознавецъ.

И

Испытательная комиссия—іспитова
комісія.
Испытать горе—ліха набратись.
Истечь кровью—зійти кров'ю.
Истолковать сонъ—розсудити, розв'я-
зати сон.
Источникъ страданій—джерелѣ мук.
Источникъ сѣрный—джерелѣ сірчане.
Источникъ углекислый—бѹркут, дже-
релѣ шави.
Истребить до послѣдняго человѣка—
до ногі вірізати, зніщити; ві-
рубати в пенъ.
Исчезла всякая надежда—вся надія
віднялась.
Исчезло безъ слѣда—як віл лизнѹв.
Исчезнуть, пропасть—за водою піти;
у тань піти; у тань стати.
Исчезъ, пропавъ безъ вѣсти—пішов
з блѣску свѣта; як вода вмѣла.
Исчезъ, какъ въ воду упалъ—см.
Исчезъ, неизвѣстно гдѣ дѣлся.
Исчезъ, неизвѣстно гдѣ дѣлся — як
віл злизав; мов коро́ва языко́м
злизала; як лиз його злизав; як
лизень злизав (кого́).
И такъ далѣе—то-що.
И тебѣ наступить очередь—і до тебе
ряд дійде.
И тому подобное—то-що.
Итти въ бой—ставати до побѣю, пі-
ти до побѣю.
Итти въ рейсъ—іти в хѣдку.
Итти изъ дому на заработки для от-
работка неоплаченныхъ податей
или забранныхъ впередъ денегъ —
у забір іти.
Итти къ лицу—лічити, лицувати.
Итти на богомолье—на відпѹст іти;
на прощу іти.
Итти на встрѣчу—у стрѣти іти, на-
проти іти, на зустріч іти.
Итти на перекоръ—на пеню кому
робити; орати клѣпкою; навпір,
навпѣк кому робити.
Итти на поклонъ—іти на ралѣць.
Итти на проломъ—пробѣм іти.

ИК

Итти невѣрной походкой, пошаты-
ваясь—точитись, затѣчуватись.
Итти окольнымъ путемъ—позавгорід-
но іти; манівцями іти.
Итти плавно—поплавом іти.
Итти по берегу—бѣрегом іти.
Итти поздравлять съ новоожден-
нымъ—іти до ко́го на молѣзиво.
Итти, пойти по слѣдамъ кого—спа-
дати, спасти на стѣжку чий.
Итти по полю, по лѣсу—іти по́лем,
лісом, га́ем.
Итти по стопамъ чьимъ—іти по слѣ-
ди чий; іти за чийм слѣдом.
Итти рядами—іти лавою.
Итти сплошной массой—іти ю́рбою.
Итти съ поздравленіемъ и подаркомъ
—ходити на ралѣць.
Итти стѣною—лавою йти.
Итти тѣмъ же путемъ—іти тим са-
мим то́ром.
Итти, ѣхать напрямикъ—навпро-
стѣць, навпрошкій, навпрямѣць,
навпрямкі іти, іхати.
Иухомъ не ведетъ—і гадки не має;
і в голови не кладѣ.
Ишь ты!—чи ба! чи ти ба!
И шуку бросили въ рѣку—замкну́ли
во́вка ме́жи вінци.
И я не обсѣвокъ въ полѣ—і я не
абѣ-що.
И я не прочь—і я не від того.

И.

Кабы зналъ напередъ, такъ расши-
рилъ бы ротъ—коли б знатті, де
упаду, то б солѣмки підослав.
Кабы знать да вѣдать—як би знатті!
Кабы свиньѣ рога, всѣхъ бы со свѣту
сжила—коли б свині ро́ги, то б
усіх поколо́ла.
Каждое утро—що-ранку.
Каждую минуту—що-хвилини.
Каждую недѣлю—що-тижня.
Каждую ночь—ніч-у-ніч, що-но́чі.

И

Каждый—ко́жний, ко́ждий, уся́кий,
вся́ка жива ду́ша.
Каждый вечеръ—що-вѣчора.
Каждый годъ—що-ро́ку.
Каждый день—що-дня, що в Бо́га
день, день крі́зь день, день де-
нички, день-у-день.
Каждый мѣсяць—що-мі́сяця.
Каждый разъ—що-раз, що-ра́зу.
Кажется, выглядит молодымъ—мо-
лодо глѣдиться.
Кажется мнѣ—видиться мені, здаѣть-
ся мені.
Кажется удивительнымъ—дівно
здаѣться.
Казаться страннымъ, удивитель-
нымъ—дівно здаватися.
Казнить смертью—го́рлом, на го́рло
скарати.
Кайка есть да всерьѣки нѣтъ—е ка-
ятті, та нема ворітті.
Какая досада!—яка шко́да!
Какая прелесть!—що за ро́кіш!
Какая тебѣ въ томъ польза—що тобі
прійде з того? що тобі з того?
Какими судьбами вы здѣсь?—яким
ві́тром вас занесло сюди; яким
по́битом ви тут; як це вас до́ля
занесла сюди; як ви тут опини-
лись?
Какимъ образомъ?—якимъ свѣтом?
якимъ по́битом? якимъ спосо́бом?
Какимъ образсмъ, какъ ты могъ это
сдѣлать?—якимъ кі́пом ти міг то
учинити?
Какова вѣра—таковъ у ней и Богъ—
яка віра, така і охві́ра.
Каково аукнешь, таково и откликнет-
ся—як гукають, так і одгукують-
ся; як зовѹть, так і обзиваються;
як у лісі гукнеш, так і одгук-
нѣться; який здоров, такий пома-
гай—Біг; який добродень, такий
бодай—здоров; яке помагай Біг,
такѣ бувай здоров.
Каково сѣмя, таково и плодъ—якова
ні́ва, таково й насіння; яке зілля;
такѣ й насіння; яке коріння, та-
ке й насіння; який пуп, такий і

К

одрост; яке дерево, такі й одростки; який дід, такий його плід, який батько, такі й діти.

Каковъ попъ, таковъ и приходъ—який піп, така його й парохвія; який пастух, така й черда; який піп, таке й благословення; який Сава, така й слава; який пан, такий і жупан; яка пряжа, таке й полотно; яка пшениця, така й галаниця.

Каковъ привіть, таковъ и отвѣтъ—яке помагай—Біг, таке й бувай—здоров; який здоров, такий помагай—Біг.

Какого рожна нужно—якої болячки треба.

Какое тебѣ дѣло—що тобі до того. Какой смыслъ такъ поступать?—яка рація таке чинити, таке робити? Какъ? (восклицаніе удивленія)—як то?

Какъ Богу угодно—дійся божя воля.

Какъ Богъ святъ—як світ світом.

Какъ будто-бы кто-то умышленно причинилъ это несчастье—це не на́че насла́но.

Какъ будто только ему можно дѣлать что угодно—на́че тільки йому світ вільний.

Какъ-бы не такъ—але-але, алеж бо, та-ба, який мудрий!

Какъ бы ты поступилъ?—як би ти повівся? як би ти вчинив, зробив?

Какъ быть должно—як має бути.

Какъ бѣльмо на глазу—як сіль в оці.

Какъ вамъ (будетъ) угодно—як собі во́лите; воля ваша; як вам завгодно; як собі знаєте; як завво́лите.

Какъ ваше здоровье?—чи живі—здорові? як ся маєте?

Какъ вдругъ—аж гульк! аж ось! коли це... коли разом.

Какъ вотъ—як ось, коли це.

Какъ вы полагаете?—яка ваша думка, як ви гадаєте? як вам здається? як на вашу думку?

Какъ въ бездонную бочку—як у прірву.

Какъ въ маслѣ сыръ катается—пли-

К

ває, як пампұх в олію; плаває, як вареник у маслі; валиється, як вірка в сідлі.

Какъ гора съ плечъ—як камінь з серця.

Какъ горохомъ объ стѣну—як пұгою по воді.

Какъ должно, какъ слѣдуетъ—до пұги, як слід, як треба, як гóже.

Какъ же—як же; а як же; деж пак.

Какъ зовутъ—як на ім'я?

Какъ и вамъ извѣстно—як і ви свідомі; як і ви добре знаєте.

Какъ куколка одѣлась—вистроїлась, як лілечка.

Какъ можно болѣе—яко мóга більш.

Какъ можно лучше—що найкраще, як найкраще.

Какъ можно сильнѣе—що-найду́жче, як найду́жче.

Какъ можно скорѣе—яко мóга швидче, чим ду́ж.

Какъ на бѣду—як на лихо.

Какъ на иголкахъ—як на шпичках, як на вугіллі.

Какъ нарочно—як на те.

Какъ-нибудь—як небу́дь, я́кось, бу́длі-як.

Какъ-нибудь будетъ—я́кось-та́кось бу́де, я́кось то бу́де.

Какъ-нибудь, лишь бы какъ, плохо—ле́да як.

Какъ ни въ чемъ не бывало—на́че й не бу́ло ні́чого.

Какъ поживаешь, -ете—як ся ма́еш, як ся ма́ете?

Какъ по имени—як на ім'я?

Какъ попало—абі-як; трóском, жу́ж-мом; на галай-балай.

Какъ придется—як набі́жить; до чо́го дійдеться.

Какъ разъ—са́ме в раз, як раз.

Какъ разъ въ это время—са́ме тоді, са́ме тепѣр, са́ме під цей час.

Какъ разъ кстаті—са́ме до ре́чі; на руку кові́нька.

К

Какъ разъ того и надо—см. Какъ разъ кстаті.

Какъ рыба объ ледъ бьется—б'ється, як ри́ба об лід; мається, як в терню; тинається, як старець по під тинню.

Какъ случится—як тра́питься.

Какъ слѣдуетъ, какъ должно—до пұги, до шпѣту, до пуття, до діла, у діло.

Какъ слѣдуетъ поступить?—як слід по́вестися? як слід вчинити?

Какъ ступилъ, такъ по уши въ воду—уско́чив по самі вұха.

Какъ... такъ...—як... так...

Какъ тебѣ кажется?—як на твою думку? як ти гадаєш? як тобі здається?

Какъ только—ско́ро, залѣдве.

Какъ только мы собрались...—ско́ро ми зійшлись...

Какъ только наступилъ разсвѣтъ...—ско́ро на світ благослови́лось... ско́ро на світ зайняло́сь... ско́ро розвидни́лось.

Какъ ты ведешь себя?—як ти пово́дишся?

Какъ ты полагаешь?—як на твою думку? як ти гадаєш? як тобі здається?

Какъ ты съ нимъ поступилъ?—як ти з ним по́вівся?

Какъ ты хорошо, красиво говоришь—золоті у тебе уста!

Какъ хвачу, такъ запоешъ суру съ перехватомъ—як дам шкварки, то бу́де тобі жарко; як дам, аж тобі ділунь присніється; як оперішу, за дев'ятьми ворітьми гавкнеш; як дам, тільки очіма лупнеш.

Какъ хочешь—в свою волю; як собі знаєш.

Какъ шелковый—м'який, як подушка.

Каменный мостъ—мурований міст.

Каменный уголь—земляне вугалля.

Камень преткновенія—притичина.

Канонада слышалась далеко—гарма́тні стріли далеко розляга́лись.

К

Канунъ Нового Года—ще́дрий ве́чір, Меланки.

Канцелярскій служитель—пісарь.

Канцелярскій чиновникъ—ура́дник.

Караулъ!—рятуйте! про́бі! гвалт!

Карта пиковая, трефовая, бубновая, червонная—карта виво́ва, жирова, дзвінкова і чирво́ва.

Кассовый отчетъ—касо́ве звідомлен-ня.

Качать насосомъ—ки́дати во́ду, пом-пува́ти во́ду.

Керосиновое освѣщеніе—га́сове освіт-лення.

Керосиновый двигатель—га́совий рух-ник, рухові́к.

Кипѣть ключемъ—клеко́тіти.

Кирасиры—па́нцерне військo.

Кланяться—кло́нити го́лову, дава́ти чо́лом; поси́лати поклóн.

Классовая борьба—клясо́ва боро́тьба.

Классовое сознание—клясо́ва свідо-мість.

Класть верхъ на стогъ—підві́ршу-вати.

Класть деньги въ банкъ—кла́сти гро́ші до ба́нку.

Класть на ноты—заво́дити в но́ти.

Класть на счетахъ—викла́дати на ра-хівви́цях.

Класть передъ собой, по пути своего слѣдования—у хід кла́сти.

Класть печь—стано́вити гру́бу.

Клевать носомъ—ку́нати.

Клинь клиномъ выживай—кли́н кли-ном вигані́й.

Клонить ко сну—знема́гає сон.

Ключъ не приходится къ замку—ключ не пасу́є до замка́.

Книга на (украинскомъ) языкѣ—кни́жка (украї́нською) мо́вою.

Книга съ золотымъ обрѣзомъ—кни́га з золоті́ми берега́ми.

Книги всегда имѣются въ магазинѣ—кни́г не збува́є в кра́мниці.

Книжный магазинъ—кни́гарня.

Кобыла съ волкомъ тигалась: одинъ хвостъ да грива осталась—коза́

К

з вівком тягалася: тільки шкурка
зосталася.

Коверкать языкъ—калічити мову.

Ко всѣмъ остальнымъ—до-гурту.

Когда волкъ будетъ овцой, медвѣдь
стадоводникомъ—на брїя, як рак
свісне; на брїя о цїй порі, як
рак свісне на обрї.

Когда онъ совсѣмъ скрылся изъ
виду—як його зовсім стало не
видно....

Когда песокъ на камнѣ взойдетъ—
як на долоні волбесся поросте; як
сова світ уздрить; як свиня на
небо гліне; як у курки зуби ви-
ростуть.

Кого Богъ любить, того и наказуетъ—
кого Бог любить, того й карає.

Кого люблю, того и бью—хто кого
любить, той того чубить, гудить;
кого люблю, того і б'ю.

Ко дну—на дно, на спід.

Кое-гдѣ—де-де, де-не-де, подекуди.

Кое-какой—абі-який, сякій-такій,
який-небудь.

Кое-какъ—абі-як, сак-так, сак-не
так, яко-тако, так-сак. 32

Кое-какъ пробивается—сак так пере-
бивається.

Кой чортъ—де в біса, де в кáта,
який син.

Кокетничать—кокетувати, пускати
бісики, хизуватися.

Колдовать—хімороди гнати, ворожі-
ти, чаклувати, чарувати.

Колебаться, не рѣшаться—вагáтися,
хилáтися м'яти шкурá.

Колеса съ шинами—бушовані колéса.

Колесить окольную—см. Околесицу
несетъ.

Колесная трубка—мáточина.

Колесо съ большимъ осевымъ отвер-
стіемъ чѣмъ діаметръ осн—роз-
мелкувате колéсо.

Коли бѣ на хмѣль не морозъ, такъ
онъ бы черезъ заборъ переросъ—
як би на кропиву не морозъ, вона б
всіх людей пожалила.

К

Коли на охоту ѣхать, тогда собакъ
кормить—пйти-біліти—завтра
Великдень.

Коли стыдно, такъ закройся—коли
сбром—закривийся; коли стидаеть-
ся, то крий рѣшетом голову.

Колодка, деревянные кандалы—скри-
пция.

Колоколь въ церковь сзываетъ, а
самъ въ церкви не бываетъ—дзвін
до церкви скликає, а сам в ній
не буває.

Колотить, бить—давати затьору,
прочуханки, тпщю.

Колоть глаза (переносно)—цвікати,
тікати в очі; викидати на очі;
вишкати очі; вибивати очі.

Колоть, мерзлая грязь на дорогѣ—
гóстра лорóга.

Командировать кого—відрядити когó.

Командировать кого въ чье распоря-
женіе—відрядити когó до рóсказу
кому.

Командировочные деньги—подорóжні
та харчові грóші.

Командируйте его въ мое распоря-
женіе—відрядитъ його мені до
рóсказу.

Коммерческое предпріятіе—комерцій-
не підприємство.

Коммерческое училище—комерційна
школа.

Комватная печь—груба, грубка. У

Компрометировать—у славу вводити.

Кому паить, у того и быкъ доить—
кому йдється, то й на скіпку пря-
деться; кому щастя, тому й пі-
вень несється; кому ведється, то-
му й півень несється.

Кому поживется, у того и пѣтухъ
несется—кому щастя, тому й пі-
вень несється;—(а не поживется,
такъ и курица не несется)—коли
не ведється, то й курка не не-
сється.

Конецъ былъ-бы мнѣ—було би по мні.

Конецъ дѣлу—скінчено справу; по сей
дуб міля.

Конецъ—дѣлу вѣнецъ—кінецъ діло
хвалить; кінець діло вінчає.

К

Конечно—а вже ж! а тож! звичайно!
певна річ! запевне!

Конечно да!—чому ні? авже ж так!

Конечно не иначе—та вжеж пак не
як.

Кончатъ покось—доходить ручки.

Кончатъ чѣмъ—кінчати на чому.

Кончилось—(перенос.) запала клімка.

Кончилось ненастье—розгодинилось.

Конь о четырехъ ногахъ да с'оты-
кается—см. И на старуху быва-
етъ проруха.

Конь прядетъ ушами—вінь стриже
вухами.

Копать такъ, чтобъ яма книзу сужи-
валась—копати спухóво.

Копейка рубль бережетъ—гріш копй
стережє; осьмак копй стережє.

Копнить—класти копу.

Копченое все—піддимок.

Конь соляная—солонїця.

Корабль сталъ опускаться на дно—
корабелъ узяв на спід потопати.

Коренной зубъ—кўтній зуб.

Корить, бранить—словом карати.

Кормить кого завтраками—тижнівка-
ми віддавати.

Короткая память—ледача пам'ять.

Короткая расправа—корóткий, недóв-
гий суд.

Короткое время—час малій.

Короче сказать—корóтко кажучи.

Косо поглядывать—бісом дивитися,
зизом дивитися.

Косо смотрѣть—кривим óком погля-
дати.

Который часъ?—яка година?

Краеугольный камень—кўтній, наріж-
ній камінь.

Крайне настойчиво—притьмóм, нави-
сом, невідступно, в одну шкурó.

Крайне необходимо—до скрўту треба.

Крапивное сѣмя—сіпацьке ко́дло,
чорнильна душа. = какъ тн хр. 206.

Красивый—на красу (врóду) гарний.

Красильное заведение—фарбáрня.

К

Красная изба—світлиця.

Красная строка—новый рядóк.

Красно говоритъ—дóбре каже.

Красное крыльцо—передній гáнок.

Красное словцо—прикладка, дотѣпне
слівцє.

Красный уголь—пóкот, покўття.

Кредитное учреждение—кредитóвий
заклáд, бáнок.

Крестить—у хрест, у закóн увóдити.

Креститься, перекреститься—складá-
ти склáсти хрест; хрестá покла-
дати, поклáсти.

Крестопоклонная недѣля—середохре-
сний тиждень.

Крестъ на крестъ—у перéхрест.

Крестьянский союзъ—селянська спіл-
ка.

Крещенская вода—явлéна водá.

Критическое положеніе—скрўта, при-
тўга, хáлепа.

Кричать благимъ матомъ—репетува-
ти; пробі кричати; кричати на
пуп.

Кричать, бранить кого—грíмати на
кого.

Кричать во весь голосъ—на все гор-
ло кричати. 342

Кричать караулъ—гвалт, на гвалт
кричати, пробі кричати.

Кричать на кого—грíмати, фукати на
кого. 34-2

Кричитъ во все горло—щó дўху е
зіпáє, репетує.

Кровля каплетъ—стріха протікає.

Кровная обида—тяжкá обра́за.

Кругомъ бѣгать—кружкá бігати.

Крупное производство—фабрицьке
рóбливо

Крупно-зернистый песокъ—шорсткий
пісòк.

Крупный дождь—краплистий, крапчá-
стий, крапчáтий дощ.

Крутить кукишъ—тікати, сукáти
дўлі.

Крутя-вертя свѣтъ пройдешь, да на-
задъ не воротисься—брéхнею свѣт

К

прійдеш, та назад не вернешся;
туди брехнею перейдеш, а на-
зад трудно; з брехні не мруть,
та більше віри не ймуть.

Крыльцо подь навѣсомъ—підсіння.

Крытые часы—сліпі дзигарі.

Крючковтворствовать—артикулі гну-
ти, загинати крЮчкі.

Крѣпостное право—панське право.

Кстати—до шмиги, до ладу, до діла,
до прикладу, до чмиги, в лад, до
шпѣти, до речі, у діло, на гаразд.

Кто-бы ни...—хоч хто...

Кто вчера солгалъ, тому и завтра не
повѣрятъ—хто раз збреше, дру-
гий раз не вірятъ.

Кто бы это могъ быть?—хто ж би
це такий?

Кто въ лёсъ, кто по дрова—хто в
горѣх, а хто в сочевницю.

Кто живеть тихо, тотъ не увидитъ
лиха—коли тихо, не буде лиха.

Кто какъ постелется, такъ и выпитъ-
ся—хто як постеле, так і виспить-
ся; як постелеш, так і спатимеш;
як заробиш, так і одбуватимеш.

Кто, кого, кому угодно—хто хоч,
кого хоч, кому хоч.

Кто лжетъ, тотъ и крадетъ—хто уміє
брехати, той вміє і красти.

Кто много говоритъ, тотъ мало дѣ-
лаетъ—хто багато говорить, той
мало творить.

Кто не испыталъ зла, не умѣетъ цѣ-
нить добра—хто не зазнав зла,
не вміє шанувати добра.

Кто-нибудь—будь-хто, будлі-хто,
хтось, хто-будь.

Кто прямо ѣздитъ, дома не ночуетъ—
хто простує, той дома не ночує;
хто дуже простує, той в дорозі
ночує.

Кто старое помянетъ, тому глазъ
вонъ—хто старе поминає, той ща-
стя не має.

Куда-бы—де-б.

Куда вамъ путь лежитъ—куди вам
дорога?

К

Куда глаза глядятъ—куди очі спали;
світ за очі, за очима.

Куда его нелегая занесла—куди
його чорти понесли, куди він к
бісу подівся.

Куда какъ хорошо!—де вже пак не
гарно!

Куда конь съ копытомъ, туда и ракъ
съ клешней—куди кінь з копи-
том, туди жаба з хвостом.

Куда Макаръ телятъ не гонялъ—
де козам роги правлять, втинають.

Куда, матушка, парни-то лихи: я на-
силу отъ семерыхъ одгрызлась—
оттак, матінко, лихий люде! як на-
пало на мене семеро перекуюк,
то ледве одгрызлась; як напало
на мене сім зарічанок, а я сама,
то насилу відгрызлась.

Куда мнѣ пойти?—де б я пішов?

Куда-нибудь—аби куди, аби де.

Куда тамъ—де тобі.

Куда тебѣ несчастному!—куди тобі
грішному!

Куда-то—кудись.

Куда угодно—хоч куди.

Куда чортъ не поспѣетъ, туда бабу
пошлетъ—де чорт не зможе, туди
бабу пошлє; де чорт не зможе,
там баба поможе.

Куй желѣзо, пока горячо—хапай дѣче
поки гаряче; дери лико, поки ся
дає; дери лико, поки час.

Кукольный театр—вертєп.

Купить по случаю—кучити з okazji.

Курганы, насыпанные для сокрытія
чего-либо—рѣблені могили.

Курительная трубка—люлька.

Курица—иноходица пса излягала—
хазайська курка комірницькій ко-
рові ногу переломила.

Курсы по украиновѣдѣнію—курси з
українознавства.

Кустарное производство—домодільне
робливо.

Кухонная печь—вариста піч.

Кушайте на здоровье—споживайте
здорові!

КЛ

Къ вамъ относятся, какъ къ людямъ—
вас за людей мають.

Къ величайшему удивленію—на пре-
велике диво.

Къ величайшему удовольствію—на
превелику втіху, вподобу.

Къ востоку, къ западу, къ сѣверу,
къ югу—на схід, на захід, на пів-
ніч, на південь.

Къ выборамъ въ думу—що до вибѣ-
рів до думи.

Къ добру...—на добро кладѣться, на
гаразд.

Къ дѣлу—до речі, під шмигу, до діла,
у діло.

Къ исполненію—до зрѣбу.

Къ крайнему сожалѣнію—на преве-
ликий жалъ.

Къ лицу—до лиця.

Къ нему чувствуешь невольную сим-
патію—до його душя так і гор-
неться.

Къ разсмотрѣнію и исполненію—до
розгляду й зрѣбу.

Къ ружью!—до збрѣі!

Къ свѣдѣнію—для відома.

Къ слову—до речі.

Къ сожалѣнію—на жалъ.

Къ стыду—на сором.

Къ тому же—до того-ж, в додаток.

Къ тому сроку—на той термін.

Къ чему клонится—до чого йдѣться.

Къ чему тебѣ такъ торопиться—що
не тобі так ніколи припало.

Къ чему это идетъ?—до чого воно
йдѣться?

Къ чертямъ на кулички—до чортів
на виступці.

Къ чорту—к бісу, к лихий матері,
к злидню.

Л.

Лапти подковырки не стоятъ—шкурка
вічинки не варт; шкурка за ві-
чинку не стане.

Лгать—брехати, підпускати, підвози-
ти москаля; брехнію точити.

Л

Лгать на исповѣди—попá в рѣшеті
возити.

Лебезить—лістом стелитися; підси-
пáтися, підлѣшуватися.

Легкого поведенія (о женщинѣ)—сла-
ба на утѣри.

Легкая закуска—перѣкуска.

Легкая, малосвязная земля—рідка
земля.

Легко и вольно ему стало—світ йому
в гору піднявся.

Легко сказать да трудно сдѣлать—
лѣхко жувати та трудно ковтати.

Ледъ тронулся—крѣга скресла, крѣга
пішла.

Ледяное поле—крижане поле.

Ледяныя горы—крижані гори.

Лежать больнымъ—у недугі лежати.

Лежать на боку—лѣжні справляти;
байдики бити.

Лежать оглушеннымъ ударомъ (шут-
ливо)—джмелів слухати.

Лекція по украиновѣдѣнію—лѣкціі з
українознавства.

Лестью добиваться, биться—лѣстка-
ми підходити, підійти.

Летитъ, какъ бѣшеный—жене, як
дідько вітри.

Лечь на спину—лягти догорі черева.

Либо панъ, либо пропалъ—куць ви-
грав, куць програв.

Либо полковникъ, либо покойникъ—
абѣ полковник, або покойник; абѣ
пан, абѣ пропав; абѣ добути, абѣ
дома не бути.

Либо рыбку съѣсть, либо на мель
сѣсть—або рибку зїсти, або на
дно сїсти.

Лиха бѣда начало—почин трудний.

Лихо думаешь,—Богу не молишь—
коли зле гадаєш, чом же Бога
благаети!

Лицевая сторона дома—чѣло будінку.

Лицевая сторона полотна, сукна—
правий бік полотна, сукна.

Лицо обрюзгло—щѣки відпали.

Лицомъ красивъ, -ва—з лиця хорѣ-

Л

ший, -ша; гарний, -а, красний, -а на вроду.
 Лицомъ къ лицу—віч на віч.
 Личное приказаніе—особистий наказ.
 Лишенный привлекательности, неспособный дать удовольствие—безвітшній.
 Лишить дѣвственности—справити; з панянством розлучити; позбавити вінця; зірвати. розв'язати вінець.
 Лишить жизни—зігнати, згубити з світу; збавити когось; віку збавити; життя збавити.
 Лишать здоровья—збавити здоров'я.
 Лишить себя жизни—самому собі смерть заповідати.
 Лишить правъ—від прав відсудити.
 Лишить разсудка—глузди відбити, позбавити розуму.
 Лишить сана (о духов.)—з духовної статі скіннути.
 Лишить свободы—заневолити, позбавити волі.
 Лишиться здоровья—збутися здоров'я, стратити здоров'я.
 Лишиться памяти—втратити пам'ять.
 Лишиться разсудка—з глузду зсунутися; стямитися.
 Лишиться ума—глузду відбитися.
 Лишиться чувствъ—зомліти.
 Лишить чести—від чести відлучити.
 Лишнія деньги—лежані гроші.
 Лишнія слова—зайва мова.
 Лишь-бы—абі.
 Лишь-бы было угодно—абі була ласка.
 Лишь бы где—абі де.
 Лишь бы то—абі то.
 Лишь бы только—абі б.
 Лишь бы что—абі що.
 Лишь только—скоро, заздвє.
 Лишь только мы отошли на пароходѣ—скоро ми одпливли пароплаватом...
 Лобъ покрылся потомъ—чоло потім узялось.

Л

Ложкой кормить, а стеблемъ глазъ колетъ—хлібом годувати, а очі випікає; хлібом годують, а стеблом очі колють.
 Ложное обвинение—наклеп, обрѣхи, обмова.
 Ломаный языкъ—калічена мова.
 Ломать надъ чѣмъ голову—морочитися, мізкувати.
 Ломить меня—розломіло мене.
 Ломить гѣну—гнути цїну, загинати, правити, заправляти.
 Лопата для сажанія хлѣба въ печь—пічова лопата.
 Лопнуло терпѣніе—терпєць увірвався, терпїлька ввірвалася.
 Лошади въ конюшнѣ—коні на стайні.
 Лошади не хотятъ везти—покують коні.
 Лошадь сбила всадника—кінь скінув верхівня.
 Лошадь скачетъ галопомъ—кінь біжить у просїк.
 Лошадь съ волкомъ тягалася, хвостъ да грива осталася—коза з вовком тягалася: тільки шкурка зосталася.
 Лукавить—на хитрощах ходити; хитрувати.
 Луна — місяць; (шутл.) — козацьке сонце.
 Луна полная—повня, повний місяць; первая четверть—молодія, перша квартира; вторая ч.—перекрій, друга квартира; третья ч.—підповня, третя квартира.
 Луна вышла изъ за тучъ—місяць вивисся з по-за хмар.
 Лучше-бы не говорить—бодай не казати.
 Лучше жить со змѣєю, чѣмъ со злою женою—лучче чорта затримати, ніж ледячу жінку мати; ліпше залізо у воді варити, ніж псую личину жену злу учити.
 Льдомъ разворотило мостъ—кригою міст зірвало.
 Лыка не вяжеть—п'яний, як хлюща, як ніч; язиком не поверне; хоч вікрути.

ЛМ

Лыстить—лестками підійти; язиком грати; світити в очі.
 Лѣвая сторона—ліворуччя, лівий бік.
 Лѣзть въ глаза—дѣрті очі.
 Лѣнь одолѣла—баглаї напали; баглаї вкинулися.
 Лѣсная область—лісовий край.
 Лѣсокъ жидкій—стрѣлица.
 Лѣстница винтовая—кручені сходи.
 Лѣстница обыкновен.—сходи.
 Лѣстница приставная—драбіна.
 Лѣсъ рубятъ, шепки летятъ—в лісі дрова рубають, а до села тріски падають.
 Лѣтами, по лѣтамъ—на літа.
 Лѣтомъ—у-літі, у-літку.
 Любезно принимать—міло вітати.
 Люби жену какъ душу, бей какъ шубу—любй жінку як дусу, а трусй як грушу.
 Любимчикъ отца, матери—мамина дитина.
 Любить выпить—голінний до скляного бога.
 Любить больше жизни—над світ кохати.
 Любить выпивать—закидати в голову.
 Любить кого—кохатися з ким, в ком.
 Любить что-либо—кохатися в чом.
 Любѡваться кѣмъ, чѣмъ—милуватися з ким, з чим.
 Люди разнаго состоянія—люде різного стану.
 Ляпнулъ словечко—утяв до гапликів; бовтнув; вилетів, як горобець з під стріхи; вихопився, як Пилип з конопель.

М.

Малая искра города пожигаетъ, а сама прежде всѣхъ помираетъ—лиха іскра й поле спалила й сама згине.
 Малая медвѣдица—малій віз.
 Мало ли что на умъ приходитъ—чого на думку не спадає!

М

Мало малъски—мало-на-мало.
 Мало по малу—потроху.
 Мало пользы—мала, малій спасібі.
 Мало толку—см. Мало пользы.
 Малыя дѣти—дрібні діти.
 Малъ мала менѣ—ідно одного менше.
 Маменькинъ сынокъ—мамій, мазун, мамсін.
 Мануфактурный товаръ—крам.
 Маринованные грибы, сливы, вишни—грибі, сливи, вишні мѣжені.
 Маршъ!—гайда, хода, рушай, руш!
 Масло—масло; олїй; деревянное—олїва; конопляное—сім'яна олїя; купоросное—вітроголь; постное—олїя; черное, каменное—нафта.
 Масляныя краски—олїйні фарби.
 Мастеръ лгать—чистобрѣха.
 Материнское наслѣдіе—матерізна.
 Мать крестная—хрещена мати.
 Мать посаженная—головата мати.
 Махатъ хвостомъ—молоти хвостом.
 Меблированные комнаты—мебльовані кімнати.
 Медицинская помощь—медична допомога.
 Медленно идти—нога за ногою іти; помалу, повдлі іти.
 Медлить—гаяти час, баритися, гаятися.
 Между нами будь сказано—хай по нас річ.
 Международное право—міжнародне право.
 Между прочимъ—між іншим.
 Между тѣмъ—протє, а протє, прєцїнь, аж; тим часом.
 Мелкая печать (шрифтъ)—дрібній друк.
 Мелкимъ бѣсомъ розсыпаться—підсипатися до ким, стелитися перед ким.
 Мелкіе кусочки сахара—побіль.
 Мелкій дождь—дош-як крізь сїто; дрібній дош.
 Мелкія деньги—дрібнякі, дрібні гроші.

М

Мелкое дворянство—дрібна шляхта; підпанки, подпанки.

Мелкое предприятие—дрібне підприємство.

Мелкое производство—домодільне робливо.

Мелко и густо исписанное письмо—дрібний лист.

Мелочная продажа—проба на роздріб.

Мелькать, проноситься предъ глазами—на очі набігати.

Меньше всего—як найменше, що найменше.

Меньше говори, да больше делай—більше роби та менше говори.

Меня взорвало—мене спалило; мене розгнівало; мене обурило.

Меня так и подмывает—мене так і тягне.

Мерзость изъ мерзостей—гид гидом.

Мертвая и живая вода (въ сказкахъ)—зцілюща і живуща вода.

Мертвейки пьянъ—п'яний, як ніч, як земля.

Метать банкъ (въ игрѣ)—тримати банк.

Метать бомбы—кидати бомби.

Метать жребий—лысувати.

Метать икру—нереститися, тертиса.

Метать скирду, стогъ—класти скирту.

Метать стрѣлы—пускати стріли.

Мечетъ, ровно цыганъ на торгу—товчѣтся як Марко по пеклу; човпѣтся як Савка по пеклу; мордѣтся, як чорт в лоткахъ; вертѣтся, як оми в ополонці, як сорка на тину, як чорт у боклазі; звивається, як пес в сльвах; крутѣтся, як ведмедик у млині.

Мигать, моргать (глазами)—лібати очима, дупати очима.

Мигом—міттю, духом, вмент, вмах.

Миловать кого—милость на кого класти.

Милостивый государь—вельможный пане, пане добродію, ласкавий пане, шановний пане.

М

Милости просимъ—вітайте; вітайте до хати; просимо; просимо до господи.

Мимикой разговаривать—розмовляти на мигах.

Мимо проходить—минати.

Министерство Внутреннихъ Дѣлъ—министерство внутрішнихъ справ; иностранныхъ дѣлъ—чужоземныхъ справ; финансовъ—скарбу; юстиции—справедливости; путей сообщения—доріг; земледѣлія—хлѣборобства; продовольствия—харчу, конту; народного прѣсвѣщенія—народной освіти; торговли и промышленности—торгу и промисловости; труда—праці; военное—військове; морское—морське; государственного призрѣнія—государственного піклування.

Миръ праху твоему—перомъ земля тобі; нехай тобі земля перомъ.

Миръ-велико дѣло—громада-великий человекъ.

Миръ Божій—білий свѣтъ.

Младшее въ семьѣ дитя—мизинне дитя.

Млечный путь—чумацька дорога, бѣжа дорога, чумацький шлях, небесна дорога.

Многимъ кажется—багато дѣ-кому здається.

Многіе думали так—багато думало так; не іден так гадав.

Много возьметъ времени—багато візме часу.

Много говоритъ (насмѣшливо)—ропущити губи, языка.

Многое множество—сялѣча.

Много каятинъ, мало воротинъ—е каяття, та нема воріття.

Много о себѣ думать—про себе високо гадати.

Много споровъ вызвало это предложение—багато змаганнів викликала ця пропозиція.

Много сулитъ да мало даетъ—обіцянка цяцянка.

Много шуму изъ ничего—багато галасу зничев'я.

М

Множественное число—множне число; множина.

Мнѣ вообразилось—мені здалось.

Мнѣ грозитъ бѣда—на мене бѣда кладѣтся.

Мнѣ досадно—кабатье мені; мені прикро.

Мнѣ его очень жаль—мені дуже його шкода.

Мнѣ жаль—кабатье мені; мені шкода.

Мнѣ какъ-то не можетъ—мені не добріться, не здужається.

Мнѣ можить голову—мой голові розбола; голова мені тріщить.

Мнѣ недостаетъ чего либо—мені не догода; мені бракує чогось.

Мнѣ недосугъ—мені ніколи; не маю часу.

Мнѣ некогда—астъ мені коли! мені ніколи!

Мнѣ не къ спѣху—мені не пильно.

Мнѣ понравилось чтонибудь—я улюбив що; мені припало до вподоби... у подобі стало... в око впало... до сподоби стало... підійшло під місли.

Мнѣ пошелъ пятый годъ—мені на пятый рік переступає; мені обернуло на п'ятий рік.

Мнѣ претитъ—мені гідко, брідко.

Мнѣ привелось побывать в Неаполѣ—мені довелось побачити Неаполі.

Мнѣ пріятно познакомиться съ вами—мені дубо спізнати вас.

Мнѣ слѣдуетъ съ васъ еще два рубля—мені заходить від вас ще два карбованці.

Мнѣ стало веселѣе, отраднѣе—свѣтъ мені піднявся.

Мнѣ удача, а тебѣ нѣтъ—мѣ цвіте, а твоє гніе.

Мнѣ что-то не помнится—мені щось не в тямѣ, не в пам'ятки.

Мое дѣло сторона—мой хата з краю; мой хата на бдшибі.

Мое слово подтверждать свидѣтели—допівнять моє слово свідки.

Можетъ быть—мѣже, мо; мабуть, чогó доброго.

Можетъ быть вы замѣтили—мѣже в заміти вам.

Можно считать это дѣло потеряннымъ—мѣжна вважати, що це річ пропаща.

Мозгами пошевелить—розум по голові пустати.

Мозольные деньги—кривавиця.

Молва разнеслась—пішла поголоска; стала слава.

Молвишь—не воротишь, а плюнешь—не подынешь—сліни не підіймеш, а слово назад не вернеш.

Молить, умолять—по-під сам мійий Біг просіти когѣ; благати когѣ.

Молиться (о евреяхъ)—бѣрухи справляти.

Молодежь учащаяся—шкільна молодь.

Молодецъ на овецъ, а на молодца и самъ овца—молодецъ прѣти овецъ а прѣти молодця і сам вівця.

Молодое поколѣніе—памолодь.

Молодое супружество—молодята.

Молодой мѣсяць—молодик.

Молодой человекъ—молодик, парубок.

Молодые годы—молодощі.

Моложавый человекъ—чоловік на свіді.

Молоко кислое—самокиш, кисляк.

Молоко отстоялось—молоко підсілось; отстаивается—пісідается.

Молоко парное—молоко з під корови.

Молоко снятое—спідняк; збіране молоко.

Молоко топленое—пріжене молоко.

Молотить, получая какъ плату часть вымолоченнаго зерна—з корѣбки молотити.

Молоть, вздоръ—банелюки плести.

Молочные продукты—Бѣжа роса; набіл; дйво.

Молча—без мѣви, мѣвчки.

Молчать!—цить!

Молчать—мѣвати; справляти мѣванку; у мѣвана грати.

М

Молчи, есть лишніе люди—мовчі, бо піч у хаті.

Молчить, не говорить ни слова—з уст ні пари.

Монашеская камилавка—підкапок.

Монгольское нашествіе—монгольська навала.

Монетный дворъ—менница.

Монисто изъ красныхъ коралловъ—доброе намисто.

Мораль читать—на добре навчати.

Море во время волненія—море в хвилью.

Море разыгралось—море збурилося; на морі вріза; вре море.

Морозъ безъ снѣга—голоморозъ.

Морозъ начинается—морози беруться, взялись.

Морозъ небольшой—ламорозъ.

Морозъ ослабѣлъ—мороз пересѣлся.

Морозъ по кожѣ пробѣжалъ—узяло з-за плечей; і волос зав'яз; за шкуру свігом мов синіло; аж сорочка пополотніла; на́че жаром всіяпало; аж у душі похолонуло; аж у п'яти закололо.

Морщить лобъ—супитися, хмуритися.

Мостъ желѣзнодорожный—залізничний міст.

Мостъ каменный—мурований міст.

Мостъ pontонный—живий міст, наплавний міст.

Мостъ цѣпной—ланцюговий міст.

Мочи нѣтъ—не сила, не спромога, не під силу.

Моя-то доля съ чашкой въ полѣ—мої доли та рубає дрѣва.

Мрачный человекъ—дундук, сушій, понура, темрюк.

Мудрости тутъ никакой нѣтъ—нема тут жадної трудности.

Музык. труба—сурма.

Мука крупчатая—питльоване борошно, питлівка.

Мукою посыпать—борошвити.

Мутить, какъ водяной подъ мельницей—мутить, як біс у вирі; му-

М

тѣть, як у селі москаль; крутить, як чорт греблю; мутить, як під греблю біс, в греблі чорт, у греблі біс.

Мутить воду, плескаясь въ ней—талпати воду.

Мучить—брати на муки; на муки давати; мордувати, батувати.

Мыльные пузыри пускать—баньки дѣти.

Мыльный пузырь—банька.

Мы между собой въ ссорѣ—ми з собою на бакир стоїмо; ми з собою у сварці.

Мысли толпятся въ головѣ—думка думку пошиває, поганяє; за думкою думка.

Мыть бѣлье—прати хустя, білизну.

Мыть посуду—мити посуд; мити начиння ідальне.

Мы увѣрены въ этомъ—ми певні цього, ми певні на цьому.

Мы уже окончили посѣвъ—ми вже вибралися з сїянкою.

Мѣдный колчеданъ—міденець.

Мѣдный котелъ—мідень.

Мѣдный тазъ—мідниця.

Мѣдные деньги—мідняки.

Мѣдь желтая—мосійж.

Мѣдь красная—томбак.

Мѣль красный—любрика.

Мѣновая запись—замінний лист.

Мѣнять вещь на вещь безъ придачи—мінитися токма.

Мѣняться въ лицѣ—змінитися на виду.

Мѣра длины—міра довжини; вѣса—ваги; времени—часу; сыпучихъ тѣлъ—сипкого; жидкихъ тѣлъ—рідкого.

Мѣрку снимать съ кого—брати міру, мірку з ког.

Мѣры предосторожности—заходи проти небезпѣки.

Мѣры, принятыя вами, нецѣлесообразны—засоби, що вжито вами, недоцільні.

МН

Мясопустная недѣля — пушальный тиждень.

Мяться—вагаться; шандру терти.

Н.

1. 32, 33, 36, 42, 44
На!—на! бери! маеш!

На авось—на галай-балай, на галай—на балай; безбач.

На барскій ладъ жить—помазатися павами.

На безлюдьи и Тома дворянинъ—см. На безрыбьи...

На безрыбьи и ракъ рыба—в степу і хрущ м'ясо; на безвідді і рак рыба; на безлюдді і дяк чоловік; на безлюдді й хом'я пан.

На бекрень—на бакир.

Набивать руку—наважувати руку; приламуватися.

Набираетъ на себя непосильно много работы, обязанностей—берє як вил на роги.

Набирать въ долгъ—брати набір.

Набираться запаха—напахатися.

Набитый дуракъ—дурний як драгий чобіт, як Бєркові штани.

Набить шишку—нагунадити.

На Бога надѣйся, а самъ не плошай—Бога звизай, а руки прикладай; Богу молись, а сам стережись; не сиди, небже, то й Бог допоможе; на Бога покладайся, а сам робити не цурайся.

Наборъ орудій, инструментовъ—справа, справляла, начиння, припас.

На босую ногу, босикомъ—босоніж.

Набраться бѣды—зазнати лиха.

Набросился на кого-либо неожиданно (словесно)—накрив мокрим рядном.

Наброситься, и слова не дать сказать—накрив мокрим рядном.

На брюхѣ шелкъ, а въ брюхѣ щель—на носі сап'яна рипіть, а в борщі трясця кипіть; нема чог у казані, а золото на каптані.

На буксирѣ—на причалі.

М

Мѣрять—мірять, класти до міри.

Мѣрять на свой аршинъ—на свою мірку мірять.

Мѣряться силами съ кѣмъ—моцуватися з ким.

Мѣстами—де-не-де, місцем, місцями.

Мѣстность обильная источниками—криничовина.

Мѣстность пересѣкаемая долинами—поділля.

Мѣстный образъ—намісний образ.

Мѣстные свѣчи—ставничі.

Мѣсто—місце; посада; пляц; анат.: ложисько; пака; закрытое—захист,

закуток, затішок; покрытое тѣнью—застум, затінок, холодок; битвы—бойовище, бойовисько; новозаселенное—новоселія; открытое около деревни—белебень, голотеча; заливаемое водой—затон; укрытое—закуток, схованка; усадьбное—грунт, плець; позади гумна—загумення, загуменок; на болотѣ не замерзающее и не заростающее—опарь; на водѣ чистое, не заросшее—плесо, чистова; надъ водою, гдѣ моють бѣлье—прадо, пратва; гдѣ рыба мечетъ икру—терло, терловище; гдѣ было озеро—озерина; гдѣ имѣются развалины—руйновище; гдѣ расходятся дороги—розвѣлля, розвѣлка; гдѣ добываютъ глину—глинище; гдѣ добыв. известъ—вапнярка; гдѣ добыв. соль—солонія; гдѣ былъ прудъ—ставище; гдѣ стояли копны—скіпище; пограбичное—узгряничья; поросшее травой—травник; приготовленное для поля, гдѣ выжженъ и выкорчеванъ лѣсъ—сегельба.

Мѣтилъ въ ворону, а попалъ въ корову—лучив корову, а влучив ворону; не туди стѣжка в горіх!

Мѣхомъ подбивать, -бить—хутрувати, вихутрувати.

Мѣхъ кошачій—коті.

Мѣхъ ягненка—смѣшок.

Мягко стелеть, да жестко спать—м'якко стеле, та твѣрдо спать.

Мясной рядъ—мясниці.

Н

На бідного Макара і шишки валатся—на похіле дерево і кози скачуть; на бідного Макара і шишки летять; нещасному Макару, нема талану.

На бѣду—на лихо, на лиху годину, на хірю.

На ваше отношеніє, имѣю честь увѣдомити—на ваше завідомлення маю за честь сновістити, одицати...

На ваше усмотрѣніє—на вашу волю.

Навербовать отрядъ—затягти зати́г, настигати зати́г.

Навертывать нитки на навой въ ткацкомъ станкѣ—направляти прі́жу.

Навеселѣ—під чаркою, на підійтку.

Навеселѣ быть—мати трі́хи в голові.

На весну повернеть—скресне на весну.

Навести грусть—у смуток увести, упривадити.

Навести на путь, указать какъ сдѣлать что-либо—дати на́від.

Навести на умъ—на розум навести.

На взглядъ—на око, на по́зір.

На взглядъ хороший—на о́гляд добрый.

Навзничъ—навзнак, догорі чере́ва, навзна́к, горілиць.

Навзрыдъ плакать—ре́вно плакати, виливати ре́вні слюзи.

На видномъ мѣстѣ—на видлі, на по́хваті.

На вкусъ и цвѣтъ товарища нѣтъ—кому пі́н, кому попада́я, а кому попо́ва найми́чка.

Навлекъ на себя его неудовольствие—наразився йому́.

Навлечъ на себя чье-нибудь неудовольствие—наразитися кому́.

Наводитъ на мысль—давати на розум.

Наводитъ справки—до́від бра́ти.

Наводитъ страхъ—завдавати жа́ху, стра́х, стра́ху.

На военномъ положеніи—на во́енній стопі́.

Н

На волю Божью просьбы не подашь—з Богом не будеш позиваться.

На воръ шапка горитъ—на злодію ша́пка горі́ть; злодієві ша́пка горі́ть; у злодія ша́пка горі́ть.

Навострить лыжи—дати тя́гу, дра́ла, дму́хача; наживати п'ятами; ли́ги да́ти; дремену́ти; дропа́ка дати.

Навострить руку—наламати ру́ку.

Навострить уши—насторо́жити ву́ха, насторо́чити ву́ха.

Навралъ съ три коро́ба—наказав сім мішків гречано́ї во́вни; наговорив на вербі́ гру́ші, на осі́ці кисли́ці.

На время—на час; до часу; прочас.

На всегда—назавжди; ві́чными часа́ми, до ві́ку, до су́ду, ві́чним часом.

На встрѣчу—стрі́ч, настрі́ть, назустрі́ч, назді́би, напро́ти; навне́рѣйми.

На встрѣчу кому выбѣгать—проти́ кого вибі́гати.

На всѣ руки—на все зда́тний.

На всѣ тоны—на всі за́води.

На всѣхъ и солнышку не угрѣть—самъ Бог лю́дям не вгоди́ть.

На всѣхъ не угодишь—ще той не роди́вся, щоб всі́м догоди́в лю́дам.

На всѣ четыре стороны—на всі чо́тирі ві́три.

На всякое чиханіє не наздорываешься—на вся́кий чмѣх не наздорыває́шься; на ко́жний гук не одгу́кає́шься.

На выдержку—на уда́чу.

На выдумки хитерь—на ви́гадки за́взятій.

Навыкъ приобрьсть—набу́ти впра́ви.

На вылетъ—на скрі́зь.

На выплату—на ра́ти.

На выпускъ носить брюки—уна́пуски штані́ носити.

На вѣкъ—ві́чными часа́ми, до ві́ку, до су́ду.

На вѣчныя времена—у ві́чний час.

Навязчивый человекъ—при́чєпа, при́чєпєнда.

Н

На глазахъ—пє́ред очі́ма, на́віч.

Нагнать страху—холоду, страху нагнати, жа́ху за́вдати.

Наговорили или надѣлали пустяковъ—наколоти́ли горо́ху з ка́пустою.

Наговорилъ невозможнаго—наказав на вербі́ гру́ші; наказав три мішкі́ гречано́ї во́вни.

Наговорилъ несообразностей—наговорив на вербі́ гру́ші, на осі́ці кисли́ці.

Наговорилъ съ три коро́ба—наказав три мішкі́ гречано́ї во́вни; наба́лакав: і в то́рбу не забереш; на́роска́зував: мі́х, то́рбу і три обе́ремки.

Наговорилъ чепухи—см. Наговорилъ несообразностей.

Наговорилъ много попрековъ—кро́пів'яним сі́м'ям заса́нав.

На голову разбить—до но́гі, до пнѣ побі́ти.

На голодные зубы—на поро́жній шлу́нок.

На голомъ нечего взять—на го́лому, як на свято́му нічо́го не зйщєш; з го́лого як з свято́го не ві́зьмєш нічо́го; у голо́ти нема́ що мо́лоти.

На горѣ, по дорогѣ въ Кієвъ—на горі́, до Ки́ва ї́дучи.

Награда за находку—перѣ́йма.

На грошъ амуниці, а на рубль амбиціи—хоч грі́ш в капта́ні, та на сто рублѣ́в чва́ні.

На грѣхъ мастера нѣтъ—на грі́х не спасє́шься.

Надавать подзатыльниковъ—поті́лишниками на́годува́ти.

На доровщинку—на дурни́цю, на дурни́чку, дурни́чками.

Надворная милиція—на́дві́рня коро́ва.

Надгробный памятникъ—на́дгробок, на́гробок.

На двѣ равныя части—рі́вно на дво́є.

Надежды не сбылись—на́ді́ не справди́лись; споді́вання не спє́внили́сь.

Надзирать за кѣмъ, чѣмъ—на́глядати́ кого, що́.

Надлежащее, удобное время—слу́шний час.

Належащимъ образомъ—см. Належащимъ порядкомъ.

Належащимъ порядкомъ—як слі́д, як тре́ба, як на́лежить, як го́диться.

На днѣ—на дні, на споді́.

Надо вести себя прилично—тре́ба поводитися че́мно.

Надо и честь знать—не тре́ба пере́бірати́ мі́ри.

Надо полагать, что...—тре́ба гада́ти, що́; тре́ба при́цєсти́ти, що́.

Надорвать здоровье тяжелой работой—на́сادی́ти бє́бєхи, печі́нкі.

На досугѣ—на дозві́ллі.

Надоумить—на́станови́ти на ро́зум, на до́брий ро́зум; да́ти на ро́зум.

Надоѣдать съ поцѣлуями—ли́зати губи́ (кому́).

Надоѣсть, опротивѣть—в печі́нках сиді́ти; осору́житися, остога́дити, впе́ктися.

Надоѣсть приставами—про́точа́ти го́лову; на́клопотати́ го́лову кому́.

Надрать хохоль—на́м'яти́ ї́рку.

На другой день—дру́гого дня; на завтра́.

Надрывать животики—кі́шки рва́ти, за бо́ки бра́тися, кача́тися від смі́ху; рва́ти бо́ки; до роспу́ку смі́ятися.

Надрываться отъ смѣха—рва́ти бо́ки.

Надувать, обманывать—підпу́ска́ти, підво́зити моска́ля.

Надулся какъ наду́окъ—наду́вся, як вош на моро́з; наду́вся, як ло́пух на во́гні.

Надутъ, обману́ть—убра́ти в шо́ри; ука́нути фу́ка; обду́рати.

Надутся, разсердятся—гу́бу зако́пцати́.

Надѣвать шапку—ша́пку накла́дати.

Надѣлать баранокъ—насу́кати бу́блїків.

Н
Надблать сраму—довести сором.
Надблать тревоги—колоту начиніти.
Надблать шуму—наробіти шельсту, колоту.
Надблать приданымъ—обвінувати, дати віно, посаг.
Надбть на изнанку—на руби надіти.
Надбть на плечи шаль, платокъ—застелітися шалею, хусткою.
Надбть ^{одежду} узду (переносно)—гамулець управити.
Надбть шапку на бекрень—накласти, збачити шапку на бакир.
Наединъ—на самоті.
Наемная плата за квартиру—комірне.
Нажить бѣду—доходитися ліха; лихо стягти на себе.
Нажить хлопотъ (бѣды, горя)—вапитати клопоту (біді, ліха).
На заднія ноги ставовитися—співатися дібки.
Названный братъ, сестра—побратім, посестра.
На здорово живешь—з доброго дѣла.
Наземъ лицомъ—долілиць.
На зло—на збітки.
Назначеніе на должность—настановѣ на посаду.
Назначить цѣну—укласти, нарядіти, покласти, скласти цѣну.
На изнанку—на вѣворот.
Найти дорогу—набігти тропі, вхопити тропі.
Найти кого своєю милостью—показати кому свою ласку.
Найти недостатокъ—догану дати.
Найти поличное—вѣтрусити крадене.
Найти предметъ для разговора—мову найти.
Найти при обыскѣ—вѣтрусити.
Найти расположеніе, милость—дістатилася.
Найти тему для разговора—см. Найти предметъ для разговора.
Наказать кого—дати кару кому; покарати когѣ; (шутливо)—кабаки дати кому.

Наказание заступ 36.
Н
На казенный счетъ—урядовим коштом, скарбовим коштом.
На какого чорта—на лихѣй годіни.
На какомъ основаніи?—з якої підстави?
Наканунъ—на передодні.
Накладывать возъ—набірати хуру.
Наклеить носъ—утѣрти носа.
Накликать на себя—стягти на себе.
Накликать на себя смерть—смерти на себе просіти.
Наклонная шахта—похідна шахта.
На кого люди, на того и собаки—на когѣ люде гомонять, на того й свині хрюкають; на когѣ ворони, на того й сорѣпки; на когѣ Бог, на того й любе.
На кой чертъ—на якого бѣса.
Наколотить бока—накласти в боки, бѣбехів насадити.
На комъ жениться—з ким женітися, з ким одружитися.
Накричать на кого—нагомоніти на когѣ; холоду нагнати кому.
На ладонь дышетъ—на тонку пряде; на божій дорозі; три чісници до смерті.
Наливное колесо—корчак.
Наличный составъ служащихъ—дійсний склад офіціалістів, робітників.
Наличные деньги—готові гроші, готівка, готовина.
На ловца и звѣрь бѣжитъ—на стрелю і звір біжить.
Наложный платежъ—накладна платня.
Наложить запрещеніе—накласти заборону.
Наложить на себя руки—заподіяти смерть собі; зробіти собі смерть.
На любовное свиданіе—на зальоби, барвінку рвати.
На манеръ—на кшталт, кшталтом (чогѣ).
Намекать на что—на догад давати; на догад, на розум казати; гнѣти

Н
наудя; закидати на догад; закидати слова; клічку закидати.
Намекомъ—навтяки.
На мельницѣ большой привозъ—у млині завізно.
На меня стихъ нашель—на мене паде пала.
Намерзнуться—привіати холоду; замерзти.
На мірской сходкѣ постановили—громадою поклали, ухвалили.
На міру и смерть красна—у гурті то й смерть не страшна; при гурті і смерть добра.
На мое, твое... несчастье—на мою, твою.. голову.
Намылить голову (кому)—наскребти моркву, наскребти редьки (кому).
Намъ надо объясниться—нам треба порозумітися.
Намъ нечего ссориться, наслѣдства не дѣлать—нам батьківщини не ділити.
Намѣреваться—на мислі мати, мати замір.
На мѣстѣ преступления—на гарячому вчѣнку.
На нашъ взглядъ—на нашу думку.
На небѣ замолаживаетъ—небо хмариться.
На него иногда находитъ—до його часом приступає; на його часом нападає.
На него напала грусть—смуток його повѣв.
На него нашель столбнякъ—він остовнів.
На него нечего смотрѣть—не треба на його вважати.
На него ничѣмъ нельзя подѣйствовать—нічого з ним не вдієш, не поробиш.
Нанимать квартиру—в комирнім сидіти.
На ногтяхъ появляются бѣлыя пятнышки—ніхті цвітуть.
Наносить обиды—крівду чинити.
На некоторомъ разстояніи—на певній віддѣлості; трѣхи оддалік.

Н
На нѣтъ сошелъ—перевівся ні нашо.
Наняться на известный срокъ—у строкѣх стати.
На оборотъ—навиакі, навспѣк, на зворот.
На обратномъ пути—півертом, поворітма, вертаючись.
На одинъ покровъ—на ідно копіто.
На одномъ уровнѣ—на одній мірі, на одному рівні.
На опушкѣ лѣса—на узлісі, край лісу.
На освѣщенномъ мѣстѣ—на видноті.
На основаніи авторитета такого...—за повѣгою когѣ.
основаніи закона—на підставі за-
Накову.
На отмашь—на відліг.
На отношеніе ваше имѣю честь увѣдомить—на завідомлення ваше маю за честь сповістати, одписати.
На очереди—на черзі.
Нападаетъ страхъ—дріжакі скáčуть у душі.
Нападать то здѣсь, то тамъ—крутити веремію.
Напала лѣнь—лінощі, баглаї обсіли.
На память—на пѣзабудь.
Напасть врасплохъ—спіткати, запопасти, збігати когѣ.
Напасть на кого, взѣсться, ожесточиться—завзятися на когѣ.
Напасть на слѣдъ—натрапати.
Напасть тоскѣ—ліхом занудитися.
Напасть хандрѣ—см. Напасть тоскѣ.
На перехватъ—на перебіи, наввипередки.
На перечеть—під ліком.
Напечатано слѣдующее—надруковано ось що.
Написать ч. л. не останавливаясь—написати щось одним нападом.
Напитки и пища—питіме й їдїме; напої і страви.
Напиться вволю—напїтиса по дужку.
Напиться пьянымъ—налигатися, нарізатися, замѣнятися; залити очі.

Н

Напишеш перомъ не вырубишь и топоромъ — що написано перомъ, того не витягнеш і волѣмъ.
 На побѣгушкахъ — у побігѣнкахъ, за попіхача бути.
 На подобіє — на кшталт, кшталтом (чого).
 На пользу, въ пользу — на пожиток, на користь.
 На пользу чью жити — жити на добрый пожиток кому.
 На послѣдокъ — на при кінці, на останці, нарешті.
 Направить на путь истинный — настановити на розум, на добрый розум.
 Направлять путь — стежку гапувати, торувати.
 Напрасно — даремно, дурно, марно, надаремно, по дурному.
 Напрасно будешъ искать, не найдешъ — шукай вітра въ полі!
 Напречь ноги къ усиленному бѣгу — насторожити ноги.
 Напримѣръ — наприклад, напривід, як-ось, як-от.
 На примѣтъ — на прикметі.
 На произволъ судьбы — на безбаш, на призволяще.
 На прошедшей недѣлѣ — минулого тиждня.
 Напугать — налякати; нагнати дѣху; завдати ляку; холоду — нагнати.
 Напускать на себя — уцавати з себе.
 Напускаться на что — допадаться до.. накидаться на..
 На развѣдки — на довідки.
 На разсвѣтъ — удѣсвіта.
 На разстояніи двухъ скачковъ — так завдальшки, як два пліги.
 Народное благосостояніє — народній добробут.
 Народное образованіє — народня освіта.
 Народное просвѣщеніє — народня просвіта.
 Народы бродячіє — народи мандрівні.
 Народы кочевые — народи перехожі.

Н

Народы осѣдлые — народи осілі.
 На рукахъ пять душъ дѣтей — на шій п'ятеро дѣтей.
 На руку нечистъ — хапкий, злодійкуватий.
 Нарушать законъ, присягу, вѣру, слово — ламати право, присягу, віру, слово.
 Нарушать супружескую вѣрность (шутливо) — скакати у гречку.
 Нарушить договоръ — зламати, зірвати, екасувати умову.
 Нарушить тишину — замутити тишу.
 На самый худой конецъ — в найгіршімъ разі.
 На свое горе — собі на безголов'я, на свою голову.
 Населеніє города — людність міста; міська людність.
 Населеніє государства — людність держави.
 Населеніє Россіи состоитъ изъ ста одинадцати національностей — людність Російської держави складається з ста одинадцяти народів.
 Насильственная смерть — нагла, не своя смерть.
 Наскакивать съ разбѣга на что-либо — набігати на щѣ.
 На скатѣ, склонѣ горы — узбіч.
 На склонѣ дней, жизни — на схилку віку.
 Насколько мнѣ извѣстно — оскільки я свідомий.
 На сколько онъ состоятеленъ (о матер. обеспеченности) — як він маєтсья?
 Насколько возможно — як, яко мѣга; як спромѣга.
 Наскоро — на свѣру, швидко руч; на швидко; швидкома; хапкомъ, хапкомъ.
 На скорую руку — прихапцем, на швидко руку, абі-як.
 Наскочить на бѣду — нахопитися на лихо.
 На службѣ обществу — на громадській роботі.

Н

На слѣдующей недѣлѣ — на тім тиждні.
 На слѣдующій день — на завтра (е).
 Насмѣхаться надъ кѣмъ — на сміх підіймати кого; сміх собі з кого робити; глузувати, кешкувати з кого; докладати кому; сміхи збивати з кого.
 Насолить (переносно) — доїхати кінця; допекти кому; спектися.
 На сонъ грядущій — на завліги.
 На срокъ нанятый рабочий — строковый, строковецъ, строкарь.
 Насосъ воздушный — духовый смок.
 Наставить на путь истины, — на все добре навчати; до пуття приводити; навчати розуму; навчати на розум; на добрый розум навчати.
 Настоятельница монастыря — старша мати.
 Настала хорошая погода — на годині стало.
 Настали морозы — морози взялися.
 Настало утро — прийшло на рано.
 Насталъ вечеръ — прийшло на вѣчир.
 Насталъ холодъ — зймво ся взяло.
 Настоящее серебро — щіре срібло.
 Наступаетъ хорошая погода — розгодинюється.
 Наступаютъ праздники — заходять свята.
 Наступила гололедица — приожеледилось.
 Наступила дождливая погода — задошлялося.
 Наступила ночь — ніч запала.
 Наступилъ слѣдующій вечеръ — прийшло на другий вѣчир.
 Наступа на горло — з ножемъ до горла, гвалтомъ.
 На счетъ — що до; з огляду на; коштом; на карб.
 На счетъ автора издана эта книга — коштомъ авторовимъ видано цю книгу.
 На счетъ этого я спокоенъ — що до цього я спокійний; про це мені байдужѣ; це мене не турбує.

Н

Насъ /охватывала печаль — сум нас побирав.
 На съѣденіє — на з'їденъ.
 Насыпная гора, курганъ — рѣблениця.
 Насыпъ сѣла — наспа осіла.
 На тебя пріятно смотрѣть — на тебе дивитися любо.
 На товаръ постоянный спросъ — на крам нема й відгалу.
 На той сторонѣ — по тім боці.
 Натощакъ — на тще серце.
 Натравить на кого (собакъ) — зацькувати когѣ.
 Натуживаться (шут.) — напинати цуца.
 Натуральная повинность — відбүток.
 Натягивать тетиву — напинати титиву.
 На убой — на заріз.
 На углу — на розі, на ріжкѣ, на рогу.
 На удачу — на щастя, наманній, на осліп.
 На удивленіє — на диво, на прѣчуд, на вдивовижу.
 На усторонь — на убѣччі, на вѣччч, на ѓдшибі, на бѣлебні.
 Наученая вѣдьма (по нар. повѣрью) — рѣблена вѣдьма.
 Научить — на розум навесті.
 Научить, какъ сдѣлать что-нибудь — дати навід.
 Научное изслѣдованіє — науковий дослід; наукова розправа.
 Нахмуриться — звести брови, насунитися, насурмонитися.
 Находитъ въ чемъ удовольствіє — знаходити вподобу в чѣму.
 Находитъ наслажденіє въ чемъ-либо — кохатися в чѣмѣ.
 Находитъ недостатки — давати ганьбу.
 Находиться въ бѣгахъ — бути в мандрахъ, на втікахъ.
 Находиться въ бѣдности — голодні злидні годувати.
 Находиться въ возрастѣ 19—20 лѣтъ (о юношахъ) — під усом бути.
 Находиться въ добромъ здоров'ї — матися добре.

Н

Находиться въ странномъ положеніи—бути в чудномъ стані.
Находиться подь страхомъ за свою участь—ходити під обухом.
Находить средство — добірати способу.
Находить удовольствіе въ чемъ-либо — кохатися в чому.
Находить хорошимъ — узнавати за добре.
Находить, что нужно сдѣлать — знаходити, учиняти ярміс.
Находящийся въ общинномъ пользованіи, товарищескій, артельный — сябрийный, наур. сябрийный лис, сябрийна оренда.
Находящийся въ отпуску — урльопник, увільник.
Находящийся, живущій на другомъ берегу, по ту сторону рѣки — тогобічний, тогобічний.
На хранение — до схову.
На хранение сдать вещи — до схову віддав речі.
На храненіи находятся мои вещи — на сховищі мої речі.
На худой конецъ — в гіршім разі.
Національное собрание — рада.
Національное угнетеніе — національний гніт, нагніт.
Національный вопросъ — національна справа.
На цыпочкахъ — на дѣбошках, на здібочках, на пальчиках.
Началась весна — настала прѣвесна, прѣвесінь.
Начало весны — прѣвесінь, прѣвесна.
Начало зимы — зазімки.
Начало лѣта — залітки.
Начало осени — підосінь.
Начало ржавѣть — ржа вхопілася.
Начало свѣтатъ — на свѣт благословилося; аж тут і свѣт нахватівся.
Началось ненастье — занепогодилось.
Началъ стучать (шутливо) — пішов тарані ганять.
Началъ часто появляться, приходитъ кто — розносило когѠ.

Н

Начальство, лица предводительствующія, идущія впереди — передовніцтво.
Начать болтать — теревені запустіти.
Начать выискивать, шарить — піти по нійшпорках.
Начать говорить — знати мову, знати слово.
Начать кувираться — піти в перерверти.
Начать надъ кѣмъ смѣяться — закепкувати з когѠ.
Начать походить на кого, поддѣльваться подь кого — закривитися на когѠ.
Начать разглагольствовать — патіки роспустіти.
Начать судебное дѣло — заложити позов, піти у позов.
На чемъ свѣтъ ругается — лається на всі заставки.
На четверенькахъ — рачки, бжарач, на чвѣрках.
Начинать говорить — знімати гѠлос, мову, слово.
Начинать надѣдаться — на гид переходити.
Начинать теплѣть — забіратися на тепло.
На чистыхъ деньги — за готівку.
На чужой каравай рта не раззѣвай, да свой затирай — на чужій коровай очей не поривай, а свій дбай.
На чужой ротокъ не накинешь, платокъ — людямъ губа не заперта.
Наша взяла! — наше звѣрху!
Нашелъ его за обѣдомъ — застав його при обіді.
Нашелъ кому повѣрити — було кому повѣрити.
Нашелъ съ кѣмъ знаться! — добра знайомість, нема чогѠ казати!
Нашелъ туманъ — наліг туман.
Нашла коса на камень — наскочила кулага на врага; трапила коса на камінь; наткнулася коса на камінь.
Нашъ Оадей — ни на себя, ни на людей — з нашого Захарка ні БѠгу свѣчка, ні чѠртові угѣрка.

Н

На это денегъ не хватитъ — на це грѠшей не вистачить.
На этомъ возу легко можно опрокинуться — на цѠму вѠзі іхати перекидисто.
На это требуется много времени — це вимагає багѠто часу; це потрібне багѠто часу; на це треба багѠто часу.
На этотъ вопросъ отвѣтилъ докладчикъ — на це запитання одказав референт.
На это я издержалъ всѣ деньги — на це я поклавъ всі грѠші.
Наѣсться до отвалу — наїстися до відброду.
Наяву — у натурі, на-яві, увіч.
Не беспокойтесь, не волнуйтесь — не турбуйтесь, не хвилюйтесь.
Не беспокойтесь, не утруждайте себя — не робіть собі заходу; не клопочіться.
Не безъ конца же намъ здѣсь ждать — не доки тут нам чекати.
Неблагоприятное время — лихий час.
Неблагоприятныя обстоятельства — лиха г дїна, злий раз, лихі обставини.
Небо въ тучахъ, небо заволокло — завѠрсило на двѠрі; небо завезлося хмѠрами.
Небо горшки обжигаютъ — не святі горшки ліплять.
Небо заволокло — завѠрсило на двѠрі; небо завезлося хмѠрами.
Небольшая польза — малѠ спасібі.
Небольшой праздникъ — прісвяток.
Не будетъ съ тебя толку — не буде з тебе пуття.
Не было никогда, не было и заведено — нема й заводу.
Не было у меня и часу свободного — не було в мене промѠтої годїни.
Не быть въ состоянїи — не здѠлати; не здужати; не мати сили, змѠги; не мѠгати.
Не быть въ числѣ чего, быть лишнимъ — узайві бути.
Невдомекъ — не в догѠд, невтямкѠ.

Н

Не вдругъ Москва строилась — не разом Кїїв будувався.
Не велика фря — не великий пан, не велика цѠця.
Не взвидѣлъ свѣта — свѣт йому замѠкїтрився.
Не взирая на то, что — дарма що; не вважаючи на те, що...
Не выдавъ горя, не узнаешь и радости — не знавши бідѠ, не атимеш добра.
Не виноватъ же я, что такъ случилось — я ж не причїною, що так сталося... що так трапилося.
Не вкусивъ горькаго, не узнаешь и сладкаго — не бачив гіркогѠ, не бачить і солодкогѠ; не знавши бідѠ, не буде добра.
Невнимательно слушать — через верх слухати.
Не во-время гость хуже татарина — добрі гѠсти, та в сѣреду трапились.
Не во гнѣвъ будь сказано — не за злѠ майте; не положіть гнѠва.
Невозможно, нѣтъ возможности — ані спѠсѠбу; не сила.
Невольное движеніе — відрух.
Не во множествѣ — не у мнозі.
Не впервые — не першїна.
Не исполнѣ правда — щербѠта правда.
Не все коту масленица — не щоднѠ котѠві масницѠ; не щоднѠ попе-нѠтам Дмїтрова субѠта.
Не все коту масляница, будетъ и и великій постъ — минулася котѠві масничка; запѠла й томѠ клѠмка; минулися рѠки, що роспирѠло бѠки.
Не все то золото, что блеститъ — не усе ж то козѠк, що спіса має.
Не все то правда, что люди говорятъ — не все томѠ правда, що в піснї співають; не все то правда, що на весіллї плѠщуть, лѠдкають, співають.
Не всякое лыко въ строку — не все те переймаги, що по воді пливѠ.
Не всякому слуху вѣрь — не всякому дѠху вірь, віруй.

Н

Не всяку правду женѣ сказывай—
жінці всієї правди не одкривай;
не кажи жінці правди.
Не входить въ пререканія—не захо-
дити у перерік.
Не входить ни въ какія тяжбы—не
вдаватися в жадне право.
Не въ диковину—не в диво, невиди-
вовіжу.
Не въ духѣ (шутливо)—мұха в носі.
Не въ мочь—не сила, не спромόга,
не під силу.
Не въ наше время—не за нашої па-
мяти.
Не въ обиду будь вамъ сказано—не
ображаючи вас скажу; не за зло
майте; не положите гніва.
Не въ очередь—безчеречно; не в ряд.
Не въ полномъ умѣ—не сповна ро-
зуму.
Не въ примѣръ—не в заміру.
Не въ примѣръ другимъ—не огля-
даючись на інших, не вважаючи
на інших.
Не въ своемъ умѣ—не при тїмі; не
при умі; не повна розуму.
Не въ свои сани не садись—в чу-
жий черевик ноги не сажай; ко-
ли не Кирило, не пхай там рило;
коли не ширіг, то й не пирожіся;
коли не піп, то не мікайся ври-
зи; не сунь голову, куди не влі-
зе; не тікай нбса, до чужого
проса.
Не въ силахъ заговорить—см. Не въ
силахъ отвести голосъ.
Не въ силахъ отвести голосъ—гласу
не відтягне.
Не въ состояннї всего (я) самъ сдѣ-
лать—одними руками не вхоплю.
Не въ состояннї (онъ) итти—ніг не
підволоче.
Не въ терпѣжъ стало—терпѣць уві-
рвася.
Не въ томъ дѣло—не в тїм річ; не
в тїм сила.
Не въ томъ суть—не в тїм сила.
Не въ шутку—не в жарт.

Н

Не вѣрится—не ймється віри.
Не вѣроятно, чтобы онъ это сказалъ—
не подобно, щоб він це сказав.
Не вѣрь вѣтру въ полѣ, а женѣ въ
домѣ—не вірь жінці, як чужому
собаці; а ні на селі, а ні в місті
не вірь невісті.
Негдѣ пристать лодкѣ, пароходу—
нема пришибу для човна, паро-
плаву.
Негдѣ; некуда—нема де; нема куди.
Не говори глупостей—най ті язик
не забігає; не плещі дурниць.
Не говоря дурного слова—не прич-
ком сказати.
Не годный для питья—не питний.
Негодный предметъ—покидь, покидь-
ка; (шутливо) покидьків браг.
Не дается въ руки—не ймється мені.
Не далъ и заикнуться—не дав і ро-
та раззівити.
Не дасть собой помыкать—не дасть
собі в кашу наплювати.
Недвижимая собственность—облада,
маєтність; нерухоме майно; лежача
худоба; нерухоме добро.
Недоброжелательствовать, желать зла
—ліха міслити.
Не довольствуюсь тѣмъ—мало на то-
му маючи.
Не дожидаться (шутливо)—жданки
розгубити; жданки поїсти.
Недозрѣлымъ косить—у свід косити;
на свід косити; у свиду косити.
Недоимочные проценты—відсотна за-
леглість.
Не долго длился нашъ сонъ—не дов-
го було нашого спання.
Не долго думая—не нагадуючись
довго.
Не дома, въ мірѣ—у світахъ.
Недостаетъ (кому)—недогодно кому;
бракує кому (чогό).
Недостало у него силъ—уже йому
сил перейнялось.
Недостача продовольствія—брак хар-
чу, конту.
Недосугъ—гарячий час; ніколькоство.

Н

Недосугъ миѣ—мені ніколи; не маю
колі; нема часу. 53.
Недоумѣваю, чтобы это значило—ра-
хуби не дсберу, що воно за знак.
Недѣлю тому назадъ—передъ тижнем;
тиждень тому.
Недѣля—тиждень; свѣтлая—велико-
дні свята; крестопоклонная—се-
редохрестный тиждень; пятиде-
сятницы, св. Троицы—зелені свѣ-
та, клечальний тиждень; мясо-
пустная—прошальный тиждень.
Неестественное положеніе—непри-
родный стан, неприродне стано-
вище.
Неестественно кричать—не своимъ го-
лосом кричати.
Не жалѣй алтына: отдашь полтину—
не жалій ухналія, бо підкову за-
губиш.
Не жалѣть, не беречь своихъ ве-
щей—нехтувати свої речі.
Не живетъ, а только небо копитъ—
не живе, а тільки дві тре.
Не задержалось въ памяти—не впа-
ло в памятку.
Незаконнорожденное дитя—неправо-
го лѣжа; важиrowана, падалишна,
саморідна дитина; байстри, бай-
струк; безбаченко; -ная дочь—
хлѣбна дочка.
Незамѣтно для кого—не в замітку
кому, не в знаці кому.
Незаработанные деньги, а доставши-
я даромъ—дурні гроші.
Не заставляй меня ждать—не гай
мене.
Не за то волка бьютъ, что сѣрь, а
за то, что овцу сѣль—не за те
біто, що ходила в жито, а за те,
що дома не ночувала.
Не за что—нема защо.
Не заявитъ своего присутствія—нав-
знаки не дати.
Не звать куда итти, блуждать—блү-
дом ходити.
Не звать что дѣлать, какъ посту-
пить—не знати на яку ступити;
не дати собі ради.

Н

Не знаю чѣмъ заняться (о профес-
сії)—не знаю у'який хлѣб кину-
тися.
Не знаю броду, не суйся въ воду—
не розібравши броду, не лизь про-
жогом в воду.
Не идетъ говорить такъ—не лічить,
не подоба так казати.
Неизвестно что—не знати що.
Не изменять своему слову—на сво-
ему слові стояти.
Не изъ чего выбрать—нема між чим
вибрати.
Не имѣется—біг має; нема; біс-має.
Не имѣй сто рублей, а имѣй сто
друзей—не май сто кп, як сто
другів.
Не имѣть ничего (шутливо)—дідька
мати.
Не имѣя до сего времени свѣдѣній,
затребованныхъ отношеніемъ мо-
имъ отъ 10 іюня с. г. за № 125—
не маючи досі відомостів, що про
їх запитував з 10 червня ц. р. під
№ 125.
Не исполнить данного слова—відско-
чити від слова; не додержати
слова.
Не исполнять обѣщанія (шутливо)—
робити з губи халяву.
Не иши бѣды: бѣда сама тебя сы-
щетъ—ліха не шуай—вонό самό
тебе найде; не шукай ліха—тебе
самό ліхо найде.
Не клеится—не йде в лад.
Некогда—нема коли. 53.
Некого, некому—нема когό, кому.
Не ко двору—не годиться, не під-
ходить, не до діла.
Не ко мнѣ примѣряя—не в мою мі-
ру міряючи.
Некому замѣнить меня дома, еслибы
я ушла—ві від кого мені піти з
дому, бо сама дома.
Некстати—не до ладу, недоречі, не
до шмїги, не до шпѣти, без ладу.
Не кстати явился кто—разносило
когό.
Некуда—нема куди.

Н

Некуда було пойти—не було де піти.
 Не купилъ тятька шапки, пусть уши мерзнуть—на злість моїй жінці нехай мені б'ють; коли моя жінка така, то нехай свині борошно їдять.
 Не къ дѣлу—не до речі, не до діла.
 Не къ спѣху—нема чогó хапáтися; нема чогó поспішáти.
 Не къ тебѣ обра́щались—не до тебе пилóся.
 Нелегка́я тебя принесла—принесла тебе ли́ха година; чорт, біс, нечистий тебе приніс.
 Не лежить серце—не пристає́ серце, не лежить душа.
 Нельзя—не вільно, не можна.
 Нельзя и увидѣть, нѣтъ и слѣда—нема́ й за́зору; і за́бором нема́.
 Нельзя поворотиться, повернуться—поворо́ту нема́.
 Нельзя протиснуться за тѣснотой—до́товпу нема́е.
 Не люблю лишніхъ словъ—за́йвої мови не люблю.
 Немедленно вступите въ должность—нега́йно прийміть у́ряд, поса́ду.
 Немедленно донесите объ исполненіи распоряженія—нега́йно слові́тіть, до відома пода́йте, що вчи́нено за рóсказом.
 Немедленно исполните предписаніе, приказъ—нега́йно вчиніть за при́писом, за рóсказом.
 Немедленно представьте отчетъ—нега́йно пода́йте звідомлення.
 Немедленно представьте смѣтныя исчисления—нега́йно пода́йте кошто́бпис...
 Немедленно представьте смѣтныя предположенія на производство работъ...—нега́йно пода́йте кошто́рис на роботі...
 Немедленно сдайте должность—нега́йно зложіть у́ряд, поса́ду.
 Немедленно сообщите о послѣдующемъ—нега́йно повідо́міть про те, що зроблено по цьому далі...
 Немного́е понимали его—мáло хто розумі́в його́.

Н

Немного́ дѣла—діла не скі́льки.
 Немного́ недостаєть—трóхи браку́е.
 Немного́ спустя—по малій годі́ні.
 Немно́жко, очень мало—з ко́мареву ні́жечку; трі́шечки; на ма́кове зерня́, зерня́тко.
 Не могу́ ничего придумать—не мо́жу жа́дної ра́ди приложі́ти.
 Не могу́ счесть—ра́ху́би не дам.
 Не мудра голова да кубышка полна—хоч у голо́ві пу́сто—а́би гро́шей гу́сто.
 Не мудрено что...—не діво що...
 Не мѣсто, не удобно—не спóсіб.
 Не мѣшаєть, не лишнее—не не́пущать, не вадить.
 Не вмѣшивайтесь не въ свое дѣло—не мі́шайтесь між чужі́ лі́ка.
 Не надобѣдай мнѣ—не кло́почі мені́ голо́ві.
 Не надъ чѣмъ работать—ні́ за ві́щю рук за́чепі́ти.
 Не намѣренно—не хотячи, без на́міру, не навмі́сне.
 Ненавидѣть кого́—за́злість на ко́го ма́ти; нена́видіти.
 Не на кого́ оставить домъ—ні́ від ко́го пі́ти з до́му.
 Ненастная погода—негóда.
 Не нашего́ поля ягода—не нашего́ перá пта́шка; не з на́шого крі́ласу; не на́шого селá паракхв'я́не; то лю́де не на́шої й ха́ти; не на́шого пі́р'я пті́ця.
 Не правится—не пані́ть; не до впо́доби; не підхо́дить під мі́слі; не до подóби; не подóбається.
 Не нужно приводить въ исполненіе данное распоряженіе—за ві́даним рóсказом не трéба чині́ти.
 Не нужно приводить его словъ—не трéба притóчувати його́ ви́разів.
 Не обойдется и безъ насъ—приткне́нóса і до нас.
 Не обра́щать вниманія—не впо́вати; не вва́жати; не зверта́ти ува́ги; не зверта́ти ба́чності.
 Не особенно—не ко́нче-дуже́.

Н

Не оставляйте меня вашими совѣтами—не відмовля́йте мені́ ва́ших пора́д.
 Не оставлять (что)—не кі́датися чо́го.
 Неотступно ходитъ за кѣмъ—ходи́ти на́висом бі́ля бо́го.
 Не отдасть никогда—відда́сть на без́рік.
 Не о тебѣ рѣчь (шутливо)—не до тебе пилóся.
 Не о томъ слово—не в ті́м рі́ч.
 Неопѣненный по достоинству—не ошаво́ваний.
 Не очень—не дуже́; не ко́нечне; не з так; не що́.
 Не по вкусу—не до смаку́; не до сподóби; не до впо́доби.
 Неподвижныя звѣзды—не рухо́мі зóрі.
 Не поддается переводу—не нада́ється до перéкладу.
 Не подлежит сомнѣнію—запéвне.
 Не подмазанное колесо скрипитъ—не пома́щено, то й скри́піть; де не ма́жуть, там дуже́ рипі́ть.
 Не позволю вмѣшиваться въ мое дѣло (иносказ)—не дам у ка́шу собі́ дму́хати.
 Не пойманъ не воръ—не пійма́вши, не ка́жи, що злóдій; не ка́жи сь, що злóдій, бо ще сь не пійня́в; не ка́жи „злóдій“ по́ки за рúку не схопі́в; як не злові́в, то й до пана́ не позива́й.
 Не показаться на глаза—не да́тися у ві́чі.
 Не показывая виду кому́—не даю́чи-ся на зна́к ко́му.
 Неполная луна—мі́сяць-недо́бр.
 Не получаю до сего́ времени отвѣта на отношеніе мое отъ 15 ноября с. г. за № 4711—не ма́ючи до́сі відпи́су на завідо́млення моє́ з 15 грудня ц. р. під № 4711.
 Не получилось никакого результата—здо́буток ви́йшов ні́який.
 Не помнится—не прига́дую; мені́ не-вмі́тно.
 Не помнитъ Божьихъ дней—см. Око́леси́цу несе́ть.

Н

Не по мнѣ—мені́ не до мі́слі, не під мі́слі.
 Не по нутру—не до смаку́; не до впо́доби.
 Не попалъ на слѣдъ—не вхо́пив тропи́.
 Не по сердцу—не до мі́слі.
 Не по средствамъ намъ—не су́станція наша́.
 Непосѣдливый (кто)—шкура го́ріть (на ко́му); непоси́дичка з його́; непоси́да́щий як чорт.
 Не по твоимъ способностямъ—тобі́ не хист; не до тво́го хисту́.
 Неправдой свѣтъ пройдешь, да назадъ не воротиться—брéхнею сві́т пройде́ш та наза́д не ве́рнешся; туди́ брéхнею пере́йдеш, а наза́д трóдно; брéхнею не́дале́ко за́йдеш.
 Не предвидится ничего хорошаго—ні́ на що до́брого не за́писється.
 Не приведи Богъ!—не дай Бо́же, бо́рoнь! о́же, кри́й Бо́же!
 Не признавать—не визна́вати; заперéчувати.
 Не прилично—не лі́чить, не го́же, не приста́ло; не приго́же; не по-до́ба-рі́ч; не ви́падає́.
 Не припомню—мені́ неві́мтно.
 Не приставай ко мнѣ!—не кло́почі мені́ голо́ві.
 Не пристало вамъ такъ поступать—не годі́ться вам так чині́ти.
 Неприязненно посматривать—ба́сом погля́дати; дзі́зом подивля́тися; погля́дати за́шморгом.
 Непробудный сонъ—ві́чний сон.
 Не пропадетъ—не де ді́неться.
 Не проси у богатаго, проси у торо-ватаго—до вбо́гого йди сорóчки позича́ти, а до ба́гáтого ні́коли не и́ди.
 Непроходимый дуракъ—ду́рний як пень; як коло́да; як дра́пий чо́біт; як Бе́ркові шта́ні.
 Не прочь—не од ті́бі речі́; не від то́го.
 Не пустяки—не пере́ливки.
 Не работается—не берé робóта.

Н
Не радѣть о чѣмъ—запедбати що.
Неразвитой грибъ—чѣртове яйце.
Неразумное, неумѣстное, некстати—
півтора людського.
Не расположенъ работать—не маю
охѣти до роботи, не берѣ мене
робѣта.
Не родился красивый, а родился сча-
сливый—не родився краса, та
родився щасна; не родився гарний
а родився щасливий; рости вели-
кий, та будь багатий.
Не родился ни хорошъ, ни пригожъ,
родился счастливъ—не родився кра-
сна та родився щасна; не родився
багатий та вродливий, а родився
при долѣ та щасливий; не родився
гарний, а родився щасливий; ро-
сти великий, та будь багатий; не
родився в платячку, а родився в
щастячку; не родився багатий, а
родився щасливий.
Не рѣшаться—вагаться; не наважу-
ватися; (фигур.) мняти шкури.
Не рѣшился на этотъ шагъ—не на-
важився до цього заходу.
Несвободенъ кто, некогда кому—
свѣтъ не вільний (кому); ніколи
кому; нема часу кому.
Несвоевременно—в неслуханный час;
(шутливо)—у свиний гѣлос; у со-
бачий гѣлос.
Не взглянуть бы—нівѣрку; коли б не
зурѣчити.
Несдержанный, болтливый—ковзкий
на язик.
Не сдержать обѣщанія—відскочити
від слова; не додержати слова.
Не сдержать слово—см. Не сдер-
жать обѣщанія.
Не одобровать—не минути ліха.
Несется слухъ—чутка йде.
Несетъ туры на колесахъ—підпу-
скає москалі; куді л'є;
Не сидится отъ нетерпѣнія—непоси-
дичка берѣ.
Не сказалъ ни слова—губи не роз-
звив.
Не скорѣ Богъ да мѣтокъ—Бог хоч
не скорѣн, та влѣчен.

Н
Не случилось—не випадало; не тра-
пилось.
Не слѣдуетъ такъ дѣлать—не го-
диться, не гѣже так робити.
Несмотря на то, что...—не вважаю-
чи на те, що...; дарма що.
Не смыкать глазъ—оком не стинати.
Не смѣйся чужой бѣдѣ, своя на гря-
дѣ—не смійся рабѣ—буде й тобі;
чужому лихови не смійся; не смій-
ся з чужої бѣди; смішки з попо-
вої кішки, а як своя здѣхне, то
й плакатимеш; хто сміється,
тому не минѣтся.
Несмѣтное богатство—золотѣ горѣ;
золотѣ гѣри.
Несмѣтное количество—тьма-тьму-
ща.
Не совѣмъ—не зовсім, не конѣчне.
Несообразность—таке, що й купи не
держитися.
Не спать ночью—ніч зорити.
Не спится—спання нема; сон не бе-
рѣтся.
Не спорится—не ймѣтся мені.
Не способенъ работать—не здатний
до роботи.
Не спрашивай здоровья, а глянь на
лицо—глянь на вѣд, здоров'я не
питає.
Не спускать съ глазъ—мати на оці.
Не спѣша—спроквола, повагом.
Не спѣша и съ толкомъ дѣлать—
покладючи робити.
Не сравнится Днѣстръ длиною съ
Днѣпромъ—Днѣстрѣ не вийде дов-
жиною прѣти Днѣпра.
Не стало денегъ—забрѣкло грѣшей.
Нести ахинею—теревѣні правити,
нісенітницю плести. Ок. келл
Нести энtimerю—покутувати, відбу-
вати пошту.
Не стоитъ—не варт, не варто.
Не стоитъ благодарности—нема за
що дякувати; нема за що; нема
дяки.
Не сходить съ ума, быть на умѣ—
на думці стояти.

Н
Несчастная участь—латаний талѣн;
щербѣта дола.
Несчастное время—лихий час.
Несчастный случай—пригода.
Не съ тобой говорить—не до тебе
мѣва.
Не съ хорошимъ намѣреніемъ—не
з добромъ.
Не съ чѣмъ начать, нѣтъ средствъ
для начала (о хозяйствѣ, зарабо-
ткѣ)—ні за що рук зачепити.
Не та дорога, какой нужно—блуднѣ
дорога.
Не такимъ манеромъ—не такимъ ши-
бом, рѣбом, способомъ.
Не такъ, какъ слѣдуетъ—не до цѣги.
Не тебѣ бы говорить да не мнѣ бы
слушать—не ти б казѣв, не я б
слухѣв.
Не тогда собакъ кормятъ, когда на
охоту идутъ—не тоді хортѣв году-
ватѣ, як на влѣви їхатѣ; не тоді
ковѣ сидѣти, як трѣба сидѣти;
не тоді конѣви вѣвса, коли вѣн
дѣвиться до пса; не тоді мечѣ
шукати, коли ся трѣба потикати.
Не тѣмъ будь помянутъ—прости
йому Бѣже.
Не убить, пощадить—к животу зво-
лиги.
Не удастся тебѣ—не пощастѣть то-
бі; (шутливо) не покуриш.
Неудачно скрывалъ свой поступокъ—
накривсь, мов лисича хвостомъ.
Не удержится въ секретѣ—шило в
мѣшку не втаїтся.
Не удивительно—нема дѣвки; не дѣво.
Не удобно кому, невыгодно—не ру-
ка кому.
Не узналъ васъ—не вгадѣв васъ.
Не у кого спросить—нема в кого
спитатися.
Неумѣло дѣлать—партѣчити, партѣ-
лити.
Неумѣстно—не до шмѣги, не до рѣчи,
не до дѣла.
Неумѣющий писать—неумѣтний пись-
ма.

Н
Неунавоженное поле—сухѣ поле.
Не уплатить, остаться должникомъ—
забѣрсатися з вѣплатою.
Не упускай первого покупателя—
першого кушѣ не кѣдайся.
Не устоять въ словѣ—не додержѣ-
ти слова; відскочити від слова.
Неуспѣшно трудящійся, хлопчущій—
товкущій.
Не утеряло нисколько своего значе-
нія—не згубило нічого з своєї
ваги.
Не утруждайте себя—не робѣть со-
бі заходу. 631
Нехорошее пожеланіе мертвому—
хай йому дробина снитися.
Не хорошо сдѣлалъ, поступилъ—не
гарѣзд учинивъ.
Не хочется спать—не берѣтся сонъ.
Не чаялъ видѣть—не сподѣвався бѣ-
читѣ.
Нечего и думать—шкѣда й гѣдки.
Не хватить на это денегъ—не ви-
стачить на це грѣшей.
Не хватить ума это сдѣлать—не ви-
тече рѣзуму це зробити.
Не хуже—не згірш. 622
Нечистъ на руку—бхват має на чу-
жѣ добрѣ.
Не шелохнется—ні чичирк.
Не шутки—не перѣливки.
Не шутя—не в жарти.
Нецѣлесообразный способъ—недо-
дѣльный засѣб.
Нечего вамъ объ этомъ разсуждать—
гѣді вам про це балакати.
Не ясно звучать—гугнявити.
Не я ѣду, нужда ѣдетъ—не я ска-
чу, бѣда скаче.
Ни Богу свѣча, ни чорту кочерга—
ні Бѣговѣ свѣчка, ні чѣрговѣ ла-
дан; а ні до рѣли, а ні до звѣ-
ли; ні до сака, ні до бѣвта.
Ни во что не ставитъ—за невѣщо
мѣти; брати за ні защо..
Ни въ одномъ глазѣ—ані жѣ, ані
трѣшки.

Н
 Нигдѣ не дѣнется—та не де діветься.
 Ни гугу!—ні чичірк!
 Ни да, ни нѣтъ—ні так, ні сая; ні те, ні се.
 Ни дать, ни взять—як дві краплі води.
 Ни для чего не нужный—ні до чого.
 Ни души не видно—ані лілечки не видно.
 Ни души, никого нѣтъ—ні хуху, ні духу.
 Нижний слой—нижній шар.
 Ни задавиться, ни зарѣзаться, нечѣмъ—ні ножѣ, ні образа: ні зарі-заться, ні помолитися.
 Ни за что—ні в свѣті; ні за що.
 Ни за что побить—за невинного бога побито.
 Ни за что пропаль—пропав ні за цапову душу.
 Ни звука—ані теленъ.
 Низменное мѣсто—припадѣ, низина, низькодѣл.
 Никакимъ образомъ—жѣднимъ спосо-бом, побитом; жѣдною мірою.
 Никакого порядка—ні ладу, ні перѣладу.
 Никакъ не возьмешь—і трьомѣ на-падами не бѣзмеш.
 Никакъ нельзя этого сдѣлать—жѣдною мірою не можна це зробити.
 Никакъ не упросишь его—ніякимъ бо-гом не допрѣснись у нѣбо.
 Ни капли—а ні цюк; а ні краплини.
 Никогда еще этого не было—зрѣду-вку цѣго не було.
 Никогда не забуду—до віку не за-буду; ні в свѣточку не забуду; поки сонце свѣтить не забуду.
 Никогда мы не должны забывать то-го, что...—ніколи не повинно нам те схѣлити з пам'яті, що...
 Никогда не отдасть—віддасть на-бѣзрик.
 Никогда этого не будетъ—це буде, як рак свѣсне.
 Ни кола, ни двора—а ні печі, а ні

Н
 лави; ні плуга, ні роллі, виспиш-ся доволі.
 Ни крошки—а ні цюк, а ні кріхти.
 Никто не въ состояніи этого порядка измѣнить—не здолиє того ладу ніхто повернути.
 Никто тебя не принуждалъ говорить—ніхто тебе за язык не тяг.
 Никуда негодная вещь—покиль, по-килька; надібок у піч.
 Ни къ селу, ни къ городу—не до ладу, не до прикладу.
 Ни къ чему—ні на що, ні на віщо.
 Ни къ чему не годный—ні до чого; ні до чого не придатний.
 Ни къ чему не способенъ—не вмѣй шила загострити.
 Ни ломаного гроша—ні шерстіни.
 Ни одного нѣтъ—жѣдного-мѣ.
 Ни о чемъ онъ не заботится—ні про що він не дбає.
 Ни подъ себя, ни на себя—а ні печі, а ні лави; ні плуга, ні роллі.
 Ни поскакать, ни поплясать, ни въ дудочку поиграть—ні швецъ, ні жнецъ, ні в дуду ігріць; ні грач, ні помагач.
 Ни свѣтъ, ни заря—дуже рано; ще й на свѣт не благословилося; ще й на свѣт не зайнялося.
 Ни складу, ни ладу—і гич не до речі.
 Нисколько—ні мало не; а ні цюк.
 Ни скривища, ни сбывища—а ні печі, а ні лави; ні плуга, ні роллі, ви-спишся доволі.
 Ни слова!—ні чичірк; ані теленъ!
 Ни слѣпой полушки—ні шерстіни.
 Ни съ мѣста!—ані руш!
 Ни съ того, ни съ сего—з доброго дѣла; дарма-гѣрма.
 Ни хижі, ни крыши—ні печі, ані лави; ні плуга, ні роллі, виспиш-ся доволі.
 Ни хитру, ни горазду, ни убогу, ни богату суда Божьяго не миновать—що Бог навіне, того ніхто не мине.

Н
 Ничего больше не нашелся ей отвѣ-тить—нічого не прибрав більш їй одмовити.
 Ничего не далъ (пожалѣлъ)—і на вігтик не дав.
 Ничего не достигъ (шутливо)—лиз-нѣв шилом пѣтоки.
 Ничего не дѣлаетъ—походѣвки та посидѣнки справляє; лѣжні спра-вляє; бѣмбѣ; бѣмѣи б'є; бѣйдики б'є; ханьки мене.
 Ничего не значитъ—нічого не вѣжить.
 Ничего не могу подѣлать—рахѣби не дам.
 Ничего не подѣлаешь—немає раді.
 Ничего не получилъ (шутливо)—лиз-нѣв шилом пѣтоки; бѣса з'їв.
 Ничего не стоятъ—ні по чѣму.
 Ничего не хочетъ дѣлать—і за хо-лодную воду не візьметься.
 Ничего не ѣлъ и не пилъ—і рѣски в роті не було; і кріхти в устах не було.
 Ничего нѣтъ—нема до шири; нічого нема.
 Ничего порядочного онъ не скажетъ—нічого путнього він не скаже.
 Ничуть не бывало—зовсім ні.
 Ничтожная вещь—не знати що.
 Нищенствовать—по під віконню хо-дити; старцювати.
 Новобрачная, сохранившая до заму-жества дѣвственность—хорѣша молода.
 Новобрачные—молодѣта.
 Новозаселенное мѣсто—новосѣлиця.
 Ножницы заѣдаютъ—ножиці зати-наються.
 Номера по порядку—числа їдно по другому.
 Нормальнымъ бюджетомъ надо счи-тать такой...—за нсрмальний бюд-жет треба вважати такий...
 Носится слухъ, молва—чѣтка, пого-лѣска йде.
 Носится съ кѣмъ, съ чѣмъ—пань-катися, цѣцькатися з ким, чим.
 Носъ, что и багра не надо—ніс, як за сім гривень сокіра.

Н
 Но только—тільки ж бо.
 Ночная кукушка перепоеетъ дневную—жінка скоріше умовить чоловіка, ніж хто йвший.
 Ночь matka: все гладко—ніч мати: все покріє; ніч мати, не дасть погвѣти; ніч—як мати.
 Нравится—до подобі, до сподобі; до вподобі; до смаку; подобається; подоба-річ; до мислі; під мислі.
 Нравится—до вподобі бути; підхо-дити під мислі; бути сподобним, сподобною; до любові бути кому; бути до любові; смакувати кому.
 Ну вотъ онъ и говоритъ—отѣж він і каже.
 Ну гдѣ тамъ!—де вже!
 Ну его!—цур йому!
 Ну его къ чорту!—нехай йому ха-лепа!
 Ну ее!—хай їй пек!
 Нужда научитъ калачи ѣсть—навчѣть бѣда з сѣлом коржі їсти; навчѣть лѣхо з маком коржі їсти; навчѣть горѣ з сѣлом каші їсти.
 Нужды нѣтъ—бѣйдужѣ; дарма; ні гѣдки; і гѣдки мало; сѣлкісь.
 Нужно готовиться къ ночлегу—треба лагодитися ночувати.
 Нужно истребовать пропускъ, разрѣ-шеніе—треба виправити дозвіл.
 Нужно идти съ духомъ времени—треба потрапляти часові.
 Нурия плавать—плавати наввѣринки.
 Нѣсколько больше десяти—кѣлька-надцѣть.
 Нѣсколько времени спустя—по малій годині; трѣхи згѣдом; трѣхи зго-дѣвши.
 Нѣсколько десятковъ тысячъ—сто крѣть.
 Нѣсколько дѣлъ сразу дѣлающий, -шая—семидѣльник, семидѣльница.
 Нѣсколько изданій—кѣлька виданнѣв.
 Нѣсколько лѣтъ не обрабатываемая земля—переліг.
 Нѣсколько лѣтъ, мѣсяцевъ, дней на-задъ—кѣлька лѣт, мѣсяців, днѣв тому.

Н

Нѣсколько лѣтъ, мѣсяцевъ, дней
спусти—кѣлька лѣт, мѣсяцѣв, днѣв
потѣм.
Нѣсколько фразъ, предложеній—кѣль-
ка реченнѣв.
Нѣтъ, не имѣється — нема, бѣгма;
(гнѣвно) кат-ма, бѣс-ма, чорт-мае,
чорт-ма.
Нѣтъ возможности—анѣ спѣсѣбу; не-
змѣга.
Нѣтъ выхода, безвыходное положѣ-
нѣе—нема радѣ; кѣнцѣ в край.
Нѣтъ выше, лучше...—нема в свѣтѣ
над... нема в свѣтѣ як...
Нѣтъ денегъ—грѣшей голо; у кишѣнѣ
гулѣ.
Нѣтъ его тамъ и зародыша—там його
й закону нема.
Нѣтъ ему удержу—нема йому вѣпну.
Нѣтъ житѣя, покоя за нимъ—прѣ-
свѣтку за ним нема. 53
Нѣтъ и признака—нема й зѣзору; і
зѣзором нема.
Нѣтъ и слѣда—см. Нѣтъ и при-
знака.
Нѣтъ какъ нѣтъ—як нема, дак нема;
як одрѣзано.
Нѣтъ конца дождю—нема дощѣ пере-
станнѣ, перѣстану, перѣстанѣ.
Нѣтъ надежды—не надѣйно.
Нѣтъ надобности въ созданнѣ новаго
учрежденнѣ—нема потрѣби до за-
кладаннѣ новѣй инстѣтутѣи.
Нѣтъ никакого порядка—нѣ ладѣ, нѣ
пѣладу нема.
Нѣтъ ни прутѣка—нема нѣ дрѣза,
-зу.
Нѣтъ ни сучка, ни задорѣнки—чѣ-
сто, гѣлки не пѣдтѣчиш; нема до
чѣго причѣпѣтѣся.
Нѣтъ ничего—нема і тла; і на тлѣ
не вѣдко; нѣ гнѣта нема.
Нѣтъ розѣ безъ шѣповъ—не всѣяка
стѣжечка безъ спорѣша.
Нѣтъ рѣшѣтельно никого, ни души—
нема нѣ дѣха.
Нѣтъ свободнаго времени—вѣробу
нема; нема чѣсу.

НО

Нѣтъ скѣта въ хозяйствѣ—нѣ шерстѣ-
ни нема в двѣрѣ.
Нѣтъ смысла въ этомъ рѣшеннѣ—
нема глѣзду в цѣй ухвѣлѣ, в цѣй
пѣстанѣвѣ.
Нѣтъ смысла такъ поступѣть—нема
рацѣи такѣ чѣнѣти.
Нѣтъ сна—спаннѣя нема, сон не бе-
рѣтѣся.
Нѣтъ совершенно никакого порядка—
нема нѣ ладѣ, нѣ перѣладу.
Нѣтъ такого чѣловѣка, чѣтобъ вѣкъ
безъ грѣха прожилъ—чѣловѣк не
ѣнгол, щѣб не согрѣшѣв; всѣяк чѣ-
ловѣк не безъ грѣха.
Нѣтъ тебѣ никакого удовольствѣя—
живѣш, живѣш і смаку не чѣеш.
Нѣтъ у него здоровѣя, ума—нема
з його цѣвѣту.
Нѣтъ худа безъ добра—нема лѣха
безъ щѣстѣя; лѣхо не безъ добра.
Нѣтъ этого и въ поминѣ—і не за-
снѣтѣлось на цѣ.
Нѣтъ этого и признаковѣ. см. Нѣтъ
этого и въ поминѣ.

О.

Обвинѣтельный актъ читѣлся нѣс-
кѣлько часовѣ—реѣстр провинѣний
чѣтѣно кѣлька годѣи.
Обвинѣтельный приговоръ—зѣсуд.
Обинѣять, -нѣть во лѣи — завѣдаѣти,
-дѣти брѣхнѣю, непраѣвду.
Обвинѣять, -нѣть кого напрѣсно—на-
волѣкѣти, -докѣти пенѣю на кѣго;
волоктѣи, наволоктѣи пенѣю на кѣго.
Обдало жарѣмъ—в жар кѣнуло.
Обдумѣвать, размышлѣть—брѣти у
сѣму; рѣзумѣм роскѣдѣти, рѣздѣ-
муѣти, мѣркуѣти.
Обѣзпѣчить матѣриѣльно—настанѣвѣ-
ти на хлѣб.
Обѣзсѣлѣвать, ослабѣвать—уѣпадѣти
на сѣлѣ.
Обѣзславѣть—неславѣу зложѣть на
кѣго.
Обѣды выносѣть—крѣвду терпѣти.
Обѣжать, оскорблѣть—кѣторѣу завѣда-

О

вѣти; крѣвду чѣнѣти; крѣвдѣти,
ображѣти.
Областѣное самоуправлѣнѣе — краѣѣ
самѣврядуѣваннѣя.
Областѣной стѣзѣдъ—краѣѣвѣй з'ѣзд.
Облѣденѣльный кораблѣь—закрѣжнѣиый
корабѣль.
Облѣчь властѣю кѣго—надѣти сѣлу,
праѣво кѣму.
Облизѣваться въ предѣвкупѣннѣи чѣго
либѣ прѣятѣнаго — лѣзѣти губѣи (сѣбѣ)
Облѣиться кровѣью—пѣсокою вѣмѣтѣся.
Облѣиться слѣзами—обсѣпѣтѣся слѣзѣ-
ми.
Обложѣнѣе налогѣмъ—опѣдатѣкуѣваннѣя.
Облупѣилъ какъ луѣковку, какъ липѣку,
какъ луѣтошѣку—облѣравъ, як бѣлку;
облѣдрѣли, як молѣдѣнку липѣку;
облѣдрѣли до гѣлоѣи кѣсти; облѣдрѣв
до нѣтки.
Обманѣуть выдумѣкой—вѣтѣсѣти неѣте-
санаго тѣсѣна.
Обманѣуть, надѣуть—укѣнути фѣукѣ;
убрѣати вшѣрѣи; з рѣзумѣу зѣвѣстѣи;
балѣйки пѣдпѣустѣитѣи.
Обманѣуться въ расчѣтѣхъ—вхѣпѣти шѣ-
лом пѣтоки; пѣймѣти облѣзнѣя.
Обманѣуть чѣи ожѣданѣя—зѣвѣд кѣму
зрѣбѣти; зѣвѣсти кѣгѣо.
Обманѣивѣать при помѣощѣ хѣтѣрѣсти—
лѣстѣм захѣдѣитѣи.
Обморѣчить, одурачѣить—тѣман навѣ-
стѣи на кѣго; забѣитѣи бѣаки (кѣму).
Обнажѣить тѣло—тѣлом посѣвѣтѣи.
Обнаружѣить, выѣвѣитѣи, проѣвѣитѣи —
дѣти ознѣку.
Обнищѣать—пѣтѣи на жѣбрѣанный хлѣб.
Обобрѣать кѣго, нажѣтѣся на чѣмъ—
руѣки погрѣитѣи чѣм.
Обогнѣуть мысѣь—перѣплѣстѣи за рѣг.
Обѣйти все собрѣнѣе сѣу угѣщенѣемъ—
рѣду дѣнесѣти.
Обѣйти кѣго лѣстѣю—злѣстѣитѣи кѣгѣо.
Обѣйти молчѣнѣемъ—поминѣти мѣв-
чѣки.
Обѣлѣстѣить дѣвѣушѣку—покрѣитѣи дѣв-
чѣну.

О

Обѣлѣстѣить и бросѣть дѣвѣушѣку—зѣвѣ-
стѣи дѣвчѣну.
Обѣлѣщать рѣчѣми—слѣвѣми мастѣитѣи.
Обрабатѣивѣать землѣю—зѣмлѣю рѣбѣитѣи,
управлѣяти; хлѣб рѣбѣитѣи.
Образѣной угѣль—пѣкут, поѣкутѣя.
Образѣумѣтѣся, опѣмнѣтѣся—до глѣз-
ду прѣйтѣи; в рѣзум прѣйтѣи.
Образѣжѣи—триб житѣя.
Обратѣить вѣнимѣнѣе чѣѣ на чѣто—дѣ-
ти, пѣдѣти до уѣвѣги кѣму щѣо;
уѣвѣгу зѣвѣрнѣти на...; зѣвѣстѣи на ѣчѣи.
Обратѣить въ бѣгѣство—поѣвѣрнѣти на
вѣтѣки.
Обратѣить въ ничѣто—пѣтѣитѣи, по-
ѣвѣрнѣти в нѣвѣцѣ; зѣвѣрнѣти в
нѣщѣо.
Обратѣить въ польѣзу—поѣвѣрнѣти на
корѣсть.
Обратѣить въ своѣу польѣзу—на пожѣй-
ток сѣбѣи обѣвѣрнѣти.
Обратѣить въ шѣтѣку—на жѣрт, у жѣрт
поѣвѣрнѣти.
Обратѣить тылѣ—навѣтѣки, навѣтѣкачѣа
кѣнѣутѣся; потѣилицѣю пѣказѣти;
плѣчи пѣказѣти.
Обратѣное дѣѣйствѣе законѣа—вѣдѣворѣт-
на сѣла праѣа.
Обратѣныя лошади—зѣворѣгнѣи кѣнѣи.
Обращѣать -тѣть вѣнимѣнѣе на чѣто—
брѣати, вѣзѣти до уѣвѣги; зѣвѣртѣати,
зѣвѣрнѣти уѣвѣгу; удѣратѣи, -рѣитѣи
на щѣо.
Обратѣить вѣнимѣнѣе на кѣго—мѣти
обѣченнѣя на кѣго.
Обращѣать въ к.-л. вѣру—до я. н. вѣ-
ри навѣртѣати.
Обращѣаться, -тѣть въ чѣто—зѣхѣдѣи-
ти, зѣйтѣи на щѣо; пѣнѣмѣтѣся, пѣнѣ-
нѣтѣся чѣм; обѣртѣатѣся, обѣвѣрнѣ-
тѣся чѣм, у щѣо.
Обращѣаться, -тѣть въ бѣгѣство—
пѣсѣкѣтѣся, пѣстѣитѣся на вѣтѣки,
навѣтѣкачѣа.
Обращѣаться, -тѣть кѣ доѣводамъ
ума—хѣдѣитѣи, пѣтѣи до гѣловѣи по
рѣзум.
Обращѣаться, -тѣть кѣ кѣму, чѣму—
зѣвѣртѣатѣся, зѣвѣрнѣтѣся до кѣго,

О

до чого; обертатися, обернутися до кого, до чого.
Обращаться съ кѣмъ—поводитися з ким.
Общая комната—спільна кімната.
Общедоступный спектакль—загальноприступна вистава.
Общее благо—загальне добро.
Общее мнѣніе—загальна думка.
Общее присутствіе (к. л. учрежденія)—рада.
Общее собраніе—загальні збори.
Общее собраніе всѣхъ казаковъ—чорна рада.
Общеобразовательные курсы—загально-освітні курси.
Общественная казна—громадський скарб.
Общественное собраніе—громадське зібрання.
Общественное стадо—череда.
Общественное учреждение—громадська установа, інституція.
Общество знакомыхъ—кумпанія.
Общество открываетъ свою дѣятельность—товариство розпочинає свою діяльність.
Общество покровительства животнымъ—товариство для охорони звірят.
Общество потребителей—споживче товариство.
Общество страховое—товариство аскураційне.
Общій голосъ—загальний глос.
Общій признакъ—спільна ознака.
Обыкновенное собраніе—звичайні збори.
Объ исполненій довести—про те, що зроблено, до відома подати.
Объ этомъ не беспокойтесь—чим не журіться.
Объ этомъ нѣтъ спору—про те нема що змагатися.
Объ эту пору—під цю пору, у цю пору.
Объявлять, вить войну—заповідати, вісти війну. 342

О

Объяснительное слово—ясувальне слово.
Объяснить сонъ—розсудити, розв'язати сон.
Обычная вещь—звичайна річ.
Обычное право—звичайове право.
Обычнымъ порядкомъ—звичайним трибом.
Объдѣль—ні на що звівся; запанів; на біді зійшов; з'їхав ні на що.
Обѣдня отошла—служба відбулася, служба скінчилася.
Обѣдъ по приглашенію—проханий обід.
Обѣими руками—обіруч.
Обѣть исполнить—зоброкувати обрїк.
Обѣщать и не сдерживать слова (шут.)—з губи халіву робити.
Обязанности по службѣ—офіційні обов'язки.
Обязательное постановление—обов'язкова постанова.
Обязать подпискою кого—обов'язати на письмі.
Обязывать себя словомъ—в'язатися словом.
Оврагъ неглубокій—перейрок.
Оврагъ порослій лѣсомъ—байрак.
Оврагъ степной—балка.
Оврагъ съ крутыми краями—проваля.
Овчинка выдѣлки не стоитъ—шкурка вичинки не варт.
Огласку сдѣлать—ясу вчинити.
Оглулять, одурять (кого)—завертати голову, мозок (кому).
Оглянись на себя—на себе глянь.
Огнестрѣльное оружіе—стрільна, пальна зброя.
Огня взаимны не выпросишь—в його посеред зими льоду не випросиш; серед зими снігу не випросиш.
Огорошилъ кого словеснымъ нападеніемъ—накрив мокрим рядном.
Ограничиться чѣмъ—поперестати на чому.

О

Одаренный всѣми достоинствами—вивинюваний у всі прикмети. 351
Одерживать, одержать верхъ надъ кѣмъ-либо—брати, взяти гору.
Одинаково плохо и то и другое (иноск.)—один біс! обиде ряббе!
Одиноко—самотою.
Одинъ въ одинъ—голова в голову.
Одинъ за другимъ—один по одному.
Одинъ одиначенекъ—сам душею.
Одна голова и смѣется и плачетъ—одні очі і плачуть і сміються.
Однажды—одного разу, одного часу.
Однажды вечеромъ—одного вечора.
Одна мысль быстро замѣняетъ другую—думка думку побиває.
Однажды утромъ—одного ранку.
Однако—про те, однаке, аж.
Однимъ одинъ разъ—раз-разом.
Одни только солдаты были на митингѣ—самі за себе москалі були на вічу.
Одного бьютъ, а другому навѣтки даютъ—кішку б'ють, а невістці замітку дають; барана стрижуть, а козлу навівки (на вістки) дають; вівцю скубуть, а козам на віжки дають.
Одного поколѣнія—одвієї верстві.
Одной ногой въ гробу—йому три чісниці до смерті.
Одно и то же будетъ—воно все на одно вийде.
Одного поля ягода—один біс, один чорт.
Одною стороною—з одного боку, одним боком.
Одно меня беспокоитъ—їдна річ мене турбує, непокоїть.
Одолѣвать, одолѣть—брати, взяти гору; під коріто підвертати, повернути.
Одолѣла бѣдность—злідні осіли.
Одурачить, обмануть—підвести під манастирь; забити баки; з розуму звести; бляхманів пустити; заснітити очі.

О

Одурѣлъ, белены объѣлся—йому мозок закрутився; маку наївся.
Одѣваться въ черную одежду—ходити чорно.
Одѣть изъ сапоговъ въ лапти—перевести на злідні; пустити в старці.
Ожегся ровно на крапивѣ—опарився, як муха на окропі.
Ожегшись на молокѣ, станешь дуть и на воду—хто спарився на окропі, той і на холодну воду дмухне; хто на окропі спарився, і на зімну воду дме; опарився на молоці, та й на воду студить; як спарився на молоці, тоді на сиріватку будеш дуть.
Ожесточиться, взбѣется на кого—завзятися на кого.
Оживленный разговоръ—гаряча розмова. К. Кад. 30
Ожидать очереди—застюювати чергу.
Ожидать родовъ—бути при надії.
Озлбиться—злббу взяти на кого; озлітиса.
Ой-ли!—хіба? невже?
Оказался въ безпомощномъ состояніи—лишився, як на билині, як на воді.
Оказать вниманіе, уваженіе—дати увагу, повагу.
Оказать неуваженіе—зневагу дати.
Оказать услугу—явити прислугу; у послугі стати; стати у пригоді, у послугі.
Оказывать, -зять должное почтеніе—чиніти, вчинити слухне ушанування.
Оказывать, -зять помощь—у поміч ставати, стати.
Оказывать, -зять почестъ—відавати, дати шанобу; лавати, дати честь хвалу.
Оказывать, -зять предпочтеніе—первагу, перед давати, дати.
Окачуриться—задерти ноги, дуба дати.
Окаянный чортъ—дідько охаблений.
Окинуть глазомъ—озирнути що; кинути оком; скіннути очима на щось.

О

Окна горять на сонці—вікна жаріють про́ти сонця.
Окна дома виходять в сад—госпо́да вікнами стоїть до саду.
Окно замерзло—вікно забуртіло.
Околесицу несе́ть—кулі ле; підпу́скає москаля; сма́леного дуба пле́те; хіміни ку́рі гонить; плете ба́нелю́ки; несе́ Харків Мако́го́нен-ків; ме́ле, як пустий млин; гово́рить у пере́си́пку; терева́ні, ба́ляси, баля́ндраси то́чить.
Оконча́ніє молотбы́—обмо́лът.
Оконча́ніє слѣ́дуєть—до́кінче́ння бу́де.
Оконча́ніє торго́—ро́сто́ржа.
Оконча́тельно—до послі́дку, до кра́ю, до ре́шті; оста́точно; до оста́нку.
Оканчи́вать, оканчи́ть—доходи́ти, дій-ті́ кінця́; кра́ю доводи́ти, довести́; до кра́ю доводи́ти, довести́.
Окончи́въ сдѣ́лку, устроили пиру́шку—могори́ч запи́ли.
Окопы́ рыть—ро́біти, копа́ти ша́нці.
Окрести́ть—у хрест увести́.
Окрести́ться—у хрест уві́йти.
Окру́г Пу́тей Соо́бще́нія—Окру́га Дорі́г.
О мѣ́рахъ, вами́ приня́тыхъ, надле́житъ донести́—про за́ходи, що ва́ми вжи́то, до ві́дома пода́ти.
Она́ бере́менна—вона́ важка́ ходи́ть.
Она́ во все́ вмѣ́шається—без не́ї вода́ ніде́ не освяти́ться.
Она́ в не́мъ души́ не чае́ть—вона́ за ним́ души́ не чу́є, дух ро́ни́ть.
Она́ дѣ́лаєть по собствено́му жела́нню—вона́ йде́ свої́м трі́бом.
Она́ ему́ нрави́ється—вона́ йому́ ла́дна; вона́ йому́ до се́рця; вона́ йому́ до вподо́би.
Она́ тако́ва же по ви́шньому́ виду́—вона́ на та́кий зді́б що і...
Она́ уже́ умерла́—вже́ по їй; вона́ вже́ поме́рла.
Они́ в хоро́шихъ отноше́ніяхъ—вони́ в до́брости живу́ть з...
Они́ лиш́ь попу́сту болтаю́ть—вони́ тільки́ язико́м ля́скають.

О

Они́ ме́жъ собо́й оче́нь дру́жны—вони́ між собо́ю не розми́та вода́.
Они́ столую́ться вмѣ́стѣ—у них на одні́м столі́ хлі́б.
Онъ́ болтливъ́—у його́ язиќ як ло́пате́нь.
Онъ́ верну́вся безъ до́бычи, не до́бив-шись свого́—він верну́вся не з до́бихом.
Онъ́ волкомъ́ на мене́ смотре́ть—він диві́ться на мене́ дзі́зом.
Онъ́ вретъ́, не кашля́нєть—бре́ше, як шовком́ ши́є.
Онъ́ во все́ вникає́ть—він до всьо́го дохо́де.
Онъ́ вездѣ́ сує́тся—він скрі́зь свого́ но́са всу́не; він скрі́зь встрі́не.
Онъ́ вь бѣ́дѣ—він є́ на бі́ді; він у приту́зі.
Онъ́ вь долгу́ не оста́нется—він цьо́го не подару́є; він відда́чить.
Онъ́ глупова́ть—у його́ клѣ́пки не ста́є в голо́ві.
Онъ́ глупъ́—у його́ в голо́ві клѣ́чка.
Онъ́ говори́ть небы́лицы—у його́ на вербі́ гру́ши росту́ть.
Онъ́ дремле́ть—з дрема́ком ся ві́тає; він куня́є.
Онъ́ думає́ть то́лько объ удо́воль-стві́яхъ—йому́ тільки́ забавки́ на думці́.
Онъ́ дурно́ поступи́ть—він пога́но зроби́в, пові́ся; зле́ вчині́в.
Онъ́ ее́ замѣ́тивъ—вона́ йому́ впала́ в о́ко; він зверну́в на не́ї ува́гу.
Онъ́ еле́ дыше́ть—у нього́ ледь тлі́н-на ду́ша в ті́лі.
Онъ́ живе́ть настоя́щимъ бари́номъ—він пан на всю́ губу́.
Онъ́ живе́ть на тако́мъ же разсто́янні, какъ́ и вы́—він ме́шкає́ так завда́льшки, як і ви.
Онъ́ живе́ть хоро́шей, праведно́й жи́зньою (иноск.)—його́ сві́чка я́сно горі́ть.
Онъ́ заболѣ́лъ лихора́дкою—на́пала на його́ пропа́сница.
Онъ́ заботи́ться обо́ мнѣ́—він дба́є про мене́.

О

Онъ́ занимає́ть ва́жное положе́ніє—він займа́є значну́ по́стать.
Онъ́ избра́нъ комиссаромъ́—його́ обра́но за комисара́.
Онъ́ изъ семи́ печей́ хлѣ́бъ ѣ́далъ—бу́в у бувальця́х.
Онъ́ имѣ́лъ вь предметѣ́—він мав на меті́.
Онъ́ и ухомъ́ не веде́ть—йому́ й за ву́хом не свербі́ть.
Онъ́ ищетъ́ то́лько повода́—він шука́є лише́нь при́клену, при́то́ки.
Онъ́ кь ва́мъ не распо́ложенъ—він до вас не прихильний.
Онъ́ лже́ть по печатно́му—бре́ше на всі́ за́ставки.
Онъ́ лиши́лся созна́нія—замо́ро́ки на нього́ упали́; він зомлі́в.
Онъ́ мнѣ́ вь глаза́ не показале́ся—він мені́ у ві́чі не да́вся.
Онъ́ мнѣ́ не милъ́—він мені́ не до лю́бви.
Онъ́ мнѣ́ не пара́—він мені́ не рі́вня.
Онъ́ на всі́ руки́ масте́рь—він до всьо́го запо́відний.
Онъ́ надъ́ копейкою́ дрожи́ть—та він та́кий, що й над ко́пійкою́ тру́ситься.
Онъ́ на мене́ вь претензі́и—він на мене́ ре́мствує́.
Онъ́ на руку́ оху́лки не положи́ть—см. Онъ́ на свою́ руку...
Онъ́ на свою́ руку́ оху́лки не положи́ть—він не впу́стить ра́ка з ро́та; не да́сть собі́ на хві́ст на-ступи́ти; не да́сть собі́ в кашу́ наплюва́ти; всі́кому́ утре́ но́са.
Онъ́ насъ́ всі́хъ за поя́с заткне́тъ—він нас усі́х пере́верши́ть.
Онъ́ нашему́ кузне́цу трою́родний слесарь́—Ю́лі́м ба́бі́ чере́з ву́лицю бо́ндарь; Васи́ль ба́бі́ сестра́ у пе́рвих.
Онъ́ не вь сво́ей таре́лжѣ́—сиді́ть, як у сли́вах.
Онъ́ не жи́лецъ на это́мъ сві́тѣ́—не бу́де вже́ ря́сту топта́ти; на ла́дан ді́ше.

О

Онъ́ не знає́ть уста́лости—йому́ знема́ги нема́.
Онъ́ не може́ть утери́тъ—бере́ його́ нетерпи́лька.
Онъ́ не прома́хъ—він не ду́рень; не впу́стить ра́ка з ро́та; він зна́є, де раки́ зимую́ть.
Онъ́ не прочь́ отъ до́брого дѣ́ла—він не цура́ється до́брого ді́ла.
Онъ́ не справи́ться съ́ этимъ дѣ́ломъ—він з ці́м ді́лом не да́сть собі́ ра́ди.
Онъ́ не ударі́ть ли́цомъ вь гри́зь—він не да́сть собі́ в кашу́ наплюва́ти.
Онъ́ неуго́тимо ра́ботає́ть—ро́біть і вто́ми йому́ нема́.
Онъ́ ни во́ что́ не входи́ть—ні́ про що́ не дба́є; ні́ до чо́го не бе-ре́ється; він ні́ до чо́го не втру́чається.
Онъ́ ни о́ чемъ́ не думає́ть—він ні́ про що́ не дба́є; і га́дки не ма́є.
Онъ́ ниско́лько не безпо́коится—він і га́дки не ма́є.
Онъ́ ничѣ́мъ не дово́ленъ—йому́ ні́чим не догоди́ш.
Онъ́ нѣ́сколько упря́мъ—він тро́хи упе́ртий.
Онъ́ обезу́мѣ́лъ—наві́дїло́ його́; він зна́вїсї́в, збожево́лі́в.
Онъ́ обрати́лъ на не́е внима́ніє—во́на́ йому́ впала́ в о́ко; він зверну́в на не́ї ува́гу.
Онъ́ объ́ это́мъ поня́тія не имѣ́єть—він на ці́м нічо́го не та́мить.
Онъ́ оду́рѣ́лъ—наві́дїло́ його́; він зду́рі́в, зна́вїсї́в.
Онъ́ ослѣ́пленъ, ли́шенъ прави́льного взгля́да на ве́щи—йому́ заслі́піло́ о́чі.
Онъ́ отду́лся отъ́ нака́занія—він ви́з-волився́ з ка́ри.
Онъ́ отъ́ не́я безъ́ ума́—він дух за́ не́ю ро́ни́ть.
Онъ́ оче́нь доро́жится́—він ці́ни́ не складе́.
Онъ́ подве́рну́лся оче́нь кста́ти—він нагоди́вся са́ме в час.

О

Онъ подъ хмелькомъ—він випивши;
він на підп'ятку.
Онъ пришедъ раньше моего—він
прийшов поперёд мене.
Онъ раскапризничался—гедзь його
вкусів; гедзь на його напав.
Онъ рѣшилъ итти на войну—він по-
клав іти на війну.
Онъ своей натуры не измѣнить—він
свої натури не переставить.
Онъ сдѣлался лѣнивъ—лѣжанка на-
пала; він зледащів.
Онъ себя и въ усе не дуеъ—а він
і гадки не має.
Онъ сильно занемогъ—він дуже за-
слаб.
Онъ со мной въ ссорѣ—він мій
гнівник.
Онъ состоятеленъ, несостоятеленъ—
добре маєтси, зле маєтси.
Онъ спуску не дасть—не дасть собі
в кашу наплювати; не дасть
понады.
Онъ сталъ неузнаваемъ—його тепер
і не вгадати.
Онъ схватилъ кашель—напав на його
кашель.
Онъ считаетъ меня ни за что—він
не має мене за устілку.
Онъ съ нимъ въ половинѣ—він з ним
наспіл, з половиною.
Онъ такъ думаетъ, предполагаетъ—
такъ в його думка.
Онъ такъ рассудилъ—він так по-
клав.
Онъ тебе не чета—він тобі не пара,
не під пару.
Онъ только развѣ невзначай правду
молвить—хіба помилившись прав-
ду скаже.
Онъ точно помѣшанъ—він наче оша-
лів, здурів.
Онъ уже и говорить не можетъ—
уже йому й мови нема.
Онъ уже не въ тѣхъ лѣтахъ, что-
бы...—йому вже з літ вийшло...
Онъ уже умеръ—вже по йому; він
уже помер.

О

Онъ у меня въ печенкахъ сидитъ—
він мені в душі сидить.
Онъ умеръ—Богъ його взяв; він
помер.
Онъ часто боленъ—він часто не-
здужає.
Онъ человекъ съ положеніемъ—він
на становищу.
Онъ человекъ умный—йому на розум
не збуває; він людина розумна.
Опериться—у пір'я вбїтиса; (о лю-
дяхъ) вырасти, возмужать—у ко-
лодочки вбїтиса.
Оплакивать кого, что—жалкувати за
ким, чим.
Опомниться—до глѣзду прийти, ска-
менутися, счутися.
Опредѣленіе дѣйствія—означення дії.
Опредѣлить долгую жизнь—дати
на вік.
Опредѣлить цѣну—скласти ціну.
Оптовая продажа—продаж на гурт,
продаж гуртом.
Оптовый складъ—гамазєя.
Опустить голову—унуритися.
Опытная рука—вправна рука.
Оригиналъ рукописи—первописъ,
скрипт.
Оркестръ, состоящий изъ трехъ му-
зыкальныхъ инструментовъ—тро-
їсті музики.
Оробѣлъ, приступивши къ дѣлу—
як прийшлося до діла, то й ніс
під себе.
Орудія производства—знаряддя ви-
робу, знаряддя до виробу.
Осадить, убавить спѣси—носа втерти.
Осадить городъ—стати побѣем; обло-
жити місто.
Осадное положеніе—стан обложний.
Осаждаютъ разные мысли—мислонь-
ки заносять; думки посідають.
Осаженный—обложенець.
Освободить изъ подъ залога—вику-
пити заставу, викупити з застави,
з під застави.
Освобождать отъ смертной казни—
гбром дарувати.

О

Освобожденіе отъ залога—викуп з
застави.
Оскорбить честь—покривдити на
чести.
Оскорблять, - бить—котору завдава-
ти, дати; кривдити, скривдити;
ображати, зити.
Ослабѣвать—підупадати на силах;
упадати на силі.
Ослѣпить, лишить правильного взгля-
да (переносно)—засліпяти очі.
Ослѣпнуть—збанувати на очі; стем-
ніти на очі; осліпши.
Осмѣять кого острымъ словомъ,
мѣткимъ отвѣтомъ—квітку при-
шити (кому).
Основательно дѣлать—покладаючи
робити.
Основной капиталъ, деньги безъ про-
центовъ—істинні гроші.
Особнякомъ—осторонь, на бдшибі,
на відльоті, відлюдно.
Оспаривать свое право—завдатися з
ким до права.
Осрамиться—сорому набратися; дійти
сорому.
Оставаться вѣрнымъ—додержувати
вірности.
Оставить безъ вниманія—лишити
без уваги; в комені записати.
Оставить въ покоѣ—дати побій; дати
чистий побій.
Оставить за собой право...—застерег-
ти собі право.
Оставить, бросить печаль—ударити
ліхом об землю.
Оставлять, - вить должность—уступа-
ти, піти посаду.
Оставлять до начала будущаго лѣта
—на залітєи заставляти.
Оставлять, - вить въ покоѣ—давати,
дати побій.
Остаться въ сторонѣ—у ббці зоста-
тися; на ббці зостатися.
Оставлять, - вить примѣту—давати,
дати на признаку.
Оставьте меня въ покоѣ—дайте мені
спокій.

О

Оставьте пожалуйста ваши пристава-
нія (шутливо)—вбійте собі
хвіст об тин.
Оставьте это—не руйте цього.
Остановить кровотеченіе—затамува-
ти, загамувати кров.
Остановиться, чтобы попасть воловъ,
лошадей—стати на попасі.
Остановка въ работѣ—загайка.
Остановка кровотеченія—затамуван-
ня крові.
Остаться въ дурняхъ—пошїтиса в
дурні.
Остаться въ одной рубашкѣ—звести-
ся ні на що; перевестися на
злідні.
Остаться должникомъ, не выплатить
долга—заборсатися з виплатою.
Остаться на бобахъ—піймати облиз-
ня; пошїтиса у дурні; вхопїти
шілом патоки.
Остаться недвижимымъ отъ страха—
прикипіти до місця.
Остаться непричастнымъ—у ббці, у
боку бути, зосгатися.
Остаться въ такомъ количествѣ, что
счесть можно—ліком зостатися.
Остерегайся разговаривать—стере-
жїся розмовляти.
Остолбенѣть—дуба стати; остовпїти.
Остричь зубы, замышлять противъ
кого—гостріти очі, язикі.
Остричь зубы на что—ласитися.
Остріемъ, острымъ концомъ вверхъ—
стордзом.
Осудить, охулить—догану дати.
Осудить на смерть—на смерть, на
згубу засудити.
Осуществимая идея—здійсненна
думка.
Осуществимо ли это?—чи це здійс-
ненна річ?
Осѣнить крестомъ кого—крестомъ
благословити.
Осѣять себя крестомъ—крестомъ по-
кладати.
Отбили на войнѣ—відгрімлено на
війні, здобуто на війні.

О

Отбирание свидетельских показаний — вислухання свідків.
 Отбыть эпитимью — відпокутувати.
 Отвести глаза, одурачить — засніти-ти очі.
 Отвести душу — спочити душею, світ побачити.
 Отвислая губы — в'арги, капиці.
 Отвлекаться от занятий — одриватися од роботи.
 Отводит глаза — ману пускати, на-пускати.
 Отворять часто двери — рипатися.
 Отвѣсит поклоны — уклонитися низенько.
 Отвѣтное письмо — відпис.
 Отвѣчать — держати одказ; одказува-ти, одповідати.
 Отдаваться эхом — битися лунною; ланати; піти лунною.
 Отдал Богу душу — пішла душа на ввіринки.
 Отдать в аренду — пустити в посесію.
 Отдать в печать — віддати до друку.
 Отдать на посмѣяние — на глум по-дати.
 Отдать на хранение — віддати до схо-ванки.
 Отдать приказ — зведіти, загадати, наказати; віддати розказ.
 Отдаться на произвол судьбы — пу-ститися берега.
 Отдохнуть от забот, печали — від-журботи відстати.
 Отдуть на обѣ корки — вибити на всі боки.
 Отдѣльно жить — нарізно жити.
 Отдѣльный номер газеты стоит... — поодинокі число, окреме число газети коштує...
 Отказать жениху — піднести кабака; дати гарбуза.
 Отказать кому в правѣ — зацурати чієсь право.
 Отказать наотрѣзъ — відмовити ціл-ком.
 Отказать сватающемуся — см. Отка-зать жениху.

О

Отказаться от наследства — зріктися спадку, спадщини.
 Отказываться, —заться от чего — уми-вати, уміти руки від чого; зріка-тися, зректися чого.
 Откалывать трепака — вибивати го-пакі.
 Отколотить, вздуть — хлости, лущи-дати, облатати боки; полатати бо-ки; дати духопелу, духопелків, духу, матланки; докласти воза; завдати парля, прочухана, чосу, прочуханки.
 Отколоть штуку — утнути, утяти, ушкварити.
 Откомандировать кого — відрядити кого.
 Откомандировать кого в чье распо-ряжение — відрядити когдо до рос-казу кому.
 Откомандировать кого к месту слу-жения — відрядити когдо до місця, до посади.
 Откомандируйте его в мое распоря-жение — відрядіть його мені до розказу.
 Открывается случай — випадіє оказія.
 Открывая собрание, предлагаю избрать председателем... — розпочинаючи збори, пропоную обрати за го-лову...
 Открытое море — повне море.
 Открытое место у села — белебень, голотеча.
 Открытое письмо — одвертий лист; почтовое — листівка.
 Открытое поле — чисте поле.
 Открытый воздух — вільне повітря.
 Открыть волосы (о замужней жен-щине) — волоссям засвітити.
 Открыть вора — визнати злодія.
 Открыть глаза — росплющити очі.
 Открыть глаза кому на что — скіннути полуду з очей чийх.
 Открыть гнѣздо змѣй — назнати га-дюче кубло.
 Открыть дѣйствия — увійти в акцію.
 Открыть кампанію — розпочати війну.
 Открыть лавку, книжный магазинъ,

О

оптовый складъ — заложити крам-ницю, книгарню, гамазею.
 Открыть ротъ — ротуліти, роззівити рота.
 Открыть собрание — розпочати збори.
 Открыть тайну — виявити таємницю.
 Откуда-бы-де-б.
 Откуда ни возьмись — де не взявся; аж ось і; коли це.
 Отлагается жиръ — сало наростає; оточина спливає.
 Отлегло от сердца — на душі лехше стало.
 Отмѣна смертной казни — скасування кари на горло, кари на смерть.
 Отстаивать что — обстоювати за чим.
 Отлучиться изъ дому — відгодітися від дому.
 Отмалчиваться — справляти мовчанку.
 Отмочалить бока — см. Задать кому тренку.
 Отметить съ лихвою — оддичити сто з оком.
 Относит на чей счетъ (иноск.) — брати на карб чий; (букв.) залі-чати на рахунок чий.
 Относится фамильярно — бути за па-нібрата.
 Относится хорошо — щирувати; добре ставитися.
 Отношение ваше получилъ; въ отвѣтъ увѣдомляю — завідомлення ваше одібрано; на його відписую...
 Отношение отъ 15 января 1917 г. за № 4711 — завідомлення з 15 січня року 1917 під № 4711.
 Однюдь не, никакъ — жадним спосо-бом, побитом, жадною мірою.
 Отняло языкъ — умкнуло мову, відня-ло мову.
 Огозваться — подати глос, одгукну-тися.
 Отольются кошкѣ мышкины слезки — прийде й на пса колись зіма.
 Отомщаются имъ ваши несчастья — то ваші слози їм одливаються.
 Отплатить тѣмъ же — віть за віть оддати.

О

Отправит на тотъ свѣтъ — з світу зігнати; вкоротити віку; на той світ загнати.
 Отправиться въ кабацъ — піти на де-шеву; піти до шинку, до трахтерні.
 Отправлять повинности — відбутки від-бувати.
 Отправляться путешествовать — у мандри вдарятися; їхати у дорігу, у подорож.
 Отпускъ надо подшить к дѣлу — чорнік треба пришити до папє-рів.
 Отпуск не разрѣшенъ — увільнитися не дозволено.
 Отпускъ взялъ на мѣсяцъ — увільнив-ся на місяць; виправив увільнен-ня на місяць.
 Отпустит тормазъ — розгальмувати.
 Отработать прогульные дни — набуті, одбуті.
 Отразить, дать отпоръ — дати відкоша.
 Отрасль производства — галузь рббли-ва, галузь виробу.
 Отрасль промышленности — промисло-ва галузь; галузь промисловости.
 Отрекается, отречься отъ — зрікатися, зректися чого.
 Отродясь не... — з рбду, з віку не...
 Отрѣзанный ломоть къ хлѣбу не при-стаетъ — одрізано скібу од хліба — її не притулиш.
 Отрѣшить отъ должности — скіннути з уряду з посади.
 Отставить отъ должности — зложити з уряду, з посади.
 Отстаивать кого — розпинатися за ко-го; обстоювати за когдо.
 Отстанъ — геть! одчепись!
 Отстать отъ кого — зістатися од когдо.
 Отстать отъ привычки — покинути яку звичку.
 Отступное — одчипне, уступне.
 Отсутствие аппетита — не охота до їжі.
 Отсюда туда рукой подать — звідси туді близесенько.
 Оттискъ изъ журнала — відбиток з журналу.

О

Отточить косу—заправити косу.
Оттрепаль его, побилъ—дав він йому копки.
Оттрепать за волосы—почубеньків дати.
Отуманить, одурачить—туман навести на кого; засніжити очі кому.
Отчетность денежная—грошева справоздаєність.
Отыскивать судомъ—правуватися, позивати, вѣпозивати.
Отъ бѣды не уйти—ліха конем не об'їхати; свазало ліхо не быть добру; біда найде, хоч сонце зайде.
Отъ всего сердца—з дорогою душею; од щірого серця.
Отъ грѣха не уйдешь—на грїх не спасешся.
Отъ долгаго стоянія получить отекъ ногъ—відстояти ноги.
Отъ лихого человека—хоть полу отрѣжь, да уйди—од ледячого збли вріж та тікай; від лихого, поли врізавши, втікати треба.
Отъ людей утаишь, а отъ Бога не утаишь—од людей сховашся, а од Бога ні; од Бога ніде не сховашся; Бог знайде, хоч і в печі замуруйся.
Отъ начала міра—з первовіку, споконвіку.
Отъ него всего можно ожидать—по нім усього надїся.
Отъ нечего дѣлать—з нічого робити; знечів'я.
Отъ радости—з радощів.
Отъ роду не видалъ—з роду не бачив.
Отъ смерти не спрячешься—від смерті а ні відхрестятися, а ні відмолїтися.
Отъ спѣху—з поспїху.
Отъ судьбы не уйдешь—свої недолї й конем не об'їдеш.
Отъ чорта крестомъ, отъ свини пестомъ, а отъ лихого человека—ничѣмъ—од чорта одхрїстїся, одмолїтися, а од його, дурня, і ломакою не одб'єшся.

О

Отъ этого нѣтъ никакой пользы—з того ні вѣри, ні пѣри.
Охватила жалость, сожалѣніе—жалъ берѣ, взяв, обняв.
Охватила зависть—завидки вхопили; завидки взяли.
Охватила сильная тоска—ліхом занудїлось.
Охватила скорбь—скорбѣта, журбѣ взяла, обняла.
Охватить взглядомъ—зглянути оком.
Охота есть, беретъ—охѣта знѣсе.
Охочій до чего—голіїний до чого, на що.
Охранная грамота—глейт; глейтѣвний лист.
Охулить, осудить—догану дати, зоб'їти гану.
О чемъ рѣчь—про що йде; про що мова.
Очень благодарить кого—красно дякувати кому.
Очень близко—як штихом докїнути.
Очень богатый—тяжко багатий.
Очень, весьма благодаренъ—красно, красненько дякую.
Очень, въ высшей степени жалъ—живий жалъ берѣ.
Очень вѣроятно...—чогѣ доброго...
Очень давній—хто-зна-колишній, чортзна-колишній, бо-зна-колишній.
Очень давно—спозадавна.
Очень жидкій супъ—шара бѣшка.
Очень захотѣлось—смерть захтілося.
Очень испугался—аж йому в литках застїгло.
Очень красивъ—гарний, як намальований.
Очень мало—дуже мало; замало; як кіт наплакав; з мїшачу бідницю; з комарѣву ніжку.
Очень мелко изрубить—дрїбно покришити; посїкти на молот.
Очень много—дуже багато, забагато; (фигур.) до кѣта, до злїднѣ, до напасти, до біса, до прѣса, до сїна, до хрїна, до чорта, до лихѣ годїни; до стобїса; до гѣспїда;

П

ОП

до гѣмона, до грѣця, до гѣспїда, до стобїсового бѣтька, чѣртів тиск.
Очень охотно—з дорогою душею.
Очень поздно—зѣпїзно; (иноск.) у свинїй гѣлос, у собѣчий гѣлос.
Очень поспѣшилъ (шутливо)—гарячку впорѣв.
Очень тепло—дуже тѣпло; тѣпло, як у вусї.
Очень торопливая свадьба—хапане весїлля.
Очень удивляться—дївом дивувати; великим дївом дивувати.
Очень узкій переулочек—суткї, суточки, сѣтїсок.
Очень холодно—дуже холодно, добре холодно.
Очень холодно (въ комнатѣ)—хоч вовків ганяй.
Очень хорошо одѣвается—хѣдить було, як намальований, -а.
Очень худъ—рѣбра свїтѣться.
Очень часто—чѣсто й гѣсто.
Очертя голову—блїп, слїмѣ.
Очи соколы, брови собопы—очї чѣрні, як тѣрѣп, брови на шнурѣчку.
Очистить кого отъ грѣховъ—розгрїшати когѣ.
Очиститься отъ грѣховъ—відпокутувати грїхї.
Очки втереть—підвести під манастир, під пенъ каплять; в постолї вбѣти; ману пустѣти; прїшви прїшити; за нїс когѣ водїти.
Очутиться въ безвыходномъ положенїи—опинїтися в безпорѣдному станї; (шутливо)—в матнѣ попѣсти.
Ошибиться въ расчетѣ—прогадѣти, обмахнѣтися.
Ошибиться въ цѣнѣ—процїнувати.
Ошибка въ фальшѣ не ставится—помїлка за хвальш не йде.
Ошибочный взглядъ—хїбний погляд.

П.

Падать въ обморокъ—умлївати, замлївати, млїти.

Падать въ цѣнѣ—з грѣшей вихѣдити; грѣши губїти.
Падать духомъ—в тїгу, в журбѣ вдаватися; журїтися.
Падать какъ пласть—крїжем падати; крїжем упадѣти.
Падать, упасть внизъ головою—давати, дати сторчака.
Падежь лошадей, скота—упѣдок на кѣні, на товѣр.
Падкїй на что—охѣчий до чого.
Падучая болѣзнь—чѣрна нѣмїч.
Пакость сдѣлать—гадѣчку впустїти.
Память притупилась—пам'ятъ прїтерлася.
Панихиду пѣли, а кутї не їли—панахїду одсївѣли, а кѣлива не їли.
Панический страхъ—перепѣлѣх, полїка, перелїк.
Паровое поле—толѣка, пар, паровина.
Паровизмъ лихорадки у кого—зимѣ б'є (кого).
Пароходъ идетъ—пароплѣв плїве.
Пароходъ присталъ къ пристани—пароплѣв підїлїв до прїшїбу.
Пассажирскїй поѣздъ—пасажїрний пѣїзд.
Пахать на лошадяхъ—орѣти кїньми.
Пахать отъ середины къ краямъ—орѣти у розгїн.
Пахать поле, начиная съ краевъ участка и оканчивая на срединной линїи—орѣти в розѣр.
Пахая прихватить чужой земли—убрїюватися у чужу землю.
Педагогическїй совѣтъ—педагогїчна рѣда; шкїльна рѣда.
Педагогъ по профессїи—педагог з зѣводу.
Пенѣть на кого—жалкувати на когѣ; нарікѣти, рѣмствувати на когѣ.
Первая возлюбленная—первїтка.
Первый опытъ—перша спрѣба.
Первый сонъ—первѣсни.
Первый сортъ—первѣк.
Перебивается съ хлѣба на квасъ—

П

перебиває бики на барани; із ворон почали, а на сорочки перевели.
 Перебирать кого по косточкамъ—перемивати когo на зубах.
 Перебить стаканы—потовати склянки
 Переборчивый ничего не получить, только посмотреть—за перебір дасть Бог витрішки.
 Перевести на українській языкъ—перекласти українською мовою.
 Переводить, -вести духъ—зводити, звести дух.
 Перевѣсившись—перехилившись, перехильці, перехильцем.
 Передать на усмотрѣніе—здати на думку, віддати на розсуд, на призволяще.
 Передать письмо чрезъ мальчика—передати хлопцем листів.
 Передние зубы—передні зуби; сміющі.
 Передовая статья—провідна, вступна стаття.
 Передъ замкомъ мѣстность—підзамча
 Передъ попомъ утайшъ, а передъ Богомъ не утайшъ—од Бога ніде не сховався; од людей сховався, а од Бога ні; од Бога й в печі не замуровався.
 Передъ разсвѣтомъ—у добвѣта, передоднем.
 Передъ родами—на побітні.
 Передъ сумерками—присмерком.
 Переживать бѣдность—голдні злідні годувати.
 Нерезивать бѣду—бідувати.
 Пережить тоску, печаль—сум перекувати.
 Перезвонить во всѣ колокола—перекалатати.
 Перейти границы, выйти изъ границъ—перебрати мірку; переборщити.
 Перейти дорогу съ полными ведрами—вповні перейти дорогу.
 Перекинуться словомъ—слівцѣ перекувати.
 Перекреститься—скласти хрест.

П

Перекрестная дорога—крижова дорога.
 Перекувыркнуться—кабата піти; перекидатися.
 Переливать изъ пустого въ порожнее—пересипати; переливки переливати.
 Перемѣнить дно въ чемъ-либо—переднати що.
 Перемѣнить фронтъ (прямое значеніе)—перешикувати; (перенос.) іншою заспівати.
 Перемѣниться къ лучшему—змінитися на краще, на ліше.
 Перемѣнный токъ—перемінний пруд.
 Переодѣться кѣмъ—убратися за когo
 Переписка редакции—листування редакції.
 Перепутать основу во время снования—дядька накласти.
 Переселиться въ вѣчность—перебратися до Божої оселі.
 Пересолить (иноск.)—передати кути меду; переборщити.
 Перестать грѣшить при видѣ наказания, постигнутого за грѣхи когo—нибудь—каятися на когo.
 Перестать гудѣть—перегустіти.
 Перестать издавать звукъ—перегучати.
 Перестать сердиться—відійти від серця.
 Перетерпѣть много горя—випити добру півну.
 Перешло-ли уже за полдень—чи вже перехилилося через південь? чи воно вже виперлося з півдня?
 Пернатая стрѣла—стрілка-пірка.
 Пестритъ въ глазахъ—рябіє, рябіть в очах.
 Печалиться—смутило себе мати; тужити, сумувати.
 Печалиться по комъ—журитися за ким, по когo.
 Печаль человека не украситъ—біді нікого не красить.
 Печка нѣжить, а дорожка учитъ—піч тучить, а дорога учить.

П

Печная труба—комін.
 Пила, пластинка которой съ того края, гдѣ зубья, дугообразна—калюхата пила.
 Пилить доски—драчку різати.
 Пилить кого—голову когo їсти, жувати.
 Пиръ по приглашенію—проханий бенкет.
 Писать (шутл.)—руками гомоніти.
 Писать на украинскомъ языкѣ—писати українською мовою.
 Писать подъ диктовку—зголосу писати.
 Писчая бумага—листовий папір.
 Письменное обязательство—умова на письмі.
 Письменный столъ—листовий стіл.
 Питательный пунктъ—харчодайня, харчоварня.
 Питать довѣріе—мати віру; нати віри; діяти віри.
 Питать надежду—мати надію; живити надію; голубити надію.
 Питаться надеждою—покладати надію; сподіватися.
 Питейный доходъ—горільчаний прибуток.
 Пить горькую—без просипу пити.
 Пить горькую чашу—бідувати; терпіти горе.
 Пить за чье здоровье—пити до когo.
 Пить наклонивъ сосудъ—нахилки пити.
 Пить чашу—терпіти горе; бідувати.
 Пишущая машина—писальна машина.
 Плавать, вытягивая руки—плавати сажнями.
 Плавно выступая—виступцем.
 Плакать (переносно)—на кутні сміятися.
 Пламя окунуло домъ—хата полумям взялася.
 Плата за наемъ квартиры—комірне.
 Плата съ персоны—плата від особи.
 Платить—плату робити; платити.

П

Платить наличными деньгами—платити готівкою.
 Плевать мнѣ на него—чхати мені на його.
 Плевать мнѣ на тебя!—начхати мені на тебе!
 Плетью обуха не перешибешь—головою мѣра не проб'єш.
 Плохо!—кѣпська справа! погано!
 Плоховато живетъ—живе горя прикупивши.
 Плохо выговаривающий (шуточно)—луб'яний языкъ.
 Плохо, вяло идетъ работа—(робиться) як мѣкре горить.
 Плохое блюдо—страва, аж жмѣрки встають.
 Плохо живетъ—живе, як горох при дорозі.
 Плохой по качеству—лихий на якість.
 Плохой работникъ—ка-зна який робітник.
 Плохой человекъ—лѣда-біді.
 Плохо сдѣлала (ть)—утяла аж пальці знати; утяв дяди на себе глядя.
 Плохо сдѣлать—утяти до гапликів; удрати до гапликів.
 Плохо, скверно—зле, погано, кѣпсько, не гарно, не до ладу, не гаразд, абі як, не знати як, не добре.
 Площадная брань—базарна лайка.
 Плугъ большой руки—великий дурисвіт.
 Плутъ на плутѣ ѣдетъ, плутомъ погоняетъ—злдій на злдію їде, злдієм поганяє.
 Плыветъ внизъ по рѣкѣ—пливе наніз.
 Плави́льный заводъ—гамарня.
 Плечо съ плечемъ—попліч, опліч, пліч-о-пліч.
 Пловучая пристань—наплавний пришиб.
 Пловучий мостъ—наплавний міст.
 Плоть сплавного дерева—тальба.
 Плохо видѣть, съ трудомъ разглядывать—сліпати.

П

Плохо дѣло—не перелівки; кѣпська справа.
 Плохой поэтъ, подражатель—підспівач.
 Плохо лежить—брюхо болить—лихий сховок, то й доброго спокусить.
 Плохо тебѣ прийдегся—скрутитися тобі.
 Плуть внизъ по рѣкѣ—на низ плисти; за водою плисти.
 Плѣнные—бранці, невольники, полоняне, ясир.
 Плѣшивая голова—гиря.
 Плюнуть въ глаза—плюнути межі очі.
 По алфавиту—за абѣткою.
 По бабѣ и брага—по господіні наймит; по Савці світка; по пану шапка.
 Побить на мелкіе кусочки—на дріб'язок, на дріб'язки побіти.
 Побить, поколотить—полатати бѣки; у кѣши вклати.
 Поблѣднѣль, какъ полотно—побілів, як стіна, як полотно, як хустка, як смерть.
 Побранить—внчитати молитву.
 Побудьте здѣсь, пока я возвращусь—погуляйте тут, поки я вернусь.
 Побѣдить—узяти гору; перемогти; подужати; подолати.
 Побѣжалъ, чтобъ перенять—побіг на-впередіми.
 Побѣжать босикомъ—босяка втяти.
 Побѣжать быстро—замахати п'ятами.
 Повадилъ кувшинъ по воду ходитъ—тамъ ему и голову сломить—п'шѣв глѣчик за водою та й головку там положив.
 Повадится бѣда—растворятъ ворота—иде бѣда—відчиняй ворота.
 Повезти (безлич.)—п'ити рукѣю; пошастити. пофортуни; поталаниати.
 Повернуть по своему—обернути на свій обичай.
 По вечерамъ—вечорами.
 Повинную голову и мечъ не сѣчетъ—покрѣпій голови мѣч не ймѣть.

П

По вкусу—до чмѣги, до сподѣби, до смаку.
 По вліянню чьему—за впливом чийм.
 По вишнему виду—на взір.
 Поводить ушами—козирити ушима.
 По возможности—як, яко мѣга.
 Поволакивать глазами—поводити очима.
 Повредить руку, ногу—скалечити, покалечити руку, ногу.
 Повседневныя нужды—потѣчні потребности.
 По вступленіи въ должность—принявши уряд, посаду.
 Повторить приказаніе—поновити загал, рѣсказ.
 Повтыкать во множество—наштрикати.
 Повѣрите-ли?—чи поймете віри?
 Повѣрить—поняти віри; дійняти віри.
 Повѣситъ голову—унуритися, закуритися, засумувати, понуритися.
 Повѣситъ носъ—похнюпитися.
 Погибнуть—наложити головою, лягти головою; (перен.) маком сісти.
 По глупости—з дурного розуму.
 Поглупѣть—спастися з розуму; по-дурнішати.
 Поговоримъ толкомъ—поговорим до пуття.
 Поговариваютъ—між людьми йде; подейкують; люде гудкають.
 Погода разыгралась—погода розгулялася; розгулялося на дворі.
 По горячимъ слѣдамъ—у свѣжу тропу.
 По господски—по паньському; як у панів.
 Пограничный знакъ—копѣць.
 Погубить—зіпнати з свѣту; довести до згуби; збавити віку, життя; звести з свѣту; звести ні нащо.
 Погубить жизнь, душу свою—наложити головою, душею.
 Подавать вѣсть—робити звѣстку.
 Подавать, -дать руку—руку давати, полати.

П

Подавать сѣно при укладываніи его въ стоги—кідати сѣно.
 Подай, подай-те—ке, кѣте.
 Подайся впередъ—посунься наперед.
 Подать за упокой—дати, подати на часточку.
 Подать ко взысканію—зажогити позов.
 Подать о здравіи—дати, подати на часточку.
 Подбавлять во что-н. какой-либо жидкости—запускати чим шо.
 Подбивать, -бить мѣхомъ—хутрувати, вихутрувати.
 Подбить глазъ—ставника поставити.
 Подбочениться—узятися під бѣки, у бѣки.
 Подвергать пересудамъ—у неславу вводити.
 Подвергать себя насмѣшкамъ—смѣх з себе робити.
 Подвергаться осмѣянію, смѣткамъ—набираться славы.
 Подвергнуть допросу—узяти на допыт.
 Подвергнуть пыткамъ—взяти на мѣки, на тортури.
 Подвергнуть суду—віддати на суд.
 Подвергнуться всевозможнымъ несчастиямъ—на всю бѣду придатися.
 Подвергнуться испытанію—піддатися іспитові.
 Подвергнуться наказанію—підпасти під кару.
 Подвести итогъ—підсумувати.
 Подвигаясь—пѣсувом, пѣсѣвучися.
 Подводить статьи (шутл.)—артикули гнѣти.
 Подводная лодка—підводний човен.
 Подвыпившій—підпийлий, п'яненський, п'янкуватий, на підпѣтку.
 Поддабриваться—лѣстю упачати; підлабѣзничуватися.
 Поддаться подговору—до підмови, на підмову датися.
 Поддерживать мнѣніе чье—підтримувати, підпирати думку чий.

Поддерживать надежду въ комъ—гріти надію.
 Поддерживать свое достоинство—утримувати свою гідність.
 Поддѣть, подложить свинью—підвезти возка.
 Поденная плата—денна платня.
 Поденная работа—подѣщина.
 Поденно—що дня, на деньки, цілоденно.
 Подергивать, -нуть льдомъ—шѣрхнути, зашѣрхнути.
 Подернуть пленкой, налетомъ—затягти плівкою; присмагнати.
 Подернутый дымомъ—потягнений димом.
 Поджавъ ноги—скуляниг.
 Поджигать—підпалювати; огнѣ пускати.
 Подкапываться подъ кого—копати йому під ким.
 Подкладывать яйца подъ насѣдку—підсипати квѣчку.
 Подкупить—убити мѣху, чмеля.
 Подлаживаться къ чему—кошелі носити за ким.
 Подливное колесо—підсобійне колесо.
 Подложить яйца подъ насѣдку—підсипати квѣчку.
 Подлость тайную сдѣлать—гадѣчку вкнѣти.
 Подлый поступокъ—ганѣбний вчѣнок.
 Подмигивать кому-либо, кокетничая—моргати на кого.
 Подмигнуть—здавити бѣком на кого; підморгнути.
 Поднимается вѣтеръ—вітер рушѣється.
 Поднимать глаза, голову—зводити, підводити очі, голову.
 Поднимать на смѣхъ—на глум, на глѣзи брати; на бас брати когѣ.
 Поднимать носъ—кѣрпу гнѣти.
 Поднимать платье—підніматися.
 Подниматься въ пѣни—в грѣші йти.
 Подниматься на ч. л.—п'ястися.

П

Подниматься (о бурѣ, о вѣтрѣ, шумѣ или крикѣ)—зніматися бурі, вітрові, бучі...
 Подниметь кутеру разсердившись, тогда берегись—о, як затрусить зеленим маком, так держись берега.
 Подножный кормъ—паша.
 Поднялся вѣтеръ—схопився вітер; знявся вітер; рухився вітер.
 Поднять больного на ноги—відходити, відхаяти, одволати.
 Поднять бунтъ, возмущение—зірвати бунт.
 Поднять вопросъ о чемъ—зняти річ, справу про що...
 Поднять на зубокъ—узяти на жарти, на глум.
 Поднять крикъ—зняти бучу.
 Поднять на себя руки—самому собі смерть заповіяти.
 Поднять на смѣхъ—на глузи підняти.
 Поднять оружие—взятися до зброї.
 Поднять паруса—распустити чайми, вітрила.
 Поднять сварливый шумъ—збити бурло.
 Поднять страшный шумъ—шарварок збити.
 Подняться выше облаковъ—над хмарами піднятися.
 Подняться, въ переносномъ значеніи—вырости—знятися на ноги.
 Поднять шумъ—збити бучу, счинити гвалт; збити бурло; підняти гомін.
 Подобрать пару—підпарувати.
 Подобрать паруса—звінути чайми, вітрила.
 Подобрать платье, полы—підкасатися.
 По добру—з добра ума.
 По добру-ли живете, по здорову?—як ся маєте, чи живеньки здоровеньки?
 Подозрѣвать кого—призру на кого мати; грішити на кого.
 Подойти ближе—приступити до білізу.

П

Подойти на пароходъ къ пристани—підійти пароплавам до пристані...
 Подольститься къ кому—злестити когось; підлабузнитися; баки посвітити; обороу затагати за ким.
 Подонки общества—потолок, недолудки.
 По дорогѣ—в завороті; тим самимъ тѣром.
 Подоходный налогъ—прибутковий податок.
 Подошва горы—спід, низ гори; підгірря; обніжжя.
 Подписка принимается—передплату приймається.
 Подписныя деньги—передплата.
 Подписывайтесь на газету—передплачуйте часопис.
 Подправлять борщъ сметаной—забілювати борщ.
 Подпускаетъ туры на колесахъ—ляси підпуска; в свої чоботи хоче його взути; в постолі вбути; манить, як коті мисшею.
 Подражать кому, чему—наслідувати когось, що.
 Подрывать довѣріе—зневирати до когось; збавляти віри.
 Подрядиться везти кладъ—стати під хуру.
 Поставить фонари подъ глазами—окуляри під очі підставити.
 Подстрекнуть—понуку дати; підмовити, підбачити.
 Подтвердятъ мое слово свидѣтели—допівнять моє слово свідки.
 Подтверждаю необходимость исполнения моего распоряжения—знов приписую вчинити за рѣшенням моїм.
 Подтрунивать—смішки ся з когось викидати; висміювати.
 Подурнить—споганити.
 По душѣ—до душі.
 Подхватить кого подъ руку—взяти поплід силу, поплід руку когось.
 Подчинить подъ власть—підкорити підкорити.

П

Подчинять своей власти—під себе підкорити.
 Подымать голосъ—підносити глос.
 Подымать, поднять на смѣхъ—на сміх підіймати, -няти; на глузи брати, взяти.
 Подыматься въ цѣнѣ—в грѣши йти.
 Подыматься на защиту—ставати до оборони.
 Подъ благовиднымъ предлогомъ—маючи добрий приквіт.
 Подъемное орудіе—підійма, важниця.
 Подъемныя деньги—подорожні грѣші.
 Подъемъ механической—узви́з механічний.
 Подъ мышки—під силу, поплід силу.
 Подъ начальствомъ, распорядительствомъ, предводительствомъ—за головою.
 Подъ одну статью—в одін лад.
 Подъ опасеніемъ—під засторогою.
 Подъ пару—до пари.
 Подъ председательствомъ—під головуванням.
 Подъ пьяную руку—на піднітку; під п'яну руч.
 Подъ рукою—на похваті.
 Подъ рукою имѣть что—на похваті мати що.
 Подъ секретомъ—впѣтайці.
 Подъ сердитую руку—під гарячу руч.
 Подъ статью—під пару, до пари; до ладу, до прикладу.
 Подъ страхомъ наказания—під загрозю кари.
 Подъ хмелькомъ—на піднітку.
 Подъѣздъ плохой—поганій приїзд.
 Подъѣхать лодкой къ—пригнати човен до...
 Подѣломъ вору и мука—катузі по заслужі.
 По его приказанію—з його наказу; з його рѣшення; на його рѣшення.
 По его совѣту—за його порадою; як він радив.
 Поемный лугъ—луки, заплава.

П

Пожалуйста—будь ласка! звольтеся! будь ласко! коли ласка ваша, твоя! чиніте ласку!
 Пожалѣешь лычка, отдашь ремешекъ—не жалій ухналі, бо підкову загубиш.
 Пожарная команда—пожежна справа.
 Пожарн. труба—пріскавка, гасіль.
 Пожаръ!—горіть!
 Пожаты кому руку—стіснути когось за руку.
 Пожеланіе бѣдности—бодай вас злидні побіли.
 Пожеланіе: пусть Богъ увеличитъ ваше благосостояніе—нехай вам Бог ваповняє!
 Пожеланіе смерти (иноск.)—щоб ти зозулі не чув! бодай їх слід заправ! щоб тебе на дрібчі вінесли! а щоб тебе в німі дошки положіли!
 Пожеланіе сломить голову уходящему—хай їде на зліману голову.
 Пожертвовать жизнью, душой—наложити головою, душею.
 Пожимать, жать плечами—стискати, -снути плечима; знізувати, -зати плечима; здвигати, -гнути плечима; стинати, стелити плечима.
 Пожирать взоромъ—пасти очі.
 Пожитки—манатки, манаття, речі.
 Пожить въ роскоши, богатствѣ—роскоши зажити.
 Пожить въ свое удовольствие—пороскошувати.
 Пожурить—вчитати молитву.
 По заправку перебираетъ—з-за плечей бері; аж волосся в'яне.
 Позади избы—поза хатою.
 Позапрошлый годъ—позаторік.
 Позволятъ себя подговорить—до підмови, на підмову датися.
 Поздно вечеромъ—у пізні ліги.
 Позднее обыкновенного—пізніш як звичайно.
 Поздравительное письмо—віншувальний лист.
 Поздравлять съ чѣмъ—віншувати чим.

П

Позорить—у славу вводити; у неславу вводити; ганьбити.
Позорить себя—у славі ходіти; набіратися слави.
Позываєть на рвоту—нудить, з душі верне.
По Ивашкѣ и рубашка—по господині наймит; по Савці світка; по пану шапка.
По инициативѣ (чьей)—за початком когось; з ініціативи чий.
Пойду куда глаза глядят—піду, де очі понесуть; піду світ за очі, з круга світа.
Поймать на мѣстѣ преступленія—застукати на гарячому вчинку.
Поймать на словѣ—вловити в мові.
Пойти блуждать—у блуд піти.
Пойти бродить по свѣту—піти у світі, світами.
Пойти вмѣстѣ—піти вкупі, піти разом.
Пойти въ бѣга—піти у свист; піти на втки.
Пойти въ гости—піти на посидѣньки; в гостіну, в гості піти.
Пойти въ прокъ—піти в руку.
Пойти въ театр, въ лавочку—піти до театру, до крамниці.
Пойти за теченіємъ воды—за водою піти.
Пойти куда глаза глядят—піти світ за очі, де очі понесуть.
Пойти къ колодезю, къ рѣкѣ набирать воду—по воду піти.
Пойти на несчастье—піти на пропасть.
Пойти посидѣть къ кому—піти на посидѣньки.
Пойти по чьей дорожкѣ—на стѣжку чий спасти.
Пойти танцовать—піти в танець.
Пойти тише—придержати ходу.
Пока везетъ—поки щастя плужить.
Пока еще светло—завидна.
Пока еще что будетъ...—поки там ще до чого дійдеться!
Показать голое тѣло—тілом засвітити.

П

Показаться на глаза—дѣтися у вічі; дѣтися на явку.
Показать шишъ—дүлю дати.
Показывать видъ—давати в знакі.
Показывать кому призначенный видъ—баки світити.
Показывать кукишъ въ карманѣ—кивати пальцем в чоботі.
Показывать пальцемъ—витикати пальцем когось, що.
Показывать примѣръ—привід давати; призводити до чого; привід, приклад давати.
Показывать причуды—химѣри гнүти.
Показывать рукою—скидати рукою на когось, що.
Показываться, появляться—навзнаки даватися.
По какой причинѣ?—з якогось приводу? з якої підстави?
По какому поводу—з якогось повод, приводу?
Покаместъ—про час; тим часом; поки що; на разі.
Пока не жарко—захождати.
Покидать дѣвичество—дівування здавати.
Поклониться—послѣти поклон; ударити чолом.
Поклониться до земли—зѣмно вклонитися.
Покойная жизнь—спокійне життя.
Покойный отецъ—небѣжчик батько.
Покойный характеръ—лагідна вдача.
Покойный экипажъ—догідний повоз.
Поколотить, вздуть—дати бѣбу, чошу, шваби, шкварки, дѣптю, перебѣну.
Покольная роспись—родовѣдна таблица.
Поколь солнышко взойдетъ, роса выѣстъ глаза—доки сонце зійде, роса очі виѣсть.
Покончить жизнь самоубійствомъ—самому собі смерть заподіяти.
Покорное слово сокрушаетъ кости, гнѣвъ укрощаетъ—покура стіну пробиває.

П

Покорнѣйше—наипокорнѣйше; з найбільшою покірною.
Покоробили меня его слова—мені няково стало, як він це сказав.
Покорять страну—підвертати під себе крзину.
По крайней мѣрѣ—принаймні, принайменше.
Покрасить въ красный цвѣтъ—почервоніти.
Покраснѣлъ, сконфузился—побілів, як вільхова дѣвня.
Покраснѣть отъ стыда—напектѣ раки; почервоніти, зашаритися.
Покривить душой—зробити не по правді.
Покрылось небо тучами—небо завезлося хмарами; заворсилось на дворі.
Покрытый морщинами—побабистий, побабчений.
Покрыть себя неувядаемой славой—зажити собі вічної слави.
Покрыться гололедицей—голощом взятися.
Покрыться пузыремъ отъ обжога—пухирем знятися, взятися.
Покрыться струпами—струпом узятися.
Покуда жирный исхудаетъ, сухого чортъ возьметъ—поки багатий стухне, то убогий опухне; поки гладкий охудне, то худий здохне; заким товстий схудне, то в худого й дүху не стане; доки сонце зійде, роса очі виѣсть.
Покурить трубку—смикнути люльки.
Покушение на жизнь—зѣмах на життя.
Полагаться, ложиться на когось—увернѣтися, нѣтися на когось.
Полагать удовольствіе въ чемъ—знаходити пріємність в чому.
Полагаю выѣхать завтра—дүмка виїхати завтра.
Полагаю обязанностью—сважаю за обов'язок.
Полагаюсь на васъ—здаюся на вас.
Поле битвы—бѣище, бѣйовище, бѣйовисько.

Полевья угодья—грунті.
Полезнымъ быть кому—в пригоді стати.
Ползати на четверенькахъ—рачки лізти, рачкувати.
Полкъ покрылъ себя неувядаемой славой—полк зажив собі вічної слави.
Полная луна—місяць упівні; повня, упівня.
Полная тишина—тихо, як у вусі.
Полнолуние—місяць у повні; повня, упівня.
Полный разсвѣтъ—білий день.
Половина первого (часа)—пів на першу (годину).
Половое безсиліе—недолужність, недолуга.
Положеніе измѣнилось къ лучшему—становище змінилось, повернулося на краще.
Положеніе о выборахъ въ сеймъ—регулямін на вибори до сейму.
Положимъ, что это удастся...—скажемо й так, що це вдасться; нехай би взяти, що те вдасться.
Положительно ничего, нисколько—та такі а ні жє.
Положить заплату—латку викинути.
Положить конецъ—бєрега дати.
Положить подъ прессъ—покласти під гніт.
Положить предѣлъ—бєрега дати; дати край.
Получивъ ваше отношеніе, имѣю честь уведомить—одібравши ваше завідомлення, маю за честь одписати...
Получивъ ваше предписаніе, имѣю честь донести—одібравши вашого наказу, рѣказу, припису, маю за честь до відома подати...
Получить аттестатъ зрѣлости—зробити матуру.
Получить наслѣдство—одібрати спадок, спадщину.
Получить насморкъ—захопити нежит.

П

Получить носъ—піймати облизня.
Получить облегчение—пільги дізнати.
Получить отказъ (шутливо)—облизня піймати.
Получить отказъ въ сватовствѣ—макогін облизати; гарбуза вхопіти; покуштувати гарбуза; взяти гарбуза; з'їсти гарбуза.
Получить помощь—гору взяти.
Получить перевѣсъ—світу запобігти; достати помічі.
Получить порку—взяти в шкуру.
Получить пощечину—ляпаса злупати, ззісти.
Получить ударъ въ лицо—дістати в лице.
Пользоваться дурной репутацией—у неславі бути.
Пользоваться жизнью—уживати світа.
Пользоваться наслаждениями—заживати розкошів.
Пользоваться несчастьемъ другого—ліхом торгувати.
Пользоваться свободой—вільности вживати, заживати.
Пользоваться случаемъ—користатися з okazji.
По лѣвую сторону—на ліво, ліворуч.
По лѣсамъ, степамъ—по лісах, степах.
По любви—з кохання, з любові; до любові.
Полюбите насъ черненькими, а бѣленькими насъ всякій полюбить—полюби мене в чорні, а вже в білі полюбить і аби хто.
Помиловать жизнь—горлом дарувати.
По милости—з ласки.
Поминай какъ звали—шукай вітра в полі.
Поминутно—раз-у-раз; що-хвилини.
Помирить кого—замирити когo.
Помнить, держать въ памяти—пам'ятати; (иноск.) мати на пеніку.
Помнить (забыть) о комъ, о чемъ—пам'ятати (забутися) на когo, на щo.

П

По многимъ причинамъ—з багатьох причин.
По мнѣ пожалуй—про мене.
Помогать, оказывать помощь—давати помічі.
Помогать и спасать—давати помічі, порятунку.
Помогающий врать—підбрехач.
По моей теории—на мою теорію.
По моему адресу—на мою адресу; на мій карб.
По моему мнѣнію—як на мене; на мою думку.
По моему предложению—за моім ввєсенням.
По моему соображению—на мою думку, на мій погляд, як я гадаю.
Помочь—стати у пригоді; у помічі, до помічі стати.
Помочь бѣдѣ—запобігти лихові, зарадити лихові.
Помочь торю—см. Помочь бѣдѣ.
Помочь кому въ бѣдѣ—підратувати когo.
Помочь кому, чему—дати раду кому, чому.
Помыкать кѣмъ—коверзувати з когo; загадуватися ким; потирати руки об когo.
По одной мѣркѣ—до одної міри.
По мѣрѣ возможности—по змoбі.
По мѣрѣ силъ—що сила (наша) змoже; як посілля.
Помѣшать дрова въ печкѣ—перегорнути в печі.
По направлению къ—в напрямі до; як ідеш до.
По наружности—на взір.
По настоянию—за намовою.
Понатужиться—нап'ястї жїлі; понаможитися, натягтїся.
По наущению—з намови; з направл.
По неволѣ дѣлать—з неволі робити.
По ненависти ко мнѣ—з ненависти до мене.
Понести чепуху—химери погнати.

П

Понижение горизонта воды—спадочни воді.
Понизить цѣну—спустити в ціні.
Понимание взаимное—порозуміння.
Понимать—у тямкі брати; розуміти.
Понимающий человекъ—тямуча людина.
Поносить, носить что долго—поноситися з чим.
Поправиться—у подоби стати; запасти в дѣшу, в око, в сердце; підійти під мислі.
По нутру—до вподоби, до сподоби.
По нынѣшнему времени—на теперішній час.
По образцу—взбром; на взірєць, на штиб; на кшталт.
По общему согласію—за спільною згодою.
По одежкѣ протягивай ножки—по своєму ліжку простягай ніжки.
По одиночкѣ, по одному—по одінцю.
По очереди—по черзі, по черєжно; в ряд.
По ошибкѣ—у помилку; помилково.
Поощрить—поуку дати; підохотити, заохотити.
Попадаться въ глаза—на о і наvertатися.
Попался въ лапы—піймався, попався в лабети.
Попался, какъ ворона въ супъ—впав в біду, як курка в борщ.
Попалъ, какъ куръ во щи—завяз, як собака в тину. 55.
Попалъ пальцемъ въ небо—попав кuleю в пліт; не попав ні в тин, ні в ворота; попав, як сліпий стєжку; попав пальцемъ в небо—стромляй дальше!
Попастъ впросакъ—у дурні пошїтися; влізти в болото; вкленатися в лабети.
Попастъ въ неволю къ татарамъ—бути в татарських ліках.
Попастъ въ неловкое положение—не знати на яку ступити; опинїтися

П

на льоду; опинїтися в тиснoму кутку.
Попастъ въ очередь—під чергу прийтися; в ряд прийтися. 33.
Попастъ въ тонъ—у лад взяти.
Попастъ въ трудное положение—упасти в тисну діру.
Попастъ въ трудныя обстоятельства—см. П. въ тр. положение.
Попастъ на дорогу—вхопіти тропі; набігти тропі.
Попастъ на слѣдъ, на искомую дорогу—вхопіти тїпцю, тропі.
По первому абцугу—зразу, з самого початку.
По первопутку—первозім'ям.
Поперемѣнно то лѣсъ, то поле—прилуки.
Поперечная полоса—перєсмуга.
Попечитель Учебнаго Округа—Куратор Шкільної Округи.
Пополамъ о бѣдой—од біді пхїючи.
Пополнить—узїти тїло; погладшати.
По порядку—у порядок, в ряд.
По правдѣ сказать—на правду сказати; правду кїжучи.
Поправить свои обстоятельства—підмогтися.
Поправлять, вить запруду—підгачувати, підгатїти.
По правую сторону—на право, праворуч.
Попрять ногами—підтоптати під нoги.
По прежнему—тим же ходом; по старому.
Попрекать кого—доказувати кому, докоряти кому.
По приказанію—з наказу, під загалом, з рoсказу, за наказом, за рoсказом.
По примѣру—за прикладом.
По принадлежности—кому належить.
По принужденію—з примусу, з принуки, через мус.
По происхождению—рoдом, з рoду, з похoдження.

П

Попросить совѣта у кого—засягти ради у ко́го; зарадитися ко́го.
По проталинамъ ѣхать—талом талу-вати.
Попугать словами или дѣйствиемъ—зробити настрашку.
Попусту терять время—марнувати час; даремно, дурно, на дурницю гаяти час.
По пути—по дорозі, переходом.
Потупиться—встромити очи в землю; втупити очи в землю.
Попытка не пытка, а спросъ не бѣда—утік не втік, а побігти можна; піймав не піймав, а погна́тися можна; знайшов не знайшов, а помацати можна; купив не купив, а поторгува́тися можна.
Попъ свое, а чортъ свое—см. Попъ съ кадиломъ.
Попъ съ кадиломъ, а чортъ съ рога-тиной—пип з хрестом, а чорт з хвостом; пип у дзвін, а чорт в калатало... ще й каже, що його го-лоспійше.
По пятамъ ходитъ—слідком ходити.
Поработать надъ чѣмъ—рук доложити до чо́го.
Пора гостямъ по дворамъ—час до-дому.
Поразить слухъ—вразити вуха.
Пора на боковую—час на боковень-ку; час лягати.
Порицать—наганц давати, ганити, гудити.
По распоряженію—см. По приказанію.
По распоряженію командира полка солдатъ былъ арестованъ—за ро-сказом, за наказом полковника жовніра було арештовано.
Порожнемъ—в порожні, порожняком.
Поросенокъ—наступникъ вола изоби-дѣлъ—хазійська курка комірниць-кій корові ногу переломіла.
Поручаю вамъ эту работу—заставляю цю роботу вами; заставляю цю працю вами.
Поручать кому дѣло—заставляти діло ким.

П

Порядокъ боя—бойовой рбсклад.
Порядокъ дня—порядок денний.
Порядочная цѣна—чималá цінá.
Порядочное количество—чималá сїла; чималá кількість.
Порядочный человекъ—порядна лю-дина.
Посадить въ темницу, тюрьму—укі-нути в темницю, в тюрму.
Посадить на колы—посадити, настро-мити на палю.
Посадить подъ арестъ—за сторо́жу да́ти; взяти до арешту.
Посадить пуговицы—пришати гуд-зики.
Посаженные отецъ, мать—весільні ба́тько, ма́ти.
Посваталъ дочь—поклонився пані-матці.
По своему сдѣлать—зробити своїм бо́гом; своїм бо́гом піти; своїм рббом піти.
По своему дѣлу—за своєю потребою.
По своему обыкновению—своім зви-чаем.
Посвящать кому свое произведение—присвячувати кому свій твір.
По Сенькѣ и шапка—по Савці свѣт-ка; по господіві наймат; по пану шапка.
По сердцу—до мислі, до сподоби, до вподоби, до серця, до душі.
Посидѣлки—вечорниці; до́світки (у досвіта).
Послать, ниспослать наказаніе—на-пуст напустити.
Послужить во вредъ—зашкодити, по-шкодити.
Послужить въ пользу—вийти на ко-ристь.
Послужить причиной—споводувати.
По слуху піть, играть—з го́лосу спі-вати, гра́ти.
Послѣ всего—по всьому.
Послѣдній сортъ—послед.
Послѣдовало рѣшеніе, опредѣленіе—за́дав ви́рок; за́пала ухва́ла.

П

Послѣдовать чьему совѣту—піти за чиею радою.
Послѣ дождика, въ четвергъ—на кінський великдень; на Микóли тай нїко́ли; на Юрія, як рак сви-сне.
Послѣ долгихъ затрудненій—по дов-гих коровóдах.
Послѣдующій періодъ—наступна до-ба.
Послѣ завтра—по за́втраму, після за́втраго.
Послѣ насъ—хоть потопъ!—по мо́й голо́ві—хоч вовк траву їж!
Посматривать, рѣть—накида́ти о́ком; закида́ти о́ком (куди́, на ко́го); зводити очима.
Посмотрите, который часъ—поди-вїться на го́дину.
Посмотрѣть на меня искоса—поди-вивсь на мене з ўзбо́ча.
Посмѣяться надъ кѣмъ—закепчува-ти з ко́го; поглузувати з ко́го.
По собственной инициативѣ—з вла-сно́й ініціати́ви.
По собственному желанію—з своєї во́лі; самохіть; з власно́й охóти.
По собственному желанію или по принужденію—чи по во́лі, чи по нево́лі.
По собственному опыту—з власного до́свіду.
Посоветовавшись, купили—рада в раду, та й купили.
Посоветовать кому—на рбзум наве-стї ко́го, пора́дити ко́го.
Посоветоваться, просить совѣта—зарадитися ко́го; пора́дитися, по-ради за́йти.
По соображении всѣхъ обстоятель-ствъ—розміркувавши всі обста-вини.
По спинѣ морозъ пробѣжалъ—см. Морозъ по кожѣ..
Поспѣшить, ида—прида́ти ходи́ в но́ги, налягти на но́ги.
Поспѣшить—людей насмѣшить—скорий по́спіх—лю́дям по́сміх.

П

Поссориться съ кѣмъ (шутл.)—глек розбїти з ким. 542
Поставить вертикально—пряме́м по-ста́вити.
Поставить въ безвыходное положе-ніе—посади́ти на лід (кого).
Поставить въ вину что—обвинувати за що.
Поставить въ глупое положеніе—дурня зава́дати ко́му.
Поставить въ затруднительное поло-женіе—в тїсний кут поста́вити; на лід посади́ти; загну́ти карлю́чу ко́му.
Поставить въ извѣстность кого—освѣдоми́ти ко́го; да́ти до ві́дома ко́му.
Поставить въ обязанность—обов'язá-ти ко́го; наложити обов'язок на ко́го.
Поставить въ счетъ—залі́чити, запи-сати в раху́нок; на карб узя́ти.
Поставить гдѣ либо при чемъ-либо караулы—зачатува́ти що.
Поставить лѣса—підриштува́ти.
Поставить на видъ, что—зверну́ти ува́гу, бачи́сть на що.
Поставить на военную ногу—на воєнній стопі́ поста́вити.
Поставить на ребро—рѣ́бом, руба поста́вити.
Поставить на своемъ—довести́ своего.
Поставить на сцену—ви́ставити на сце́ну.
Поставить фонарь подъ глазомъ—ставника́ поста́вити.
Поставлять муку для армій—поста-чати боро́шно на ви́сько.
Поставляю долгомъ, за счастье—ва-жаю за обов'язок, за щастя.
Постановить приговоръ—ви́дати ви́рок.
Постановленіе сдѣлать—ухвалити.
По старинѣ—по стародавньому, по старо́му зви́чаю.
По сторонамъ—по бока́х, з бо́ків.
Постороннее лицо—стороння особ́а; чужа лю́дина.

П

Постороннімъ лицамъ входъ воспрещается—чужімъ людямъ увиходити не можна.
Постоялый дворъ — заїздний двір, заїзд.
Постоянная армія—стале військо.
Постоянно—по всяк день, раз-по-раз, що-разу, завжди.
Постоянно бѣгающій туда и сюда человекъ—побігач.
Постоянно плачетъ—кисне, як солоный огірѣк.
Постоянное пребываніе—сталий побут.
Постоянный гость—невиводний гість.
Постоянный спросъ на ч. н.—на (шось) нема й відгалу.
Постоянными криками, бранью оту-пить кого—загримати когѣ.
Постоянные преслѣдованія (кого). см. П. придирки къ кому.
Постоянные придирки къ кому—нема промѣтої води кому.
Постращать, пугать—зробити настрашку.
Поступать, дѣлать наперекоръ—назлѣсть, на пеню кому робити; бороздити.
Поступать, дѣлать по своему—ходити своїмъ рѣбом; робити своїмъ бѣгом.
Поступать какъ кто—зіходити на чий рѣзум; ходити чиймось рѣбом.
Поступать по чьему примѣру—у слѣдъ кому уступати.
Поступать правдиво — ходити по правді, робити по правді.
Поступать правильно—поправді робити.
Поступать, соображаясь съ обстоятельствами—бардіжати.
Поступать справедливо—ходити правымъ рѣбом.
Поступить въ служеніе—пійти в найми.
Посылать сватовъ къ кому—підси-латися.
Посылать сказать — слатися.
Посылка безъ цѣны—пакѣнокъ про-стий.

Посылка цѣнная—пакѣнокъ коштов-ний.
Потемнѣло въ глазахъ—світ пере-минівся.
Потерпѣлъ убытки—пішло мѣ на бакир; набрався втрат.
Потерпѣть неудачу,—см. Потерпѣть фіаско.
Потерпѣть фіаско—облизня піймати; вхопіти шиломъ пѣтоки; пожи-витися, як сірко паски, як пес макогономъ; халівки попекті; об-лизати макогонъ; зїсти облизня; ухопити, як собака обмѣтиці.
Потерявъ равновѣсіе, солдаты упаль—жовнір перехибився.
Потерять время—згубити, змарну-вати час.
Потерять голосъ—спастися з гѣлоса, стратити гѣлос.
Потерять дѣвственность—згубити ви-нѣк; каліну стратити.
Потерять зрѣніе—стемніти на очі; видивити очі.
Потерять надежду—стратити надію.
Потерять память—втратити пам'ять.
Потерять расположение — втратити ласку.
Потерять слухъ—занечуяти.
Потерять сонъ—вїбитися з сону.
По теченію—уплинь; уплыть, за водю.
Потирать руки—затирати рѣки.
По той же самой причинѣ—з того ж самого.
Потребительская лавка — споживча крамниця.
Потребительское общество—спожив-че товариство.
Потреблять (кушанья, напитки)—споживати (стражи, напої).
Потребуется много времени—вїзьме багато часу.
Потрепать за волосы—чуба намнѣти; матланки дати.
По третямъ—трѣтно.
Поумнѣть—до рѣзума дїяті; порозум-нїшати; набратися рѣзума.

П

По уполномочію—з уповноваження.
По усамъ текло да въ ротъ не по-пало—поживівся, як сірко паски; як пес макогономъ; по бороді те-клѣ, а в рот не попало.
Почать, наставлять — на добрый рѣзумъ навчати.
По фамилии—на прїзвисько, прїзвище.
Походить на кого—скидатися на кого, вдаватися в кого.
Похожимъ сталъ на человека—здав-ся на людину.
Похожий на кого—схожий з ким; подобный до когѣ; під чий шанецъ.
Похожъ, какъ свинья на корову—похожий, як ведмідь на копій-ника; як хвіст на панахїду; як свиня на великий піст; як цуце-ня на пироги; як макогон на нѣчви.
Похожъ на отца—в батька вдівся; скидається на батька.
Похудѣть въ лицѣ—з лиця спастися, упасти, на лиці упасти; змарнѣти.
Похудѣть тѣломъ—спастися з тѣла.
Почему бы—чом би.
Почему же—чом такі, чом же, а що ж.
По чемъ?—що за його?
Почесать въ затылкѣ—поскромѣдити потїлицю; почухати потїлицю.
Почесать языкъ—попашекувати.
Почести оказывать, честь отдавать—шанѣбу віддавати.
Почти нигдѣ—мало де.
Почти никуда—мало куді.
Почти никуда не хожу—мало куді ходю.
Почти что—мало що, трѣхи не, бѣзмаль.
Почтовый ящикъ—поштова скринька.
Почувствовать, что надоѣло что-ни-будь—знудити чим.
По шву распоролось—по шитому распорѣлося.
Пошелъ второй годъ—на другий рік повернуло.
Пошли несогласія—пішло на нелад, на рѣзлад.

Пошло на ѣду—пішло на випадок.
Пошло на несчастье—на горѣ пішло.
Пошло наоборотъ—на переверт піш-лѣ діло.
Пошло по прежнему—повелѣся по старѣму.
Пошло прахомъ—пішло в нївець; пішло за вітромъ.
Пощадите—змилуйтеся! сгліньтеся!
Пощадить жизнь—гѣрлом дарувати; дарувати життямъ, душѣю.
Пощадить, не убить—к животу зво-лѣти.
По этому дѣлу—в цій справі.
По этому поводу—з цього прїводу, поводу.
Поѣдомъ ѣсть—прѣсвітку не давати.
Поѣхать полемъ, а не дорогой—цїлникѣмъ поїхати.
Поэма не поддается переводу—не надається поема до перекладу.
Поютъ несогласно—співають не в лад.
Поютъ стройно—співають в лад.
Появилась молодая луна — місяць (молодік) народився.
Поясничные позвонки — поперекові кістки.
Правая сторона—праворуччя.
Правда—елей, вездѣ наверхъ всплы-ваетъ—правда, як оліва, наверх вїйде.
Правдою жить, что огордъ городить: что днемъ нагородишь, то ночью размечуть—по правді робі, по правді й очі повилізять.
Правда изъ воды, изъ огня спасаетъ — правда зі дна моря виймає.
Правда со дна моря выноситъ—правда із дна моря вириняє, а неправда потопяє; правда зі дна моря верне.
Правда уши деретъ—правда очі коле.
Праведное на огнѣ не горитъ, на водѣ не тонетъ—правда не втоне в воді, не згорить в огні; правда і в морі не втоне.
Правила врачебнаго освидѣтельство-

П

ванія—статут лікарського освидування.
Правительственная власть—влада урядува.
Правительственное распоряжение—урядовий розказ, наказ.
Правительственное учреждение—урядовий заклад; урядова інституція, установа.
Правительствующий Сенат—урядовий сенат.
Править бритву—гострити бритву.
Править корректуру—виправляти коректуру.
Править лошадьми—поводити кіньми.
Править рулем—стерном керувати.
Право!—Біг-ме, сираві, далєбі!
Право авторское обезпечено законом—авторське право застережене законом.
Право первенства при покупкѣ имѣнія—право вкупу.
Правящія сферы—міродатні кола.
Праздновать праздники—свѣта святкувати.
Праздно время проводить—бїмбувати, байдикувати, гуляти.
Прахомъ пошло—пїшло за вітром; дїмом до горі пїшло; уростіч пїшло; у нївець пїшло.
Прахъ его возьми!—хай воно стеряється! хай йому абї що!
Прахъ съ нимъ—цур йому, хай йому лихо!
Прапорщикъ—значковий товариш.
Пребываю къ вамъ благосклоннымъ—зїстаю до вас зичливий.
Превосходить, взойти кого въ чемъ—заламлювати, домїти когѠ.
Превратиться въ кого, что—пошїтися у когѠ, мїж когѠ; обернутися у щѠ.
Превратиться въ пыль—пѠрохом сїсти.
Превращать зерно въ крупу посредством жернововъ—дѣрти крупї.
Превращение простых дробей въ десятичные—перетворення звичайних дробїв у десятковї.

П

Преградить, пресѣчь дорогу, путь—переп'ясти, зав'язати дорѠгу; переп'ят устѣти.
Предавать, дать смертной казни—на горлі карати, скарати.
Предаваться отчаянью—вдаватися в рѠспач.
Предать анаемѣ—проклїяти.
Предать Богу духъ—вїддати БѠговї душу.
Предать забвенію—пустити у реп'ям'ять.
Предать землѣ—поховати, в землю заховати.
Предать пыткамъ—вїддати на тортури, на м'уки.
Предать себя волѣ Божіей—здѣтися на БѠга.
Предаться печали—в т'угу вдѣтися.
Предварительно высказать нѣсколько общихъ мыслей—обваруватися дѣякими загальними думкѣми.
Предварить объ опасности—перестерегти.
Предвзятая мысль—уперѣдня гѣдка.
Предводитель дворянства—маршалок.
Предводительствовать—перед вестї, водити.
Предвыборное собрание—передвиборчї збѠри.
Предлагаю вамъ вступить въ должность—приписую вам стѣти на уряд, прийняти уряд, посаду.
Предлагаю вамъ сдать должность—приписую вам зложити уряд, посаду.
Предлагаю немедленно привести въ исполнение мое распоряжение—пропоную негаїно вчинїти за розказом моїм.
Предложена была резолюція—запропѠновано булѠ резолюцію.
Предложить вопросъ—поставити питання.
Предложить загадку—загадати загадку.
Предопредѣлять долгодѣіе—давати на вїк.

П

Предоставить на сужденіе—здѣтися на суд.
Предоставляется судить другимъ—нехай їнші судять.
Предоставлять на усмотрѣніе—давати на волю, на призволяще.
Предоставляю на ваше усмотрѣніе—здаюся на вашу волю, ласку; здаюся вам на призволяще.
Предоставляю себѣ право—застерїгаю собі право.
Предполагать, думать—мѣти на мїслі.
Предположимъ, допустимъ—дѣймо на тее... припустимо на тее...
Предрасположеніе къ болѣзнямъ—нахил до хворѠб.
Представился удобный случай—вїпала дѠбра оказїя.
Представители города на засѣданіе не явились—предстѣвники мїста на збѠри не прийшли.
Представители земства приглашены не были—предстѣвникїв нарѠдного самоврядування запропѠшено не було.
Представитель правительственного учреждения—предстѣвник урядового закладу.
Представить свидетелей—поставити свїдкїв.
Представиться, пригрезиться—помрїтися.
Представляться дурачкомъ—дурника клѣти.
Представляться, рекомендоваться—сповїщатися, оповїщатися.
Представляю при семъ требовательную вѣдомость на жалованье—пересилаю з цим сембрельовий спис.
Представьте немедленно отчетъ—негаїно подѣйте звїдѠмлення, справоздѣйність.
Представьте себѣ...—уявїть собі...
Представьте смѣтныя предположенія или смѣтныя исчисления на производство работъ—подайте кошторис або кошторис на робѠти.

П

Предстоитъ отправляться въ путь (шутл.)—дорѠга чхѣтися.
Предупрежденіе—зѣбїг чому; уперѣдження.
Предчувствовать бѣду отъ к.-л. силы—пот'угу ч'ути.
Предыдущій періодъ—попередня добѣ.
Предъ лицомъ цѣлаго свѣта—привселюдно.
Предъ наступ. вечера—на пїдвечір.
Предъ наступленіемъ ночи—навпрѠти, проти нѠчі.
Предъ нимъ—пѣред їѠго.
Предъявить претензію на кого—подати скаргу на когѠ.
Прежде времени—завчасу, до часу.
Преждевременно—без порї.
Преждевременно родившійся ребенокъ—нечасна дитїна.
Преждевременно скончался—дочасно упокѠвся.
Прежде всего—на пѣредї, насамперед, що-найпѣрше, напереду.
Прежде окончания года—перш як рїк минув; перш як вїйшов рїк.
Презрительное названіе чиновника—скарбѠва лушпѣйка.
Прекратилась возможность—увірвався бас, увїрвалася плїтка, увірвалася, запала клямка.
Прекратился разговоръ—розмѠва увїрвалася.
Прекратить бой—перервати, спинити бїй.
Прекратить работу—покинути робїти.
Прельщать обманчивыми обѣщаніями (инос.)—кѠзи в зѠлотї показувати.
Пренебречь кѣмъ—згордати ким, погордувати ким; занедбати, занехѣяти що; кїнути пїд лапу що; узїти за нї за що.
Преподать руководящія указанія—дати навід.
Преп. Параскевы 14 окт.—пѣрші п'ятїнкї.

П

Преподобный отец!—велебный, превелебный отче!
 Преполовение—переплавна середá, права середá.
 Препровождается для дачи отзыва по существу дѣла—пересилається для відпису в сѣті справи.
 Препровождается для дачи соответствующихъ объясненій по существу дѣла—гересилається для з'ясування справи і залéжного відпису.
 Прервать кого (въ рѣчи)—мóву перервати.
 Преслѣдовать что либо несбыточное—ловити вітра.
 Преслѣдуетъ неотступно—прóсвітку не дає.
 Пресмыкаться, льстить—язикóм грати.
 Пресмыкаться предъ кѣмъ—лизати халыву, чоботи (кому).
 Прессъ-бюваръ—бібуларъ.
 Претерпѣть бѣдствія—набратися бід, лиха.
 Претерпѣть много горя—зазнати горя, лиха; вицати ківш лиха.
 Прибавить шагу—приспівати, придати, надати ходи.
 Прибирать къ рукамъ—підборкувати, підборкати, приборкувати, приборкати.
 Приближаться къ старости—під старість підпливати.
 Приблизиться—приступити до блязу; наблизитися, зблизитися.
 Прибрать къ рукамъ—до рук прирати.
 Прибрежный житель—бережан, бережакъ.
 Прибыльное предпріятіе—корістне підприємство.
 Прибѣгать къ Богу—удаватися до Бога..
 Прибѣгнуть къ инымъ мѣрамъ—удатися до іншого способу.
 Прибѣжать, запыхавшись отъ быстрого бѣга—без дѣху прибігти.
 Приведение къ одному знаменателю—

П

зведенія до спільного знаменника.
 Привести въ бѣдность—зуббжити; на старці пустити.
 Привести въ изнеможение—вѣбити з сѣли.
 Привести въ исполнение—довести до скѣтку що; виконати; довести до зробу.
 Привести въ отчаяніе—до роспѣки, до рóспачу довести; роспѣки завдати.
 Привести въ порядок—зробити лад; упорядкувати.
 Привести въ разорение—спустошити, зруйнувати, сплюндрувати.
 Привести въ смятение—переколóшкати, переполошити.
 Привести въ столбнякъ—правцем поставити.
 Привести въ убожество—см. Пр. въ бѣдность.
 Привести въ удивление—здивувати.
 Привести въ чувство—одволати, очутити.
 Прививать деревья—присаду класти.
 Привизать осну—шепіти віспу.
 Привлекать къ суду—припозивати пóзовом; позивати; до права тягтѣ; до сѣду тягтѣ; подавати до сѣду.
 Приводить въ смятение—колотити; веремію піднімати; бучу збивати.
 Приводить въ чувство упавшаго въ обморокъ, вынося его на чистый воздухъ—на вітер підняти.
 Приводить къ нищенству—звóдити на жéбри.
 При всемъ томъ—з усім тим; не вважаючи на все те.
 При встрѣчѣ поздравить съ настоящимъ днемъ—поздоровити днем.
 Привыкать, имѣть обыкновение—брати завичку; брати уклад до чого.
 При гетманѣ Петрѣ Дорошенкó—за гетьмана Петра Дорошенка.
 Пригласить, нанять кого—згóдити ко́го.

П

Пригласить, затащить на угощение—затягти на хлѣб.
 Приговаривать, рить къ аресту—присуджувати, дѣти до арѣшту.
 Приговорить къ смерти—засудити на смерть.
 Приготовительная школа, классъ—підготóвча шкóла, клáса.
 Приготовиться къ чему—підготóвтися до чого, споруджитися; (иноск.) нагострити зуби.
 Пригодиться—стати в пригоді; здатися на... придатися до..
 Пригрозить кому пальцемъ—накивати на ко́го.
 Придавать большое значение—надавати велико́й ваги́ чому; вагу́ класти на що.
 Придавать желанія, охоты—підохóчувати.
 Придавать смѣлости—додавати дѣху, відваги, сміливости.
 Придавать чему малое значение—лежкóважити що.
 Приданое давать кому—вінувати ко́го.
 Придерживаться, не оставлять—не кидатися чого.
 Придерживаться какого мнѣнія—додержуватися яко́ї дѣмки.
 Придетъ солнышко и къ нашимъ окошечкамъ—колісь і в моє окóнце засвітить сóнце; колісь і на нас сонечко гя́не.
 Придетъ чередъ—дійдеться рял, настане черга.
 Придумать, сообразить, взять въ толкъ—добрати розуму; прирозуміти.
 При дурныхъ обстоятельствахъ—при лихій годівні; у злім разі; у пригоді.
 Притти въ совершенный упадокъ—звестися ні на що.
 При жизни—за життѣ, за животá.
 Прижимать къ сердцу—до сѣрця туліти.
 Прижиматься къ стѣнѣ—до мѣру, до сѣнки тулітися.

П

Прижимать, жать уши—щѣлти, прищѣлти вѣха.
 Прижить ребенка—пригуляти дитину.
 При закатѣ солнца—на взáході.
 При закатѣ солнца облака стали красны—попалілося на нѣбі.
 При заключеніи условия—як укладáлося умóву.
 Признавая объясненія неудовлетворительными, ставлю вамъ на видъ недопустимость подобного отношения къ исполненію обязанностей—визнаючі пойснення за недостáтні, звертаю бачність на те, що так ставитися до обов'язків не дозволяється.
 Признакъ дѣлимости—ознака подѣльности.
 Признать за благо—визнати за добре.
 Призывать къ суду—до права тягтѣ.
 Призывъ на военную службу—прізва.
 Приказано .тти въ бой—наказано стати до побóю, піти до побóю.
 Приказная строка—крючóк, карлѣчка; скарбóва луппáйка.
 Прикидываться добрымъ—лістом стелітися.
 Приключиться несчастьемъ—стати пригоді.
 Прилагать трудъ—докладати праці.
 Приласкать неблагодарнаго (фигур.)—пригрѣти гадѣлку за пазухоу.
 Прилипъ, какъ банный листъ—причепівся, як шѣвська смола до чобота... як воша до кожуха.
 Прилично ли ты ведешь себя?—чи ти чѣмно поводився?
 Приложить руку—підписати; положить підпис.
 Приложить руки—пильно, горливо взятися до робóти.
 Приложить старание—додати рук.
 Приложиться къ кресту—поцілувати хрест.
 Примирительная камера—пóрозумінна кáмера; поєднáльна кáмера.
 Примирительная пирушка (послѣ примаренія)—перепрósини.

П

Примите всѣ зависящія мѣры—вживіть всіх належних заходів.
Примѣнятися къ кому—прикладати-ся до ко́го.
При народѣ—в людях.
Принести благодарность — подяку скла́сти; дя́ку відда́ти.
Принести въ даръ—подарува́ти.
Принести жалобу—віточити по́зов; зложити по́зов; поскаржитися.
Принести повинную—повині́тися, по-винувати́ся.
Принести пользу—да́ти корі́сть, да́ти по́житок.
Приниматься за дѣло—до спра́ви, до робо́ти, до пра́ці ставати.
Принимается подписка—прийма́ється передпла́ту.
Принимать, -нять въ расче́тъ—бра́ти, взяти́ на ува́гу.
Принимать, -нять въ сообра́женіе—бра́ти, узяти́ під розва́гу, зва́жити; бра́ти, взяти́ на ува́гу.
Принимать, -нять, обернуть въ шу́тку—на жа́рт поверта́ти, поверну́ти.
Принимать гостей—віта́ти, шанува́ти госте́й.
Принимать зависящія мѣры—вжива́ти належних заходів.
Принимать, -нять за иностранца—бра́ти, взяти́ за чужозе́мця.
Принимать кого за...—зважа́ти кого за...
Принимать, -нять изве́стную форму—приби́рати, -бра́ти пе́рної фо́рми.
Принимать, -нять кого въ долю—прийма́ти, приня́ти в спі́лку.
Принимать, -нять креще́ніе—прийма́ти, приня́ти хрест свя́тій.
Принимать, -нять къ свѣдѣ́нію—бра́ти, взяти́ на за́мітку; бра́ти, взяти́ для відо́ма; бра́ти, взяти́ на ро́зум; (иноск.) на ву́с мота́ти, намота́ти.
Принимать къ сердцу чью участь—жу́ртитися ким.
Принимать, -нять лѣка́рство—зажива́ти, -жи́ти лі́ків.

П

Принимать, -нять мѣры—вжива́ти, вжи́ти за́ходів.
Принимать, -нять на́мѣреніе—бра́ти, повзя́ти на́мір.
Принимать, -нять обыкнове́ніе—бра́ти, взяти́ зви́чай.
Принимать, -нять рѣ́шеніе—покла́дати, покла́сти; ухваля́ти, ухваля́ти.
Принимать чью сторону—тягти́ за ким руч.
Принимая во внима́ніе—маючи́ на ува́зі; вважа́ючи; з ува́ги на... з о́гляду на...
Принудить замолчать—замкнѹ́ти гу́бу, уста́.
Принуждая себя—че́рез си́лу.
Принята слѣдующая резолю́ція—ухва́лено таку́ резолю́цію.
Принять на кварти́ру кого—приня́ти кого в ко́мріне.
Принять на свой счетъ (иноск.)—взя́ти на свій каро́; прикла́сти до се́бе; (букв.) взяти́ на свій кош́т; взяти́ ко́шти на се́бе.
Принять на себя видъ чей—узяти́ на се́бе по́стать, подо́бу чи́ю; при-бра́тися у по́стать чи́ю.
Приняться за исполне́ніе работы, за дѣло—приня́тися до зро́бу.
Принять участие—взя́ти уча́сть.
Припало, загорѣлось, захотѣлось—приспичило; настѣрло.
При первомъ словѣ—на пе́ршому сло́ві.
При первомъ удобномъ случаѣ—при пе́ршій на́годі.
При помощи—за по́мичью.
Приравнялъ кукушку къ ястребу—прирівня́в сви́ню до ко́ня.
Природный смыслъ—про́стий, при-рожде́ний ро́зум.
При рѣкѣ—над рі́чкою.
Прислужиться кому — вістаратися про́ти кого.
При случаѣ—при о́казіі, при на́годі, за на́годи.
Присматривать за кѣмъ—коло́ кого

П

ходить; догляда́ти ко́го; ма́ти оба-чі́ння на ко́го.
Присматривать за умирающимъ—до-гляда́ти ду́ші, догляда́ти сме́рти.
При смерти—на Бо́жій доро́зі.
Приставать—лізти в ві́чі; чи́плятися, уїда́тися.
Пристала ржавчина—ржа вхо́пилася.
Пристально смотреть мнѣ въ глаза—пи́льно очі́ма пряде́ мені́ в ві́чі.
Пристращаться (къ чему)—закохува́тися в чо́му; прилю́блятися до чо́го; уподо́бати собі́ що; відда́ти-ся чо́мусь.
Пристыдить—завда́ти соро́ма, дове́сти соро́ма.
Присяжная лошадь—орчи́ковий кінь.
Присутственный день—офи́ційний, урядо́вий день.
Присутственные мѣста—справни́ці; урядо́ві за́клади; офи́ційні уста-но́ви; урядо́ві устано́ви.
Присыпать снѣгомъ—підпоро́шити.
Присѣчь огня—ві́кресати вогни́.
Притти въ изумле́ніе—здивува́тися, здуми́ти, здуми́тися.
Притти въ себя—прийти́ до па́м'яті.
Притти въ чувство—очу́няти, прочу́няти, отя́миться.
Притти куда въ слякоть—придри́пати-ся.
Притти къ соглаше́нію—порозу́мити-ся, пого́дитися; учини́ти зго́ду.
Притти на умъ, въ голову—ви́пасти, спа́сти на то́лок; см. Приходить въ голову.
Притти, пригнавъ воловъ—пригна́ти-ся з во́лами.
Притти раньше кого—прийти́ попе-ре́д ко́го.
Приттись по нраву—до впо́доби при-па́сти.
Прихватило морозомъ—морозом при-би́ло.
Приходилось проѣзжать черезъ лѣсъ, поле—доводи́лося переї́здити лі́с, по́ле.
Приходится отдуваться своими бока-ми—доводи́тися на собі́ терпі́ти.

П

Приходить, притти въ бѣдность—в ка́пар, на ка́пар пере́ходити, пе-рейти́.
Приходить, притти въ голову—спа-да́ти, спа́сти на думку́.
Приходить, притти въ отча́яніе—впа́дати, впа́сти в ро́спач; (иноск.) де́рти му́р.
Приходить, притти въ упадо́къ—в ка́пар, на ка́пар пере́ходити, пе-рейти́; підупа́дати, підупа́сти.
Приходить, притти къ к. л. заклю-ченію—доходи́ти, дійти́ до я́ко-гось ви́сновку.
Приходить, притти на па́м'ять—на-верта́тися, на́вернутися на думку́, на па́м'ять.
При хорошихъ обстоя́тельствахъ—в до́брому ра́зі; при до́брой годі́ні.
При хорошемъ отноше́ніи—в до́брій пошаві́вок.
При хорошихъ средства́хъ—за до́-брым спо́собом; за до́брыми за́со-бами.
Прихрамывать—наляга́ти на ногу, ку́льга́ти, шкандиба́ти.
Причиненный слезомъ—призі́рний.
Причиненный чужой злой волей (о болѣзни, какомъ-либо несчастіи)—на́сланий.
Причинить заботы, хлопоты—накло-потати́ го́лову ко́мусь.
Причинить муче́нія (иноск.)—гара-чого са́ла за шку́ру зала́ти.
Причинить печаль, горе—жа́ль вчи-нити́, зроби́ти.
Причинить скорбь—жа́лю завда́ти, наро́бити.
Причинить ущер́б—зроби́ти шко́ду.
Причинить хлопоты — ку́чму да́ти; завда́ти кло́поту.
Причинять, -нить боль—бо́лю завда-ва́ти, -да́ти.
Причинять зло—кува́ти ли́хо.
Причинять, -нить страда́нія—завда-ва́ти, -да́ти му́ки.
Причинять, -нить тоску, го́ре—зав-дава́ти, -да́ти ту́ги.

П

- Причитается къ выдачѣ—см. Причитается къ уплатѣ.
- Причитается къ уплатѣ—належить до виплати.
- Причитается мнѣ получить двухмѣсячный окладъ содержанія—належиться мені одержати двохмісячну сембрелю.
- Причитающіяся деньги надлежит получить въ кievскомъ казначействѣ—належність слід одержати з кievської скасовні.
- Причудничать—химороди гнати, химоробити, химерувати.
- Пришелъ къ шапочному разбору—прийшов на шапкобрання.
- Пришла бѣда—ліхо приспіло.
- Пришло въ голову—упало, спало на думку, спала думка.
- Пришлось ѣхать по лѣсу, по полю—упало їхати лісом, полем.
- Пришпорить—стиснути острогами.
- Приемная мать—питіма мати.
- Приемный сынъ—син прибранный.
- Приобрѣсть благоволеніе, благосклонность—підійти під ласку.
- Приобрѣсть власть—силу взяти; міць узяти.
- Приобрѣсть значеніе—набратися ваги.
- Приобрѣсть значеніе среди кого—увійти в значність межі ким
- Приобрѣсти извѣстность—слави зажити; відомости зажити; залучити слави.
- Приобрѣсти опереніе—у колодочкі, у пір'я вбїтиса.
- Приобрѣсть расположение—дістати ласки.
- Приобрѣсти силу—убїгиса в силу, в потугу; (иноск.) вбїтиса в колодочкі.
- Приобрѣсть силу, власть—міць узяти.
- Приобрѣсти славу—убїтиса у славу; залучити слави.
- Приобрѣсть, снискать, расположить къ себѣ—з'єднати собі когo.
- Приобрѣтать, рѣсть въ собственность—на власність набувати, набути.

П

- Приобрѣтать, рѣсть значеніе влияніе—забрати, брати силу.
- Приобрѣтать чью любовь—підходити під ласку.
- Приударилъ за нею—прилицявся до неї.
- Приучаться, наломать руку—наважувати, жити руку.
- Пробирать волосы—проділяти волосся.
- Проваливай!—іди здоров! геть! геть к бісу! згинь! іди к бісу! геть к бісу.
- Провести день—зоднювати день, переднювати.
- Проводить, вести всю жизнь—вік вікувати, звікувати.
- Проводить зиму—зімувати зиму.
- Проводить межу—класти межу.
- Провожать взглядами, пронизывая глазами—очіма низати.
- Проглянуть солнцу—засталитися на соняшно.
- Прогнать въ шею—в три вірви вигнати; три ший дати; протурити.
- Прогонныя деньги—подорожні гробші.
- Программа испытаній—програма іспитів
- Прогрессивно-подоходный налогъ—відповідно-прибутковий, відприбутковий податок.
- Продавать въ розницу—нарóздріб, урóздріб продавати.
- Продавать оптомъ—продавати на гурт.
- Продовольственная управа—харчова управа, контова управа.
- Продовольственный вопросъ—контова справа, харчова справа.
- Продовольственный пунктъ—харчодайня, харчоварня.
- Продолжительная, постоянная зима—засадна зима.
- Продольная шахта—подóвшня шахта.
- Прожили—ні на що звівся.
- Прожужжать уши—натуркати, наскрепіти вуха.
- Прозѣвать—дати зівака, прогавити.

П

- Прозывать—дні терти, животіти.
- Произведение искусства—мистецький твір, артистичний твір.
- Произведение литературное—літературний твір.
- Произвести безпорядокъ, замѣшательство—счинити розгардіяж, заколот, бучу; наколобробити, набалямутити.
- Произвело на него впечатлѣніе—вразило його; справило на нього вражіння; запало йому в душу, в око, в серце.
- Произвести впечатлѣніе—вразити; справити вражіння; запаста в душу, в око, в серце.
- Произвести выкидышъ—потеряти дитя.
- Произвести допросъ—учинити допит.
- Производить, вести опытъ—пробу знімати, знати.
- Производить, вести слѣдствие—чинити, чинити слѣдство.
- Производительныя силы общества—творчі громадські сили.
- Производство машинное—робливо механічне, виріб механічний.
- Произнести рѣчь—сказати промову.
- Произносить растягивая—з протягом вимовляти.
- Произошла драка—счинялася бійка.
- Происшло неожиданное событие—сталося несподіванка.
- Произошло несогласіе—незгода по встала.
- Происходит ссора—береться сварка.
- Пройти безслѣдно (иноск.)—хмарою перейти.
- Пройти сквозь всѣ мытарства—бути у бувальцях.
- Проказничать—збїток робити, хвиглі робити.
- Проклятіе, равняющее пожеланію смерти—щоб твоя й путь заклекотіла!
- Проклятый чортъ—дідько охаблений.
- Прологать дорогу—торувати стежку, дорóгу.

П

- Пролетаріи всѣхъ странъ соединяйтесь—пролетарі усіх країн, єднайтеся.
- Проливной дождь—ливний дощ, злива, залива.
- Промаяхнуться—хука дати, не втрапити, не влучити.
- Промаяхъ слѣлать—маху дати.
- Промышленное предпріятіе—промислове підприємство.
- Промышленное развитіе—промисловий розвиток.
- Промышленные круги—промислові кола.
- Пронимать, трогать (иноск.)—брати за печінки.
- Пропади оно!—нехай воно зведеться!
- Пропало, погибло—пішло за вітром.
- Пропало безслѣдно (иноск.)—неваче язиком корова злизала.
- Пропало все!—пропавші світі!
- Пропалъ безъ вѣсти—пішов з блеску світа; як вода вмїла; запропастівся.
- Пропалъ бы я—було би по мні.
- Пропалъ, какъ шведъ безъ масла—пропав, як собака в ярмарку; пропав, як здимнів; пропав, як Сірко в базарі.
- Пропалъ ни за грошъ—пропав ні за цанову душу; пропав ні за собаку; пропав, як руда миша.
- Пропастъ, исчезнуть безслѣдно—за водою піти; у тань піти; у тань стати; за вітром піти; запропаститися.
- Пропастъ, много—до напасти, безліч, сила, чортів тиск, до біса.
- Прописная буква—титўльна, початкова літера.
- Пропускная бумага—бібула.
- Проростать (о сѣменахъ)—кільці пускати; ключки пускати.
- Про себя что-то думаетъ—сам собі щось думає.
- Просить выйти вонъ—прохати на виступці.
- Просить извиненія—перепрòшувати; (прон.) вибачки кувати.

П

- Просить о помощи—благати на поміч.
Прославиться—залучити слави, убитися у славу, зажити слави.
Простирати руку—поривати руку.
Простое письмо—звичайний лист.
Простофиля—тітка з поливанням носом.
Просто умора—сміх та й гді.
Пространно рассказывать—широко, докладно оповідати.
Простыя, первоначальныя числа—первісні числа.
Простятъ безъ доклада не входитъ—не оповівшись, просять не ввійходити.
Простятъ пожаловать представителя... на совѣщаніе, имѣющее быть 20 августа с. г. въ 12 ч. дня въ Городской Управѣ по вопросу...—представника... прохають прибути на нараду, що має бути 20 серпня ц. р. о 12 год. дня в Міській Управі в справі...
Противно—душа не наворачтається; брідко, гідко, прикро.
Противный чему—суперечний з чим.
Противоположное направление—напротівний, протилежний напрям.
Противорѣчіе кому—криве слово.
Противорѣчія классовыхъ интересовъ—протилежність класових інтересів.
Противъ желанія—через силу.
Противъ теченія—у стріть воді.
Протиснуться нельзя за тѣснотой—дотовпу немає.
Протомиться—пронудити світом.
Проторенный путь—битий шлях, протоптана стѣжка.
Протянуть ноги—дуба дати.
Профессиональный союзъ—фахова спілка, професійна спілка.
Проходить службу—одбувати офіцію.
Прощадить сквозь зубы—крізь зуби проточити.
Прочь—геть; во множ-числѣ—гетьте.
Прочь съ глазъ!—геть з перед очей!

П

- Прошелъ огонь и воды и мѣдныя трубы—перейшов вже крізь сито і рѣшето; був у бувальцях, знає що кий, що палиця.
Прошелъ слухъ—пішла поголоска.
Прошлаго лѣта—тоголітній; того літа.
Прошла спазма в желудкѣ—відлягло в животі.
Прошу отпустить для надобностей завода тысячу пудовъ керосина и сто пудовъ моторнаго масла—прошу (просю) відати для фабричної потреби тисячу пудів гасу і сто пудів моторової олії.
Прощай—бувай здоров, прощавай!
Прощайте—бувайте здорові! прощавайте!
Прощать кому изъ сожалѣнія—милость на кого класти.
Прощать черезъ лѣсъ, поле—перезїдїти лїс, поле.
Прѣлые глаза—кислі очі.
Прямо въ глаза вретъ—в живі очі бреше.
Прямой, собственный смыслъ—властиве розуміння.
Прямкрылыя насѣкомыя—простокрыльці.
Прямо сорока летаетъ—напростоць тільки ворони літають.
Прясть ушами—насторожувати вуха.
Псовая охота—полювання, лови, влови.
Птичій дворъ—пташній.
Публично—в людях, прилюдно, привселюдно.
Пуганая ворона и куста боится—полоханий заєць і пенька боїться; лякана ворона куша боїться; когось гад укусив, той і глисті боїться.
Пулевая сумка—кулечниця.
Пускать мыльные пузыри—баньки дуть.
Пускать пыль въ глаза—ману напускати, туману пускати; бляхману пускати; бляхманом очі заносити кому.

П

- Пускать сплетню—гусей підпускати; набілки набивати.
Пускать струей—цїркати.
Пускаться, вдаваться въ разговоры—в розмови ввійходити, заходити.
Пустить коня во всю прыть—пустити коня навзаводи, що єсть дїху.
Пустить на вѣтеръ—пустити на хух.
Пуститься въ болтовню—піти у патьохи.
Пуститься въ разсужденіе—вдїтиса в розумування.
Пуститься въ танецъ—ударити ногами.
Пуститься на авось—піти навмання, пуститиса на галі-на балі.
Пуститься на произволъ судьбы—пуститиса берега.
Пустить утку—жукі пустити.
Пусто въ карманѣ—в кешені гуде; вітер в кешені.
Пустой домъ—пустка.
Пустыя рѣчи—порожні балачкі.
Пустыя! не стоитъ жалѣть—жалю по кисілю.
Пустяковъ наговорилъ—наказав на вербі груши; наказав три мішки гречаної вівни.
Пусть будетъ по твоему (шутливо)—нехай буде гречка.
Пусть въ другой разъ умнѣе будетъ—хай на другий раз розум має.
Пусть дѣлаетъ по своему—нехай іде своїм ладом.
Пусть по вашему—нехай ваше звѣрху буде.
Пусть твой родъ погибнетъ!—щоб твоє кодло звелось! щоб тебе з кодла звелі (брань).
Путать слѣды—ключкувати.
Путевыя издержки—подорожні витрати.
Путешествіе совершить—подорож відбїти.
Пути сообщенія—шляхи, дороги.
Путь держать—верстати дорогу.
Пучекъ нескатыхъ стеблей хлѣба—спасова борода.

П

- Пушечные выстрѣлы далеко отдавались—гарматні стріли далеко розлягалися.
Пушить его на чемъ свѣтъ стоитъ—на всі заставки лас; шпѣтити на всю губу; лас, на чім світ стоїть; лас, скільки в пельку влізе.
Пуще прежняго—гірш як перед тим.
Пчела жужжитъ—бжолі бренїть, гуде.
Пчеловодствомъ заниматься—пасічникувати.
Пыль выѣдала глаза—куріа вибирала очі.
Пытался не одинъ—не один біг, та стїткнувся.
Пытался меня погубить—надився мене згубити.
Пьеса въ одномъ дѣйствіи—п'єса на одну дію.
Пьетъ въ счетъ будущихъ благъ—п'є на вівчу шкїру.
Пьяница (употребляется какъ существительное)—не минай корчмі.
Пьянствовать—пїячити; ходити до чопі.
Пьянствовать долгое время—козї водїти.
Пьянствовать часто—кїснути у шинку.
Пьянъ всегда—нема йому прбсипу.
Пьяный, какъ стелька—п'яний, як квач, як ніч, як хлюща; напився як бѣлька.
Пѣсни, которыя поютъ во время жатвы—закнївні пісні.
Пѣтухи кричатъ—курі пїють; півні співають.
Пѣть басомъ—співати баса.
Пѣть басомъ высокія ноты—брати горю.
Пѣть во весь голосъ—співати скільки голосу.
Пѣть и играть по слуху—з голосу співати, грати.
Пѣть по церковному—по білому співати.
Пѣть теноромъ—співати тенора.

ПР

П'шки точить—теревені правити,
баліси точити.
П'ять, выпялить глаза—витріщати,
вітріщити, вилупити очі, баньки.
П'ятна виводить—вибавляти плями.
П'ять минуть десятого—п'ять хвилин
на десятю.
П'ять съ половиною—півшоста.

Р.

Работа гужемъ—тяглові робота.
Работа исполнена—роботу доведено
до зроби.
Работа компаніей не за плату, а за
угощение—толба.
Работа (не) къ сп'ху—(не) нагальна
робота.
Работа, производимая въ дворѣ, ого-
родѣ, въ полѣ—надвірне діло,
робота.
Работать до полного истощения силъ—
до р'стріску робити.
Работать медленно, не сп'ша—за-
кладом робити.
Работу исполнить—довести до зроби.
Работы по постройкѣ жел'зной до-
роги производятся...—роботи що
до збудування залізниці справля-
ються...
Рабочій вопросъ—робітнича справа.
Ради Бога—на Бога; бійся Бога.
Разбить вдребезги—потрощити; на
м'отлох, на гамуз, на череп'я по-
бити.
Разбить впухъ и прахъ—розчухрати,
роспорощити.
Разбить въ кровь—рокривавити, роз'-
юшити.
Разбить въ щепы—побити на тріскі,
на скіпкі, на друзкі, на гамуз.
Разбить лагерь—табором ст'ати, ота-
боруватися.
Разбить на мельчайшія части—на
п'шіл побити.
Разбить палатку—намет р'сп'ясти;
намет нап'ясти.
Разбить сапоги—ростягти ч'боти.

Р

Разбить шатры—ст'ати наметом.
Розболтаться—ропустити ханькі;
розбазкатися.
Разб'жаться, разс'яться—у розпо-
р'шку піти.
Развернутый фронтъ—лава.
Развесть дерущихся—розборонити.
Развесть караулъ—розст'авити варту.
Развить путемъ воспитания—наста-
новити на розум, на добрий розум.
Разводитъ бобы, болтатъ—баліси то-
чити.
Разворотило доску—розлупило д'бшку.
Разворотить кучу камней—роскідати
к'пу каміння.
Разв' вы меня не узнаете?—х'ба ви
мен' не вгадуєте?
Разв' дождь пом'шаесть—х'ба що
дощ перешкодить.
Разв' можно такъ говорить?—хто
видав так говорити?
Разв'ситъ губы—ропустити к'пиці.
Разв'ситъ уши—ропустити в'уха.
Разв' это впервые?—х'ба це першина?
Разв' это можно д'лать—чи ж то
можно робити?
Разглагольствующій—простор'кува-
тий.
Разглашать, д'лать шумъ—славу чи-
нити, с'яти.
Разговаривать, бес'довать—на м'ові
бути з ким.
Разговаривать знаками—на м'игах го-
ворити. *не м'овити 522*
Разговориться, найти предметъ для
разговора—м'ову найти.
Разговоръ не клеится—м'ова не м'о-
виться *о кам 362*
Разговоръ стихъ, смолкъ—обб'лася
бал'чка; розм'ова з'яглася.
Разд'вать до нага—роздягати голь-
ц'ем.
Разд'льная записъ—д'льчий лист.
Разложить книгу—розгорнути
кн'жку.
Разложить огонь—роскласти, розве-
сти багаття.

Р

Размокшую отъ дождя дорогу испор-
тить ждой, ходьбой—згрузити
дорогу.
Размышлять, раздумывать—брати у
саму; гонитися з розумом; розу-
мом роскидати; метикувати.
Разм'няйте рубль мелкой монетой—
дайте мені на карб'ванці дрібних.
Разнимать руки при с'лкѣ, пари—
руки перебивати.
Разныя мысли бродятъ у меня въ го-
ловѣ—р'зні думки снують мені по
голові.
Разорвалась снасть—линва уб'лася;
тягло уб'лося.
Разорение птичьихъ гн'здъ—підди-
рання.
Разорился—ні на що зв'вся.
Разорить въ пухъ—зруйнувати до
щадку.
Разорить собственника—з хаз'йства
зсадити, збити з ст'тку.
Разорять гн'зда воробьевъ, ласто-
чекъ и др.—д'рти горобців, ласто-
венят то-що.
Разориться—з'хати ні на що, зв'е-
стися ні на що.
Разоружение всеобщее—роззбр'ення
загальне.
Разрисовывать писанку узоромъ въ
видѣ спирали—писати безкон'ч-
ником.
Разрушительная работа—руйнищ'ка
робота, руйнащ'ка робота.
Разрыхлять землю—підпушати з'млю.
Разр'шение земельного, національ-
ного, рабочаго вопроса—розв'зан-
ня земельної, національної, робіт-
ничої справи.
Разр'шить вопросъ—розв'язати спра-
ву, питання.
Разрядиться въ пухъ—в'строїтися
мое на весілля.
Разсадникъ наукъ и искусствъ—
гн'зд' науки та арт'зму.
Разс'бло—на світ благослов'лося.
Разс'ердившись, скоро и крикливо
говорить—с'че й руб'.

Р

то 1400 341
Разс'ердился кто-либо—з'злісно ст'а-
ло ком'сь; закипів гн'вом хто.
Разсказывать небылицы—пров'дити
на верб'і гр'ші.
Разспрашивать объ образѣ мыслей—
ум'а вив'дувати.
Разсуждать по-стариковски—стару-
вати.
Разсуждающий какъ старикъ—старун.
Разсыпаться мелкимъ б'сомъ—підси-
патися; б'сики пускати.
Разсыпчатое яблоко—п'скувате
яблуко.
Расс'яться, разб'жаться—у розпо-
р'шку піти.
Разум'ется—авжеж, ат'ж, п'вне, са-
м'а р'ч.
Разъ, въ одинъ изъ дней—одного
дня.
Ранней весной—на пр'весні.
Рано еще или уже поздно—чи давно
д'ється? рано ще чи вже пізно?
Рано утромъ—рано вранці, рано-
поран'єнку.
Раньше времени—без часу.
Раскатъ грома—г'рк'т гр'му.
Раскошелиться—бр'знути кашпук'ом.
Распекать, бранить, пилить—гр'зти
голову.
Располагать къ чему—заох'чувати
до ч'го.
Располагать своими правами—кори-
статися з своїх прав.
Располагаться, житься лагеремъ—
таборитися, отаборитися.
Расположение комнатъ—р'склад по-
к'бів.
Расположение къ музыкѣ—здатність
до музики, хист до музики.
Расположение словъ—порядок слів.
Расположить вс'хъ въ свою пользу—
усіх привернути до себе.
Расположиться лагеремъ—табором
ст'ати, отаборитися.
Расположиться съ вещами, съ това-
рами—росташуватися.
Распорядительный комитетъ—в'діл
ропорядчий.

Р

Распоряжаться по своему — порядок свій давати.
 Распределительный пункт — гуртовальня.
 Распредѣлить уплату на известные сроки — розкласти плату на рати.
 Распускать сплетни — поговір пускати, набілки набивати.
 Распустить зѣнки — заіавитися.
 Распустили о васъ слухъ — бѣмка люде пустіли за вас.
 Расзудить паруса — нап'ясти чайми, підняти вітрила.
 Распустить слухъ — пустяти поголобску, чутку, розславити, роздзвонити.
 Распутья бояться, такъ и въ путь не ходитъ — боїтися попіа, то в вівтарь не йти; вівка боїтися з ліс не ходять.
 Растерявшись — ні в сіх, ні в тіх; збентежившись.
 Растерялся — нестямки напали; збентежився.
 Растерянный, внѣ себя находящийся — нестямный, збентежений.
 Растеряться — збентежитися; у нестямки вдаритися.
 Растри въ стволъ — піти у стѣбур.
 Растолковать — на розум навести; ростлумачити, ростовмачити.
 Расторгнуть договоръ — зламати, зірвати, скасувати умову.
 Растрогать, тронуть — зворушити людину, серце.
 Расходы и доходы — видатки і прибутки.
 Расцвѣтаетъ въ полной силѣ и красотѣ (о человекѣ) — як мак процвітає.
 Расшумѣлся, какъ голикъ — розходився, як москѡвський постіл.
 Ребенокъ, рожденный внѣ брака — нажитна дитина.
 Ребенокъ сидитъ такъ, что можетъ опрокинуться — дитина перекидисто сидить.
 Ревизіей обнаруженъ перерасходъ — ревизією виявлено перетрату.

Р

Рекрутскій наборъ — набір, бранка.
 Рекрутская повинность — некрѣтчина, некрѣтство.
 Рефлективное движение — відрух.
 Рехнуться — з'їхати з глѣзду; зсунутися з глѣзду; глѣзду відбітиса.
 Рикошетомъ — відскоком, навкопѣть.
 Ровно въ два часа — саме у другій годині, як раз у другій годині.
 Ровно ничего не понимаетъ — зовсім нічого не тямить.
 Рогатый скотъ — рогова худоба; товар.
 Родина — своя сторона; рідний край, батьківщина.
 Родить дитя, преимущественно внѣ брака — нарядити дитину.
 Родительская суббота — поминальна суббота.
 Родить ребенка — знайти дитину.
 Родная сторона — рідний край.
 Родной кому — рідний з ким.
 Родной языкъ — матерня мова.
 Родовое имущество — отъ дѣда — дідівщина, дідизна; отъ отца — батьківщина; отъ матери — материзна; отъ брата — братівщина; пожалованное — дароване; общественное — громадське; заповѣдное — заказне; государственное — державне; казенное — скарбовѣ; недвижимое — нерухомѣ; движимое — рухомѣ.
 Родство поддерживать — родичатися.
 Родъ занятія — фах.
 Рожденіе луны — наставити місяця.
 Рождество Пресв. Богородицы — Друга Пречиста.
 Рождественскіе праздники — різдвяні свята.
 Роптать на кого, что — нарікати на кѡго, на що.
 Роптать на судьбу — на долю нарікати.
 Ростомъ — на зріст.
 Рось не сравнится длиною съ Днѣпромъ — Рось не вийде довжиною прѡти Днѣпра.
 Ротозѣйничать — ловити біли метели-

Р

Р

ки; гавити; гави ловити; вітришки ловити, продавати. 372
 Ротъ не ворота — клиномъ не зарежь — рот не горб — не загорбдиш.
 Ртутная мазь — політанъ.
 Рубашка на немъ сажа сажей — сорѡчка на ньѡму чѡрна як сажа.
 Рубить дождь — дощ періщитъ.
 Рубить до корня, до послѣдняго — у пенъ рубати.
 Рубить избу — ставити, будувати хату.
 Рубить кауусту — шаткувати кауусту.
 Рубить лѣсъ — рубати ліс.
 Рубить платки — обрублювати, підрублювати хустки.
 Рубиться саблями — на шаблях бітися.
 Рубль мелкой монетой — на карбѡванца дрібних.
 Рубить и топоры до поры — кусає комаръ до порі; до порі збан воду нѡсить; до порі глек воду нѡсить.
 Ругательство, брань — чѡрне слово; лайка.
 Ругать по русски — лаяти в батька, в матір; лаяти по москѡвському.
 Ружье беретъ ниже цѣли — рушниця нѣзить.
 Рука измѣнила — рука схилнѣла, схилала.
 Рука объ руку — руч-об-руч, упѡруч.
 Рука руку моетъ, воръ вора кроетъ — рука руку мѣє, щоб біли були.
 Руки одереженѣли — руки правцѣм стали.
 Рукой подать — близесенько; як штихом докѣнути.
 Руку приложилъ — рукою власною (підписався).
 Руководить — давати пробід.
 Русская брань — матерня лайка.
 Русское Государство — Москѡвщина, Москѡвія.
 Рыба выкинулась — рѣба вигульнула.
 Рыба еще бьется — рѣба ще тріпається.

Р

Рыба опустилась на дно — рѣба поточилась на дно.
 Рыбакъ рыбака видитъ издалека — свій свояка вгадає здалекѣ; чумака чумака бачить здалекѣ; кулика кулика бачить здалекѣ; чорт біса і з під купи бачить; лісий лісо-го здалекѣ бачить.
 Рыбный промыселъ — рибальство.
 Рыночная стоимость — торгова вартість.
 Рыночная цѣна — торгова ціна.
 Рысистые бѣга — гонѣтва; кінська гонѣтва; перегѡни; бігѡвисько.
 Рыть кому яму — підкопуватися під кѡго.
 Рябь, будто черти у него на рождѣ въ свалку играли — рябѣ, як на небі зірніці увечері.
 Рядная записъ — вѡновий запис.
 Рѣдкій день проходитъ безъ ссоры — це рѣдко, щоб день минѣв без свѣрки.
 Рѣдко — в ряді-годі, коли-не-коли.
 Рѣдко кто — мало хто.
 Рѣзкія слова — колѡчі, ущипливі слова; шкулкі слова.
 Рѣзко отвѣтитъ — притѣти слово.
 Рѣка вскрылась — крѣга скресла, лід пішов, крѣгу поламало.
 Рѣка вышла изъ береговъ — рѣчка берегі затопила.
 Рѣка эта не сравнится длиною съ той — ця рѣчка не вийде довжиною прѡти тѣї.
 Рѣшающий голосъ — ухвѣльний гѡлос.
 Рѣшетчатые ворота — щаблясті ворота.
 Рѣшили итти по этой улицѣ — ухвалили, повѣтали йти цѣєю вулицею.
 Рѣшили отправить привѣтственную телеграмму — ухвалено послати вітальну телеграму.
 Рѣшился на этотъ шагъ — наважився до цѡго заходу.
 Рѣшилъ итти въ бой — поклав стати до побѡю, йти до побѡю.
 Рѣшилъ не итти — поклав не йти.

РС

Рѣшительно вездѣ—по всіх усядах;
геть чісто всюди.

Рѣшительно все продать (о домаш-
нихъ животныхъ)—до ногі по-
продати.

Рѣшительно всякій—кожнісінський.

Рѣшительно каждый день—день де-
нички.

Рѣшительно никого—анікогісінько;
ні живої душі.

Рѣшительно ничего—а ні гаріля.

Рѣшительно ничего не дѣлаеть—і за
холодну воду не візьметься.

Рѣшити, задаться цѣлю—у голову
взяти, забрати.

Рѣшать въ одинъ голосъ—одного-
лосно узхваліти.

Рѣшиться на что—пустітиса на що.

Рядъ вопросовъ—низка питаннів.

рядом — обр

С.

Садиться за столъ—сідати до столу.

Садиться на весла—сідати на грѣбку.

Сажать на колъ—на палю вбивати.

Сажать новобрачную за столъ въ
красномъ углу (свад. обрядъ)—
заводити на посад (молоду).

Сажать пуговицы—пришивати гуд-
зики.

Самое большее—що найбільше.

Самое большее за эту вещь можно
заплатить три рубля—цій речі
од сили три карбіванці ціна.

Самое большое, если ему десять
лѣтъ—не найбільше, що він має
десять год.

Самое глубокое мѣсто въ рѣкѣ, озе-
рѣ, фарватеръ—стрижень.

Самое меньшее—що найменше.

Самоопредѣленіе націй—самозначен-
ня, самовизначення народів.

Самоотверженно бросился онъ спа-
сать утопавшаго—занедбавши се-
бе само́го, кинувся він рятувати
того́, що потопав.

Самоотверженіе — занедбання себе
само́го.

С

Само собой—самó від себе.

Самосознаніе національное—самосві-
дóмість національна.

Самоуправленіе земское, городское—
самоврядування народне, міське.

Самъ на себя испыталъ—сам тому
дознавець.

Самъ не свой—як не свій ходить.

Самый лучший—найліпший, найкра-
щий.

Сани легкіе на ходу—плавкі сани.

Сапоги, башмаки со скрипомъ—чó-
боти, черевіки на ріпях!

Сбавлять, сбавить цѣну—спускати,
спустіти ціну.

Сбивать лезвіе ножа—притупіти ві-
стрія в ножі.

Сбивать съ ногъ—зваліти з ніг.

Сбивать рога (иноск.)—пиху збивати.

Сбивать, сбить масло—колотіти, ско-
лотіти масло.

Сбивать, сбить съ толку—збивати,
збити з пантеліку, з пліву, з плі-
гу; забивати—бити бачи; затурку-
вати,—кати голову; пам'роки за-
бивати—бити; з розуму звести.

Сбиваться, сбиться съ дороги—дорó-
гу загубіти; змиліти з дорóги.

Сбиваться, сбиться съ мелодіи—звó-
дити, звести пісню.

Сбился съ пути (нравственно)—
блудними дорóгами пішов.

Сбить спесь—збити пиху; вкрутіти
хвостá; пінхви дати; вкрутіти
вбса.

Сбиться въ комки—скімшівтиса,
склочітиса.

Сбиться съ пути, толку—стропівтиса.

Сбить форсъ—пиху збити, хвостá
верутіти.

Сборный пунктъ—збірня.

Сборъ податей—збір податків; сборъ
вѣсовой—вагове; питейный—ви-
нове; подушный—подушне.

Сбыть что съ рукъ—позбутиса, спé-
катиса чогó.

Свадебное кольцо—шлюбна каблúчка.

С

Свадебное обрядовое выпиваніе за
здоровье молодыхъ—перепій.

Свадебное платіе—шлюбна сукня.

Свадебные подарки молодымъ, даю-
щіеся во время здравицы (пере-
пій)—перепійщина.

Свадебный подарокъ—весільний да-
рунок.

Свадьба очень торопливая—хапане
весілля.

Свайныя постройки—будівлі на па-
лях.

Свалиться съ лошади—впасти з коня.

Сватовъ посылать—старостів заси-
лати.

Сведение счетовъ (букв.)—обрахúнок.

Свело руку—скóрчило руку.

Свергнуть игу—визволитиса з під
корміги, з невóлі; скинути ярмó.

Сверженіе ига—визволення з під
корміги.

Свернулась змѣя кольцомъ—гадюка
клубкомъ звита́ся.

Свернуть шею—в'язи зверну́ти; скру-
тіти голову.

Свертывать, -ртѣть, -рнуть въ труб-
ку—звивати, звину́ти.

Сверхурочная работа, сверхъ угово-
ра—перерóб.

Сверхъ мѣры—над міру, надто.

Сверхъ силъ—над сі́лу, через сі́лу,
над міру.

Свершилось!—стало́ся!

Свести дружбу—зайти в прія́знь.

Свести знакомство—зайти в знайо-
мість.

Свести счеты (букв.)—облічітиса з
ким; закінчити рахúнки.

Свести съ ума—засліпати розум; по-
збавити розуму; збити з розуму.

Свидѣтель-очевидецъ—набчний сві-
док.

Свидѣтельство—пóсвідка, свідóцтво.

Свидѣтельствовать, давать показанія—присвідувати.

Свидѣтельство медицинское—свідóц-
тво лікарське.

С

Свидѣтельство метрическое—мétrика
Свидѣтельство о внесении подати—
квит податковий.

Свить гнѣздо—зібгати гніздó; змо-
стіти гніздó, кублó, кубелечко.

Свить кольцомъ хвостъ—закачу́рити
хвіст.

Свобода—воля; печати—воля дру́ку;
собраний—воля збóрів, збірок, зі-
браннів; вѣроисповѣданій—воля
віри; стачекъ—воля страйків.

Свободное время—вільний, гуля́щий
час; дозвілля; зайва годі́на.

Свободное произношеніе—লেখা ви-
мóва.

Свободно для прохода—прохíдно.

Свободно и хорошо рассказываетъ—
так ка́же, як з листу берé.

Свободныя деньги—гуля́щі гроші.

Сводитъ, свело руку—кóрчить, скóр-
чило руку.

Сводитъ съ ума—звóдити з рóзumu.

Сводныя дѣти—зведенія́та, зведеню́кі.

Своего значенія не утратило нисколь-
ко—не згубіло нічóго з сво́єї ва́ги.

Свое горе-великъ желвакъ; чужая
болячка-почесушка—чужé лі́хо
за ласопці, а своé за хрiн.

Своими глазами видѣлъ—на сво́ї очі
бачив.

Свой своему поневоле́ братъ—свій
сво́му лі́ха не мислитъ; свій сво-
му́ за́всiгди рад; свій сво́му не
вóрог; свій свéму óка не ви́ко-
лупитъ.

Свойственники, не кровные родствен-
ники—назва́на роді́на.

Своя рубаха ближе къ тѣлу—свой
па́зуха б́ліжча; свой губá б́ліжче;
своя сорóчка до ті́ла б́ліжче; ко́ж-
ний свою гéну чу́ха; всякому
своé рі́ло мýло; всякий чорт на
свсé ко́ло во́ду тя́гне; всякий за
себе дбае; курка що гребе́, то все
на себе; ко́жний дідко в свою
лúдку гра́е.

Свыше моихъ силъ—над мо́ї сі́ли.

Свыше пяти лѣтъ—б́льше п'яти лі́т.

Свѣдущій въ чемъ—знаю́чий на чо́-

С

му, тямучий на чому, свідомий чого.
Свѣдѣнія о дѣяльності—відомости про діяльність
Свѣжее извѣстіе—нова, остання звістка.
Свѣжее личико—гожий видічок, гоже личко.
Свѣжіе новости—останні новини.
Свѣжий воздухъ—свіже, чисте повітря.
Свѣжий вѣтеръ—міцний, дужий вітер.
Свѣтаєть—на зорю, на світ займаєть-ся; на світ благословляється; дніє.
Свѣтлая недѣля—великодний тяждень.
Свѣтлая вода—чиста вода.
Свѣтлая ночь—ясна ніч.
Свѣтлое воскресеніє—свята недѣля, великдень.
Свѣтлый умъ—ясний розум.
Свѣтлыя краски—ясні кольори.
Свѣтлыя минуты—щасливі хвилини.
Свѣтъ издавать—світитися.
Свѣтъ мой—моє кохання; моя радість; серце моє.
Свѣтъ проливать—висвічувати.
Свѣтъ споконъ вѣку неправдой стоять—брехнею світ живе.
Связка бумагъ—жмут паперів.
Связка табаку—папұша тютюну.
Святымъ сдѣлать—усвятити; -ся—усвятитися.
Святѣйший правит. синодъ—найсвятѣйший урядовний синод.
Священное писаніє—святе писмѣ.
Сгорать жаждой—на згагу знемогати.
Сгорать любовью—палати коханням.
Сгорать страстью—палати жагою.
Сгорбиться сильно—зігну́тися у три погібелі.
Сгорать—огнемъ піти; димомъ піти; спалитися.
Сгоряча—з'опалу, з запалу, з гарячу.
Сдавать экзамены—складати іспити.

С

Сдайте немедленно должность—негайно зложити уряд, посаду.
Сдать должность—зложити уряд, посаду.
Сдать лишнюю карту—заділити я.
Сдержать слово—стати на слові; додержати слова; дотримати слова; доконати слова.
Сдѣлайте милость—будьте ласкаві.
Сдѣлайте мнѣ удовольствие—зробіть мені ласку.
Сдѣлайте одолженіе!—звольтєся! чиніте ласку! зробіть ласку!
Сдѣлалось грязно, ѣхать неудобно—підгразило на дворі, їхати недобре.
Сдѣлалось мнѣ очень радостно (фигур.)—у мене аж ушки засміялися.
Сдѣлано распоряженіе—зроблено наказ; звѣлено; розказано; віддано розказ; наказано.
Сдѣлано распоряженіе о вашемъ назначеніи—віддано розказ про ваше призначення на посаду.
Сдѣлано распоряженіе о вашемъ откомандированіи—віддано розказ відрядити вас.
Сдѣлать большимъ чѣмъ слѣдуетъ—повеличити.
Сдѣлать вопреки чему—нарядити перекир.
Сдѣлать жизнь безотрадной, горестной, несчастной—зав'язати світ.
Сдѣлать зло—злість учинити.
Сдѣлать, исполнить работу—довести до зрѣбу.
Сдѣлать какъ слѣдуетъ—довести до пуття.
Сдѣлать кого лгуномъ—пошити у брехуні.
Сдѣлать кому выговоръ—посварити когѣ.
Сдѣлать крюкъ въ пути (шутл.)—заломити чортові ковбасу.
Сдѣлать наперекоръ—нарядити перекир.
Сдѣлать неожиданную неприятность—підвезти вѣза.

С

Сдѣлать неприятность—справити прикрѣсть.
Сдѣлать неудачное сравненіе (фигур.)—притулити горбатого до стіни.
Сдѣлать обладателемъ чего-либо—настановити на щѣ.
Сдѣлать огласку—вчинити ясу.
Сдѣлать одолженіе—зробити ласку.
Сдѣлать, окончить работу—довести до зрѣбу.
Сдѣлать пакость (ипоск.)—гадючку вкинути.
Сдѣлать постановленіе—ухвалити.
Сдѣлать по чьему желанію—учинити волю чий.
Сдѣлать предложеніе (о замужествѣ)—посвататися.
Сдѣлаться квартирантомъ—піти в комірне.
Сдѣлаться негодникомъ—пустятися в ледящо.
Сдѣлаться нищимъ—піти по жебрачний хлѣб.
Сдѣлаться сильнымъ—убитися в силу, в поту́гу; стати у мочах.
Сдѣлаться чѣмъ—перейти на когѣ, на що.
Сдѣлать тайную подлость (иноск.)—гадючку вкинути.
Сдѣлать уютнымъ—окукубити.
Сдѣлать человекомъ—людьми поставити.
Сдѣлать ч. л. въ два часа—зробити щось за дві години.
Сдѣлать что-либо нехстати, невпопадъ—утяти до гапликів.
Себѣ на горе—собі на безголов'я.
Сего года—серік; цього року.
Сельское общество—громада.
Сельско-хозяйственный—сільсько-господарський.
Семеро одного не ждутъ—два третього не ждутъ; як двоє, то єдного не ждутъ, не чекають.
Семь бѣдъ, одинъ отвѣтъ—чи раз батько вдарив, чи сім раз-одна-

С

ково одвічати; сім бід—один одвіт.
Семь сель, одинъ волъ, да и тотъ голъ—сім хат з хлівами, сім душ з свинями.
Сердечная тоска—насердна туга.
Сердито—з серця, гнівно, зб зла.
Сердито смотрѣть—бісом дивитися.
Сердиться, гнѣваться на кого—важкимъ дұхомъ дихати на когѣ; пересердя мати на когѣ; зазле на когѣ мати; гнів покладати.
Сердце бьется—серце стұба, колотиться.
Сердце екнуло отъ перепугу (шутл.)—з переляку очкур луснув.
Сердце замираетъ—серце в'яне.
Сердце надрываетъ—болить серце.
Сердце очень сильно бьется—серце б'ється заходом. 37.
Сестра милосердія—сестра-жалібниця, милосердна сестра.
Сжалось сердце—за серце стиснуло.
Сжать въ кулакъ (иноск.)—до рук прибрати; в тісні руки взяти.
Сжать зубы—стати зуби.
Сжимать, стискивать—зціплювати (зуби, руку).
Сидитъ, какъ на иголкахъ—сидить, як на жару, як на шпичках.
Сиди у моря и жди погоды—жди, море, погоди.
Сиднемъ сидѣть—сидѣма сидіти; невivolокою сидіти; з місця не рұшити.
Сидоръ Карпу родной терѣхъ—Василь бабі сестра в первих; Юхим бабі через вулицю бѣндарь.
Сидѣма сидѣть—см. Сиднемъ сидѣть.
Сидѣть въ тюрьмѣ—сидіти на вѣжі; (иноск.) Богу робити.
Сидѣть на кончикѣ—сидіти на почепі.
Сидѣть на корточкахъ—сидіти на побіпках; сидіти барачки; кузьком сидіти.
Сидѣть, ѣхать на лошади верхомъ на бедрахъ—сидіти, їхати набѣдра

С

Сила сопротивления—відпорна сила.
Сила тока—прудова сила.
Сила центробъжная—відбійна сила.
Сила центростремительная—прибіжна сила.
Силень б'єсь и горами качаєть—чорт і горами перевертає.
Силиться—силкуватися; докладати сил; (фиг.) гріти чуприну.
Сильная вѣра—жива вѣра.
Сильная засуха—велика посуха.
Сильная лошадь—снажний кінь.
Сильно волноваться, шумѣть (инск.)—як у казані кипіти.
Сильно выпивать—п'ялю забивати.
Сильно допекать—залівати за шкуру сала; до живих печінок допекати; вражати до живого.
Сильно за это заплатишься—боком тобі (ті) то вилізе.
Сильно избить—побити, зім'яти на яєшню когб.
Сильно изумляться—дівом дивуватися.
Сильно испугавшись, прибіжать—без духу прибігти.
Сильно испугался—аж йому в литках застигло.
Сильно кричать—дѣрти горло; не своїм голосом кричати.
Сильно онъ задумался—узялі його думки та гадки.
Сильно ругается—усіх батьків з того світу вивертає.
Сильно смѣяться—заліватися реготом.
Сильно согнуться—зігнути у три пог'ябелі.
Сильно ссориться—як у казані кипіти; грізтися, звідитися.
Сильно стучать—у стук стукати.
Сильно угождать—годіти, як хірі; годіти, як болячі.
Сильно хотѣть спать—на сон знемагати.
Сильный вѣтеръ—буйний, шпуйний вітер.

С

Сильный дождь—дощ аж пишати; дощ як відром іллє; дощ як із коновки.
Сильный міра сего—сильник.
Сильный морозъ—мороз з очіма; мороз козацький, аж скрипати, аж шелестіть, аж скалки (іскри, зорі) скачуть, аж шп'ари (заппари) зайшли; цупкий мороз.
Сильный снѣгъ—великий сніг.
Сильный характеръ—міцна вдача.
Сильный человекъ—дужа людина; можна людина.
Синица въ рукахъ, лучше соловья въ лѣсу—лучше синица в жмені, як журавель в небі.
Сию минуту—ту ж мить, зараз.
Сказавши это, онъ ушелъ—по тім слові він пішов.
Сказался больнымъ—об'явився хворим.
Сказалъ нѣчто дерзкое—близнув му в очі.
Сказалъ что-нибудь несообразное—притулів горбатого до стіни.
Сказано—сдѣлано—як сказав, так і вчинив.
Сказать въ шутку—на сміх сказати; на жарт сказати.
Сказать невпопадъ—утяти до гапликів.
Сказать нѣчто, кое-что (букв.)—сказати дещо; (иноск.) сказати веремію.
Сказать съ удареніемъ—з притиском сказати.
Сказаться больнымъ—об'явитися слабим.
Сказать что-либо съ умысломъ, раздражить (шутл.)—укінути гѣдзика.
Сказка-складка, а пѣсня-быль—казка-байка, а пісня правда.
Сказка съ непристойностями—без соромі казка.
Сказочное яйцо, заключающее въ себя богатство въ видѣ скота—яйце-райце.
Сказывается дворяниномъ—удає з себе шляхтича.

С

Скакать на лошади (фигур.)—грати конем.
Скалить зубы—шкірити зуби.
Скандалъ кому сдѣлать—вчинити бѣшкет; сорому завдати.
Скандалъ поднять—зробити бревенню; збити бучу.
Скатиться кубаремъ—котком, клубком покотітися; полетіти сторч, сторчак; беркнцнутися.
Скачками дѣлать—прихацем робити.
Скверно—погано, чорт зна як.
Складно сказать—до-прикладу сказати.
Складывать въ сажни дрова—стосувати.
Склееная посуда два вѣка живетъ—скрипльве дѣрево і дужого переживе; хриплыве дѣрево два віки живе, а здорове й одного не переживе; скрипуче колесо довше ходить.
Склонившись, вклонившись—прилогом.
Склонилось въ нашу сторону—похилило на нас.
Склонить голову—похнюпитися; понуритися; схилити голову.
Склонить на свою сторону—залучити, привернути, навернути до себе, на свій бік.
Склонъ горы—узбіч, спад, похил горі.
Сколь возможно—яко мбга.
Сколько вамъ слѣдуетъ—скільки вам належати, скільки вам заходит.
Сколько возможно—що мбга.
Сколько глазомъ окинешъ—скільки очіма світу займеш.
Сколько головъ, столько умовъ—що голова, то й розум.
Сколько мнѣ извѣстно—оскільки я свідомий.
Сколько можно—яко мбга, як посілля.
Сколько можно съѣсть—в поїд.
Сколько просишь? (при покупке)—що правий?
Сколько съ быкомъ ни биться, а мо-

С

лока отъ него не добьются—з бива ні лою, ні молок.
Сколько угодно—скільки хоч; до ско-чѣ; до зволу; по зволу.
Сколько хватитъ силъ—що сила; що сили.
Сколько это составитъ?—скільки це винеситиме?
Сколько я живу, я не видѣлъ этого—зроду я не бачив такої речі.
Сколь ни велика его опытность—хоч який він досвідний...
Сконфуженный—як непішний; засоромлений.
Сконфузиться—засоромитися; (иноск.) ніс під себе попустити.
Скорая помощь—швидка допомога.
Скоро будетъ пять часовъ—затого пята годіна.
Скоро разбогатѣвший или желающий скоро разбогатѣть—скоробагатько.
Скоро уже—затого; далі-далі.
Скоробило вдоль и поперекъ—ухватило, як поп'а за живіт.
Скоро побѣжалъ—побіг як ногу вломив.
Скоро сказка сказывается, да не скоро дѣлается—не так хутко діється, як говориться; не так швидко робиться, як мовиться.
Скорѣ всего, что онъ не согласится—напевніше, що він не згодиться.
Скорѣ ложь, чѣмъ правда—щербата правда.
Скорѣ умру, чѣмъ соглашусь на это—радіше вмерти, як згодитися на це.
Скотный дворъ—обора, загін, загорода, кошара.
Скотъ ходилъ свободно—товар ходив у припуск.
Скребокъ для чистки дорожекъ—стругачка.
Скрипучее дерево скрипитъ да стоитъ, а здоровое летитъ да летитъ—скрипльве скрипати, а здорове лежить.

С

Скрывать въ сердцѣ—в душѣ таїти, гнітити в серці.
 Скрывать недостатки—личкувати вади, хйби.
 Скрыться въ толпѣ—пошїтися мїж люде.
 Скрыться за горой—покрїтися горобу.
 Скрѣпя сердце—придушївши гнїв, жаль; згнїтївши сердце.
 Скука одолѣла—нуд напав; нудьга посїла, обняла.
 Скупиться—душїти копїйчїну.
 Скучный человекъ—нудьга людїна.
 Слава Богу—хвалїти Бѣга.
 Славиться чѣмъ—бути славним з чѣго.
 Сладить, управиться, порядокъ навести въ чемъ—дѣвід дати чому.
 Сладко захватилъ, да горько слизнулъ—вхопїв шїлом патоки.
 Слеза за слезой катится—слѣзза слѣзѣ побиває.
 Слезы на него не дѣйствуютъ—слѣззи його не дїймають; Москва слѣзам не вїрїть.
 Слишкомъ загустѣть—перегустїти.
 Слишкомъ мало—замало.
 Слишкомъ много—занадто.
 Слишкомъ много говорить (фигур.)—ропустїти губи, як халяву.
 Слишкомъ, черезчуръ рѣзко выражаться—через лад гостро висловлятися.
 Слова составляютъ фразу—слова складають речення.
 Слово не воробей: вылетитъ—не поймашь—слово не горобецъ: назад не вернется; слово не горобецъ: вылетитъ—не пїймаеш.
 Слово по слову—від слова до слова.
 Слово предоставляется—слово налѣжить...
 Словоц ввернуть—прикинути слївцѣ.
 Сложить голову—головобу наложїти, душѣю наложїти.
 Сложить должность—зректися уряду, посади.

С

Сложить руки—склепїти рѣви.
 Сложить съ кого долгъ—дарувати кому борг.
 Сломать шею—скрутїти, звернути в'язи; карка вломїти.
 Слоняться—швѣнді справляти.
 Служащїй казеннаго учрежденїя—офицїялист; скарбовїк.
 Служба казенная, частная—офицїя скарбовѣ, приватна.
 Служба движенїя—вїдїл рѣху, вїдїл рухобїй.
 Служба пути—вїдїл доробїний.
 Служба тяги—вїдїл механїчний.
 Служебный составъ—офицїйний персонал.
 Служебныя разъясненїя—офицїйні поясненїя.
 Служить директоромъ сахар. завода—бути за директора сахарнї.
 Служить къ чему, для чего—бути на що.
 Служить обѣдню—правїти службу, набоженство вїдправляти.
 Служить по найму—наймитувати.
 Служить правдой—ходїти по правдї.
 Служить управляющимъ, директоромъ, чиновникомъ, секретаремъ, поваромъ...—служїти за управителя, за директора, за урядника, за писаря, за кѣхаря.
 Служить чѣмъ—бути за що; правїти за що.
 Слуховая трубка—слѣхавка.
 Слухъ у него возвратился—вїн вїд-глух.
 Случается—випадає, трапляється; буває.
 Случайно найти—надїбати.
 Случайно приходится—випадає.
 Случились какъ разъ въ это время гости—саме тоді нагодїлись гостї.
 Случилось весной—пришлѣ по веснї.
 Случилось несчастье съ кѣмъ—лїхо спїткало когѣ.

С

Случилось это около осени—це скїлось пїд ѳсїнї.
 Случилось это о Троицѣ—це скїлось на Зелѣнї Свята.
 Случиться—вїпадко вїпасти, трапїтися, нагодїтися.
 Случиться кому быть—нагодїти кого.
 Слушай больше, а говори меньше—слѣхай багато, а мѣнше говорї.
 Слушай! слушай!—чуї! чуї!
 Слушать со вниманїемъ и довѣрїемъ (шутливо)—ропустїти вѣха.
 Слыть чѣмъ—уходїти за чѣго.
 Слышанное ли это дѣло—чи це чу-вана рїч.
 Слыхомъ слышать—чуткоб чувати.
 Слышенъ былъ изрѣдка стонъ—колі не колї було чути зойк.
 Слышенъ голосъ—чути гѣлос.
 Слѣдить глазами—зорїти; пастї бчї; пастї очїма.
 Слѣдить за чѣмъ—пильнувати чѣго, наглядати що, достерїгати що.
 Слѣдомъ—у тропї, тропю, услїд, слїдкомъ, слїдою, слїдма, наглядомъ, назирцемъ.
 Слѣдомъ ходитъ—у слїд за ким ходїти; тропю, у тропї за ким ходїти.
 Слѣдственная власть—слїдча влада.
 Слѣдствие произвести—слїдство учїнити.
 Слѣдъ его простылъ—ї слїду його нема.
 Слѣдъ звѣря—чорнотроп.
 Слѣдъ ползевъ на дорогѣ—пошморг.
 Слѣзть съ лошади—зсїсти з коня.
 Слѣпая кишка—контѣх.
 Слѣпить изъ тѣста свадебный хлѣбъ—зїбгати коровай.
 Слѣпо вѣрить—вїрїти, як турчин в мїсяць.
 Слѣпымъ быть—слїпувати.
 Смастерить съ трудомъ—спѣвчїти.
 Смахивать на кого—скидатися на когѣ, удавати на когѣ.

С

Смежить глаза, уста—склепїти бчї, уста.
 Сmekать, смекнуть—добїрати рѣзуму, умѣ; вхопїти тропї.
 Смертная казнь—кара на горло.
 Смертный одрѣ—Бѣжа постѣля.
 Смертный приговоръ—ѳсуд на смѣрть.
 Смерть мнимая—завмертїа.
 Смерть скоростижная—нагла смерть.
 Сметливый, сообразительный—бїстрий на рѣзум.
 Смирную собаку и кочетъ бьетъ—пїшого сокола і ворѣни б'ють; на похїле дѣрево й кѣзи скѣчуть; на плохѣе дѣрево й жаби скѣчуть; на сухѣе дѣрево й вѣгѣнь пада.
 Смола имѣетъ вязкость—смола добре берѣтся.
 Смотри-ка!—дивї-пак! глядї-но! дивїсь лишѣнь! а ди но!
 Смотри-ка! вотъ удивительная вещь! ба-ле! ба-ле-ба! дивї-но, яка штука!
 Смотрить, какъ на диковину—дївиться, як на рѣрога.
 Смотрѣть букой—вѣвком дивїтися.
 Смотрѣть въ оба—взятї бчї в рѣки; бути на чеку; пильнувати, стерегїтися.
 Смотрѣть зависливыми глазами—зѣздрим ѳком поглядати.
 Смотрѣть за домомъ—наглядати за хѣтою.
 Смотрѣть за дѣтьма—доглядати дїтѣй.
 Смотрѣть, избѣгая встрѣчаться глазами, чувствуя себя неловко—микулїти очїма.
 Смотрѣть на что сквозь пальцы—мов не бачити; потурати.
 Смотрѣть, не свѣдя глазъ, рѣзкимъ взглядомъ—прїкро дивїтися.
 Смотрѣть по сторонамъ (иноск.)—гѣви ловити, вїтрїшки продавати.
 Смотрѣть растеряннѣ—дивїтися вїторопнем; поглядати збентѣжено.
 Смотрѣть сумрачно, мрачно—дивїтися, мов бї хмѣритися.

С

Смотрѣть съ завистью—поривати бѣ.
 Смотрѣть съ неудовольствіемъ—басом поглядати.
 Смотрѣть съ пренебреженіемъ—з погѣрдою дивитися; басом поглядати.
 Смотрѣть съ удовольствіемъ—очѣма приймати.
 Смотря по...—уважачи на, з огляду на...
 Смысль буквальный—дослівне розуміння.
 Смысль здравый—добрый рѣзум.
 Смысль природный—прѣстий рѣзум.
 Смысль прямой, собственный—властѣве розуміння.
 Смѣнилъ соловья съ кукушкой—привнѣивъ солов'я до зозулі.
 Смѣняемся—давай помѣняймося, давай мѣнѣка.
 Смѣтное исчисленіе—коштѣбпис.
 Смѣтное предположеніе—коштѣорис.
 Смѣшаться, сконфузиться—засорѣмитися; нѣс під себѣ попустѣти.
 Смѣяться надъ кѣмъ, чѣмъ—смѣятися, глузувати з кѣго, з чѣго; смѣшки з кѣго викладати.
 Сна пѣтъ—спаннѣ нема; сону нема.
 Снаружи—зѣкола; на оружку; знадѣору; ѣколо; звѣрху.
 Снаряженіе боевое—войовѣй рихтунѣок.
 Снасть буксирная—тягло, лѣнѣва, кодѣола.
 Снасть разорвалась—лѣнѣва, кодѣола убѣлася; тягло убѣлося.
 Снести въ расходъ—списати на видѣтки.
 Снимать кожу—лупѣти, бѣлувати.
 Снимать мѣрку—мѣру брати.
 Снимать одежду съ кого—з хребтѣа знимати що.
 Снимать, снѣять пѣну—шумувати, зшумувати.
 Снимать сливки—збирати вершѣок, сметѣнку з молока.
 Снимать, снѣять голову—стинѣати, стѣати гѣлову.

С

Снимать фот. карточку—фотографувати.
 Снимать хлѣбъ—збирати збѣжжѣа.
 Снискать любовь—приеднѣати любѣов.
 Снискать славу—закѣтити слѣави.
 Снискивать пропитаніе—зарабѣлати на хлѣб.
 Снискивать расположение—запѣбѣгати лѣаски.
 Снисходить кому—потурѣати, попускѣати.
 Сноровливать кому—потурѣати кому.
 Сносить голодъ—терпѣти гѣолод.
 Снѣгомъ покрытый—снѣгомъ закѣурений.
 Снѣгъ идетъ—снѣгъ пада.
 Снѣгъ идетъ большими хлопьями—снѣгъ капѣе.
 Снѣдаться горестью—сѣхнути з журбѣи.
 Снѣжная гора—снѣговѣа гора.
 Снѣжная зима—навѣальна зѣма.
 Снѣжная погода—снѣговѣица.
 Снѣять безчестье—здѣинѣяти запѣалу.
 Собака—собѣака, пес; собир.: собашнѣй; англѣйская—бритѣан; борзѣа—хѣрт; гончѣа—гончѣак; ирландская—мѣделѣан; лѣгавѣа—вѣжел; пастушѣи—чабанѣка, кѣндель; цѣпная—ланцѣогѣовѣй собака, присѣленнѣй собака; комнатная—саѣца, саѣщенѣа.
 Снаряжать, -дѣти въ дорогу—выправѣлати, -вити, виряжѣати, -дѣти в дорѣгу.
 Собака лаетъ, вѣтеръ носитъ—собѣака брѣше, а вѣтеръ нѣситъ; вѣтеръ нѣе, собака брѣше; вѣтеръ повѣне, а собака брѣхне.
 Собирается дождь, буря—занѣбѣсѣться на дощ, на бурю; на дощ, на бурю кладѣться; молѣдѣться на дощ.
 Собирается уходить—збирѣється до вѣдхѣду.
 Собираетъ кого въ дорогу—виряжѣати.
 Собираетъ совѣтъ—стѣавити рѣду.
 Собираются въ путь—рибѣратися у дорѣгу, лѣаштувати, складѣтися, пакувати.

С

Соблазнить кого—пѣдѣйти під кѣго, спукѣсити, знѣадѣти кѣго.
 Соблюдая приличіе—мѣючи звѣчай.
 Собраніе казаковъ для суда надъ кѣмъ-либо—сѣдня рѣда.
 Собраніе общее—загѣальнѣ збѣори.
 Собрать (въ приложеніи къ людямъ)—збѣити докѣуши.
 Собрать денегъ—назѣивѣати грѣшей.
 Собраться вмѣстѣ—зѣбратися докѣуши, догѣурту.
 Собраться со средствами, съ силами—спорѣжитися, змѣгѣтися, спромѣгѣтися.
 Собраться съ деньгами—спромѣгѣтися на грѣші.
 Собраться съ мыслями—розмѣркувати, зѣбрати думѣки.
 Собраться съ силами, съ средствами—змѣгѣтися, спромѣгѣтися, спорѣжитися.
 Собственное имя—влѣасне наймѣеннѣа.
 Собственной рукой—власнѣорѣч, самѣорѣч.
 Собственноручно—власнѣорѣчно.
 Собственноручно (подписался)—рукѣю влѣасною (пѣдписѣався).
 Собственность городская—мѣсѣка влѣаснѣсть.
 Собственность государства—держѣавна влѣаснѣсть.
 Собственность частная—привѣатна влѣаснѣсть.
 Собственный вѣсъ—чѣста вага.
 Собственными силами—самѣотѣужки.
 Совершающійся въ честь прѣѣзда—прѣѣзднѣй.
 Совершенно—до-рѣшѣти; цѣлкѣом, гѣть чѣсто, згѣола, зѣвсѣм, на всю губу, до грѣнту, у хѣтему, до хѣтему.
 Совершенно босой—бѣсѣм бѣсѣсѣнѣкнѣй.
 Совершенно голъ, какъ въ прямѣомъ значеніи, такъ и въ переноснѣомъ—голий якъ бѣубѣон, якъ турѣцѣкнѣй свѣатѣй.
 Совершенно забыть—на смерть забѣти.

Совершеннолѣтія достигъ—пѣвнѣих лѣт дѣйти.
 Совершенно неожиданно—нагѣло; знѣнаѣцѣка; з дѣобраго дѣѣва; нѣ сіло, нѣ вѣпало.
 Совершенно одинъ—однѣм ѣдин.
 Совершенно похожий на отца—стѣмѣеннѣй бѣатько.
 Совершенно такъ—такъ сѣме, самѣсѣнько такъ.
 Совершенно черно—чорнѣм чорно.
 Совершенный дуракъ—дурѣй, якъ нѣень, якъ колѣода; якъ дрѣаннѣй чѣбѣит, якъ Бѣрковѣ штѣанѣй; гѣлковѣитѣй дѣурѣень.
 Совершилось—стѣлося, спѣдѣялося, вѣдѣялося.
 Со вкусомъ поѣлъ—у смѣакъ наѣвѣся.
 Со вкусомъ сдѣлано—лѣовѣко зрѣблѣено.
 Совмѣстно—сѣумѣсно, у посѣбѣлі, сѣпѣльно, рѣазѣом, укѣупнѣй, сукѣупно, успѣльно, посѣбѣлу.
 Соврать—стѣчитѣ брѣхнѣю, збрѣхѣати.
 Соврешь—не помрѣешь, да впередъ не повѣрятъ—з брѣхнѣи не мрѣуть, та бѣльше вѣри не ѣмѣуть.
 Совсѣмъ—зѣвсѣм, до рѣшѣти, гѣть чѣсто, цѣлкѣом.
 Совсѣмъ не горитъ (шутливо)—горѣитъ, якъ слѣпѣй дѣѣвѣться.
 Совсѣмъ нѣтъ, не ѣмѣется—і на позѣръ нема.
 Со всѣхъ сторонъ—всѣма сторѣонами; вѣдѣусѣль, звѣдѣусѣль, зѣо всѣхъ бѣокѣив.
 Совѣсть не чиста—сѣумлѣннѣа шамрѣе.
 Совѣта попроситъ у кого—зѣсягѣти рѣди у кѣго.
 Совѣтникъ, -ца на дурное—злѣорѣаднѣик, -ца.
 Совѣтоваться—зѣахѣдѣити в рѣду з кѣм; додѣавѣати рѣди; рѣду рѣадѣити; рѣадѣувѣати; рѣадѣитися; рѣадѣитися.
 Совѣтомъ позаймѣствоваться у кого—сѣм. Совѣта попроситъ.
 Совѣту чѣему послѣдовѣать—пѣити за чѣнѣю рѣадою.
 Совѣтъ государственный—держѣавна рѣда.

С
 Совѣтъ держать—раду радити; радувати.
 Совѣтъ Крестьянскихъ депутатовъ—Рада Селянських Депутатів.
 Совѣтъ педагогическій—педагогічна рада.
 Совѣтъ получить—узяти ради.
 Совѣтъ собирать, -рать—ставити раду; зложити, вчинити раду.
 Совѣтъ Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ—Рада Робітничих і Салдатських Депутатів.
 Совѣтъ училищный—шкільна рада.
 Совѣщаніе частное—приватна нарада
 Совѣщательный голосъ—дорядчий гѳлос.
 Согласенъ!—згода! гаразд! добре! сілкісь.
 Согласительная комиссия—*порозумієнна комісія*
 Согласно жить—у згоді жити; у зладі, любенько жити; (фигур.) жити, як риба з водою.
 Согласно постановленія—згідно з постановою, з ухвалою
 Согласно распоряженія—згідно з розказом; згідно з наказом; згідно з загалом.
 Согласно чего, чему—згідно з чим.
 Согласиться съ чѣмъ мнѣніемъ—приставати на чий гадку.
 Согнуть въ крюкъ, въ бараний рогъ—в дугу зігнути, на пірох стерти.
 Со двора—знадвору.
 Содѣйствовать кому—помагати комѣ, спомогати комѣ.
 Содѣйствовать чему—причинятися до чого.
 Соединенные Штаты—Сполучені Держави.
 Сожалѣть о потерѣ кого, чего—жалкувати за ким, за чим.
 Сожъ не сравнится длиною съ Днѣпромъ—Сож не вийде довжиною проти Дніпра.
 Созданіе, начала міра—настаннн світу.
 Сознаніе въ чемъ—признання до чого; визнання чого.

С
 Сознательный рабочий—свідомий робітник.
 Сознаться въ чемъ—признатися до чого.
 Сознаться въ грѣхахъ—признатися грѣхами.
 Созрѣвать умственно—до розуму доходити, доходити.
 Сойти съ квартиры—перебратися.
 Сойти съ пути—зійти з тѳру.
 Сойти съ ума—сплисти з розуму; з глузду зсунутися; збожеволѣти, збожевѣльнити; з глузду зіхати, спастн.
 Сойтись съ чужой женой (шутл.)—сягнути в чужу грядку.
 Солисть на зиму капусту, бураки, огурцы—класти вариво.
 Солнечная сторона—відсоння.
 Солнце было на закатѣ—сонце вже стало надвечорі; сонце було на вечірньому прѣзі; сонце було на ланѣ.
 Солнце на горизонтѣ—сонце в крузі, сонце на ланѣ.
 Солнце зашло (фигур.)—сонце ся в ложі купав.
 Соловья баснями не кормятъ—соловей піснями не сит.
 Соломенная вдовушка—лішанка.
 Соль—сіл; поваренная—сіл кухѣнна; каменная—кам'янка, льодова сіл; озерная—озерниця, озірка; сѣрно-кислая—сірчан; сѣрнисто-кислая—сірчак; глауберова—глівберська сіл.
 Сомкнуть глаза, уста—склепати очі, уста.
 Сомнѣніе возбуждать—підносити сѣмнів.
 Сомнѣніе является—насуваєтсн сѣмнів.
 Сомнѣнію подвергнуть—піддати в сѣмнів.
 Сонная немочь—сплячка.
 Соннымъ стать—осовѣти.
 Сонъ сбылся—сон справдѣвся.
 Сообразительный—бистрий на розум, тямкій, спритний.

С
 Сообразить никакъ не могу—добрати розуму не можу; головою не знесу.
 Сообщенія ставки (о войнѣ)—звісткі з кошѣ.
 Сообщате о принятыхъ вами мѣрахъ—повідомѣть, яких заходів вами вжито.
 Сообщить извѣстіе—піднести звістку; подати звістку.
 Сообщникомъ быть—у посѳбі бѣти.
 Сорвалось!—урвався бас, урвалася удка!
 Сорить деньгами—гатити грѳші, сипати грѣшми.
 Сороковой день смерти—сороковини.
 Соскользнувъ, сорвавшись—пошморгом піти.
 Сослужить службу—прислужитися комѣ; зробити послѣгу; в пригоді стати.
 Сосредоточиваться на чемъ—зуважуватися на чому.
 Составить большое состояніе—добробитися значного майна, маєтку.
 Составить себѣ кружокъ друзей—добрати собі приятелів.
 Составныя числа—числа складні.
 Состариться въ дѣвухахъ—на пні посивѣти.
 Со стороны—збѳку, поѣзбіч.
 Состоялось нѣсколько засѣданій—відбулось кілька засіданнїв.
 Состоялось рѣшеніе—запала, склалась постановѳа, ухвала.
 Состояніе кассы—стан каси.
 Со страстей не зналъ, что дѣлать—з ляку не знав, що й робити.
 Со страху—з ляку, од ляку, од жаху.
 Со страху духъ захватило—з переляку душа аж опинѣлася; злякався, аж у пнѣ закололо; аж у животі похолѳнуло; аж сорѳчка голотнѳм стала.
 Состричь на чей счетъ—пришпилѣти квітку комѣ.
 Сохраненіе на нѣкоторое время—передѣржування.
 Сохрани Боже—врий Боже! борѳнь

С
 Боже! хай Бог борѳнитн! жалсья Боже! ховай Боже!
 Сохранить дѣвство—віпѳчка доносѣти.
 Сохранное мѣсто—схѳванка.
 Сохранять свое достоинство—стерѣгті свѳї поваги; повагу до себе тримати.
 Сочетаться законнымъ бракомъ—в закон увійти; побратися; одружитися.
 Сочинить пѣсню—проложити, прокласти пісню.
 Сочтемтесь, сколько я вамъ долженъ—порахѣймося, скѣлки я вам винен.
 Сошелся въ цѣнѣ—погодѣвся на цѣнѣ.
 Спасите!—рятѣйте! пробѣ!
 Спаслись двое, а прочіе утонули—вратувалося двоє, а рѣшта втопѣлася.
 Спассти отъ смерти—відволѣти від смерті; вѣзволѣти від смерті.
 Спассти отъ грѣховъ—вѣзволѣтисн від грѣхів.
 Спасть съ лица, съ тѣла—змарнѣти, схѣднути.
 Спектакль отмѣняется—вистѳва одкладається.
 Спердо дыханіе—дух забѣло.
 Спеси убавить—прискромѣти; пихѣ збіти; хвѳста веруѣти.
 Спяные позвонки—похрѣбтина.
 Списокъ избирателей—реестр виборцѣв, реестр виборчий, виборѳвий.
 Сплетни распускать—поговѣр пускати, набѣлки набивати.
 Сплошная недѣля (кѣгда въ среду и пятницу не постятъ)—усѣйний тѣждень.
 Сплошь, безъ исключенія—см. С. безъ разбору.
 Сплошь, безъ разбору—у підвал, у замѣт.
 Сплошь вода—однѣм лицѣм вода.
 Сплошь и рядомъ—скрізь і всѳде.
 Сплошь покрыть—крѣйма укрѣти.

С

Спокойной ночи—добра-ніч, на добра-ніч.
 Спору нітъ, это лучшее средство его убѣдить—безперечно, це найкращий спосіб, щоб його переконати.
 Споръ по національному вопросу—суперечка в національній справі.
 Способности умственные—розумові сили.
 Способность къ математикѣ—хист до математики.
 Способный къ чему—природний до чого, здібний, здатний до чого.
 Способный взглянуть—урічливий, урочивий.
 Способствовать чему—причинятися до чого.
 Способъ изыскивать—добирати, прибирати способу, ярмісу.
 Споткнуться—зашипотатися, спіткну-тис; (шутл.)—кулика вбїти.
 Справитися о цѣнѣ—роспитатися яка ціна; роспитатися за ціну.
 Справитися, управитися съ чѣмъ—дати раду чому; упоратися з чим.
 Справочное бюро—інформаційне бюро.
 Справочныя цѣны—торгові ціни, базарні ціни.
 Спрашивать о чемъ—питати на що, питати про що, за що.
 Спрашивать позволенія чьего—дозволятися у кого.
 Спровадить на тотъ свѣтъ—на той світ загнати.
 Спроси его объ этомъ—спитай його за це.
 Спросъ не бѣда—спіток не вбїток.
 Спуститъ тетиву—тягивобу брязнути.
 Спустя нѣкоторое время—далі-подалі; тріхи згодивши; по часі.
 Спустя нѣсколько времени—згодом, тріхи згодом, перегодом, згоді, перекодї, невдівзі.
 Спустя нѣсколько лѣтъ—кілька літ потім.
 Спустя пять дней, придемъ на ра-

С

боту—п'ять день згодивши прийдемо на роботу.
 Спѣтый романсъ не новъ—проспівана пісня не з нових.
 Спѣшная работа—нагальна робота.
 Спятить съ ума—з глузду зсунутися, зїхати, спасті.
 Сравнительное языкознание—порівняльне мовознавство.
 Сражение дать—сточити бій.
 Сразу—зразу, відразу, доразу; за однимъ замахом, однимъ замахом.
 Сразу ему все ясно стало—як світ йому свінув.
 Сразу и неожиданно набросился на кого-либо словесно—накрів мокрим рядном.
 Срамить—стида завдавати; сорому завдавати; ганити, гудити.
 Среды бѣлаго дня—серед Божого дня.
 Среди дни—середдня.
 Среди людей—на мирі.
 Среднимъ числомъ—пересічно.
 Среднихъ лѣтъ—середнього віку.
 Средній братъ—середульший брат.
 Средній слой—середній шар.
 Средства денежные изыскивать—коштів вишукувати.
 Средства изыскивать—способу, способів добирати, прибирати.
 Средства къ жизни—достатки, кошти, засоби, пожаток.
 Срѣзалъ его хорошо—притяв йому нбса добре.
 Срѣзать кого—втерти нбса, табакі втерти, дати облизня, пінхв дати.
 Ссора домашняя (вноск.)—хатня морква.
 Ссудная касса—позичкова каса.
 Ссудо-сберегательное товарищество—позичково-щадниче товариство.
 Ссылаться на кого, что—покликатися на кого, що.
 Ставить во фронтъ—шикувати.
 Ставить въ глупое положеніе—завдавати дурня.

С

Ставить кого на работу какуюнибудь—заставляти діло ким.
 Ставить на видъ—звертати увагу.
 Ставить ограду—городити, тинити.
 Ставить ребромъ—рѣба ставити; сторчити.
 Ставить себя въ обязанность—брати собі за повинність.
 Ставить себя припарки—бклад брати.
 Ставить сухія банки (при боляхъ въ желудкѣ)—заварювати соняшниці.
 Ставить ударенія—наголбшувати.
 Ставка, штабъ—кіп.
 Стало быть—то б то, виходить, про те, тоді.
 Сталь забывчивъ (шутл.)—наївся забудків.
 Станешь ворожить, какъ нечего на зубъ положить—навчить бїда ворожити, як нема що в рот положить; „Коли ти, бабусю, ворожити стала?“—„Тоді, мій голубе, як хлїба не стало!“; навчить бїда плакати.
 Становиться въ кругъ—ставати в коло, кружка.
 Становиться подъ ружье—ставати до збрїї.
 Становиться ровными рядами—ряд у ряд ставати.
 Становиться, садиться въ кругъ—ставати, сидати кружка, в коло.
 Станокъ—варстат; точильный—точило; бондарскій—стелбга; для трепанія конопля—бительня; токарный—верстак; живописный—стелбга.
 Старого воробья на мякинь не проведешь—старого горобця на полові не обдурити, не зловити.
 Стараться узнать образъ мыслей—вивідувати ум.
 Старикъ залился слезами—обгоріули старого слізи.
 Старый другъ лучше новыхъ двухъ—для приятеля нового не кїдай старого.

С

Старый конь борозды не портитъ—старий вїл борозви не псує.
 Старый, старая (о людяхъ насмѣшливо)—старѣ дуб'я.
 Старый холостякъ—підтоптаний паніч.
 Старый, что малый, а малый, что глупый—що старѣ, що малѣ, що дурнѣ; що ег рѣ, що малѣ; старѣ, як малѣ.
 Стать бариномъ—помазатися паном.
 Стать во фронтъ (о многихъ)—стати лавою; вишикуватися.
 Стать кому на дороге—на переметі стати кому; завязати доробу; переп'ят устати.
 Стать къ позорному столбу—на публіку сісти.
 Стать на дыбы—цапа стати; стати дуба; стати горобу; сп'ястися.
 Стать на ночлегъ—обночуватися.
 Стать на якорь—об'якоритися.
 Стать невеселымъ—осмутнїти, засмутнїти.
 Стать неподвижно—оступити.
 Стать причиною—спричинитися.
 Стекло выпукло-вогнутое—скло угнуто-опукле.
 Стекло двояковогнутое—скло угнуте.
 Стекло двояковыпуклое—скло опукле.
 Стелетъ да мелетъ, вретъ да плететъ—плетѣ дуба, як на палїлі; смаленого дуба плетѣ.
 Стереть съ лица земли—з свїта зглядити.
 Стечение народа—стівпище, натовп, тїснява.
 Стечение неблагоприятныхъ обстоятельствъ—лиха годїна.
 Стечение обстоятельствъ—збїг, склад обставин.
 Стирать бѣлье—хўсти прати.
 Стискивать зубы, руки—сцїплювати зуби, руки.
 Стиснуть въ тискахъ—узяти в лещата.
 Стихи слагать—віршувати.
 Стихъ нашель—падъ пала.

Стоимость не превышает...—вартість не переходить...
Стоить—коштує, варт, варто.
Стоить вам только приказать—треба вам тільки звеліти, загадати.
Стоять, как болван—стирчать мов бовдур.
Стоить, как окаменелый—стремить, як з каменю тесаний.
Стоить рубль—коштує карбованця.
Стоить туманная, с мелким дождем, погода—мрячить.
Столоваться вместе—на однім столі хліб мати.
Сторожевое охранение—бекет.
Сторонится меня—боком держитися від мене; бокує від мене.
Сто с лишним—сто з оком.
Стоящий—вартый.
Стоять вертикально—бунчука стояти.
Стоять в вызывающей позе—козирем стояти.
Стоять горой за кого—роспина́ться за ко́го.
Стоять за вѣру—боронити віри.
Стоять за кого—обставати за ким.
Стоять как окаменелому—стояти як у камені.
Стоять, как столб—стовбичити.
Стоять на колѣнях—навко́лішки стояти; клі́нчити.
Стоять на своем—правити своє.
Стоять на часах—на варті стояти, вартувати, чатувати.
Стоять, ожидая очереди—застбювати чергу.
Стоять передь кѣм без шапки—шапкувати.
Стоять у порога дома—у порбгах стояти.
Страдать головной болью—банувати на голову, боліти на голову.
Страдающий удущемъ—ядушний.
Страдная пора—жнивѣ.
Странное дѣло—чудасія, диво.
Странное положеніе—дівне становище.

Страннопримный домъ—шпиталь.
Станный человекъ—чудна людина.
Станствующий рыцарь—мандрівний лицарь.
Страсти Христовы—Христові муки.
Страстная недѣля—білий тиждень.
Страсть любовная—жага, любовці.
Страховать домъ, вещи, жизнь—асекурувати будинок, речі, життя.
Страховая премія—асекюраційна виплата.
Страховое общество—товариство асекюраційне.
Страховой агентъ—агент-асекуратор.
Страхъ какъ богатъ—страшенно багатий.
Страхъ наказанія—загроза кари.
Страшно дѣлается кому—страх ошибае когб; дріжакі скачуть у душі кому.
Стремительно броситься, упасть—кинутися, унасти опукбю.
Стремиться заглянуть—поривати бчі.
Стремиться къ чему—допина́тися чо́го, порва́тися до чо́го.
Стремянный ремѣнь—пуплиция, післище.
Строгий караулъ—гбстра вѣрта.
Строй изменился къ лучшему—лад змінився на краще.
Строятъ воздушные замки—химѣри ганяти, у хмарах літати; думкою багатіти.
Строятъ глазки—бісики пускати; моргати на ко́го.
Строятъ избу, домъ—класти хату.
Строятъ ковы—підкопуватися під ко́го; чигати на ко́го; лиху думку мати.
Строятъ куры—бісики пускати.
Строятъ лѣса—рештувати, ставити рештування.
Стройся!—до шіку!
Струей течь—цівкою текти, плінати.
Струя дыму—звій даму.
Стрѣляетъ въ ухахъ—штрикає, стріляє у вухах.

Стрѣляютъ изъ пушекъ—біти, гатати з гармат.
Стрѣлалъ бѣда—ліхо спіткало.
Страхнуть съ себя горе—ударити ліхом об землю.
Ступай къ чорту—іди по три вітрі! іди під три чорті!
Ступай скорѣе—рушай мерщій.
Ступитъ на скользкій путь—на слизке, на слизку попасти.
Стучать зубами отъ холода—зубами дзвонити.
Стучаться въ двери—добуватися.
Стыдно въ глаза глядѣть—треба в Сірка очей позичати.
Стыдъ не дымъ: глазъ не вѣсть—з сорома бчі не видізуть; стыд не дим, очей не вийсть, не викурить.
Стѣна объ стѣну—опостінь.
Стѣснение въ груди—стѣски.
Суббота родительская—поминальна суббта.
Судебная пошлина—пересудок, присуди, пересуд.
Судебный приставъ—вбзний.
Судебнымъ порядкомъ—судбно.
Судебныя издержки—судові витрати.
Судопроизводство уголовное, гражданское—судівництво кріпе, цивільне.
Судьба благоприятствуетъ—дбля служитъ кому.
Судьба играетъ—дбля жартує.
Суждено—на роду написано; судилося.
Суженого ни обойти, ни объехать—суженого і копем не обідеш.
Сукно сѣло—сукно збіглося.
Сума переметная—бесага, саква.
Сумчатые животные—торбачі, торбуні.
Супружеская чета—подружжя.
Сургучная печать—чералікова печатька.
Сухая вѣтряная погода—суховітриця.
Сухая ложка ротъ деретъ—сухий

кусок горло дерет; сухой кавалок хліба, то й в роті дерет; суха ложка рот дерет.
Сухимъ путемъ—суходблом, по землі, румом.
Сухія деревья, сухой валежникъ, сухой воскъ, соты не имѣющія меду—суш.
Сухое время года—суш.
Сушоматка—сирова харч.
Существующий—сущий.
Существующий порядо́къ, строй—заведений лад.
Сформировать отрядъ—затягті затяг.
Схватилъ за грудь—за петелькі вхопів; взяв за барки.
Схватить за волосы—ухопити за чєсну гриву.
Сходи за докторомъ—піді по лікаря.
Счастливая жизнь—заквітчаний вік.
Счастливая судьба—щастя-дбля.
Счастливой дороги!—дай Ббже, час дббрий.
Счастливо оставаться!—бувайте здорові!
Счастливымъ быть—всѣмъ досадить—нема щастя без заздности; в щасті не без вбрга.
Счастливы твой Богъ—щастя твоє.
Счастье, вольная птичка: гдѣ захотѣла, тамъ и сѣла—щастя як трясця, когб схбче, того й нападе.
Счастье дороже ума—прибудь щастя, а рбзум ббде.
Счастье твоє, что ты такой умница—маєш щастя, що такий розумний уродівся.
Счастье, что волкъ, обманетъ, да въ лѣсъ уйдетъ—щастя перєходя живє; щастя як трясця, когб схбче, того й нападе.
Счетная книга—книга рахунків, рахункова книга.
Счетное отдѣление—віділ рахункбвий.
Счетомъ выдавать—видавцем давати.
Счетъ дружбы не портитъ—люббмося, як браті, а рахбймося, як жиді.

С

Счетъ текущий—біжущий кошт.
 Считаєте ли вы его умнымъ человѣкомъ?—чи вважаєте ви його за розумну людину? чи маєте ви його за розумну людину?
 Считать виновнымъ кого—гріхувати на кого.
 Считать кого кѣмъ, чѣмъ—мати за кого, за що.
 Считать к. л. честнымъ человѣкомъ—вважати кого за чесну людину.
 Считать обязанностью—вважати за обов'язок.
 Считаться съ кѣмъ, съ чѣмъ—вважати на кого, на що.
 Съ богатымъ не тягайся, съ сильнымъ не борись—слабій з дужим не борись, голий з багатим не дружайсь.
 Съ Богомъ не поспоришь—з Богом не битись; з Богом не будеш позиватися; до Бога з ким не підеш.
 Съ боку припека—п'ате колесо до вѣса; припий кобилі хвіст; прикліп коляда.
 Съ больной головы на здоровую—винувата діжа, що не йде на ум іжѣ; швецъ заслужив, а ковалѣ повисли; слюсарь прокрѣвся, а ковалѣ покарали; з дурної голова та на людську; хто кислиці поїв, а на кого оскѣма напала.
 Съ большимъ трудомъ—сілу в сілу.
 Съ бухты-барахты—ні з того, ні з сього; ні сіло, ні пало.
 Съ вашего вѣдома—за вашимъ свѣдом; за вашимъ довідом.
 Съ величайшимъ трудомъ—на превелику сілу; сілу в сілу.
 Съ верхомъ—з наспою.
 Съ верху до низу—з верху до спѣду.
 Съ виду—на взір.
 Съ возрастомъ поумнѣть—до розуму дійти.
 Съ волками жить, по волчьи выть—на чієму вѣзі їдеш, того й пісні співай; чий хлѣб їси, під того дудочку й скачай; на чієму току молотять, тому й хлѣб вѣзять; на

С

чієму вѣзі сидить, того й волю волять.
 Съ глазъ долой и съ сердца вонъ—як з очей, так і з думки.
 Съ голаго, что съ мертвого: ничего не возьмешь—на го́лому, як на свято́му нічого не зйщеш; з го́лого, як з свято́го не візьмеш нічого.
 Съ головы не выходитъ—з думки не йде, не спадає, не сходить.
 Съ готовностью—охочий; радніший; ладен.
 Съ двухъ сторонъ—з двох бѣків; побілів; обаполи.
 Съ дуракомъ связаться—самъ дуракомъ будеш—з дурнем зачепитися, дурнем зробитися.
 Съ дурнымъ глазомъ—лихий на бѣі.
 Съ его вѣдома—за його довідом; за його свѣдом.
 Съ избыткомъ—з чѣхом.
 Съ излишкомъ—см. Съ избыткомъ.
 Съ изъясномъ—з вѣдою, з ганжѣю, з сказѣю.
 Съ какой стати—з яко́го побиту; з якої рѣчі.
 Съ корочки на корочку перебивается—перебиває бики на барані.
 Съ косточки на камешекъ переколачивается—см. Съ корочки на корочку.
 Съ которыхъ поръ—з яко́го часу; відколи.
 Съ крохи на кроху переколачивается—см. Съ корочки на корочку.
 Съ куса на кусъ перебиваемся—см. Съ корочки на корочку.
 Съ кѣмъ поведешся, отъ того наберешся—з яким пристаєш, таким сам стаєш.
 Съ легкой руки—в добрый час.
 Съ легкостью, какъ бы играя, шутя дѣлать что—за іграшки робити що.
 Съ лхвой отплатить—оддячити сто з ѣком.
 Съ лица не воду пить—з краси не п'яти воді; красоти в вінку не

С

носіть; краси на таріллі не крають.
 Съ лишкомъ—з гѣрбом, з чѣхом.
 Съ лишнимъ, съ присавкою—з гѣком.
 Съ малолѣтства—з малѣньства, з пуп'янку.
 Съ мѣста въ карьеръ—з копѣта вскач.
 Съ нагого взятки гладки—на го́лому нічого не зйщеш; з го́лого, як з свято́го, не візьмеш нічого; у го́лоти нема що молѣти.
 Съ намѣреніемъ—умісне, навмісне, назнаро́бще.
 Съ наслажденіемъ работать—працювати з уподѣбою.
 Съ наслажденіемъ ѣсть—з смаком їсти, залюбки їсти.
 Съ небольшимъ три года—три ро́ки з чимсь.
 Съ незапамятныхъ временъ—з давнього давна; з давна давѣн; з нескѣзаних давѣн; споконвічно; з давна; з давніх давѣн; споконвіку.
 Съ нимъ мнѣ неприятно говорить—він мені не до розмови.
 Съ ноги на ногу переминается, съ корки на корку перебивается—перебиває бики на барані.
 Съ нѣкотораго времени—з яко́гось часу; із день-години.
 Съ обихъ сторонъ—з обѣх бѣків, побіч, обаполь, обаполи, обіруч.
 Съ одного тягла по двѣ дави не берутъ—з однієї липи двічі ліка не деруть; з одного волѣ двох шкур не деруть; вінного двома батогами не б'ють; в літо два рази з липи лик не деруть.
 Съ оставленіемъ должности—уступивши з посади.
 Съ перваго взгляда—на першій по́зір.
 Съ перерывами—переймом.
 Съ подлиннымъ вѣрно—з первотвором однаково; списано достѣту; скопійовано достѣту.
 Съ позволенія сказать—шанувавши слухи ваші.

С

Съ пользой употреблять—на добре уживати.
 Съ помраченнымъ сознаниемъ—туманілий.
 Съ посковной рѣжей въ красные ряды не суйся—із свинячим лічем та в пшенишне тісто (не лизь).
 Съ пропусками—через десяте-п'яте.
 Съ пугови на петельку перебивается—перебиває бики на барані.
 Съ пустыми руками—в порожні.
 Съ развѣтомъ—по виднѣті; як задні́о.
 Съ руки—під руку, на́руч, на́рушно.
 Съ свинимъ рыломъ да въ калачный рядъ—з свинячим піском та в пшенишне тісто.
 Съ солнечной стороны—на відсѣнні, з відсѣння.
 Съ сѣдыми висками—сивовіський.
 Съ теченіемъ времени—згѣдом, з часом.
 Съ тобой натошакъ не сговоришь—з тобою говоріть, тільки горѣху наї́впися.
 Съ точки зрѣнія—з по́гляду, з стано́вища.
 Съ трудомъ—на сілу; лѣдье; на превелику сілу; у силу.
 Съ трудомъ добыть—розгѣрити, загорювати.
 Съ тѣхъ поръ—з того часу; з тої порі.
 Съ тѣхъ поръ какъ—відтоді як.
 Съ тѣхъ поръ, съ той поры—відтоді; з того часу.
 Съ тяжелой рукой—тяжкору́кий.
 Съ тяжестью—з вагѣю, у вазі.
 Съ удовольствіемъ—залюбки, з охотою, з великою охотою, з уподѣбою.
 Съ удовольствіемъ поѣлъ—у смак наївсь.
 Съ удовольствіемъ прошелся—залюбки прогулявсь.
 Съ ума не идетъ—з думки не сходить.

С

Съ ума сойти—у голову зайти; збожеволіти, збожевільнити.
 Съ ума спятить—з гл'зду зсунутися.
 Съ умысломъ—умісне, навмісне.
 Съ утра—з ранку, з рана.
 Съ чего взяли?—звідки вам прийшло?
 Съ чувствомъ сказать—до душі сказати.
 Съ чьей стороны быть—з чьей руки (йти).
 Съ чѣмъ пришелъ, съ тѣмъ и ушелъ—як прийшов, так і пішов.
 Съ широкимъ кругозоромъ—широкоглядний.
 Съездить по затылку—зацідіти по потилиці.
 Съездить по носу—мазнути по піці.
 Съестные припасы—харч, харчі, живність.
 Съестъ чего-нибудь кислаго (натошакъ передъ выпивкой)—закислити д'ушу.
 Съ этой поры—відтепер, відніні.
 Съ этой точки зрѣнія—з цього погляду, з цього становища.
 Сыграть свадьбу—справити, одб'ути весілля.
 Сызмала—з малѣньства, з пупку, з пуп'янку.
 Сыпать деньгами—гатіти грішми; гатіти гріші; трінякати, ціндрити, мантачити.
 Сыпучее тѣло—синець.
 Сырная педѣля—масница, масний тиждень.
 Сырой воздухъ—вохке повітря.
 Сырой матеріаль—сировина.
 Сырые дрова—мокрі дрова.
 Сытый голодного не разуміетъ—кого не болят, того не догоряе.
 Сытъ по горло—наївся до схочу; в пельку не лізе.
 Сѣверо-Американскіе Соединенные Штаты—Північно-Американські Сполучені Держави.
 Сѣдина въ бороду, а бѣсъ въ ребро—сідіни в голову, а чорт в бороду;

СТ

волос сивіє, а голова шаліє; як волосся сивіє, то чоловік дуріє; чоловік старіє, а чортяка під бік; і старому собаці дрігають жи́ли.
 Сѣдлать лошадь для кого—сідлати коня під ко́го.
 Сѣраго поминули, а сѣрый здѣсь—за вівка помівка, а вовк і тут; за вівка мівка, а вовк у хату; про вівка річ, а вовк на зустріч; на вівка помівка, а вовк і в хату сунє.
 Сѣсть за столъ—сісти до столу.
 Сѣсть какъ ракъ на мели—остат'яться на кошу; опинитися на льоду.
 Сѣсть на корточки—сісти на почіпки.
 Сѣсть подъ дерево—сісти під деревом.
 Сѣсть подъ окно—сісти коло вікна.
 Сѣтовать на кого—жалкувати на кого.
 Сюда пошелъ, туда пошелъ—сюди тень, туди тень.

Т.

Тайный ходъ—потайнік.
 Тайныя дѣла—таємниці.
 Такая красава, что въ окно глянетъ—конь прянетъ; на дворъ вылетѣть—три дня собаки лають—як вигля-не в вікно, то три дні собаки брешуть! а одна як придивилась, то й сказала.
 Такимъ же образомъ—такимъ самимъ способом; так само.
 Такой онъ худой, изнеможенный—тільки його тін ходять.
 Такой счастливый, ему во всемъ везетъ—його й шило гобить.
 Такса—поставна ціна.
 Такую занесъ, что уши вянутъ—такє говорить, що собака з маслом не ззієть.
 Такую зашивну дамъ, что трое сутокъ въ головѣ трезвонъ будетъ—як дам тобі, то й зорі позбіраєш; як дам тобі бобу, то й крикнеш „пробу“; як я тобі дам, то будеш знать, по чім в Тростянці гре-

Т

бенці; як тобі дам, аж в п'ятах постигне.
 Такую чепуху говоритъ—такє ка-зна-що говорить; такє верзе, що й купи не держіться.
 Такъ вотъ—так от, так ото, дак от, дак ото.
 Такъ вретъ, что съ души претъ—ото бреше: аж к'уриться, аж з д'уші верне.
 Такъ же—так само
 Такъ и быть—нехай, згода, сілкісь, сілкось.
 Такъ или иначе—чи так чи инак.
 Такъ какъ—тим що, позаяк.
 Такъ куда!—так де!
 Такъ ли?—чи так? *Так надо 401*
 Такъ много—такого, багато, сіла.
 Такъ называемый—так званий.
 Такъ не бываетъ...—нема так, щоб...
 Такъ сказать—так мовити, сказати б, мовляв.
 Такъ судилъ рокъ—так судилось; така доля; так на роду написано.
 Такъ точно—так достоту, так саме, самісінько так.
 Такъ что жъ?—то що?
 Таможенная застава—митниці.
 Таможенная пошлина—мито, цдо.
 Таможенный тарифъ—тариф митний.
 Таможенный чиновникъ—митник.
 Тамъ далеко...—ген-ген, геть-геть...
 Тамъ его нѣтъ и слѣда—там його й закону нема.
 Тамъ ему и смерть—там йому й гак; (шутл.) там йому жаба й ціцкы дастъ.
 Танцовать въ присядку—гайдука садити, гайдука ударити.
 Танцовать одному—танцювати бовкуномъ.
 Таскалъ волкъ-потопчили и волка—носів вовк козу, аж і вовка понесли; пп людей хова—сховують і пона.
 Таскать ноги—плестися, плентатися, тарганитися, плуганитися, дібати.

Т

Тащить по землѣ—тяглом тягти.
 Тащить судно бечевой—галювати.
 Тащить на буксирѣ—тягдувати.
 Таи намѣреніе—ховаючи замір.
 Твердая надежда—надія певна.
 Твердо знать—добре знати.
 Тебѣ будетъ удача—пиде тобі рукою.
 Тебѣ во всемъ удача—тобі живеться-і на скіпку береться; тебє й шило гобить.
 Тебя нужно вразумить (шутл.)—тобі треба клєнку вставити.
 Текущий годъ—біжучий рік, поточний рік.
 Текущий счетъ—біжучий кошт, поточний кошт.
 Текущая дѣла—біжучі справи, поточні справи.
 Темна ночь все покроетъ—ніч мати: все покріє; ніч мати: не дастъ погібати; ніч—як мати.
 Темная ночь—глупа ніч.
 Темно, хоть глаза выколи—хоч в око стрель.
 Темный людъ—темнота.
 Темя горы—верх, шишл горі.
 Тереть за волосы—драти, скубти, чубити; почубеньків давати.
 Тереть лень—брати льон.
 Терзать, мучить—на м'уки давати.
 Терпѣніе лопнуло—терпєць увірвався, терп'ячка ввірвалася.
 Терпѣніе и трудъ все перетрутъ—не сиді, небже, то й Бог допоможе.
 Терпѣнью-спасеніе—терпєн-спасєн.
 Терпѣть до невозможности—терпѣти до аж-аж.
 Тертый калачъ—бітний жак; битá голова; бувалець.
 Терять время—гаяти, трáтити, губити час
 Терять голосъ—спадати з глосу.
 Терять сознание—чманіти, чуманіти, мліти, шемоніти.
 Терять состояніе—ніщитися.
 Теряю голову—не дам собі раді.

Т

Типунъ тебѣ на языкъ—щоб тобі поприщило.
 Тихимъ шагомъ—тихою ходю.
 Тихо, не спѣша, работать—закладом робити.
 Тише-тише! осторожи!—поволі-поволі! помалу-помалу!
 Тише їдешъ, дальше будешъ—помалу їдъ, дальше заїдеш; тихше їдъ, дальше станеш.
 Товарный отдѣлъ—кранній відділ.
 Товарный поїздъ—ваговий поїзд, тягаровий поїзд.
 Товаръ всегда имѣется въ магазинѣ—кράму не збуває в крамниці.
 То впадалъ въ несчастіе, то снова побѣждалъ препятствія—грався він з долею навпереваги.
 Тогда именно—тоді саме, отоді саме.
 Того ради—за для того.
 Того и смотри—так і жди; так і сподівайся.
 Того и смотри бѣда будетъ—боїся, щоб не було лиха.
 То да се—це та те.
 То есть—то-б то, се-б то.
 То и дѣло—раз-у-раз, раз-поз-раз, раз-побраз, раз-кѣло разу.
 То краснѣть, то блѣднѣть (о лицѣ)—в лиці минѣтися.
 То ли дѣло—нема краще як; нема як.
 Толковать попусту—лересипати.
 Толково, умно—до-ладу.
 Толкомъ—ладом.
 Толстый, неуклюжій человекъ—товпига, бамбула.
 Только бы—абі, абі б.
 Только бы и горя—тільки тужаночки.
 Только лишь плачетъ—усе тільки плаче.
 Только лишь я вошелъ...—скоро я увійшов...
 Только небо копитъ—тільки дні тре.
 Только птичьего молока нѣтъ—хїбá птичього молока нема; хїбá пташачого молока не знайдеш.
 Только ума на деньги не купить—

Т

за грѣші тільки рідного батька не купиш.
 Только что—саме зараз; оцѣ зараз, допіро.
 Только этого ему и подавай—він до цього торгу й пішки.
 Толщиной—завгрубшки, завтовпики.
 Томиться, тосковать—нудити світом; нудити білим світом.
 Тонкій и высокий—стрімкий.
 Тонкія щепки для растопки—підпалок.
 То пропало, что въ море упало—що з возу впало, то пропало; давнѣ пропало, що з возу впало; упало—пиші пропало.
 Торговая площадь—торг, торговиця.
 Торговля и промышленность—торг і промисловість.
 Торговое предприятие—торговельне підприємство.
 Тоска грызетъ—журба сусить.
 Тосковать, томиться—серцем нудити, нудити білим світом.
 То-то—тѣж бо.
 То-то носина, словно соборное гасило—ніс, як за сім гравень сокира.
 То тучи, то снова проясняется—молодиться.
 Тотъ именно—той самий, самісінкий.
 Точка зрѣнія—погляд, становище; съ точки зрѣнія—з погляду.
 Точно аршинъ проглотилъ—немѣв патіє проковтнув.
 Точно также—так саме.
 Точно такой, точъ въ точъ такой—як незістино такий; достемені-сінкий; стемінний.
 Точно такъ—так саме.
 Точно, точъ въ-точъ—як незістино; точвісенко; стемінно, достѣтно.
 Того дорогою—тудою.
 Трактъ—шлях, гостинець.
 Требовательная вѣдомость на жалованье—сембрильовий спис.
 Требовать настойчиво (иноск.)—пристати з короткими гужами.

Т

Требовать їсть—правити їсти.
 Тревога улеглась—тривога ушухла.
 Трепать за волосы—метелиці, почу-беньків давати.
 Трепку дать—дати парля, типцю, прочуханá, прочуханки.
 Треснуть съ досады—луснути від злости.
 Третьейска судъ—полюбовний суд.
 Третій день бѣговъ—третій день перегонів.
 Третьяго дня—передучѣра.
 Трехлѣтнее животное—третяк, третячок, тройк.
 Три бабы-базаръ, а семь ярмарка—дві баби-торг, а три-ярмарка.
 Трижды три—тричі по три.
 Трогай—рушай, торкай!
 Трогать, волновать—доходити до серця.
 Тройтся въ глазахъ—тройпѣть.
 Тротуары покрылись гололедицей—пішоходи гололодкою взялися.
 Троюродный братъ, сестра—брат, сестра у других.
 Трубка холста—сувій полотно, сувійчик.
 Трубочатая кость—гѣлянка.
 Трудно понять, невдомекъ—не в тимкѣ.
 Трупъ животного—пáдло, стѣрво.
 Трясется, какъ осиновый листъ—труситься, як осічка.
 Трястись отъ холода (шутл.)—дріжати їсти.
 Тряхнуть деньгами—сипнути грішми.
 Тряхнуть мощной—брызнути капшукѣм.
 Туговать на ухо—недочуває.
 Туго на туго—дуже туго.
 Туда-далеко—це не близький світ.
 Туманомъ покрыться—стуманітися, стуманіти.
 Тупое орудіе, человекъ—тупак.
 Тутъ нѣтъ никакой мудрости—нема тут жадних труднощів.

Т

Тутъ тебѣ и конецъ—тут тобі й саксаган; тут тобі й капут; тут тобі й край; тут тобі й хата; тут тобі й гак; (шутл.) тут тобі й пун розв'яжеться; тут тобі жаба й цїцьки дасть.
 Тщетная надежда—мáрна надія.
 Ты врешь (шутл.)—брехали твоего батька дѣчки (сині).
 Ты глупъ (шутл.)—у тебе одні клѣпки в голові нема.
 Ты его за поясъ заткнешъ—ти його перевершиш.
 Ты концомъ, а онъ кольцомъ—ти йому образі, а він тобі луб'я.
 Ты меня избавилъ отъ многихъ хлопотъ—багато ти клопоту з мої голови скінув.
 Ты не способенъ, не по твоимъ способностямъ—тобі не хист.
 Ты рассказываешь небылицы, ты хвастаешься (иноск.)—не раз сучка савки мчала.
 Ты съ ума сошелъ?—чи ти блуд напав? чи ти здурів? чи ти збожеволів? чи ти знавіснів?
 Тыфу (на кого)—ігі, тьху на кого.
 Тѣмъ болѣе—тѣмка.
 Тѣмъ временемъ—тим часом.
 Тѣмъ же путемъ—тим самимъ гором.
 Тѣмъ не менѣе—однак, одначе, проте, усе таки.
 Тѣнистое мѣсто—холодок, затінок.
 Тѣсный въ подъемѣ—припадистий.
 Тѣхъ же шей, да пожже влей—той же Панько, та в другихъ штанах.
 Тѣшиться надъ кѣмъ—глузувати, глумітися, кепкувати.
 Тяга воздуха—прѣтяг, цуг.
 Тяжелый на подъемѣ—тютхтій, пудѣт, сидень; тяжкотілий.
 Тяжело трудиться—гарувати.
 Тяжелъ на руку—важку руку має.
 Тяжко на душѣ—жаль дѣшу стискає.
 Тянетъ ко сну—змагає сон.
 Тясминъ не сравнится длиною съ Дѣлпромъ—Тясмин не вийде довжиною проти Дніпра.

У

У.

Убавить спеси—хвоста вкрутити; пиху збити; табаки втерти; носа утерти.
 Убавить шагу—вкоротити ходи; зменшити ходу.
 Убилъ бобра!—убив добру грінку! грінка йому упала! понів грінки!
 Убилъ наповаль—на смерть забив; (шутл.) дав йому дуба.
 Убирайся къ чорту!—иди до псьої мами! иди до біса! иди к бісу! иди до стобіса! иди під три чорти!
 Убитое лицо—сумний вид, сумне обличчя.
 У Бога все возможно—у Бóга все мóга.
 У Бога всего много—у Бóга все готóво; Бог богáтий, то й нам дасть; Бог старий господáрь: має більше, ніж роздáсть; Бог старий господар; більше Бог має, як роздáв.
 У богатого да скупого рубль плачеть, а у тчива да убога полуска скачеть—у людей шаг скáче, а в скупóго руб плáче.
 У богатого черть дѣтей качаеть—багáтому чорт діти колише; багáтому чорт діти колише, а убогий няньки не нáйде; багáтому і чорт яйцé носе; за багачém сам чорт з калачém.
 Убожество учитъ, богатство пучить—багáцтво дме, а нещáстя гне; щáстя рóзум відбíрає, а нещáстя назáд вертáє.
 Убытки причинять, нанести—шкóдити, нашко́дити, пошко́дити.
 Убѣгать безъ оглядки—куди відно втікати; ходу давáти; п'ятами кивáти; лепетухи давáти; ліги, дропакá давáти.
 Убѣгая—утéком, втѣ́ком, ті́каючи.
 Уважаемый—поважáний, шанóвний.
 Увидѣть свѣтъ, родиться—на свѣт народíтися.
 Уволить кого безъ права поступле́нія—да́ти кому́ вóвчого билéта.

У

У всякого свой вкусъ—ко́жний Івась ма свій лас.
 Увы! горе! бѣда!—леле, лелечко!
 Увѣдомлять—давáти знáти, до відомá давáти.
 Уговариваться о выдачѣ дочери замужъ за кого—еднáти за ко́го дочку.
 Уголовное право—ка́рне пра́во.
 Уголовное судопроизводство—ка́рне судівни́цтво.
 Уготовлять кому путь на тотъ свѣтъ—сте́жку кому́ промі́тати.
 Угощать гостей—частувáти, ви́кувати, шанувáти гостей чим.
 Угрожать жизни чьей—наставáти на життá чьє.
 Угрызение совѣсти—скру́ха, гризóта.
 Удаление отъ прямого пути—узбóчення.
 Удалой молодець—дзіндзівер-зух.
 Удалось достигнуть цѣли—по́щасти́ло дося́гти меті; по́форту́нило доско́чити меті.
 Удалось червяку на вѣку листъ подѣсть—довелóсь робаку́ раз на віку в мóриву влі́зти.
 Ударилъ морозъ—морóзи взя́лися.
 Ударить въ набать—на гвaлт, на сполóх задзвоніти.
 Ударить въ ухо—удáрити під лiчко, під лицé.
 Ударить кулакомъ—стусанá да́ти.
 Ударить по струнамъ—удáрити в стру́ни.
 Ударить тревогу—вдáрити, задзвоніти на сполóх, на гвaлт.
 Ударъ кулакомъ въ столъ: ножницы скажутся—торкні́ у сті́л-но́жиці обі́звуться; вдаръ у сті́л—но́жиці обі́звуться.
 Удачно вести дѣло—довóдити до́брого ла́ду спра́вам.
 Удачно сказать—до-прі́кладу ска́зати.
 Удерживаться въ головахъ—держáтися голо́ви.
 Удивительно!—диві́зія та й гóді!

У

У

Удивительно кому—дивні́ця кому́.
 Удивляться—дівом дивувáтися.
 Удобно тебѣ брать—бери—ру́ка тобі бра́ти, то й бери.
 Удобный случай—на́года.
 Удостоверение—пóсвідка, свідóцтво.
 Удрать, убѣжать—дмухну́ти дрáла, дмухачá да́ти, лепетухи да́ти, дрáла да́ти.
 Уже вышелъ изъ школьных лѣтъ (шутл.)—ужé не їсть берéзової каші.
 Уже ли—неуже.
 Уже нѣсколько лѣтъ у насъ такой порядокъ—від кілько́х рóків у нас так заведéно.
 Уже нѣтъ (букв.)—вже нема; (инос.) вiтер ма́є; кат-ма́; чорт-ма́.
 Уже попробовалъ жизни на барскомъ дворѣ—вже двірськóї полівки хлiснiв.
 Ужъ сорокъ лѣтъ, какъ правды нѣтъ—уже сім літ, як правди нiт.
 Ужъ я тебя докаваю—а вже ж я тобі до́йду кінця!
 Узкий, въ обтяжку—підлѣпчастий.
 Узнавать образъ мыслей—ума́ виві́дувати.
 Узналъ васъ наконецъ—вга́дав такі́ нарѣ́шті, хто ви.
 Узнать много горя—вíпити повну чáрку горя; вíпити не малу чáрку лі́ха; вíпити до́бру по́вну.
 Узнать рѣшеніе—допитáтися слóва, постанови, ухвáли.
 Узнать стороною—почу́ти, перечу́ти чéрез лю́де; від лю́дей дізнáтися.
 Узнать что изъ вѣрныхъ рукъ—до́відатися про щó з пéвного дже́релá.
 У изголовья—у голо́вах.
 Указать двери—попросíти на вiстунці.
 Указать путь—справити.
 Указъ Временнаго Правительства—нака́з тимчасóвого уря́ду.
 Укатать лошадь—зморíти, зморду́вати коня́.

Укоротить жизнь—змáлити ві́ку.
 Укорять за что—очі́ до́вбiти́ чим; затинáти кому́; докáзувати кому́.
 Укралъ (шутл.)—купів за три о́гляди.
 Укромное мѣсто—зати́шок, за́капéлок, пiдра; по укромнымъ мѣстамъ—по за́капéлках, пiдрах.
 Укрыться, убѣжать въ—удáтися в забiги до..
 Укрѣпляться, входитъ въ силу—у коло́дочкi, у си́лу вбiвáтися.
 Укрѣплять фашинами—тарасувáти.
 Улицы покрылись гололедеицѣй—ву́лиці́ голошóком взя́лися.
 Уличающія обстоятельства—слу́шні́ до́води.
 Улучить время—вíгодити го́дину, вíбрати час.
 Ума не приложу—ра́ди не дам; рóзуму не приберу́; не мóжу жа́дної ра́ди прибра́ти.
 Умень не по лѣтамъ—розу́мний не на свої́ лі́та.
 У меня бессонница—сон менé не берé.
 У меня болятъ...—менé бо́літь... менi бо́літь.
 У меня голова кружится—менí свiт верне́ться.
 У меня вышелъ весь товаръ, нѣтъ ничего—я вíвився з кра́му, не маю ні́чого.
 У меня вышли всѣ деньги—я вíтiвiвся з грóшей.
 У меня къ вамъ просьба—щó я вас бíду просiти.
 У меня на рукахъ пять душъ дѣтей—маю на шiї п'я́теро ді́тей.
 У меня отлегло отъ сердца—менí полéхшало на ду́шi.
 У меня этого и на умѣ не бывало—менí це й на ду́мку не спа́дало.
 Умереть, отдать Богу душу—спу́стити ду́х; до сво́го бе́рега причáлити на́вiки; Бóгу ду́шу відда́ти заплiщити о́чі; ру́ки злосжáти лягáти голо́вою; сту́пати в Бóж пу́ть; по́жити смéрти; не топтáт

У

расту; (шутл.) відкинути ноги; дутеля ззісти; піти до Бога вівці пасти.

Умереть отъ прилива крови—залитися кров'ю.

Умилосердиться надъ кѣмъ—зглянутися на кого.

Умирать—лежати на смертній постелі.

Умирать отъ чахотки—вмірати на сухоті.

Умно вести дѣло—з розумом провадити справу.

Умомъ не зрѣлый—розумом не дійшлий.

Умомъ тупъ, да кошель тугъ—хоч у голові пусто, аби грошей густо.

Умора да и только—кумедія та й годі! сміх та й годі!

У моря сиди да погоды жди—жди, море, погоди.

Умудриться, ухитриться—добрати хясту.

Умъ за моремъ, а смерть за воротомъ—думка за морем, а смерть за плечима; гадка за морем, а смерть перед носом; думка ген-ген літає, а смерть за плечі хапає.

Умѣренно пить—до міри пити.

Умѣрить шагъ—придѣржати ходу, вкоротити ходи, зменшити ходи.

Умѣстно, кстати—в лад, до річі.

У насъ такъ водится—такъ у нас поведѣнція.

У насъ такъ не водится—цього у нас і в заводі немає; такого і звичаю у нас нема; такої поведенції у нас нема.

У насъ этого добра и куры не клюютъ—добра такого не знаєм в чому і сходить.

У него вышелъ весь хлѣбъ, нѣтъ ни крошки—він вивівсь з хліба, не має ні крихти.

У него вышли все деньги—він витратився з грошей.

У него голова не въ порядкѣ—не має третейої кліпки в голові.

У

У него губа не дура—і у його душа не повстанка.

У него денегъ и куры не клюютъ—у нього грошей і свині не їдять; там грошей і кури не клюють.

У него душа на распашку—душа йому щіра, одверта.

У него много долговъ (шутл.)—у його багачько наміста на шії.

У него множество денегъ—у його до смутку грошей.

У него не то на умѣ—не те у його на думці.

У него умъ за разумъ зашелъ—він з великого розуму у дур заходить.

У него чортъ въ подкладкѣ, сатана въ заплаткѣ—лісом підшійтий, псом підбитий.

Унижаться предъ кѣмъ—лизати халіву, чоботи кому.

У нихъ разговоръ не истощится—у них не збуває до розмови.

Упавшій плодъ—падалиця.

Упадокъ цѣнъ—безцінь.

Упалъ въ обморокъ—млобі обнялі; зомлів, зайшовся; умлів.

Упасть внизъ головой—сторчакъ дати.

Упасть врасяжку—упасти у всю довж; простягтися.

Упасть въ ноги—до ніг упасти.

Упасть лицомъ внизъ (шутл.)—носом заорати.

Упасть на бокъ—утіти боківні.

Упасть ничкомъ, уткнувшись носомъ въ землю—носом запороти землю.

Упасть отъ толчка внизъ головою—укрітись п'ятами.

Упасть со всехъ ногъ—простягтися.

Упасть стремглав—сторчакъ дати, стрімголов упасти.

Упираюсь—опором.

Уплачивать по частямъ, частями—ратами виплачувати.

Уполномоченный союза—уповноважений спілкою.

Упомянуть чорта въ рѣчи—говорити по чорному.

У

Упорствовать въ чемъ—пнем стати, на иню стати.

Употребить все свои силы—вжити всіх своїх сил.

Употребить все средства—ужати всіх заходів; всіх способів зажити.

Употребить все старания—взятися на способи.

Употребить на что, для чего—обернути на щоб, у щоб.

Употребить съ пользой что—спожиткувати що; зарадити чим.

Употреблялись всевозможныя средства—усякого було там способу.

Употреблять для другой цѣли—на иншу потребу вживати.

Употреблять какое-либо средство—уживати якого способу.

Употреблять усиліе, прилагать старание—додавати рук.

Употреблять хитрости, уловки—братися на штуки.

Управиться съ дѣломъ—дбівд дати ділові.

Управление желѣзныхъ дорогъ—залізнична управа.

Управление земледѣлія—управа хліборобства, рілнична управа.

Управление путей сообщения—дорожна управа.

Упрекать самого себя—на себе са мого жалкувати.

Упрекнуть, найдя недостатки—догану дати.

Упрямая овца волку корысть—впярта, упірна, вередлива коза вівку корысть; упере теля вівку корысть.

Упрямъ, какъ Карамышевскій чортъ—уіертій, як свиня.

Уразумѣть, понять—знести головою; розшолопати; зрозуміти.

Усвоить чьи манеры, обычаи, духъ—набратися чийої юхы.

У семи нянекъ дитя безъ глазъ—де багато баб, там дитя безцїпе.

Усердно дѣлаетъ, работаетъ—щїрим серцем робить; руки прикладає.

Усидчиво работать—твѣрдо робити, працювати; присісти хвалди.

Усиленно думать—переганяти думки.

Усиленно курить трубку—смаліти люлька.

У скупого больше пронадаетъ—скупий два рази тратить; лінійий двічі ходить, скупий двічі платить.

У скупого и въ Крещенье льду не выпросишь—в його посеред зими льбду (снігу) не випросиш.

Услаждать рѣчами—словами мастити.

Условиться съ кѣмъ (о договорѣ, наймѣ)—згдити кого.

Условия пользования—умови користання, експлоатації.

Условное осужденіе—умовний засуд.

Услуга взаимная—відслуга.

Услугу оказать—у пригоді стати, у послугі стати.

Услужить, прислужиться кому—вистаратися перед ким, зроти кого.

Успение Пресв. Богородицы—Перша Пречїста.

Успѣть въ чемъ, справиться съ чѣмъ—дати раду чому.

Уставиться глазами—уп'ясті очі; очі втупити; затопити очі, погляд.

Установившаяся дорога—становкїй шлях.

Установилась погода—на годівні стало.

Установленный порядокъ—заведений лад.

Устать, утомить ноги—охріти на ноги.

Устраивать пиръ—справляти бенкет.

Устраивать поминальный обѣдъ—становити обід.

Устраивать танцы—справляти танці.

У страха глаза велики—у страха великі очі; у страха очі по яблуку.

Устрашать кого—завдавати жаху, страх, страху кому.

Устремить глаза—очі втупити, уп'ясті очі; затопити очі, погляд.

У

Устроить литературный вечеръ—
улаштувати літературну вечірку.
Устроить штуку—устругнути штуку,
удрати штуку.
Уступить подговору—до підмови, на
підмову датися.
Устыдиться, смѣшаться—засороми-
тися; ніс під себе попустити.
Утаивать грѣхъ на исповѣди—попá
в рѣшеті возити.
Утварь домашняя—добрó, збіжжя,
начіння.
Утереть кому носъ—утѣрти нóса;
хвоста кому вкрутити; пиху зби-
ти; табáки втерти.
Уткнуть глаза—втунити очі.
Утолить голодъ—вгамувати голод.
Утомиться, вспотѣть отъ усталости—
чуба нагріти.
Утонуть—утопитися, затопитися, води
завідати; (шутл.) наловити раків.
Утопать въ наслажденіяхъ—потопá-
ти в роскошах.
Утопающий и за соломинку хватается
—хто тóне й бритви хапáється.
Утратилъ онъ вѣру во все—йому
ужé тепѣр усé зневірилося.
Утратить довѣріе—зневіритися.
Утратить довѣріе къ кому—зневіри-
тися кому.
Утратить право—відпасти права.
Утренники—холодні зóрі.
Утромъ и вечеромъ—ранó й вѣчир.
Утѣшать рѣчами—словами мастати.
У упрямого на головѣ хоть колъ те-
ши—хоч йому кіл, клин на голові
теши; хоч кілля на голові теши;
хоч стріль йому в очі; хоч вог-
ню до нóго прикладай; хоч гáв-
кай на йóго; хоч кременем вухо
ріж.
Ухаживать за женщиной, строить
куры — присмáлювати халавкí,
литки біля кóго; бiсика пускати;
до кóго стéжку топáти; залиня-
тися.
Ухаживать за кѣмъ, подлаживаться
къ кому—кошелі носити за ким.

УФ

Ухаживать за кѣмъ, присматривать
за кѣмъ—топцювати коло кóго.
Ухитриться, умудриться—добрати
хйсту.
Уходи подобру, поздорову—иди собі
пóки цілий.
Учебное заведение—шкóла.
Учебный Округъ—Шкільна Округа.
Ученое общество—наукóве това-
риство.
Училищный Совѣтъ—шкільна рада.
Учиться грамотѣ—письмá вчитися.
Учить чему—навчати чогó.
У чорта на куличкахъ—ка'зна-де;
далéко; у чóрта в зубах.
Учредительное Собрание—Установчі
Збóри.
Учреждать школу, больницу, приютъ
—закладати шкóлу, лікарню, шпи-
тáль.
Учредители общества, союза—фун-
датори, закладачі, засновники
товариства, спілки.
Уѣздная Земская Управа—повітова
народня управа.
Уѣздное по воинской повинности
Присутствіе—повітова рекрутська
рада.
Уѣздный Съездъ—повітовий з'їзд.

Ф.

Фазы луны: первая четверть—моло-
дiк, перша кватіря; вторая чет-
верть—перекрій, друга кватіря;
третья четверть—підбóвня, трéтя
кватіря; полная луна—пóвня, пóв-
ний місяць.
Фантазировать—заходити в хмáру.
Фiasco потерпѣть—облизня пиймати.
Фонари поставитъ кому подъ глаза-
ми—попідбивати очі кому.
Формулярный списокъ—офіційний
список.
Фраза имѣетъ опредѣленный смыслъ—
речення маé певне розуміння.
Фраза не поддается переходу—не на-
дається речення до перéкладу.
Фу ты, бѣсъ!—пек тобі, марó!

Х

Х.

Хата, не имѣющая сѣней (шутл.) —
хата без штанів.
Хватить стаканъ вина — вихилити
склянку вина.
Хватиться за умъ—пити до голови по
розум.
Хватъ, удалой молодець—дзіндзівер
—зух.
Хворь и теленка не красить—хворó-
ба нікóго не красить.
Хвостовые позволки—кúпер.
Хителъ, какъ лисица, золъ, какъ со-
бака—він лiсом підшїтий, а псoм
підбїтий; вóвче мiсо з лисїчою
підлевою.
Хитрить—крутити хвостом; на хитро-
щахъ ходити; хитрувати.
Хитростью поддѣль—з бóку го заї-
хав.
Хитрый и лстивый—лiсом підшїтий.
Хладнокровно—холодним сёрцем.
Хлопать въ ладоши—плескати в ло-
лóні.
Хлопать глазами—лупати очіма.
Хлопотать и получаютъ отказы—ходи-
ти за дасть-бi з тóрбою.
Хлопотать о чемъ—клопотáтися; жу-
ритися за чим.
Хлопотъ полонъ ротъ—клóпоту пóв-
на голова.
Ходенемъ ходять—хóдором ходити.
Ходилъ зарабатывать молотью—по
замолóтах ходів.
Ходилъ слухъ—ходіла чутка; люде
гудеали.
Ходитъ безъ пояса (шутл.)—ходити
без кишки.
Ходитъ большими шагами—широко
ступати.
Ходитъ босикомъ (шутливо)—босiнни
справляти.
Ходитъ въ дырахъ—дiрами свiтити.
Ходитъ въ кабахъ—ходити до шiнку;
ходити до чопа.
Ходитъ въ лохмотьяхъ—дрантям тру-
сити.

Х

Ходитъ въ рубищѣ—руб'ям трастити.
Ходитъ за добычею—виходити на здó
битки, на пожіву.
Ходитъ гоголемъ—пiвнем козиритися.
Ходитъ иногда къ кому—ходити до
кóго переймом.
Ходитъ мелкими шажками—дрiбнень-
ко ходити.
Ходитъ на богомолье—ходити на прó-
щу; на відпуст ходити.
Ходитъ на костыляхъ—ходити на мi-
лицях.
Ходитъ на пальцахъ—на здiбочках
ходити.
Ходитъ опираясь—опiрці ходити.
Ходитъ первымъ брюхомъ—вперше
зачеревáти, заваготiти.
Ходитъ переваливаясь—перехильцем
ходити.
Ходитъ по міру—пони́д вікнами хо-
дити; жéбрати, старцювати.
Ходитъ по ниточкѣ—по струнці хо-
дити.
Ходитъ по пятамъ—см. Х. по слѣ-
дамъ кóго.
Ходитъ по слѣдамъ кóго—у слiдi ко-
му уступáти; слiдком ходити.
Ходитъ разставя ноги—бóкаряч хо-
дити.
Хозяинъ дома—господáрь домóвий.
Хозяйка дома—павi-мáтка.
Хозяйство идетъ хорошо—господáр-
ство ведється добре.
Холодомъ несетъ—кóтити хóлодом.
Холодъ сильный зимой при тихой
погодѣ—скiпень.
Холопствующий, рабóлцствующий че-
ловѣкъ—пiднiжок.
Холостая жизнь—парубкування.
Холостой зарядъ—слiпий набiй.
Холостое строение—надiрна будóва.
Хорошая репутация—дóбра слáва.
Хорошему все хорошо—дóброму всi-
ди дóбре.
Хорошие, бiлые зубы—зуби, як рiпа.
Хороший былъ приемъ—дóбра булá
шáна.

Х

Хорошо вамъ смѣяться надо мнѣ —
дався я вам на смѣх.
Хорошо живется — добре діється.
Хорошо жить съ кѣмъ — добре три-
вѣти з ким.
Хорошо-ли провели ночь? (утреннее
привѣтствие) — чи здорові ночу-
вали?
Хорошъ, хороша лицомъ — гарний, -а,
хоробий, -а на виду, па врѣду,
на вигляд.
Хорошѣть лицомъ — краси набіратися.
Хоть выжми — хоч вікрути.
Хоть въ петлю — хоч живий в яму
лізь; хоч і в прірву йди; хоч з мо-
сту та в воду.
Хоть за стѣну зубомъ — хоч сирові
землі хватайся.
Хоть караулъ кричать — хоч до Бога
реви.
Хоть мощна пуста, да душа чиста —
хоч чоловік убогий та слово чи-
сте; хоч у мене шуба овеча, та
душа чоловіча.
Хоть рѣдко да мѣтко — хоч раз та
гарзд.
Хоть утопиться, хоть удавиться —
хоч живий в яму лізь; хоч про-
валися в безодню; хоч сядь, та й
плач.
Хотя — дарма що; хоч, хоча.
Хохотать — справляти реготи; реготі-
тися, реготатися.
Хочется — шибѣ охота; кортить, хо-
чется; у жадібку кому; не хочет-
ся — не в жадібку.
Хочется неудержимо — приспичило, за-
кортіло.
Хочетъ сдѣлаться большимъ бари-
номъ — хоче вийти на великого
пана.
Хлі бы валять — діжу виробляти.
Хлѣбъ въ пути не тягость — хліб в до-
розі не затяжѣть.
Хлѣбъ на корню — на пні хліб; хліб
на стерні.
Хлѣбъ-соль водить — бувати в хлібо-
сѣлі.
Хлѣбъ-соль ѣшь, а правду рѣжъ —

Х

хліб їж, а правду ріж; хліб-сіль
їж, а правду ріж.
Хлѣбъ съ закалиною — глевкий хліб.
Храпѣть во всеѣ заворотки — хронти на
всі заставки.
Хромать — налягати на ногу; шкан-
дирати, кульгати.
Хромой — на ногу кривий.
Худое споро, не сживется скоро —
біда лѣхко приходить, та трудно
її збуться.
Худой муръ лучше доброй ссоры —
лучше солонина згода, як золота
згада.
Худъ, какъ треска, какъ жердь, какъ
спичка — сухій, як скіпка; худій,
як дѣшка; худій, аж рѣбра сві-
тяться.
Худѣть — спадати з лиця, з тіла.
Хулить — нагани дати; догани дати,
завдавати гану; давати ганьбу.

Ц.

Цвѣтъ лица — цѣра.
Центробѣжная сила — відбіжна сила;
Центростремительная сила — прибіжна
сила.
Центръ города — середмістя.
Церковное облачение — церковний убір.
Цеховой знакъ — чішка.
Циркуляръ, циркулярное распоряже-
ние — обіжник; обіжний рѣсказ, на
каз; наказовий обіжник.
Цугомъ — впрѣстѣж, впрѣтяг, встѣж,
навстѣж.
Цѣлесообразное употребление — до-
дільний вжиток.
Цѣлый день — увесь денечки.
Цѣль достигнута — меті осягнено.
Цѣльное молоко — незбіране молоко.
Цѣна — ціна, вартість; — подписная —
передплата; — рыночная — торгова
ціна; — нарицательная — іменна
вартість.
Цѣна отдѣльнаго номера газеты —
ціна на окреме число часопису.
Цѣпной мостъ — ланцюговий міст.
Цѣпь горная — пасмо гір.

Ч

Ч.

Чай безъ хлѣба (шутл.) — чай нежо-
натий.
Чайная чашка — філіжанка.
Часовой мастеръ — годинникарь, дзи-
гармайстер.
Частная собственность — приватна
власність.
Частное лицо — приватна особа.
Частное совѣщаніе — приватна нарада.
Часто — з часта — з густа.
Часто бывають у кого — протоптати
стѣжку до кого.
Часто отворяютъ и закрываютъ дверь —
рипи справляти; ріпатися.
Часто перемѣняютъ мѣсто жительства
или должность (шутл.) — кушту-
вати борщі всякі.
Часть предложенія — частіна речення.
Часть рѣчи — частіна мови.
Частью рыба (попадалась) большая,
частью малая — риба май велика,
май мала.
Часы карманные — годинник.
Часы стѣнные — дзигарі.
Чего бы не захотѣлось — все — чого
душа забажає.
Чего нѣтъ, того и Богъ не возьметъ —
чого нема, того й Бог не візьме.
Чего ради — про що, за для чого.
Чего самъ не любишь, того и дру-
гому не чини — що собі не мило,
і людям не зич.
Чей дворъ, того и хоромы — чий вѣнь,
того й віз; чий бѣрег, того й риба;
чий грѣбля, того й став.
Человѣкъ безъ правилъ — людина без
засад.
Человѣкъ безъ причины и сильно
придирающийся — пеня москѣвська.
Человѣкъ безъ усовѣ, бритый (шутл.)
— чоловік з босою губою.
Человѣкъ дюжий, плотный — чоловік
здебѣла.
Человѣкъ предполагаетъ, а Богъ рас-
полагаетъ — чоловік міслить, а Бог
рядить; чоловік стріляє, а Біг

Ч

кулі носять; чоловік крутить, а
Бог розкручує.
Человѣкъ себя на умѣ — уманський
дурень; з чужого вѣза берє та на
свій кладє.
Чему быть, тому не миновать — що
ся стало, розстати не мусить; ли-
хая доля і під землею надібає;
без напасті не пропасти.
Чепуха, вздоръ, ерунда — ка-зна-що,
теревені, бридні, баландраси, нісе-
вітніця.
Чепухи наговорилъ — наказав сім
мішків гречаної вівни.
Чепуху городить — теревені правити,
точіти, гнѣти; банелюки плесті;
рибої кобили сон розказувати.
Черезчуръ, чрезмѣрно — через лад.
Черезъ годъ возвращусь — за рік по-
вернусь.
Черезъ годъ ожидай меня — до року,
чекай мене; на рік сподівайся
мене.
Черезъ дымовую трубу вылетаютъ
искры — комін искріть.
Через золото слезы льются — що з тих
кубків, як півні сліз.
Черезъ недѣлю — за тиждень.
Черезъ нѣкоторое время — з часом,
згодом, тріхи згодивши.
Черезъ нѣсколько дней заболѣла —
у кілька днів занедужала.
Черезъ плечо — побіпліч.
Черезъ силу — над силу.
Черный дворъ — задвірок.
Чертежникъ чертитъ, а художникъ
пишетъ — рисовник рисує, а ма-
ляр малює.
Чертитъ карандашемъ — рисувати
оливцемъ.
Честное имя — добра слава.
Челвертъ трюцкой недѣли — русальні
пѣминки, русальчин великдень.
Четвертъ второго (часа) — чверть на
другу (годину).
Четвертъ куска сала — четвертіна
сала.
Четвертъ луны — кватіра, квадра мі-
сяця.

Ч

Четырежды четыре—чоти́рі по чоти́рі.
 Четыре съ половиною—пів п'ята.
 Четъ или нечетъ—чит чи лишка.
 Чистаганомъ—готівкою.
 Чистая совѣсть—світле око.
 Чистигъ дорожки—доробки стругати;
 грасувати.
 Чистить трубу—трусити ко́мін; тру-
 сити сажу.
 Чистое серебро—щире сріблѣ.
 Чистый понедѣльникъ—жѣлавий по-
 недѣлок.
 Читать въ книгѣ, изъ книги—в кни́гу
 читати.
 Читать, говорить вяло—слебізувати.
 Читать нотацію (шутл.)—скребти ко-
 му рѣдку.
 Членскій взносъ—членська вкладка.
 Членъ Общаго Присутствія (к. п.
 учрежденія)—ра́дник.
 Чортовъ сынъ—бісів, вражий, вразь-
 кий, чортів син.
 Чортъ бы его взялъ—нехай його ли-
 хий візьме; бодай його чорт лиз-
 нув!
 Чортъ дернулъ тронуть—нетѣча дала
 заня́ти.
 Чортъ его знаетъ!—хрін його батька
 знає! смѣток його зна!
 Чортъ знаетъ зачѣмъ—ка-зна-чого,
 ка-зна-нащо.
 Чортъ знаетъ кто—чорт зна хто.
 Чортъ знаетъ куда—ка-зна-куди.
 Чортъ знаетъ откуда—ка-зна-звідки.
 Чортъ знаетъ сколько!—до стілої
 ма́ми!
 Чортъ знаетъ что—ка-зна-що; біс
 батька зна що.
 Чортъ мощну тачаетъ, скряга ее на-
 биваетъ—скупий збірає, а чорт
 калітку шйє.
 Чортъ съ нимъ—хай йому прасунок!
 Хай йому біс!
 Чрезвычайное собраніе—незвичайні
 збори.
 Чрезвычайно уменъ—з біса розумний.
 Чрезмѣрно—над міру

Ч

Чрезмѣрное напряженіе—надсила.
 Чрезъ злыхъ враговъ—за лихими
 ворога́ми.
 Читить праздники—свята святкувати.
 Что Богъ дастъ—дійся бѣжа воля!
 Что бы ни...—хоч що...
 Что было—то видѣли; что будетъ—
 увидимъ—що було, те бачили, а
 що буде, те побачимо.
 Что бы это значило, что...—що воно
 за зна́к, що..
 Чтобы и слѣда твоего у меня не
 было—і на бѣ мені не навертай-
 ся; щоб і ногá твоя у мене не
 була; щоб і дѣху твого у мене
 не було.
 Чтобы ты не могъ заснуть!—бодай ты
 на сон біло!
 Чтобы ты околѣлъ!—щоб тебе лунь
 ухопила! щоб ти луні нагнав! а
 бодай ти луснув!
 Чтобы ты пропалъ—нехай тебе лі-
 зень лизне, зліже! кототѣча на
 тебе! бодай ти фоц було! бодай
 ти дуба дав! бодай ти ноги задер!
 Что—взялъ?—а що піймав облызны?
 Что—вотъ тебѣ!—що—на!
 Что вы говорите?—як кажете?
 Что вызвало у нихъ ссору—на чѣму
 вони посвари́лися?
 Что выплунешь, того не схватишь—
 сліни не підіймеш, а слово на-
 зад не вернеш.
 Что въ этомъ проку—яка з того ко-
 ристь? який з того пожѣток?
 Что годъ, то дитя раждается—що
 рік, то й прорік.
 Что до меня касается—що до мене;
 як на мене.
 Что же изъ этого?—що ж по тому?
 Что же касается до—а що вже до...
 Что за невидаль!—отѣ не бачили!
 Что касается меня—по мо́й голові!
 як на мене! як на моѣ думку.
 Что касается Украины вообще и въ
 частности Киевской губерніи...—
 що до України взагалі і до Київ-
 щини з'окрема...

Ч

Что касается этого вопроса...—що́ до
 цієї справи...
 Что намъ за дѣло, какое мы имѣемъ
 отношеніе—що́ нам за притѣка?
 Что написано перомъ, не вырубить
 и топоромъ—що́ написано перомъ,
 то не віволочеш і волѣм.
 Что на умъ взбредетъ—що́ в голову
 влізе.
 Что-нибудь — что-небудъ, что-будъ,
 будлі-що.
 Что ну!—що-годі! що-на!
 Что оставалось мнѣ дѣлать въ подоб-
 номъ случаѣ—що́ мав я робити
 в такому разі.
 Что о томъ и говорить, чего́ ня па-
 рить, ни варить—шкода́ того́ й
 говорить, що́ не варити; що́ й го-
 ворить, чо́го не варить.
 Что посѣешь, то и пожнешъ—як
 дбаєш, так і маєш; яке посієш,
 такє й пожнеш.
 Что причинило смерть?—з чо́го при-
 чина смѣрти сталася?
 Что слово, то и ложъ—що́ стунить,
 то збрѣше; як не брехне, то й не
 дихне.
 Что тебѣ вздумалось—що́ тобі Віг
 дав на рѣзум.
 Что то да не такъ—щось не до-
 шми́ги.
 Что-то дѣлать съ чѣмъ, возиться
 (иноск.)—ворожити коло чо́го.
 Что то не такъ—щось не те.
 Что-то плохо себя чувствую—щось
 мені не добри́ться.
 Что у кого болитъ, тотъ о томъ и
 говоритъ—що́ кому рпнѣть, той
 про те й лупнѣть; до кого долігає,
 там руко́ю сягає; кому́ кортѣть,
 тому́ й болять.
 Что за штука?—що́ за абѣщо?
 Что съ тобой?—що́ тобі такє?
 Что изъ этого слѣдуетъ—що́ з цього
 виходить, що́ з цього впливає?
 Что случилось съ письмомъ?—що́ ста-
 лось з листѣмъ?
 Что тутъ много разсуждать—по що́

тут розумувати; нема́ чо́го мудру-
 вати.

Что это значить, что...—що́ воно за
 знак, що...

Что я ни дѣлалъ, все было напра-
 сно—що́ вже я не робѣв, нічо́го
 не допомогло́сь.

Чувства вѣшнія—околішні, зовнішні
 почуття.

Чувственные наслажденія—зміслові
 роскоші.

Чувствовать себя обязаннымъ—почу-
 ватися до обов'язку.

Чувствовать, что жизнь въ безопасно-
 сти—бути безпечним свого життя.

Чувство зрѣнія, вкуса, обонянія, ося-
 занія, слуха—чуття зору, смаку,
 нюху, дотику, слуху.

Чувствуешь къ нему невольную сим-
 патію—до його душі так і гор-
 неться.

Чужая бѣда—смѣхъ; своя бѣда
 грѣхъ—чужѣ лихо за ласоці, а
 своє за хрін..

Чужая сторона—чужина.

Чужимъ добромъ подносятъ ведромъ—
 добре чужими пирога́ми батька
 поминати.

Чужой ротокъ—не свой хлѣвокъ, не
 затворишь—чужий рот—не хлѣв,
 не зачиняти.

Чужой ротъ—не огородъ, не притво-
 ришь—рот не горѣд—не загорѣ-
 диш.

Чужую бѣду на бобахъ разведу, а къ
 своей и ума не приложу—чужу́
 біду́ на воді розведу́, а свої́й і
 кінца́ не знайдѣ.

Чуть ли не тавѣ—трохи чи не тее;
 либонь тее.

Чуть не—трѣхи не, ма́ло не.

Чуть-чуть не—ма́ло що́ не, трѣхи-
 трѣхи, ма́ло-ма́ло не.

Чѣмъ Богъ послалъ—що́ Бог дав.

Чѣмъ дальше—куди́ далі, де далі.

Чѣмъ далѣе, тѣмъ болѣе—де далі
 більш.

Чѣмъ тебя особеннымъ затронули,

ЧШ

оби́дѣли? (шутл.)—хи́ба тебе́ во-
зом заче́шѣли?

Чѣмъ... тѣмъ...—що... то...

Чѣмъ чортъ не шутитъ—чогó на
свѣті не бува́е; чим чорт не жар-
ту́е.

Ш.

Шагомъ—ходбо́ю, ступо́ю.

Шапка въ рубль, а щѣ безъ крупъ—
на нозі сап'ян рипіть, а у борщі
трісця ки́пять.

Шапочный разборъ—шапкобра́нны.

Шататься въ пьяномъ видѣ—писа́ти
мислі́те.

Швейная машина—маші́на до шитті.

Швейцарскій союзъ—швейцарська
спілка.

Шевелить бровями—морга́ти брова́ми.

Шевелить губами—ми́кати губа́ми.

Шевелить сѣно—перегорта́ти, пере-
гриба́ти сѣно.

Шевелить усами—морга́ти усами.

Шейные позвонки—в'язо́ві, карко́ві
кістки.

Шестая часть—шесті́на.

Шестнадцатая часть—ші́восьма́чка.

Шестью шесть—ші́сть на ші́сть.

Шиворотъ навыворотъ—до гори но-
га́ми, шкеребе́рть.

Шить въ захлестку—ші́ти ланцюж-
ко́м.

Шить мелкой строчкой—ма́ком ші́ти

Шить сапоги на каждую ногу на
особую колодку, а не оба на одну
—до ногі чо́боти ші́ти.

Шить такъ, чтобы шитое годилось
и тогда, когда вырастетъ тотъ,
для кого шито—ші́ти на зрі́ст.

Шипъ, ничего у него нѣтъ—трісця
він ма́е.

Шлюзъ, который употребляется толь-
ко иногда для спуска воды—яло-
ва за́ставка (у млині).

Шляться, шататься—кива́ти п'ята́-
ми.

Шофферъ, мотористъ—уховни́чий.

ШЩЪ

Штабъ, ставка—кіш.

Штофъ съ водкой (шутл.)—скля́ный
бог.

Шуба лежитъ, а шкура дрожитъ—
кожу́х лежи́тъ, а ду́рень дри́жить.

Шути да оглядывайся—жа́рти-жа́р-
том, а хві́ст на бі́к; смі́йся, смі́йся,
а зу́би на поли́ці держи́.

Шутить надъ кѣмъ—бра́ти на жа́рти
когó.

Шутки въ сторону—без жа́ртивъ; кінь-
те жа́рти.

Шутливое пожелание богатства подъ
видомъ брани—щоб тебе́ у жа́то
голово́ю.

Шьетъ рубашку на праздникъ—ші́е
соро́чку про свя́то.

Щ.

Щебнемъ набивать—грузи́ти, грузу-
ва́ти.

Щелкать зубами—кла́цати зу́бами.

Щелкать языкомъ—кля́скати языко́м.

Щелчка дать—пибу́льки да́ти, пінх-
ви да́ти.

Щуку бросили въ рѣку—за́мѣну́ли
во́вка ме́жи ві́вці.

Щурить глаза отъ близорукости—
слі́пати очі́ма.

Ъ.

Ъдетъ бѣда на бѣдѣ, бѣду бѣдой
погоняетъ—бі́да бі́дою і́де і бі́дою
поганя́е.

Ъдучій камень, Lapis — пекельный
ка́мінь.

Ъсть такъ, что ѣда не идетъ впрокъ—
і́сти до ху́да.

Ъхать верхомъ—бі́гти ве́рхи.

Ъхать въ гору—і́хати на го́ру.

Ъхать въ Кіевъ, Полтаву—і́хати до
Ки́ива, до Полта́ви.

Ъхать въ поѣздѣ—і́хати маши́ною,
по́їздом.

Ъхать галопомъ—бі́гти з ко́пита.

Ъхать, запряжи лошадей гуськомъ—
ші́лом і́хати.

ЪЭ

Ъхать, итти навстрѣчу—навпро́ти
і́хати, йти.

Ъхать на лошадахъ—і́хати кіньми.

Ъхать на пароходѣ—пли́ти паропла́-
вом.

Ъхать подъ гору—і́хати з го́ри.

Ъхать по желѣзной дорогѣ—і́хати
залі́зни́цею.

Ъхать рысцою—ті́пки бі́гти, тру́хати,
ті́пати.

Ъхать по проталичамъ—та́лом талу-
ва́ти.

Ъхать тройкой—у три́конь і́хати.

Ъхать шагомъ—і́хати ходбо́ю, ступо́ю.

Ъхать шажкомъ—і́хати тихо́ю ходбо́ю.

Ъшь больше, а говори меньше—по-
бі́льше і́ж, а по́мѣнше говори́;
бі́льше і́ж та ду́май, ті́льки ме́нше
говори́.

Ъшь пирогъ съ грибами, а держи
язы́къ за зу́бами—і́ж борщ з гри-
ба́ми, держи́ языкъ за зу́бами.

Э.

Эка фря!—вели́ке цабе́! вели́ка ця́ця!

Экономическій кризисъ—экономі́чна
кри́за.

Экономическое положение—экономич-
ный стан, экономичне стано́вище.

Эксплоатация рабочихъ—ви́зиск, ви-
зі́скування робі́тників.

Эксплоатировать несчастье—лі́хом
торгува́ти.

Эксплуатируемый трудъ—експлюато́-
вана пра́ця, ви́зі́скувана пра́ця.

Электрическое освѣщеніе—еле́ктри-
ка; електри́чне осві́тлення.

Эпидемія увеличивается—по́шесть
змага́е.

Эта картинка-заглядѣнье—на цей
малю́нок надиві́тися не мо́жна.

Этакая бѣда—оттака́ лові́сь! оттака́
лові́сь!

Эта овчинка выдѣлки не стоитъ—
шкура́ ви́чинки на ва́рт; шку́рка
за ви́чинку не ста́не.

Э

Этимъ нельзя наѣсться—з цьо́го на-
і́дку, як з хрóну, як з хрі́ну.

Эти факты много значатъ—ці́ факти
бага́то ва́жать.

Это бессмысленно—це безглу́зда рі́ч,
це безглуздо́!

Это большой руки плутъ—це вели́-
кий дури́світ.

Это вовсе не по дорогѣ—це зо́всім
не в за́вороті.

Это возможно—це мо́жна, це мо́жна
рі́ч.

Это вполне осуществимо—це рі́ч
ці́лко́м зді́йсненна.

Это враки—да це набре́хано.

Это всѣмъ въ глаза бросается—це
вся́кому впада́е на о́чі.

Это всякій сдѣлаетъ—так і́ ду́рень
ка́ши нава́ритъ.

Это вышло изъ моды—це ви́велося
з мо́де; нема́ вже на це мо́ди.

Этого вам не хочется—це вам не в
жа́ді́буе.

Этого только ему и подавай—ві́н до
цьо́го то́ргу й ці́шки.

Это гусь лапчатый!—то шпáк шпа-
ка́ми годо́ваний!

Это для него игрушка—це йому за
і́грашку.

Это другое дѣло!—це і́нша рі́ч!

Это дѣло домашнее—це горб́дня рі́ч.

Это дѣло потерянное—це рі́ч про-
па́ша.

Это его первый опытъ—це його́
пе́рша спрóба.

Это ему крайне неприятно (иронич.)
—це йому́ як хрі́ном під ні́с.

Это ему не пройдетъ—це йому́ так
не мине́ться.

Это ему по сердцу—це йому́ до ду-
ші́, до вподо́би.

Этой не проведешь—ця́ на обі́дві
ко́вана.

Это какъ вамъ будетъ угодно—то
по ва́шій ла́сці.

Это мнѣ очень нравится—це я ду-
же вподо́бав; це мені́ ду́же до
вподо́би.

Э

Это мнѣ памятно—це мені у пам'ятку.

Это мнѣ принадлежит—це мені належиться; це мені належить.

Это мнѣ слѣдует—це мені належиться.

Это надо исключить—то не в число.

Это не важно! пустяки!—менше з тим!

Это не въ счет—то не в число.

Это не заслуживает никакого доверия—щому жадной віри не можна дати.

Это не къ спѣху—з цим нема чого поспішати; з цим нема чого хатиться.

Это не пойдет впрок—з цього пуття не буде.

Это не сходится съ выводами—це не припадає до висновків.

Это онъ говорит по его адресу—це він на його сторону каже.

Это осуществимая вещь—це здійсненна річ.

Это отбивает дурной вкус во рту—це перебиває злий посмак у роті.

Это письмо его руки—це писано його рукою.

Это подлежит сомнѣнію—це річ непевна.

Это послужит на пользу—це стане у пригоді; це піде на користь.

Это превышает мои силы—це переходять мої сили; це над мої сили.

Это просто умора—сміх та й годі!

Это сопряжено съ большими затрудненіями—це зв'язано з великими труднощами.

Это случилось о Троицѣ—це скбилося на Зелени Свѣта.

Это тебя не обременит—це тобі не зав'яжить.

Этот человек ваших лѣтъ—цей чоловік у вашу діб.

Это что-то не просто—це щось не даром.

Эхомъ отдаваться—луна́ти.

821870

ЮЯ

Ю.

Южный склон—навсѣнни.

Юность провести—промолоди́увати.

Юридическая помощь—юридична допомо́га.

Юридическое лицо—юридична особа.

Я.

Яблечко отъ яблони недалеко падает—яке коріння, таке й насіння; яка пшениця, така й палиця; яке дерево—такий клин, який батько—такий син; од доброго кореня добрі й окорѣнки; яка хатка, така й паніматка.

Яблочко отъ яблони недалеко падает—яке коріння, таке й насіння; яка пшениця, така й палиця; яке дерево—такий клин, який батько—такий син; од доброго кореня добрі й окорѣнки; яка хатка, така й паніматка.

Я бѣжалъ безъ памяти—я прибіг не своїми.

Явилась потребность—зайшла потреба.

Явилась у кого мысль—проняла думка когь; спало на думку кому.

Является сомнѣніе—насугається сумнів.

Я возвращусь черезъ минуту—за хвилину я буду назад.

Я во многомъ не согласенъ з вами—багато де в чому я не згожуюся з вами.

Я всегда плачу вперед—я завжди з горі платю.

Я все готовъ для васъ сдѣлать—радініший все для вас зробити.

Я вспылить—мене спалило.

Я въ затруднительномъ положеніи—сунута на мене година.

Я въ томъ увѣренъ—я того певний.

Я дамъ ему о себѣ память—я йому пригадаюсь.

Я долго разсуждалъ, что мнѣ дѣлать—я довго міркував, що маю робити.

Я дѣлалъ то, что вамъ угодно было приказать—я те робив, що з ласки вашої звелили.

Я его нѣсколько знаю—він мені по знаку.

Я его славно отпѣлъ—я йому добре вичитав.

Я

Я его считаю умнымъ человекомъ—я його вважаю за розумну людину; я його маю за розумну людину.

Я ее не выношу—моя душа її не терпить.

Я ему этого не уступлю, не прощу—я йому цього не попусти.

Я знаю всѣхъ наперечетъ—геть чистю всіх знаю.

Языкознание сравнительное—мовозна́вство порівня́льне.

Языкомъ играй, а руками не разсуждай—языкомъ що хоч робі, а руками во́ди не давай; языкомъ що хоч кажи, а руки при собі держи; губою що хоч плети, а рукамъ простору не давай.

Языкъ лепечетъ, а голова не вѣдает—не тімить голова, що языкъ лепече.

Языкъ преподаванія—виклада́ва мо́ва.

Я изъ тебя всѣ кишки выве́терблю—я тебе пережену на гречку.

Я имѣю недостатокъ въ деньгахъ—мені бракує на гроші.

Я написалъ пять страницъ, не останавливаясь—я написавъ пять сторінокъ однимъ на́падом.

Я не въ силахъ это сдѣлать—несіла мені це зробити.

Я не вѣрю его обѣщаніямъ—я нічого не вірю його обітницям.

Я не замѣтилъ—мені невмітно.

Я не люблю лишніхъ словъ—я зайвої мо́ви не люблю.

Я не могу больше ждать—не дожда́нків мені.

Я не могу поспѣть за вами—я з вами не збіжу.

Я не помню—мені не в по́мку.

Я не прочь отъ этого—я не від того.

Я не прочь отъ добраго дѣла—я не зрікаюся добраго вчинку.

Я не прощу ему этого во вѣкъ—я зроду йому цього не подарю.

Я не расположенъ сегодня работать—я не маю сьогодні охоти до роботи; не берé мене сьогодні робота.

ЯѠ

Я неудовлетворенъ—мені недо́года.

Я не хочу тебѣ этого сказать изъ уваженія къ самому себѣ—я б і сказав тобі, та честь на собі кладу.

Я ничего не имѣю противъ—я не від того.

Я объ этомъ совѣмъ не думаю—дуже мені теє в голові.

Я опасюсь за свою жизнь—я небезпешний свого життя.

Я отдѣлался тѣмъ, что меня побранили—скінчилося на тому, що мене вилаяно.

Я пслагаю что...—у мене така думка що; гадаю що...

Я помню—мені в по́мку; я памятаю.

Я примусь за него—я захо́джусь ко́ло його.

Я прошу мѣсячный отпускъ—я прось увільнення на місяць.

Я расхожусь съ нимъ во многомъ—я різни́ся з ним багато де в чому.

Я рѣшилъ такъ поступить—я поклав так повістися; я поклав так вчинити, зробити.

Я самъ на себѣ это испыталъ—я сам тому дозна́вечь.

Ясно доказать—ви́вести на я́вність.

Я совѣмъ не имѣю съ ней дѣла—не ричетна, -ий я зовсім до неї.

Я си́шу—мені ќвапно.

Я тебя больше не оставлю—не покину тебе до віку.

Я теперь въ крайне неловкомъ положеніи—тепер мені так, що ні сюди, ні туди.

Я увѣренъ въ томъ—я певний на тому, я певний того.

Я уже не голоденъ—я вже тепер ладен; наївся до схочу.

Я этого не знаю—я того не́свідомий; я в тім не битий.

Я этому не учень—мене того не навчено; я в тім не бітий.

Ѡ.

Ѡмина недѣля—прові́дний т́ждень.

672158

